

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ LVII

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

LVII

Уређивачки одбор:

*др Даринка Горџан-Премк, др Ирена Грицкаџи, др Милка Ивић,
др Александар Лома, др Александар Младеновић, др Мирослав Николић,
др Асим Пецо, др Слободан Реметић, др Живојин Сјанојчић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Драго Ћујић, др Егон Фекејте*

Главни уредник:
МИЛКА ИВИЋ

БЕОГРАД
2001

Секретар редакције:
др Срето Танасић

Израду и штампање финансирало је Министарство за науку, технологију и развој
Републике Србије.

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 26. јуна 2001.

Издаје:
Институт за српски језик САНУ, Бурс Јакшића 9

Коректура:
Наташа Вуловић

Припрема за штампу:
Давор Палчић
palcic@EUnet.yu

Штампа:
ЧИГОЈА ШТАМПА
Београд, Студентски трг 13
chigoja@eunet.yu
www.chigoja.co.yu

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број
413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет

САДРЖАЈ

Расправе и чланци

Милка Ивић: О тзв. „видским парџацама“ — из новог угла	1–5
Станислав Ракић: О морфолошком појму главе, конверзији и структури сложеница	7–31
Срето Танасић: Опозиција референцијалност/нереференцијалност и пасивна дијатеза	33–40
Милан Шипка: Фраземи гестовно-мимичког порекла	41–52
Асим Пецо: Бишће поље и село Ортијеш (тражење етимологије ових двају топонима)	53–57
Иван К. Добрев: Вид и карактер на генетичната основа на названието в славјанските и тјуркските езици	59–77

Прикази и критике:

Милка Ивић: Душка Кликовац, <i>Семантика њредлога. Студија из когнитивне лингвистике</i>	79–82
Милка Ивић: Leonard Talmy, <i>Toward a Cognitive Semantics Vol. I, concept Structuring Systems; Vol. II. Typology and Process in Concept Structuring</i>	83–86
Душка Кликовац: History and Perspectives of Language Study — Papers in Honor of Ranko Bugarski (ed. by Olga Mišeska Tomić, Milorad Radovanović)	87–95
Срето Танасић: Значајан допринос балканистици: <i>HANDBUCH DER SÜDOSTEUROPA-LINGUISTIK*</i>	96–100
Станислав Ракић: Anna Wierzbicka: Semantics, Primes and Universals	101–109
Даринка Гортан-Премк: <i>Рајна Драгићевић, Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику — ѿворбена и семантичка анализа</i>	110–121

Хроника:

Јасна Влајић-Поповић: Научни скуп: <i>Dzieje Słowian w Świ- etle Leksyki</i> , Międzynarodowa Sesja Naukowa poświęcona pamięci Profesora Franciszka Sławskiego, Kraków 17–18. maj 2001., org. Uniwersytet Jagielloński, Polska Akademia Umiejętności, Polska Akademia Nauk	123–127
--	---------

In Memoriam:

Милка Ивић : Светозар Стијовић	129–131
Марта Бјелетић : Franciszek Sławski	132–135
Зузана Тополињска : Kazimierz Feleszko	136–138

Библиографија

Скраћенице	139–141
Библиографски подаци	141–218

Регистри

Предметни регистар	219–223
Регистар имена	224–233

МИЛКА ИВИЋ
(Београд)

О ТЗВ. „ВИДСКИМ ПАРЊАЦИМА“ — ИЗ НОВОГ УГЛА

После осврта на постојећу несагласност у језичкој науци око тога какав теоријски статус треба додељивати тзв. „видским парњацима“ (питање ту гласи: ради ли се у таквом случају о две или само о једној лексичкој јединици, али отелотвореној у две аспектуалне верзије?) указује се на феномен „парњаштва“ који је оличен у односима српских глагола (1) *ипрати/оипрати*, с једне стране, и (2) *разводити се / развести се*, с друге, па се ти односи подвргавају осветљавању из неких нових углова гледања на ствари. Резултати извршене анализе само потврђују колико је у праву онај део стручне јавности који посебно наглашава тежину питања о којем је реч.

Као што је већ указано у стручној литератури, међу (поодавно постављена, а још увек) нерешена питања о којима се у савременој језичкој науци дискутује спада и ово: да ли тзв. „глаголски видски парови“ оличавају собом две лексичке јединице или једну, остварену, додуше, у две посебне граматичке верзије?¹ Моја намера није да том тешком питању покушам изнаћи прихватљив одговор; желим овом приликом само да скренем пажњу на још неке досад неуочене појединости које ту тежину тог питања, у ствари, појачавају.

Осврнућу се на два неидентична случаја: у случају (I) „кривац“ за дато стање ствари је лексичка семантика глагола, а у случају (II) удруженост те семантике с одређеним синтаксичким значењима (са (не)овременењеношћу предикатске радње и са негирањем њеног постојања).

(I) У новоосвојене теоријске тековине науке о значењским појавама убраја се не само спознаја неопходности тога да истраживач, приликом семантичких разматрања, не мимоилази феномен тзв. *лексикализоване импликације* глаголских речи, већ и увиђење чињенице

¹ „An often discussed question is whether aspectual pairs ... constitute two lexical units or are just different grammatical forms of a single lexical item“ (Panevová/Sgall 1998: 210).

да, при употреби таквих речи на синтаксичком плану, њихова лексикализована импликација може бити поништена. Leonard Talmy, у свом осврту и на оно прво, и на оно друго (Talmy 2000: 270–276), потегао је, примера ради, случај енглеског глагола са значењем 'прати': лексикализована импликација глаголске речи с таквим значењем своди се на подразумевање тога да ће, обављеношћу радње над датим објектом, тај објекат прећи из стања 'бити прљав' у стање 'бити чист'; а да је то подразумевање податно поништавању о томе, наглашава Talmy, сведочи постојање изјава типа: *Ја јесам блузу њрала, али је она остала њрљава.*

У излагању које следи покушаћемо да поближе осмотримо шта се догађа с описаном лексикализованом импликацијом онда кад посредније енглески, већ српски језик, у којем се, као што знамо, појам прања лексикализује, као глаголска реч, двојако: у имперфективној видској верзији (*њраићи*) и у перфективној (*оњраићи*).

Глаголска реч *оњраићи*, којој је њен префиксални елемент о- осигурао пуну аспектуалну индивидуалност у односу на реч *њраићи*, није послужила као лексичка база за извођење, путем одговарајуће суфиксације, неког новог глагола имперфективне видске семантике (онако како се то збило, рецимо, са речју *исњразнићи* — уп. с једне стране *њразнићи/исњразнићи*, а са друге *исњразнићи/исњражњаваићи*). Дакле — сходно критеријима који се данас примењују у аспектологији², *њраићи* и *оњраићи* испуњавају потребне услове за то да буду проглашени т и п и ч н и м видским парњацима.

Ипак, присуство префикса о- у *оњраићи* није намењено искључиво сигнализовању свршености радње именоване лексичким ентитетом *њраићи*, већ — и то, штавише, на првом месту! — још нечем: информисању о томе како је (ако не баш у потпуности, а оно бар делимично) најзад а к т у а л и з о в а н а она очекивана уклоњеност прљавштине због које је цео поступак прања и предузиман. Да је по комуникативној хијерархији управо такав редослед посредни, тј. да је по своме комуникативном значају ова друга информација примарнија од оне прве, потврђује собом појава глагола *оњраићи* у (колоквијалним) изјавама типа *Она је ѡај џемѡер њрала, али га није добро оњрала (остале су неке музге ѡо њему), То јестѡе њрано, али не и оњрано (све су оне флече и даље ѡу)* и сл. Треба посебно нагласити: у тој својој служби средства за поништавање лексикализоване импликације својствене датом му видском парњаку *њраићи*, *оњраићи* се, у информатив-

² „Pure aspectual prefixation is found there where the prefixed form does not serve for aspectual suffixation“ (PANEVÓVÁ/Sgall 1998: 211).

ном погледу, изједначава с реченицом која се том „парњаку“ придодаје ради тог истог поништавајућег ефекта: *Она је ѿај џемјер ѿрала, али га није добро ойрала = Она је ѿај џемјер ѿрала, али сва ѿрљавиѿина није ѿри ѿом ойкльоњена, То јестје ѿрано, али не и ойрано = То јестје ѿрано, али не, у резулѿиѿиѿу ѿрања, и чисѿо.*

Описана српска ситуација наводи на два закључка, оба од одређеног теоријског значаја. Први закључак: *лексикализовану имѿликацију* мораћемо убудуће доследно имати у виду при разматрању словенске аспектуалне семантике пошто се показало да је тај значењски појам на релевантан начин оперативан у том проблемском домену. Други закључак: после овде изложених увида у „парњачки однос“ лексичких ентитета *ѿраѿи/ойраѿи*, шансе за изналажење одговора на оно почетно питање — једна лексичка јединица / две лексичке јединице? — нису порасле, напротив; после њих, наине, то тешко питање није постало лакше, него теже.

(II) У традиционалним словенским учењима о глаголском виду, при разматрању понашања видских парова на синтаксичком плану, пажња је првенствено, ако не искључиво, усредсређивана на (не)оспособљености једног, односно другог видског облика за такво и такво временско лоцирање именоване радње. Током деведесетих година управо минулог века фокусиране су и неке нове „проблемске зоне“ на овом тематском подручју. Тако је, почетком деведесетих, Hank Verkuyl (Verkuyl 1993: 67) упозорио стручну јавност на то да могућност информисања о количини објекатског конституента реченице зависи од избора видске форме предиката — можемо рећи, рецимо, *ѿојео је ѿри јабуке*, баш као и *ѿојео је јабуку*, али не можемо **он (сад уѿраво) једе ѿри јабуке*, него само *он (сад уѿраво) једе јабуку*, док се, коју годину касније, Е. В. Падучева умесно осврнула на чињеницу да је, супротно перфективном, имперфективни видски облик употребљив и за то да искаже радњу не само процесуално, него и е г з и с т е н ц и ј а л н о конциповану, тј. представљену као (једном, у неком тренутку / у неким тренуцима) *п о с т о ј е ћ и ф а к а т*, чиме је, у датој реченици, остварено „определенное комуникативное членение лексического значения глагола“ (Падучева 1996: 36). Имајући у виду оба та поменута новија сагледавања ствари, ја бих овом приликом скренула пажњу на ту могућност да, бар у неком одређеном случају, оба поменута семантичка разилажења парњачких видских верзија истога глагола, тј. и оно „квантификаторско“ и ово „егзистенцијално“, буду не само истовремено заступљена, него чак и удружена са још једним, специфичним, додатним значењским „разлазом“.

Да би се тако нешто могло догодити, потребно је да буду испуњена ова два услова: да се реченично саопштење смешта у прошлост, а да се предикатско значење исказује под негацијом.

У питању су конкретно српски видски парњаци *развесићи се / разводићи се*. Упоредимо ли њихову употребу у изјавама (А) *Она се није развела* и (Б) *Она се није разводила* запазићемо да је, поред оног истог, суштинског, што обе саопштавају, а то је: 'развода није било', све друго које та суштинска информација собом имплицира потпуно различито — у (А) је подразумевиво да је „она“ још увек у браку са истим човеком за кога се била своједобно удала, док се из изјаве (Б) „ишчитава“ да је „она“ била више него једном удавана, али да је своје мужеве редовно губила, никада, међутим, разводом. Дакле, у случају (А) ситуација је ова: (1) значење глаголског предиката је догађајно конциповано, (2) подразумева се да је муж један и при том (3) да је још увек ту, жив, ако не и здрав, а у случају (Б) ова: (1) значење глаголског предиката је егзистенцијално конциповано, (2) подразумева се да је мужева било бар два, ако не и више, а да су (3) сви они редом „нестали с видика“, тако да ниједан није више актуелан.

Над наведеном илустрацијом могућности оваквих, односно оволких значењских разлаза ваља нам се озбиљно замислити. Не, међутим, због тога што увиди у ту појаву имају неког битног значаја за изналажење одговора на оно овде помињано актуелно теоријско питање (јесу ли видски парњаци две или једна лексичка јединица?), већ зато што такво стање ствари, уколико у будућим истраживањима буде егземплификовано довољно бројним и довољно уверљивим језичким чињеницама, може битно допринети научном осветљавању једног још важнијег теоријског проблема, оличеног у питању: како се све, на нивоу комуникативног исказа, међусобно прожимају лексичка значења и синтаксичке информације?

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Verkuyl 1993: Hank Verkuyl, *A Theory of Aspectuality*, Cambridge.
- Падучева 1996: Е. В. Падучева, *Семантичке истраживања*, Москва.
- Panevová/Sgall 1998: Jarmila Panevová / Petr Sgall, *Verbal Categories, Meaning and Typology, Typology of Verbal Categories. Papers Presented to Vladimir Nedjalkov on the Occasion of His 70th Birthday*, edited by Leonid Kulikov and Heinz Vater, Tübingen, 205–213.
- Talmy 2000: Leonard Talmy, *Toward a Cognitive Semantics. Vol. II Typology and Process in Concept Structuring*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.

Summary

Milka Ivić

ON THE SO-CALLED „ASPECTUAL PAIRS“ — FROM A NEW VIEWPOINT

Pointing to the significant disagreement in general linguistics as to the theoretical status of the aspectual pairs of Slavic verbs (the question is: do they represent two different lexical units or are they just two different aspectual forms of a single lexical item?), the author focuses on the Serbian aspectual pairs (1) *prati/oprati* and (2) *razvoditi se / razvesti se* giving by the results of her analysis full support to those who claim that this theoretical problem is indeed a very difficult one. In case (1) she brings to evidence the role played by the so-called *lexicalized implicature* in differentiating semantically *oprati* from *prati*, whereas in case (2) she calls attention to three hitherto unnoticed differences in meaning that arise between *razvoditi se* and *razvesti se* under particular syntactic conditions of their use as sentence predicate.

СТАНИМИР РАКИЋ
(Београд)

О МОРФОЛОШКОМ ПОЈМУ ГЛАВЕ, КОНВЕРЗИЈИ И СТРУКТУРИ СЛОЖЕНИЦА

У чланку аутор анализира морфолошки појам главе речи и примену тога појма на објашњење деривационе конверзије у енглеском, немачком и српском језику. Посебно се разматра домен те конверзије у српском језику и објашњава ограничење у погледу могуће сложености основе. Примена појма главе омогућава и тачнију класификацију сложеница.

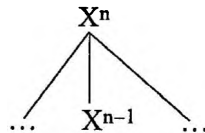
У овом прилогу разматрамо морфолошки појам главе и његову могућу примену у творби речи у српском језику. У литератури је познато више дефиниција појма главе у морфологији, али ниједна од њих није потпуно задовољавајућа. У дефиницији појма главе настојимо да избегнемо ограничења познатих дефиниција тога појма у морфологији, а да истовремено омогућимо његову ефективну примену у српском језику. Први одељак пружа кратак увод у примену тога појма у синтакси и морфологији, а затим разматра *Williamsovo* правило десне руке које је у великој мери оживело дискусију о примени појмова главе у морфологији. У 2. одељку дајемо кратак преглед дискусије о појму главе у морфологији и покушаја да се тај појам другачије дефинише. У 3. одељку анализирамо улогу префикса и флективних наставака у енглеском и немачком језику. Из ове анализе произилази дефиниција да се глава речи састоји из морфема које дефинишу морфолошко-синтактичка својства главе. У 4. одељку анализирамо улогу суфикса и флективних наставака у српском језику и формулишемо правило о једнозначном подвршавању деривативних суфикса. У 5. одељку се показује да то ограничење важи и у енглеском и у немачком језику. 6. одељак описује улогу префикса у творби речи у српском језику, а 7. одељак домен конверзије у српском језику и показује како се појам главе може применити за објашњење те појаве. У овом одељку такође показујемо да примена појма главе омогућава тачнији приказ структуре сложених речи типа *сецикеса*. Примере на-

водимо према речнику Деановића и Јернеја (ДЈ), а по потреби користимо и Речник Матице (РМ).¹

1. Појам главе је био у употреби у традиционалној синтакси још у деветнаестом веку, мада не увек у истом смислу. Тако је енглески граматичар Sweet (1891: 16) употребљавао термин 'head word' да значи реч којој је нека друга реч подређена. Bloomfield (1933: 195) означава овим термином онај члан фразе са којим је цела фраза синтактички еквивалентна, тј. има исту дистрибуцију — тако је у енглеском језику фраза *the man who came to tea* еквивалентна са фразом *the man*, а фраза *swims beautifully* са *swims*. Овакве фразе Bloomfield назива ендоцентричним, а све оне које то нису егзоцентричним (в. Lyons 1977: 319, Hudson 1987).

Проблем је, међутим, што се за многе најобичније фразе ендоцентричност не може утврдити било у смислу подређености или дистрибутивне еквиваленције. Тако нпр. фраза *the man* је егзоцентрична јер реч *man* не може да стоји уместо фразе *the man*, а још мање може само *the* да замени целу фразу. Слично томе и предлошке фразе типа *in the park* су егзоцентричне јер ниједан члан фразе није дистрибутивно еквивалентан целој фрази. У савременој генеративној лингвистици се у теорији X — црта поново користи термин 'глава', али у другом значењу. Глава фразе је онај њен члан који носи иста категоријална обележја као и цела фраза, али стоји у хијерархији један степен ниже. У теорији X — црта та чињеница се изражава дијаграмом (1) који прописује да за сваку врсту речи постоји реч исте класе која непосредно доминира целом фразом.

(1)

За главу се каже да управља свим члановима фразе. Глава X^n је X^{n-1} јер оба израза припадају истој категорији. Незгоде горе наведених дефиниција главе се тиме избегавају, а као глава предлошке фразе *in the park* 'у парку' одређује се, као и у традиционалној граматички, предлог *in* јер он „управља“ фразом, тј. одређује категоријалну припадност (падеж) чланова фразе. У генеративној граматички се обично издвајају следеће фразне категорије:

¹ Речник српскохрватског књижевног језика I–VI, 1967–1976, Матица српска, Нови Сад, прва три тома заједно са Матицом хрватском, Загреб.

(2) именичке, глаголске, придевске, прилошке и предлошке фразе.

Према дефиницији главе фразе образују оне врсте речи које преносе на зависне чланове одређена синтактичко-морфолошка обележја: именице нпр. род, број и падеж, глаголи време, број и лице, а предлози одређени падеж. У том погледу је проблематична категорија придевских и прилошких фраза — убедљиви примери из литературе се свODE на придеве који имају допуне, као нпр. у енглеском језику *faithful to his principles* 'веран својим убеђењима', а за прилоге би се слични примери морали да сведу на поређења типа *earlier than* 'раније него/од', али сви придеви немају допуне, нити су сви прилози упоредиви. Приметимо да у изразу *врло верно* или *врло рано* који се у литератури наводе као примери прилошких фраза не може да се одреди глава јер управљање није морфолошки изражено: никаква морфолошко-синтаксичка својства не преносе се на *врло* или сличне прилоге који се ту могу навести.²

Традиционална граматика је користила појам главе и у морфологији у класификацији сложеница на ендоцентричне и егзоцентричне.³ У савременој генеративној граматици је примена тога појма у морфологији нарочито постала актуелна после чланка Williamsa (1981), који тај појам примењује и на речи изведене афиксима. Williams на следећи начин формулише појам главе:

(3) Ако су и X и глава X-а подобни чланови категорије K, онда је $X \in K \equiv$ глава X-а $\in K$.

Williams даље тврди да је у морфолошки комплексним речима глава (готово) увек десни елеменат речи. Важи, према Williamsu, правило десне руке ПДР:

(ПДР) У морфолошки комплексним речима глава је крајњи десни члан речи.

² У уџбеницима УВ теорије прилошке фразе се често дипломатски изостављају. Тако нпр. Наегетан (1994) има посебне одељке само за глаголске, именичке, придевске и предлошке фразе. Скепсу подстиче и чињеница да се у генеративним граматицама прилогу *very* придаје иста функција спецификатора у придевским и прилошким фразама као и члановима *the* или *a* или демонстративним заменицама *this* или *that* у именичким фразама упркос великој разлици у значењу. Постојање придевских и прилошких фраза се може, додуше, доказивати посебним тестовима. Тако нпр. координациони тест *John drives very slowly and very carefully* утврђује постојање прилошких фраза *very slowly* и *very carefully*, али и сами ти тестови се понекад без довољно образложења прихватају и примењују (в. Napoli 1993: 413). А *prigot* свакако није нужно да све врсте речи имају иста својства према схеми (1).

³ Тако код Белића налазимо да су егзоцентричне оне сложенице којима се приписује значење „предметима изван њих“ (Белић 1949: 33).

Тако у енглеском језику у речи *instruction* глава је *-ion*, а у *re-struct instruct*, а не *re-* (Williams 1981: 248). Префикси, према Williamsu (1981), нису никада главе изведених речи.

2. Правило ПДР одражава чињеницу да у енглеском језику, а чини се и у многим другим језицима, суфикси одређују категорију речи, а префикси то не чине. Сам Williams је уочио да неки префикси ипак мењају категорију изведене речи (нпр. у енглеском језику префикси *en-* у *enrage* 'разјарити' и *be-* у *becloud* 'замрачити'), али је сматрао да су то само маргинални случајеви.⁴ На основу података из различитих језика Lieber (1980, 1992) је предложила симетричну дефиницију главе тврдећи да позиција главе мора посебно да се одреди за сваки језик, а да чак не мора бити иста за сложенице и изведенице као нпр. у француском језику у коме глава заузима леву позицију у сложеницама, а у изведеницама десну. И поред критике Williamsovo правило десне руке није напуштено јер се оно ипак може применити на знатан број језика широм света. Поједини аутори су зато настојали да допуне или коригују Williamsovo правило десне руке (в. Scalise 1988, Olsen 1990a).

Посебно је привукла пажњу критичара претпоставка Williamsa да су флективна обележја нпр. [tense] и [case] увек главе речи. Ова претпоставка се заснива на опажању да се ова обележја реализују у енглеском језику и на разини речи, и на разини фраза, тј. јављају се као одлике глаголских, именичких, предложних и придевских фраза, а према теорији УВ (Government and Binding) и реченица. И заиста, ако се претпостави теорија УВ, флективна обележја се морају испољити као обележја речи да би могла да се појаве и као обележја фраза и реченица. Овај аспект Williamsove теорије је врло примамљив јер се чини да обезбеђује везу морфологије и синтаксе.⁵ Ова обележја се обично реализују као суфикси, а Williamsovo правило десне руке објашњава да ови суфикси заузимају крајњу позицију иза деривационих суфикса јер су глава речи. Примећено је, међутим, да у енглеском језику обележје [tense] заиста заузима крајње десну позицију у речи, али да тако није нужно и у другим језицима. Тако нпр. у италијанском и немачком језику обележје времена претходи обележју лица.

⁴ Такође је примећено да у шпанском и италијанском језику деминутивни суфикси не мењају категорију речи, а слично својство има и руски деминутивни суфикс *-ушка* (*бабушка*).

⁵ Anderson (1981) је управо дефинисао флективна својства као она која су релевантна за синтаксу. Противу овог гледишта Joseph и Wallace (1984) наводе примере енглеских глагола *sang, ran, drove* у којима се обележје *past tense* остварује променом вокала основе, без додавања наставака.

- (4) ama-v-i
lieb-t-est (в. Selkirk 1982: 75).

У (4) морфеме *-v-* и *-t-* су временска обележја, а ипак не заузимају крајње десну позицију. Слично томе, уочено је да у свахилију категорију речи одређује крајњи десни суфикс, али да синтактичко-морфолошка обележја одређују префикси. Тако је *m-shind-i* 'победник', а *wa-shind-i* 'победници' — суфикс *i* одређује категорију речи, а префикси *m* и *wa* једину, односно множину. Глаголски облици у свахилију имају још разуђенију морфологију, нпр. у *a-li-vi-chom-a* крајње *-a* означава глаголску категорију, почетно *a-* слагање са персоналним субјектом у једнини, *li-* прошло време и *vi-* слагање са објектом у множини.

Да би отклонили ове приговоре Williams и Di Sciullo (1987) су предложили релативизиран појам главе:

(5) Глава речи је крајњи десни елеменат речи који носи обележје О.

Di Sciullo и Williams сматрају да ова контекстуална дефиниција главе отклања уочене контрапримере. Нова дефиниција допушта да реч има две различите главе у односу на различита обележја, и то, сматрају Di Sciullo и Williams, није ништа необично. Дефиниција (5) омогућава, према њиховом мишљењу да се флективни наставци третирају на исти начин као и деривативни. Према новом правилу морфеме који су ближи десном крају речи имају првенство, али се узимају у обзир и они који стоје лево од њих ако носе друга обележја.

Trommelen и Zonneveld (1986) су утврдили да је за холандски језик као и за енглески довољно једноставније правило ПДР и за сложенице и за изведенице. Већина глаголских префикса не мења категорију основе, али префикси *be-*, *ont-*, *ver-* се другачије понашају и из именичких и придевских основа изводе глаголе. Одступање ових префикса Trommelen и Zonneveld тумаче дијахроним разлозима. Сличан проблем деноминалних *ge* префикса у немачком језику (нпр. у збирним именицама *Ge-äst* 'грање', *Ge-wölk* 'облаци', *Ge-stirn* 'звезђе') Plank (1986) такође решава дијахроним разматрањима, примећујући да је историјски префикс *ge* деловао заједно са суфиксом *-e* чинећи један циркумфикс *ge-e*.⁶ Ово *-e* је условило умлаут и одредило род и категорију збирних именица, а затим нестало иза безвучних сугла-

⁶ Термином циркумфикс (нем. Zirkumfix) се означава конституент речи који чине заједно префикс и суфикс. Овај појам се може можда применити и за дефинисање главе у свахилију (в. даље).

сника, али се испред звучних још чува (упоредити *Gelände* 'земљиште', *Gebirge* 'брда'). Овај *-e* суфикс, или боље рећи његов остатак, сматра Plank, показује да у немачком језику збирне именице са префиксом *ge-* не крше правило ПДР.

Већи проблем за правило ПДР представљају изгледа енглески префикси *en-* и *be-* јер је у енглеском језику флексија сведена само на 3. лице јед. презента. Scalise (1988: 238) је зато настојао да покаже да се глаголи изведени префиксима *be-* и *en-* могу схватити као изведенице нултим суфиксом, а као потврду наводи примере других језика у којима се у глаголима тога типа у крајњој позицији редовно појављују глаголски суфикси. Тако нпр. у италијанском језику енглеским глаголима одговарају глаголи са суфиксима:

- (6) *enrich*–*arricchire* 'обогатити':
enlarge–*allargare* 'проширити'
embark–*imbarcare* 'укрцати'

И у самом енглеском језику постоје примери који су начињени по истом узору, нпр. *embolden* 'охрабрити', *enlighten* 'просветити'. Scalise још уочава да у енглеском већ постоји правило конверзије придева и именица у глаголе типа *dry* (II) – *dry* (Г), *water* (II) – *water* (Г), то није, дакле, неко ново правило језика. Пошто већ постоји тај међукорак конверзија *en-*глагола у енглеском језику се заправо може схватити као извођење *en* + *rich* (Г) = *enrich* (Г). Scalise закључује ову дискусију констатацијом да префикси никада нису главе изведених речи. У свом чланку он Williamsovo правило десне руке излаже систематској критици и предлаже следеће исправке:

- (7а) Деривациони суфикси су главе.
 (б) Префикси нису главе.
 (в) Флективни морфеми нису главе.
 (г) У сложеницама глава се не може одредити позиционо.

У овом прилогу показујемо да тврдње (7б) и (в) нису тачне за српски језик, а у апсолутном смислу не важе ни за енглески ни за немачки језик. У наредном одељку разматрамо тачност ових тврђења за енглески и немачки језик.

3. Scalise предлаже извођење енглеских глагола типа *enlarge* нултим суфиксом, али се може тврдити да то није једина, а ни најбоља опција. Додавање деривационе \emptyset глаголима типа *enlarge* је непотребно јер је у енглеском језику у првом лицу презента флективна нула ознака времена, а истовремено и лица и броја. У енглеском језику је та презентска нула вишезначна у погледу ознаке лица и броја, али ипак има одређено (варијантно) значење које стоји у опозицији према

наставку *-s* у трећем лицу једнине. Пример енглеских глагола типа *enlarge* је аналоган немачким именицама типа *Gebirge* 'брда' у којима се у ном. јавља наставак *-e*. Приметимо да се енглески глаголи са префиксом *en-* могу схватити као изведенице циркумфикса *en-ø* и *en-s* у презенту, односно циркумфикса *en-ing* и *en-ed* у партиципима слично као у Plankovom приказу збирних именица са префиксом *ge* у немачком језику. Ови облици одређују изведеницу као глагол јер нпр. ниједна друга врста речи не може имати истовремено облике *enlarge*, *enlarges*, *enlarging* и *enlarged*. Слично томе и у немачком језику облици *Gewölk* ном., *Gewölkes* ген. дефинишу именице, али још не одређују род, јер истој деklinацији могу припадати и именице мушког рода. Овде се, међутим, мора узети у обзир и префикс јер важи правило да су колективне именице на *ge-* у немачком језику средњег рода.

Из овог кратког разматрања видимо да се тврдње (7б) и (в) не могу у потпуности прихватити и да је *Williamsovo* ревидирано правило (5), које допушта да и префикси под одређеним условима буду главе, ближи истини. Флективни морфемии обавезно учествују у глави, а то је уосталом нужно и због потребе да се морфолошко-синтаксичка обележја које они носе искажу и на разини фраза и на разини реченица. *Scalise* (1988) и *Olsen* (1990a) не полемишу са овим схватањем већ једноставно настоје да терет морфолошко-синтаксичких обележја пребаце на суфиксе и основе. Они сматрају да су флективни наставци „провидни“, да немају никакво категоријално значење, већ су само подвршћени за речи одређене врсте. „Ово опет претпоставља да основа садржи већ категоријалну ознаку врсте речи пре него што јој се прикачи икакав наставак“ (*Olsen* 1990б: 190). *Olsen* одбацује гледиште *Fleischera* (1982) да флективни наставци играју деривациону улогу у појави конверзије. Она анализира пример *Fleischera*

(8) *Öl mal dein Fahrrad, damit es nicht so quietscht.*

и примећује да је *Öl* императив, али то није експлицитно изражено, па је тај облик формално једнак са ном. јед. именице *das Öl*. Чињеница је да се императив другога лица јед. у немачком језику изражава са *-ø* или *-e*, а то наведени пример и показује. Глагол *ölen* има облике (9a), а именица *das Öl* (9б):

(9a) *ölen, öle, ölst, ölt, öl(e), ölte, öltet, ölten, ölest, ölet, geölt, ölend*

(б) *Öl, Öls, Öle, Ölen.*

Неки именички и глаголски облици имају исти облик у (9a) и (б), али изворном говорнику није тешко да одгонетне значење реченице (8). Изворни говорник немачког језика зна значења и именичких и глаголских облика у (8), а такође зна како се типично употребљавају

именице и глаголи у немачком језику. На основу тога знања њему није тешко да погоди да је у (9) употребљен глаголски облик императива. Слично томе њему није тешко да одгонетне да је у реченици *Gieße Öl in die Maschine* употребљена именица, а не глагол. Да постоји конверзија именице *das Öl* у глагол *ölen* показује само постојање глаголског низа (9a) и чињеница да је тај низ познат изворном говорнику. Синкретизам појединих облика није никакав проблем за говорника јер се он отклања другим синтаксичким и морфолошким средствима. Из преклапања облика номинатива именице *das Öl* и императива *öl* не следи никако да флективни наставци немају деривативну моћ јер се њихова разликовна функција мора посматрати у оквиру целокупног језичког система, који укључује флексију као свој битан део.

Главни аргумент против деривативне улоге флективних наставака Olsen (1990б) види у противуречности да се флективни наставци, за које се претпоставља да су у лексикону подвршћени за једну врсту речи, могу примењивати на неку другу врсту речи. Ово јесте стварни проблем и он се може решавати једино ако се успостави одређена конфигурациона веза између полазне основе и резултата конверзије. Та веза обично утврђује одређену зависност између полазне основе и конверзије. Wellman (1975) нпр. утврђује да се глаголска основа може конвертовати у именицу само ако именица означава једну улогу у структури аргумената глагола: субјекат, објекат или прилошки додатак. Тако *Abfall* 'отпац' (< *abfallen*), означава субјекат, *Beitrag* 'прилог' (< *beitragen*) означава објекат, а *Einband* 'уез' (< *einbinden*) и *Versteck* 'склониште' (< *verstecken*) прилошке додатке. Како треба ове услове формално представити у лексикону није сасвим јасно, али је очито да и теорија нултих суфикса мора да се сусретне са истим проблемом. Нулти суфикси морају у лексикону да буду подвршћени за одређену врсту речи и за одређену парадигму промене, а на које се речи тачно додају се може одредити једино посебним правилима или дијакритичким знацима. У том погледу нулти суфикси немају никакву предност над флективним суфиксима. Који су облици изведених речи правилно формирани, а који не, одлучује у крајњој линији синтакса фразе и реченице — то је филтер који одбацује неправилне облике, и његова улога се никако не може занемарити.

Olsen (1990б) погрешно сматра да се конверзија једне врсте речи у другу може оправдати увођењем нултог суфикса за који она налази дијахроно оправдање у нским примерима конвертованих облика. Синхроно она правда увођење нултог суфикса применом теорије УВ на структуру речи, а посебно појма с-команде. Овај поступак је, међутим, неоправдан јер не постоји потрбна аналогија у структури

речи са односима кореференције које могу постојати у реченици. Теза да примена с-команде објашњава зашто у немачком нема конверзије сложених облика, тј. изведеница и сложеница нема потребну општост јер су у српском језику потврђени примери конверзије сложеница са једном глаголском компонентом (в. наредни одељак), а забрана конверзије изведених речи произилази једноставно из правила (12) које важи и у немачком језику (в. даље 4).

Примена флективних суфикса има јасно одређену експликативну вредност, док се увођење нултих суфикса ослања једино на вештачку симетрију која се настоји успоставити према стварним суфиксима. Olsen (1990б) наводи да су у енглеском и немачком језику у знатнијем обиму могуће само конверзије $N \rightarrow V$, $A \rightarrow V$, $V \rightarrow NT$, али не и конверзије $*N \rightarrow A$, $*A \rightarrow N$, $*V \rightarrow A$. Теорија нултих суфикса не пружа задовољавајуће објашњење зашто нема конверзије именица и глагола у придеве у наведеним језицима. Зашто се додавањем нултих суфикса не могу именице и глаголи конвертовати у придеве? Olsen (1990б: 188) увиђа да семантика врсте речи ово не може да објасни, и допушта да су за извођење придева нужни суфикси, а у извођењу именица они могу изостати (нпр. **arzt* (A), али *ärztlich* 'лекарски' (A), **Weit* (N), али *Weite* 'ширина' (N)). Објашњење ових ограничења, које је суштинско за једну експликативну теорију конверзије, не може да пружи теорија нултих суфикса. Ако се као средство конверзије узму флективни наставци, објашњење је крајње једноставно: у енглеском и немачком језику нема знатније конверзије именица и глагола у придеве просто зато што придеви немају независну парадигму промене. Зато се у енглеском језику именице могу готово слободно користити у функцији придева, а да то уопште не доводи до конверзије (нпр. *a stone wall*). Изостанак знатније обрнуте конверзије $A \rightarrow N$ произилази, пак, првенствено из семантике тих врста речи.

Према нашем схватању флективни наставци су, дакле, нужно део главе, а у главу се укључују и други морфеми који носе обележја значајна за синтаксу. У том смислу и глаголски префикси могу бити глава речи јер могу да мењају транзитивност глагола или његов аспект што су одлике које су несумњиво битне за синтаксу реченице. Схватање да једна реч може имати више глава, по једну за свако обележје како су предложили Williams и Di Sciullo (1987), ипак није погодно јер одступа од интуиције да је реч једна јединствена морфолошко-синтаксичка јединица. Сматрамо да скуп свих морфема који одређују морфолошко-синтаксичка обележја речи чине главу, а да промена и само једног морфема главе значи промену целе главе. Ово схватање је у складу са

схватањем да свака реч представља једну посебну морфолошку, синтаксичку и семантичку јединицу, а да додавање или одузимање и само једног морфема значи измену речи. Ради утврђивања главе речи морају се прво утврдити њена морфолошко-синтаксичка обележја, а затим испитати који су морфемии носиоци тих обележја. Глава речи би се упрошћено могла дефинисати на следећи начин:

(10) Глава речи се дефинише као скуп морфема које одређују морфолошко-синтаксичке одлике речи.

Приметимо да правило (5) које предлажу Williams и Di Sciullo (1987) није сасвим коректно јер може да значи да се узимају у обзир обележја која носе сви морфемии речи, а она могу да буду противуречна. Lieber (1992) је приметила ову недоследност и предложила увођење категоријалног потписа — скупа карактеристичних обележја за сваку врсту речи у одређеном језику који треба да служи као филтер спречавајући појаву противуречних обележја. Lieber је имала у виду језике у којима за исто обележје може бити више ознака. За мање егзотичне језике, а посебно за европске језике, овај појам је непотребан јер реч у овим језицима не може да носи противуречне ознаке обележја. У следећем одељку разматрамо примену појма главе у творби речи у српском језику.

4. За српски језик уместо (7а), (б) и (в), може се бранити теза да суфикси заједно са придруженом флексијом одређују категорију речи, а да префикси то не чине. Флективни наставци обавезно учествују у глави речи јер одређују у именица и придева род, број и падеж, а у глагола време, број, лице и начин: они то могу да чине и без суфикса, а обрнуто не важи. Бабић (1986: 27) констатује да „суфикси служе за творбу нових речи, а наставци за поједине облике тих речи“, али истовремено додаје да се у флективним језицима суфикси остварују као „недељиво јединство творбенога и обличнога наставка“. У својој монографији Бабић иде још даље и допушта да именички наставци не означавају само падеже већ и род именица јер је „разликовност у њима потпуно сачувана“. Бабић тачно констатује да *-а*, *-ø*, *-о*, *-е* имају и „флексијско и творбено значење јер је кумулација значења карактеристична за многе морфеме“ (стр. 29). Он класификује наставке *-а*, *-о*, *-е* као деривативне суфиксе и приказује домен њихове употребе, а посебно уводи *-ø* као нулти суфикс. У Ракић (1999) ја сам настојао показати да је примена флективног наставка *-ø* у извођењу аналогна примени наставака *-а*, *-о/е*,⁷ јер се мора узети у обзир да се флектив-

⁷ Наставак *-а* има нешто ширу примену јер се користи и у моцијској творби именица жен. рода *унука*, *суседа*, *кума*, *пасџорка*, а и у творби хипокористика.

ни наставци остварују групно, тј. у низовима тесно повезаних морфема. За род именице није нпр. увек одлучујући наставак ном. једнине, јер и неке именице мушкога рода се могу у ном. једнине завршавати на *-o* и *-e* (нпр. *расчујанко*, *Раде*), а неке именице се јављају искључиво у множинском облику (нпр. *анали*, *йреговори*, *бисаге*, *гаће*, *кола*, *леђа*, *устја*, итд. в. Ракић 1999). Милка Ивић (1960: 199, 203) је уочила занимљиву појаву промене рода у множини у примерима *џај факати* — *џа факџа* и *џај џорједо* — *џа џорједо* у којима у једнини број намеће завршетак стране позајмице, а у множини се „пробија“ уобичајени род за нежива бића.⁸ Занимљиво је и запажање Стевановића (1981) да именица *акџи* може имати у множини два различита облика *акџи* муш. рода и *акџа* сред. рода, са диференцијацијом значења, што опет указује на способност деклинационих наставака да измене род речи.

Можемо закључити да флективни наставци у српском језику имају и поред извесних колебања творбену моћ и одређују род, падеж и број именица и придева,⁹ односно време, број, лице и начин глагола. Карактеристика ових наставака као творбених морфема је да су они семантички празни, да лексичко значење изведеница у највећој мери зависи од значења основе. Једино у хипокористичкој употреби изведенице на *-a*, *-o/e* стичу извесно посебно значење, али оно проистиче више из крађења основе него из додавања наставака. У моционој употреби у именицама *сусједо*, *друга*, *кума*, *маркиза*, *џасџорка* промена значења се своди на промену рода која је иначе парадигматско својство именица на *-a*.¹⁰ У Ракић (1999) ја сам показао да је извођење девербалних именица помоћу наставака *-a* и *-o* често повезано са акценатским алтернацијама које нису фонетски условљене, тј. имају дистинктивну функцију. Приметимо још да је разлика у роду могућа и у речима са истим акценатом и сличним или истим значењем. Наводимо редом примере из ДЈ који носе исти акценат:

⁸ Ово су нормална колебања у процесу усвајања страних позајмица. Можемо претпоставити и да ће се устаљивањем тих речи учврстити и једна парадигма, нпр. *џи факџи* и *џи џорједи* што се изгледа делимично већ остварује (в. РМ).

⁹ Чињеница да се род у српском језику изражава флективним наставцима је у вези са чињеницом да је род граматичка категорија у српском језику, па зато не зависи од значења основе већ од наставака. Једини изузеци су именице мушкога рода на *-a* типа *војвода*, *дрвосеча*. Граматикализација рода се, додуше, не мора изражавати флексијом, већ може и преко члана као у француском и немачком језику. У енглеском језику род је природан, а то значи зависи од лексичког значења речи, тј. није потпуно граматикализован.

¹⁰ За животиње имамо и *џаџак–џаџка*, *гусак–гуска*, *мачак–мачка*.

- (11) *актїв* м. — *актїва* ж., *антисемїт* м. — *антисемита* ж., *архїв* м. — *архїва* ж., *аскет* м. — *аскета* ж., *бараж* м. — *баража* ж., *бездан* м. — *бездана* ж., *биљег* м. — *биљега* ж., *бланкет* м. — *бланкета* ж., *бѡѡм* м. — *боѡма* ж., *бѡмбѡн* м. — *бомбѡна* ж., *цїч* м. — *цїча* ж., *црвѡнко* м. — *црвѡнка* ж., *дѡб*, *дѡби* ж. — *дѡба* с., *дѡмѡн* м. — *домѡна* ж., *дрѡзак* м. — *дрѡзга*, *фасцїкл* м. — *фасцїкла* ж., *фазѡн* м. — *фазѡна* ж., *фрѡнт* м. — *фрѡнта* ж., итд.

У ДЈ се може забележити педесетак оваквих парова који се разликују у роду, а имају готово исто значење, а може се рећи и исти акценат јер је алтернација *актїв–актїва* аутоматска (в. Ракић 1996). Ово показује да деклинационе парадигме могу да разликују родове упркос сличног или идентичног значења и изостанка акценатских алтернација.¹¹ Одавде следи да није у праву Lieber (1992: 112) када тврди да „само основе, везане базе и деривациони афикси могу имати пун категоријални потпис“.¹² Како је Бабић (1986: 29) исправно приметио наставци *-а*, *-о/е*, *-ѡ* „имају и флекцијско и творбено значење јер је кумулација значења карактеристична за многе морфеме“. Творбена примена флективних наставака је свакако ограничена на одређене категорије речи и условљена и другим променљивим условима као што је нпр. могући синкретизам наставака у појединим парадигмама, али се у принципу не може потпуно искључити.¹³

У (11) можемо уочити још једно својство примене деклинационих наставака у творби — они долазе директно на основу. Једини изузетак је пример *црвенко–црвенка* у коме се јавља хипокористичко *-ко*. Преглед Бабићевог и Стевановићевог списка суфикса показује да се

¹¹ Различитим облицима језик тежи да припише различито значење па нпр. *актїв* значи 'најактивнији део странке', а *актїва* 'имовина' или 'стајаћи део војске' (Московљевић). Речи једнаког значења, а различитих облика и деклинација се на неки начин осећају као излишан вишак, па се може претпоставити да су неки парови у (11) производ регионалних колебања у процесу усвајања туђица. И стварно, речи *аїшак*, *фазона*, *гестїа*, *клијешїта* сигнализирају хрватски говорни простор, али се не ради о некој систематској преференцији вокалског завршетка јер се и за речи *антїи-семїт*, *аскет*, *бѡнѡн*, *форинт*, *комет*, *козмојолић*, мада постоји доста колебања, може рећи да се претежно користе на северозападу некадашњег јединственог српско-хрватског подручја.

¹² Категоријални потпис Lieber дефинише као скуп морфосинтаксичких обележја која једнозначно одређују категорију речи у једном језику.

¹³ У енглеском језику је заступљен велики синкретизам флективних наставака који се у структури реченице отклања аналитичким средствима, која се нормално не одликовају морфолошки. У теорији УВ се, међутим, и конфигурациони односи рачунају као посебни падежи, нпр. директни објекат се третира као акузатив.

од иоле продуктивнијих суфикса само још суфикси *-це* и *-ца* разликују у роду и деклинацији, али то су деминутивни суфикси који не мењају род основе.¹⁴ Важи опште правило:

(12) Деривациони суфикси једнозначно одређују парадигму флективних наставака.

Правило (12) омогућава у одређеним случајевима принципијелно решење за тзв. скраћивање основа које је Бабић (1986) већи број пута педантно забележио, а за које он, али ни остала литература, не пружа никакво објашњење. Тако нпр. глаголи *важиии* и *ружиии* се изводе краћењем придева *важан* и *ружан* за суфикс *-(а)н*, а слично томе и глаголи *шириии*, *дубиии*, *крайиии*, *красиии*, *йрљати* се изводе из одговарајућих придева одбацавањем придевских суфикса *-(а)н*, *-(о)к*, *-ав*. Исту појаву скраћивања основа имамо и у извођењу девербалних именица *рика* < *рикнуии*, *навика* < *навикнуии*, *дебата* < *дебатовати*, *контрoла* < *контрoлисати*, *основа* < *основати*, *ков* < *ковати*,¹⁵ *додир* < *додирнуии*, *размак* < *размакнуии*. Из овог запажања логично произилази и објашњење зашто називи држава типа *Немачка*, *Француска*, *Хрватска* задржавају придевску деклинацију — то је последица чињенице да се деклинациони наставци додају на придевски суфикс *-ски* који се опире промени деклинације. За разлику од тога именице *зло*, *добро* и *благо*, које су такође настале конверзијом придева, али се деклинациони наставци додају непосредно на основу, следе парадигму промене именица средњег рода.¹⁶ У српском језику се, додуше, могу забележити и извесна одступања од (12). Именице које означавају занимања омогућавају следећа извођења: *блудница*–*блудничии*, *бродар*–*бродарии*, *йросјак*–*йросјачии*, *чергаи*–*чергашии*, *цинцар*–*цинцарии*, *госйодар*–*госйодарии*, *кочијаш*–*кочијашии*, *крчмар*–*крчмарии*, *сиийничар*–*сиийничарии*, итд.

¹⁴ Суфикс *-це* се додаје на именице средњег рода (нпр. *крилице*, *йисамце*, *једарце*, *грилице*, *сеоце*, итд.), а *-ца* на именице женског рода од којих су само три унеколико фреквентније — *ријечца*, *ноћца*, *сйварца*. Бабић наводи и хипокористичко *-цо*, али се оно примењује само на скраћене једносложне основе (нпр. *Јоцо*, *жацо*, *брицо*), па се домен његове примене не укршта са претходна два *ц*-суфикса.

¹⁵ Од инфинитивне основе глагола *основати* и *ковати* одбија се тематски вокал *-а*, па добијамо облике *основа*–*основе*, *ков*–*кова*, итд.

¹⁶ Локатив назива места *Слано* у Хрватској је у *Сланом* или у *Слану* (в. Barić et al 1997), а локатив назива места *Рашка* је у *Рашки* јер се тај назив више не осећа као изведеница суфиксом *-ски* (в. *Правойис*). У српском језику постоји изгледа и једна неодређена тенденција према конвертовању краћих и двосложних речи, док се вишесложне речи ређе конвертују, због, чини се, веће редунданце материјала у тим речима. Приметимо да се неки придевски суфикси у неким случајевима и не крате (нпр. *ћелавиии*, *килавиии*, *ојисмении*, *йотамњеи*, *йотамнии*, *захладњеи*).

Од придева на *-ав* могу се такође извести глаголи на *-ићи*: *балав-балавићи*, *грбав-грбавићи*, *килав-килавићи*, итд. Ово показује да правило (12) подлеже одређеним ограничењима које треба детаљније испитати. Одступање од правила (12) произилази изгледа отуда што наведене речи, које служе као основа конверзије, имају нека посебна лексикализована значења. Тако *блудница* блуди на тачно одређен начин, а *просјак* проси новац или поклон, а не нпр. девојку; *цинцар* није нужно особа цинцарског порекла, већ то може бити и онај који се бави ситном трговином или, чак, можда зеленаштвом; *господар* није само независан власник нечега, већ и особа која самовољно, или чак безобзирно, врши власт којом располаже; *бродар* је онај који управља бродом, а не онај који се само вози бродом (тј. *броди*), итд. Слично се може приметити и за придевске основе; тако *балав* није нужно само онај који има балс, а *килав* онај који има килу, итд. У случају композиционих изведеница додавање глаголских наставака није могуће. Тако не постоје глаголи **бирачићи* < *бирач*, **чувариићи* < *чувар*, **глумачићи* < *глумац*, **куваријићи* < *кувар*, **гријачићи* < *гријач*, итд.¹⁷

5. За правило (12) се и у енглеском и у немачком језику може наћи само мало изузетака. Olsen (1990б) наводи да именице изведене префиксима или суфиксима блокирају процес конверзије у енглеском, немачком и француском језику. У енглеском језику се могу конвертовати у глаголе само именице изведене суфиксима латинског порекла који се додају на везанс основе (нпр. *fraction*, *ration*, *station*, *function*, *document*, *experiment*, *gesture*, *puncture*, *sabotage*). У немачком језику се слично одступање може запазити код именица на *-er* које означавају занимања (нпр. *Töpfer* 'лончар' — *töpfern*, *Fußballer* 'футбалер' — *fußballern*, *Gärtner* 'баштован' — *gärtnern*, *Schreiner* 'столар' — *schreinern*, *Schneider* 'кројач' — *schneidern*, *Schlosser* 'бравар' — *schlossern*, али Olsen ипак сматра да су такве основе изузетак. У прилог правила (12) говори и појава тзв. „обрнуте творбе“ у енглеском језику („backformation“). У примерима *to peddle* < *peddler*, *to sculpt* < *sculptor*, *to bugle* < *buglar*, *to televise* < *television*, *to exhibit* < *exhibiter*, *to edit* < *editor*, *to reluct* < *re-*

¹⁷ Приметимо такође да статус глаголских наставака није теоријски потпуно разјашњен. Док Бабић (1986) све глаголске наставке рачуна у суфиксе којима се изводе нове речи, Стевановић (1981) их све класификује као наставке, али их ипак убраја у творбене елементе којима се изводе нове речи. Истина је вероватно негде по средини: неки глаголски завршеци се могу схватити као суфикси, а неки као наставци. Глаголски завршетак *-ићи* се најпре може схватити као наставак јер се сегмент *и* (тзв. тематски вокал) не јавља у свим глаголским облицима.

luctance, to surveille < *surveillance, to elocute* < *elocution, to laze* < *lazy* се одсецају именички и придевски суфикси да би се основе конвертовале у глаголе. Bauer (1983: 230) наводи да је Pennanen утврдио да глаголи чине 87% свих речи изведених скраћивањем основа: тај однос је свакако последица чињенице да у енглеском језику управо глаголи имају најразвијенију флексију. Слични примери се могу навести и за немачки језик (в. нпр. *generalüberhol(en)* < *Generalüberholung, die Hämie* < *hämisch, notland(en)* < *Notlandung, die Sanftmut* < *sanftmütig, der Dreizack* < *dreizackig, der Elast* < *elastisch* (в. Fleischer и Barz 1992, Erben 1983).

Правило (12) важи у енглеском и немачком језику јер се и у њима деривациони суфикси по правилу подвршавају само за једну врсту наставака. Тако Olsen (1990б: 199) уочава да се деадјективни глаголи не могу добити конверзијом изведених придева, тј. не постоје глаголи **deutlichen, *ruhigen, *niedrigen*, али се од истих придева уз помоћ префикса могу извести глаголи *verdeutlichen* 'разјаснити', *beruhigen* 'умирити', *erniedrigen* 'снизити'. Она ово интересантно запажање објашњава претпоставком да додавање префикса ствара тринарну структуру на коју се може применити с-команда из теорије УВ — објашњење које није нарочито убедљиво. У §7. показујемо да се применом циркумфикса добија бинарна, а не тринарна структура, па примена с-команде није оправдана. Вероватније је да су префикси *ver-*, *be-* и *er-* нужни ради разликовања глаголских и придевских облика који се завршавају подударним наставцима *-e* и *-en* у одређеним лицима и падежима.

Olsen (1990б) чак тврди да постоји општа забрана конвертовања сложених облика, али српски примери *кавоиџа* и *ишћешочина* показују да такво ограничење нема опште важење (в. такође даље примере F). Приметимо сем тога да би такво ограничење кршило Атомски услов Williamsа који прописује да је додавање афикса условљено само обележјима главс (в. Williams 1981: 255).

Приметимо да ограничење (12) не важи за флективне суфиксе јер они нису подвршени ни за какву даљу суфиксацију, па зато основе које укључују те суфиксе могу да учествују у конверзији. Тако у енглеском језику имамо пример герунда на *-ing* (нпр. *running, swimming*), а у српском конверзију радних глаголских придева на *-л*, глаголских прилога на *-ћи*, придева сред. рода и инструментала на *-ом* (у прилоге). У српском језику конвертовани придеви могу примити падежне наставке, па су нпр. могуће фразе *од расцветјелих грана* или *од свећлећих реклама*; у енглеском језику је ту ипак присутно једно ограничење: герунди су небројиви, не могу примити множин-

ски наставак *-s* (нпр. **runnings*, **swimmings*).¹⁸ Прилози се у српском језику изводе конверзијом придева средњег рода (нпр. *весело*, *удобно*, *раскалашно*, итд.) или инструментала једнине (нпр. *редом*, *силом*) без додавања икаквих наставака јер прилози и немају никакву флексију. У немачком језику у ову врсту конверзије спадају именице *das Wollen* 'хтеће', *das Sich-Wehren* 'самоодбрана', *das Hände-Schütteln* 'руковање' и придеви *treffend* 'згодан', *verärgert* 'разљућен', *geschlagen* 'потучен'. Olsen (1990б) издваја ове именице и придеве као посебан тип конверзије условљен синтаксом именичких и придевских фраза. Ми сматрамо да се синтаксички чинилац у појавама конверзије никако не може одстранити, а да се посебност наведених примера састоји управо у томе што не потпадају под правило (12).

6. Префикси у српском језику у општем случају не мењају категорију речи на коју се додају, а сада се може објаснити и зашто је то тако. Наведимо неколико примера са различитим врстама речи:

- (13) именице — архиђакон, подстанар, прашума,
 предуслов;
 придеве — наглув, осредњи, повисок, прохладан,
 несрећан;
 прилоге — прекасно, прексутра, некуда, понекад,
 нимало;
 глаголе — зајевати, дочекати, нацијепати, урадити,
 полити.

У (13) све изведене речи задржавају категорију основе, и то је потпуно у складу са чињеницом да флективни наставци неизоставно припадају глави речи у српском језику. Префикси не мењају категорију основе јер се на њих не надовезује флексија. Префикси додуше могу да мењају аспект глагола, али не и категоризацију основе. Категорију речи префикси могу да мењају само ако делују у спрези с неким суфиксом, тј. у тзк. префиксално-суфиксалној творби за коју можемо навести следеће примере:¹⁹

- (14) придеве — бестежински, бескрајан, довољан,
 закулисни, засебан, побожан, помодан, приземни;

¹⁸ Пеки герунди су ипак лексикализовани управо са множинским наставком *-s*: *belongings* 'лична својина', *doings* 'ситнице', *filings* 'струготина', *sweepings* 'отпац', а такође и придеви на *-able*: *the eatables* 'јестиве ствари', *the drinkables* 'течности које се могу пити', *the movables* 'покретна имовина; намештај', итд. в. Bлаганје i Konte 1979: 56.

¹⁹ Бабић (1986) је посебно обрадио ову творбу за поједине именичке суфиксе, а скупно за придеве и глаголе.

именице — дорамак, довратак, подножје,
измаглица, надлактица, надвожњак, недођија, поморац;
глаголи — стврднути, обелоданити, обеснажити,
онемогућити, забраздити, омекнути, распопити,
ошугати;
прилози — наглавце, узастопце, потрбушке,
нехотице, немилице.

Суфиксална творба прилога у српском језику је једва заступљена са неколико суфикса, и то свега са по неколико примера. Од свих суфикса које наводи Бабић (1986: 499) у источној (српској) варијанти језика плоднији су једино суфикси *-ке* и *-ки* (нпр. *сјојећке*, *кличећке*, *јузећке*, *лежећке*, *кличећки*, *сјојећки*, *жмурећки*, итд.), али ови суфикси не мењају категорију речи јер се изводи из глаголског прилога, а суфикс *-ас* се јавља само у *данас*, *ноћас*, *вечерас*. У српској варијанти језика продуктивни начини извођења прилога су још једино конверзије придева средњег рода на *-о* и инструментала именица на *-ом* и творба префиксима (*не-*, *ни-*, *по-*, *нај-*).

У чистим сложеницама типа *робовласник*, *вјеронаука*, *пароброд*, *громогласан*, *кривојворийи* глава је друга компонента, а то значи да важи једноставно правило десне руке. И у другој компоненти постоји, наравно, одређена флексија, али њу овде није потребно издвајати јер нема независну функцију. За чисте сложенице у српском језику важи, дакле, правило десне руке, али треба такође и то приметити да у српском језику творба чистим слагањем има прилично ограничен опсег.

7. На прве тврдње изречене у (7) можемо сада одговорити следеће:

(15а) У српском језику у изведеницама деривативни суфикси заједно са придруженом флексијом чине главу речи. Деривативни суфикси се увек јављају заједно са једним флективним морфемом који представља целу парадигму. Флективни морфемии могу, међутим, и сами да чине главу речи и то се и остварује у речима изведеним конверзијом.

(б) Префикси могу учествовати у глави речи јер учествују у извођењу глагола свршеног вида (нпр. *јесити*–*најесити*). Сами префикси никада нису главе јер се на њих не надовезују флективни морфемии. У префиксално-суфиксалној творби се успоставља спрега префикса и суфикса, и тада се префикси могу схватити као део главе. У том случају глава речи се може схватити као један прекидан конституент — циркумфикс.²⁰ Увођењем појма прекидног конституента Williamsovo пра-

²⁰ Такве прекидне конституенте уводе Fleischer и Barz у својој анализи изведеница које настају комбинацијом префикса и суфикса (нпр. у *Ge-red-e* 'оговарање', *un-ausweich-lich* 'неизбежан').

вило десне руке се може тако уопштити да обухвати и контрапример свахилија у којем се флективни наставци додају на леви крај речи.

(в) У чистим сложеницама типа *бродовласник*, *оцеубица*, *дуван-кеса* глава је друга компонента. Важи, дакле, просто правило ПДР.

Пошто смо утврдили неизоставно учешће флективних наставака у глави речи, начинимо и кратак преглед категорија речи у којима се остварује њихова самостална творачка примена — конверзија једне врсте речи у другу без учешћа деривационих суфикса. Ова творачка улога флективних наставака се остварује у следећим категоријама речи:

А) а) у девербалним именицама од прсфигираних глагола *назѐб*, *доказ*, *изум*, *одмор*, *ојомѐна*, *јохвала*, *јревара*, *основа*, *смойѐра*, *забава* (в. Ракић 1999);

б) у девербалним именицама од непрефигираних глагола типа *дрека*, *гужва*, *хвала*, *игра*, *мора*, *нада*, *јљачка*, *јроба*, *смјѐна*, *сјиска*, *сваја*, *шкрија*, *шежа*, *јреска*, *вика*, *бука*, *мука*, *јрка*, и типа *јрк*, *скок*, *џик*, *звек*, *јлак*, *крик*, *наук*, *јлач*, *јок*, *воз*, *зор*, *кашаљ*, *ход*, *хук*, *џик*, *слог*, *блебѐј*, *џвокој*, *говор* (Бабић 1986: 52, 292);²¹

в) у префиксалној творби од глаголских основа: *ухода*, *усјомѐна*, *оглав*, *нехај*;

г) у девербалним именицама од сложених глагола типа *благод* и *дангуба*.

Б) У творби именица од сложених основа у којима је једна компонента глаголска:

а) *кавојија*, *јивоија*, *љубомора*, *ноћобдија*, *судоиѐра*, *шјѐјѐтина*, *дрвосеча*, *младожѐња*, *вѐјрогоња*, *књиговођа*, *коловођа*, *књиговѐжа*, *козојаша*, *кљџоноша*, *јисмоноша*.

б) *кишобран*, *јушкѐмѐј*, *крвојок*, *коломаз*, *угљѐнокој*, *даљино-мјер*, *јрбѐсјек*, *врловод*, *родољуб*, *рукојис*, *сунџокреј*, *мишомор*, *вје-јройир*, *водовод*, *небодер*, *сјрводер*, *јрнокој*, *чанколиз*, *крволок*, *судоиѐр*, *биљѐждер*, *месѐждер*, *винобер*, *злочин*, *богослов*, *родослов*, *самоук*, *двојрег*, *двојјѐв*, *далековод*.

в) у творби именица од сложених основа типа *млајѐијѐро*, *газибара*, *сеџикеса*, *криџгуз*, *масјибрк*, *висџбаба*, *џјѐјидлака*, *гуликожа*, *јаликуђа*.

В) У моционој творби именица женскога рода типа *кум-кума*, *сусјед-сусјѐда*, *унук-унука*, итд., такође у творби множинских именица типа *љускари*, *јорбари*, *кљунаши*, итд.

²¹ Интересантно је да се од исте глаголске основе често може извести и именица на *-ѐ*, и именица на *-а*, понекад са знатном разликом у значењу, нпр. *зор-зора*, *хук-хука*, *мук-мука*, *јрк-јрка*, *брк-брка*, *клик-клика*, *лук-лука*, *род-рода*.

Г) У деноминалним глаголима *биберити*, *браздити*, *бројити*, *вјетрити*, *гласити*, *гостити*, *глобити*, *зимити*, *једрити*, *ноћити*, *царинити*, *љушити*, *челичити*, *прашити* (Стевановић 1981: 578, Бабић 1986: 449).²² Овде спадају и глаголи изведени префиксално-суфиксалном творбом: *ојадити*, *ослободити*, *углавити*, *укалујити*, *уручити*, *уљудити*, *ужилити* (*се*), *извјесити*.

Д) У деадјективним глаголима *бистрити*, *будити*, *гаравити*, *храбрити*, *киселити*, *крајити*, *кривити*, *кињити*, *чисити*, *црнити*, *белити*, *ружити*,²³ *слабити*, *шуйити*, *влажити*, *веселити*, *слијетити*, *красити*, итд. Овде долазе и глаголи на *-јети*: *бијејети*, *блијејети*, *сиједјети*, *гладњети*, *хладњети*, *стјарјети*, *жедњети*, а такође и глаголи изведени префиксно-суфиксном творбом *снизити*, *смањити*, *омекнутити*, *охромјети*, *оглушити* (*се*), *оздравити*, *огубавити*, *озлогласити* (*се*), *изојачити* (*се*), *усвојити*, итд.

Ђ) а) У творби сложених придева типа *дуговраш*, *босоног*, *празнорук*, *шуйоглав*, *йлавоок* (в. Ракић 1998).

б) у творби придева типа *безбрад*, *безглав*, *безимен*, ...

в) у творби придева типа *једнорог*, *шроглав*, *двогод*, ...

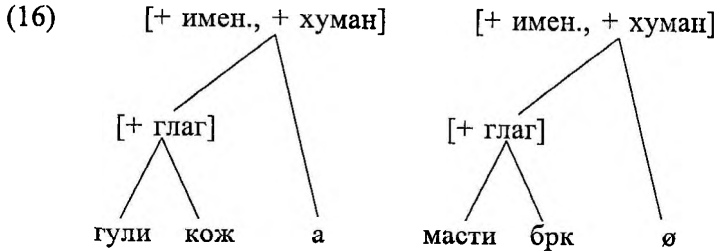
Е) У творби редних бројева *йети*, *шести*, *седми*, *двадесет йети*, ...

Ова анализа омогућава правилну анализу и класификацију тзв. сложено-суфиксалне творбе у српском језику. Тако видимо да тзв. императивне сложенице типа *гуликожа* и *масџибрк* не спадају у чисте сложенице како се обично класификују (в. Стевановић 1981 и Бабић 1986). Да је то тачно види се по томе што *-о* у сложеници *млаџи-йеро*, *-а* у сложеницама *газибара* и *сеџикеса* и *-ø* у сложеницама *крџигуз* и *масџибрк* носе обележје [+ хуман], а то обележје не припада

²² Бабић наводи инфинитивни наставак *-ити* као суфикс мада се у промени види да за суфикса нема довољно супстанце јер је нпр. у презенту *биберим*, *биберим*, ..., *бибере*. Стевановић се колеба у класификацији глаголских завршетака, али се по његовом начину писања *-и(џи)* може сматрати да он вокал *-и* класификује као суфикс, а сегмент *џи* као наставак, али ни то није тачно јер у 3. лицу презента нема тога *-и*, а не постоји правило синкопе које би оправдало замену *и-е*. За глаголе типа *вагаџи* Стевановић наводи суфикс *-а* што изгледа правилније од Бабићевог *-аџи*, али то онда постаје једини суфикс у језику који нема консонантску супстанцу, а није флективни наставак типа *-а* (ж. род), *-о/е* (с. род). Треба истаћи да се питање класификације глаголских суфикса или наставака може у извесној мери још сматрати отвореним.

²³ У *ружити* крати се основа *-(а)н* што је редовна тенденција када се примењују флективни наставци у творби нових речи. То не важи за „праве“ суфиксе па имамо изведенице *ружноћа* и *ружноси*, а у РМ налазимо и *ружњаџи* што говори у прилог тезе да је *-а* у *-аџи* „прави“ суфикс. Краћење основе за суфикс имамо и у примерима *будан*, *влажан*, *краџак*.

именичким компонентама тих сложеница. Структура ових речи је дакле (*млађи* + *јер*) + *о*, (*гули* + *кож*) + *а* и (*масти* + *брк*) + \emptyset . Изрази у загради су глаголске фразе, а како су наведене речи именице, суфикси *-о*, *-а* и \emptyset морају да носе и својство [+ имен].²⁴ Графички се структура ових речи може приказати на следећи начин:

Видимо да својства главе доминирају над целом сложеницом, а да обележја члана који није глава не пролазе на највиши чвор у (16). На основу значења главе сложенице *гуликожа* и *мастибрк* се могу интерпретирати са *човек који гули кожу*, односно са *човек који масти брк*. Значење члана који није глава улази у значење сложенице као модификатор *који гули кожу* односно *који масти брк*, али денотацију целе сложенице одређује управо глава. Додавањем суфикса (наставка) *-а* сложеница *гуликожа* се прикључује именицама типа *војвода* и *судија* које су мушког рода у једнини, а женског у множини.

Сложенице типа *рукойис* и *водојија* Бабић је правилно класификовао као сложено-суфиксалну творбу. Сложено-суфиксалној творби морају, међутим, припадати и сложенице типа *гуликожа* у којима додавање наставка (суфикса) *-а* конвертује глаголску фразу у именичку сложеницу.

8. У овом прилогу анализирали смо нојам главе у морфологији, а посебно Williamsovo правило десне руке и критичке примедбе које су формулисали Scalise (1988) и Olsen (1990a, 1990b). Анализа примера из српског језика показује да је делимично тачна Williamsova тврдња да су флективни морфеме глава речи јер, заиста, ови морфеме учествују увек у глави као њен део у суфиксалној и префиксално-суфиксалној творби, а сами чине главу у речима које се изводе искључиво

²⁴ На сличан начин Scalise (1988) показује да у енглеском језику суфикси *-hood* и *-dom* међају категорију речи у *sisterhood* и *kingdom* јер придодају обележје [+ абстракт]. На исти начин и *-а* у *сврзибрада* и *сврзиманџија* додаје обележја [+ имен, + хуман, + мушко].

конверзијом. Појам главе смо на уопштен начин дефинисали као скуп морфема које одређују морфолошко-синтаксичке одлике речи.

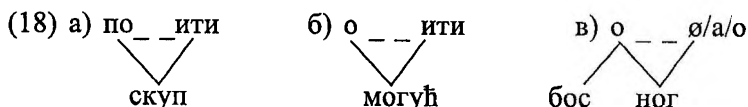
У енглеском и немачком језику улога флексије је мање очигледна јер флективна обележја често нису једнозначно обележена због њене оскудности. Синкретизам наставака ипак не спречава појаву конверзије јер се значење могућих хомонимних форми у енглеском и немачком разјашњава применом других језичких средстава која стоје на расположењу говорнику у тим језицима. Теорија према којој флективни суфикси имају моћ да разликују врсте речи једноставно објашњава зашто нема знатније конверзије именица и глагола у придеве — то је последица чињенице да придеви немају независну парадигму примене. Ово једноставно објашњење није доступно у теорији која конверзију речи објашњава увођењем нултих суфикса. Изведене речи не могу послужити у општем случају као основа конверзије јер су деривативни суфикси једнозначно подвршћени за одређену парадигму флективних наставака. Правило (12), које то утврђује, има опште важење у испитиваним језицима.

Према нашем схватању деривациони суфикси увек припадају глави речи јер заједно са припадном флексијом одређују категорију речи. Префикси у енглеском, немачком и српском језику могу мењати транзитивност или аспект глагола, па се такође морају рачунати као део главе одговарајућих речи. У српском језику префикси могу да мењају категорију речи једино у заједници са суфиксима или флективним наставцима — тада они граде циркумфиксе који чине главу одговарајуће речи. Структура ових циркумфикса је следећа:

У (17) у пару делују глаголски префикс и глаголска парадигма у процесу конверзије. Тако се нпр. изводе глаголи *усмрћити*, *усрећити*, *намагарчити*, *иприсвојити*, *омогућити*, *ипоскуити*, *замрачити*, итд. На овај начин се могу изводити и девербалне именице *ухода*, *усиомена*, *нехај*, *немар*. Могућ је наравно и циркумфикс који се састоји из префикса и суфикса, као нпр. у именицама *ипосмрче*, *иприморје*, *иповећарац*, *довраћак*, *огранак*, *ипомодар*, *беземљаш*, *наличје*, *бесиуће*, *низбрдица*, *иполећина*, *ипокућство*, које истовремено илуструју примену различитих суфикса могућих у овој творби. Циркумфикси типа (17) су вишеморфне структуре, али у градњи речи се јављају као једна је-

диница — конституент изведене речи. У 3. смо настојали показати да нека врста циркумфикса овога типа може објаснити и извођење префигираних глагола типа *enrage* у енглеском и немачком језику. Примена циркумфикса подсећа на неке поступке прозодијске морфологије (в. McCarthy 1981). Из представљања (17) следи да је структура речи изведена циркумфиксима бинарна, мада није јасно како би се она приказала. Можда треба као у прозодијској морфологији разликовати слојеве суфикса и основе. Тако добијамо приказ (18):

Испрекидана линија показује да су *ūo-* и *-ийи*, *o-* и *-ийи*, *-o-* и *-ø/a/o* једна јединица. У (18а) и (б) циркумфикс чине префикси *ūo-* и *o-* са суфиксом *-ийи*, а у (18в) интерфикс *-o-* са суфиксом *-ø/a/o*. У (18в) циркумфикс (*-o-*, *-ø/a/o*) конвертује именичку фразу у придев.

Примена појма главе омогућила је доследнију класификацију појава конверзије у српском језику, а посебно тачнију класификацију ткз. императивних сложеница типа *сеџикеса*. У 7. показујемо да се ове сложенице изводе конверзијом глаголских фраза.

Флективни морфеми имају творбену моћ, али је она ограничена на неизведене основе — то ограничење произилази из правила (12) које има универзално важење. У српском језику могућа је и конверзија сложених основа како показују горе примери Б и Ђ, али је творба именица типа Б слабо плодна, а творба сложених придева типа Ђ добрим делом већ исцрпила резерву могућих основа. У сва три језика, енглеском, немачком и српском, продуктивна је једино конверзија глагола у именице и именица у глаголе, док је конверзија придева у глаголе у доброј мери већ исцрпила резерву расположивих придевских основа. Olsen (1990) сматра да је раширеност конверзије именица и придева у глаголе вероватно условљена семантиком тих врста речи. Могуће је пак да и чињеница да је у свим овим језицима флексија глагола најразвијенија игра неку улогу. У српском језику конверзија именица у придеве је отежана и тиме што се придеви могу деклинирати и по именичкој парадигми, а сем тога њихова парадигма промене није независна. Придев *камен* (< *ка̋мѣн*) је један редак пример конверзије именице у придев, али за то није била довољна промена флексије, већ и прозодије — дужине последњег слога у номинативу јединине.

ЛИТЕРАТУРА

- Anderson, S. 1981. Where's morphology? *Linguistic Inquiry* 13, 4, 571–612.
- Babić, S. 1986. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, JAZU i Globus, Zagreb.
- Barić, E. et al. 1997. *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Bauer, L. 1983. *English Word-Formation*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Белић, А. 1949. *Савремени српскохрватски књижевни језик. II део: Наука о грађењу речи*, Београд.
- Blaganjc, D. и I. Konte, 1979. *Modern English Grammar*, Državna založba Slovenije, Ljubljana.
- Bloomfield, L. 1933. *Language*, Allen and Unwin, London.
- Deanović, M. и J. Jernej, 1984. *Hrvatsko ili srpsko-talijanski rječnik*, peto izdanje, Školska knjiga, Zagreb.
- Erben, J. 1983. *Einführung in die deutsche Wortbildung*, Erich Schmidt Verlag, Berlin.
- Fleischer, W. 1982. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*, Niemeyer, Tübingen.
- Fleischer, W. и I. Barz, 1992. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*, Niemeyer, Tübingen.
- Haegeman, L. 1994. *Introduction to Government and Binding Theory*, Blackwell, Oxford.
- Hudson, R. A. 1987. Zwicky on heads, *Journal of Linguistics* 23, 109–132.
- Ивић, М. 1960. Обележавање именичког рода у српскохрватском књижевном језику, *Наш језик* 10, нова серија, 7–10; 192–211.
- Ивић, П. 1959. О деклинационим облицима у српскохрватским дијалектима, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду IV*, 189–215.
- Joseph, B. и Wallace, R. 1984. Lexical relatedness, head of a word and the misanalysis of Latin, OSU WPL #29, 30–49.
- Lieber, R. 1981. *On the Organization of the Lexicon*, Indiana University Linguistic Club.
- Lieber, R. 1992. *Deconstructing Morphology, Word Formation in Synthactic Theory*, The University of Chicago Press, Chicago.
- Lyons, J. 1977. *Semantics I*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Marchand, H. 1969. *The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation*, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München.
- McCarthy 1981. A prosodic theory of nonconcatenative morphology, *Linguistic Inquiry* 12/3, 373–418.
- Nappoli, D. *Syntax, Theory and Problems*, Oxford University Press, New York and Oxford, 1993.
- Olsen, S. 1990a. Zum Begriff des morphologischen Heads, *Deutschen Sprache* 2, 126–147.
- Olsen, S. 1990b. Konversion als ein kombinatorischer Wortbildungsproze, *Linguistische Berichte* 127, 185–216.
- Olsen, S. 1992. Zur Grammatik des Wortes. Argumente zur Argumentvererbung, *Linguistische Berichte* 137, 3–32.

- Rakić, S. 1987. O problemu apstraktnosti u generativnoj fonologiji — na primeru srpskohrvatskog glagolskog sistema, vođ *Zbornik radova Hegelovog društva* 2, 83–94.
- Ракић, С. 1999. Нулти суфикс и извођење наставцима -*ø*, -*a*, -*o/e*, *Зборник за филологију и лингвистику* 52 (у штампи).
- Scalise, S. 1988. The notion of head in morphology, у Booij, G. и Marle, J. van (eds.) *Year book of Morphology 1*, 229–236. Foris Publications, Dordrecht.
- Scalise, S. 1990. Constraints on the Italian suffix -*mente*, у Dressler, W. et al. *Contemporary Morphology*, Mouton de Gruyter, Berlin и New York.
- Selkirk, E. 1982. *The Syntax of Words*, MIT Press, Cambridge.
- Стевановић, М. 1981. *Савремени српскохрватски језик I*, Научна књига, Београд.
- Sweet, H. 1891. *A new English Grammar, logical and historical*, vol. 1, Oxford University Press.
- Tomić, O. M. 1995. *The English Word*, Futura Publikacije, Novi Sad.
- Wellmann, H. 1975. *Deutsche Wortbildung: Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache 2. Das Substantiv*, Düsseldorf: Schwann.
- Williams, E. 1981. On the notions 'lexically related' and 'head of a word'. *Linguistic Inquiry* 12, 245–274.
- Williams, E. and A. M. Di Sciullo, 1987. *On the Definition of Word*, The MIT Press, Cambridge.
- Wunderlich, D. 1987. An investigation of lexical composition: the case of German *be-verbs*, у *Linguistics* 25, 283–331.

S u m m a r y

Stanimir Rakić

ON THE MORPHOLOGICAL NOTION OF HEAD, CONVERSION AND STRUCTURE OF COMPOUNDS

In this paper the author discusses the notion of head in morphology, and in particular William's Righthand Rule and the objections formulated by Scalise (1988) and Olsen (1990a, 1990b). The analysis of Serbian examples shows the following:

1. The inflection must be assumed to be a part of the head in the case of suffixal derivation or combined prefixal-suffixal derivation, while in the case of pure conversion it alone makes up the head of the word.
2. Derivational suffixes together with following inflection also must belong to the head of the word.
3. Prefixes may also do so if they change some syntactic features, e. g. aspect or transitivity in verbs. Together with suffixes or inflection prefixes may form circumfixes which then form a head of the word.

Inflection always takes part in the head of the word because it transfers syntactically necessary features further to phrases and sentences. In English and German the role of inflection is not so obvious because of its paucity, but the author argues that in these languages inflection is supported in its category changing role by other grammatical features of the system. In particular, the circumfix formed by verbal prefixes and inflectional endings explains the cases of verb type *enrich* which have been a long-standing puzzle for many theories of word structure. The author argues that the words derived by circumfixes have binary word structure, not trinomial as assumed by Olsen (1990b).

The author notices that inflection determining gender and category in Serbian is always attached directly to the stem, i. e. the neighbouring morpheme to which inflection is attached must not be derived by suffixation because suffixes are subcategorized for a particular inflectional paradigm. The observation is formulated as a general rule (12). The discussion of Olsen (1990b) shows that this limitation on the category changing power of inflection is also observed in English and German. Many cases of backformation may be accounted for by this principle (e. g. *ružiti* v. < *ružan* adj., *dubiti* v. < *dubok* adj., *sprega* s. < *spregnuti* v. in Serbian, *peddle* < *peddler*, *edit* < *editor* in English and *die Häme* < *hämisch*, *notland(en)* < *Notlandung* in German). The conversion of adjectives into nouns of the type *Francuska*, *Nemačka* is lexically limited to a particular sort of items and is only partial because the adjectival declination is preserved. The noted limitation does not hold for inflection because inflectional morphemes are not subcategorized for further suffixation. For this reason some inflected forms may undergo conversion (e. g. gerunds *running*, *swimming* in English, *das Wollen*, *verärger* in German, *rascvetalati/o* adj. in Serbian).

As in English and German, conversion in Serbian is also productive in converting nouns to verbs, and verbs to nouns. The conversion of adjectives to verbs is less productive now because the reserve of possible bases has already been exhausted. The lack of the conversion of nominal and verbal bases into adjectives is simply explained by the fact that adjectives do not have independent inflectional paradigm — a simple explanation which is not available for the theory which explains conversion by null suffixes. In Serbian, conversion may apply to compound bases, and the author argues that the type *secikesa* 'pickpocket' is derived from the verb phrase by conversion.

СРЕТО ТАНАСИЋ
(Београд)

ОПОЗИЦИЈА РЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТ/НЕРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТ И ПАСИВНА ДИЈАТЕЗА

У овоме раду аутор се бави питањем када показатељи предикатске нереференцијалности могу послужити као поуздано средство у синтаксичко-семантичкој интерпретацији предиката уобличеног у форми помоћни глагол *бити/јесам* + трпни придјев.

Српски језик, познато је, има двије синтаксичке конструкције помоћу којих се исказује пасивна дијатеза. То су — конструкција са *се* и конструкција у којој се у предикату јавља одговарајућа форма помоћног глагола са трпним придјевом; уп. *Најпре се сиремила соба за гостіе — Најпре је сиремљена соба за гостіе*.

Оно што је својствено овако граматикализованим предикатским јединицама јесте њихова податност, бар у неким случајевима, хомонимичној семантичко-синтаксичкој интерпретацији. Њима се, наиме, не исказује сваки пут кад се употребе пасивна дијатеза. Када је у питању конструкција са *се*, хомонимичност потиче отуда што се не може у свакој ситуацији, без ширег комуникативног контекста, утврдити да ли је елеменат *се* ту синтаксички употребљен, као знак пасивне дијатезе, или припада лексичкој форми глагола. Хомонимичност друге конструкције заснива се на сложеној семантици трпнога придјева. Тај облик, наиме, садржи двије значењске компоненте — глаголску и придјевску. Ако се у реченици са предикатом у чијем је морфолошком саставу трпни придјев запостави придјевска компонента, онда се поима да је реченични предикат остварен у пасивној форми, тј. да је у питању пасивна дијатеза. Кад се пак запостави глаголска компонента, трпни придјев се тада понаша као обичан придјев, што значи да у реченици функционише као именски дио предиката.

Да сложена семантика трпног придјева утиче на значењску интерпретацију реченице у чијем се саставу он налази, одавно је запажено у нашој стручној литератури. То је истакао још Петар Ђорђић у

својој обимној студији о трпним придјевима у старословенском језику¹, овоме питању посветио је посебан рад Михаило Стевановић², а у новије вријеме тим питањем се посебно бавила Ксенија Милошевић³. Уз дефиницију пасива као врсте дијатезе, која омогућује да се пасивне конструкције не сагледавају само са формалне стране већ да се међу њима препознају оне које ту дијатезу заиста исказују, Ксенија Милошевић је у својим радовима показала колико су компликовани путеви у препознавању пасивне дијатезе у овим, како рекосмо, хомонимији подложним конструкцијама.

О начинима препознавања пасивне дијатезе у конструкцијама са се највише се говори у њеном раду Милошевић 1972. У фокусу њене пажње биле су и конструкције са трпним придјевом изведеним од перфективних глагола, односно тражење начина за препознавање пасивне дијатезе у њима; том проблему посветила је Ксенија Милошевић посебан рад, који је објављен на страницама овога часописа⁴. У том раду она је изложила своје увиде у већи број фактора на основу којих се у овим конструкцијама може препознавати пасивна дијатеза, тј. спознати када је трпни придјев изведен од перфективних глагола употребљен у глаголској функцији. Мада су сви увиди К. Милошевић у оно што је релевантно за разрешавање хомонимије у предикатима са трпним придјевом изведеним од перфективних глагола значајни и поуздани, треба рећи и то да они не обухватају комплетан списак показатеља одговарајућег значења овог типа предиката. Карактеристично је да фактори на чију се релевантност указује, посебно они на синтаксичком плану, по правилу спадају у *н е о б а в е з н е* реченичне чланове, тј. такве који нису увијек присутни у реченици, па самим тиме није ни сваки предикат семантички препознатљив и на овај посредан начин. Уосталом, и сама Ксенија Милошевић је изричито напоменула да се у говорној пракси не може увијек отклонити хомонимичност ове конструкције⁵.

¹ Ђорђевић 1931, 162–163. Истина, у овоме раду се првенствено разматра стање у старословенском језику, али се доста пажње посвећује и ситуацији у српском језику.

² Стевановић 1956, 209; Види и Стевановић 1970, 355.

³ Она је објавила већи број радова у сарајевском часопису *Књижевни језик*, затим у *Јужнословенском филологу* и *Зборнику МС за филологију и лингвистику*.

⁴ Милошевић 1973. О начинима идентификације значења ових конструкција са трпним придјевом изведеним од имперфективних глагола говори иста ауторка у раду Милошевић 1974.

⁵ Милошевић 1973, 424.

Кад је трпни придјев у оваквим конструкцијама употријебљен са глаголским значењем, он тада чува, уз друге глаголске компоненте, и своје значење вида. Дакле, у предикату са пасивним обликом перфективног глагола дати предикат реферише о прошлој свршеној радњи. Кад се пак такав трпни придјев употријеби са придјевском семантиком, онда долази до „разлаза“ између видске вриједности глагола од кога је трпни придјев изведен и значења стања које траје својственог сваком предикату у чијем је саставу прави придјев⁶. Ова чињеница је од значаја са становишта теме овога рада.

Колико је мени познато, досада при семантичкој интерпретацији предиката са трпним придјевом није узимана у обзир његова идентификација са тачке гледишта опозиције референцијално/нереференцијално поимање ситуације о којој он реферише. Мој увид у ствари, међутим, упућује на закључак да и сагледавање предиката са те стране може да одигра дијагностичку улогу. Циљ ми је да у наставку рада покажем у каквој су вези семантичко-синтаксичка интерпретација предиката са трпним придјевом изведеним од свршених глагола и опозиција референцијалност/нереференцијалност.

У србистици је релативно скоро указано на значај чињенице да се све ситуације о којима се саопштава предикатом, глаголским или именским, могу интерпретирати као референцијалне или као неререференцијалне. О томе је први пут на адекватан начин писала Милка Ивић почетком осамдесетих година двадесетог вијека⁷. Када је посриједи глаголски предикат, „глагол радњу именује у референцијалном смислу само онда кад је исказује као стварност, актуелну у садашњости, прошлости или будућности; иначе је неререференцијално употребљен“⁸. Ово не важи само за радње исказане глаголским предикатом, већ за сваку ситуацију исказану било којим типом предиката⁹.

У овом контексту разматрања важно је истаћи значај који има увид у то да радње именоване предикатом могу бити конциповане било као јединичне било као мноштво¹⁰.

⁶ Милошевић 1973.

⁷ Ивић 1983.

⁸ Ивић 1983, 37.

⁹ Храковски 1986. Овај аутор даје чак предност термину *мноштво ситуација* над термином *мноштво радњи*. Међутим, због природе предиката којим се у раду бавим — да исказује и радње и стања, ја не сводим ова два термина на тај којему се даје предност у цитираном раду — на стр. 151.

¹⁰ Храковски 1986 и шире: Храковски 1989.

Постоји више типова мноштва ситуација именованих предикатом, које се међусобно разликују и на различите начине исказују. У стручној литератури се обично наводе ова три типа: дистрибутивност, мултипликативност и итеративност¹¹. Прва два типа припадају референцијалном начину исказивања радњи и ситуација, трећи нереференцијалном. Прва два типа се сврставају у ограничена или избројива, трећи — у неограничена или бесконачна мноштва¹². Рјеђе се у стручној литератури помиње тип мноштва који би најприкладније било звати *збирна* или *избројива вишекратност*, а који би могао са *ићерайивним ићијом* да образује подсистем под заједничким називом *вишекратност*¹³. Заједничко овим типовима је подразумијевање да се свака понављана радња или ситуација дешава у одјелитом интервалу; међутим, једино мноштво типа итеративности исказује то понављање нереференцијално. Због њихове међусобне сличности овдје и скрећемо пажњу на ова два начина исказивања мноштва радњи и ситуација, јер се понекад неоправдано не прави разлика међу њима¹⁴. Са становишта теме овога рада та разлика је управо битна због тога што се, како је већ истакнуто, нереференцијалне прошле радње и ситуације исказују само имперфективним глаголима, док се избројива вишекратност исказује и перфективним и имперфективним претериталним облицима. Нпр. *Честіо смо се сасіјајали крај Мораве — Неколико йућа йостіројавали су се за йокреј; Их колико ме само йућа йргла из сна йољарева вика* (Б. Топић).

Случај вишекратности какав илуструју посљедња два међу овде наведеним примјерима није релевантан за семантичко-синтаксичку интерпретацију пасивних облика предиката.

Опозиција референцијалност/нереференцијалност глаголске радње игра значајну улогу и у погледу могућности употребе појединих временских глаголских облика. Тако се на плану прошлости референцијалне радње исказују облицима перфекта и плусквамперфекта како имперфективних, тако и перфективних глагола, док се нереференцијалне радње исказују само имперфективном видском верзијом тих облика¹⁵. Оваква видска ограниченост важи и за исказивање прошлости облицима

¹¹ Храковски 1986.

¹² Храковски 1986.

¹³ Књазев 1989. О мноштву радњи/ситуација типа збирна вишекратност у српском језику в. нешто више у раду Танасић 1997.

¹⁴ В. у раду Танасић 1997, 103.

¹⁵ Ивић 1983 — за облик перфекта; иста је ситуација и кад је посриједи плусквамперфекат.

код којих је умјесто радног глаголског придјева употријебљен трпни придјев, под условом да је он сачувао глаголску семантику¹⁶.

Као што је познато, да би се употребом трпног придјева у предикату успоставила пасивна дијатеза реченице, потребно је да тај пасивни облик не добије придјевску већ глаголску семантичку интерпретацију. Уколико добије придјевску, он аутоматски функционише као именски дио реченичног предиката.

Код оваквих именских предиката са трпним придјевом изведеним од перфективних глагола долази до колизије између видске вриједности глагола од ког је изведен трпни придјев и видске вриједности самога предиката — он, наиме, означава именовано стање ствари у т р а ј а њ у¹⁷. Неперфективно видски семантизован предикат може да исказује и референцијалне и неререференцијалне ситуације. То важи за све предикате, па и такве у чијем је саставу трпни придјев изведен од перфективних глагола а употријебљен у придјевском значењу.

Осврнућемо се, у вези с тим, поближе на сљедеће примјере.

/1/

1. Дућан је само *йонедељком заїворен*.

2. Теразије су *недељом заїворене* за аутомобиле.

3. Кад су кола *йреїоварена* и кад *се иде* узбрдо, најбоље је ићи старим путем (К. Милошевић 1973).

4. Док је брод *усидрен*, путници *усїију* да разгледају град (К. Милошевић 1973).

У свим наведеним примјерима постоје чврсти показатељи да је предикатом са трпним придјевом исказана неререференцијална ситуација. У прва два примјера то је инструментал са именицама дана, што је увијек сигнал неререференцијалности радње или ситуације исказан предикатом¹⁸. И у друга два примјера постоје елементи на основу којих се може утврдити да се предикатима са трпним придјевима исказују неререференцијалне ситуације. Када се у временској реченици с везником *кад* у једној клаузи нађе облик презента у служби идентификовања околности под којима важи оно што потом у датом тексту слиједи као препорука, сасвим је јасно да ту може бити ријечи само о неререференцијално конципованој радњи односно ситуацији.¹⁹ Слично стоје ствари и са четвртим примјером: *кад* је у једној клаузи са везни-

¹⁶ Танасић 1986.

¹⁷ Милошевић 1973, 429.

¹⁸ Ивић 1983; Ивић 1988.

¹⁹ Танасић 1996, 92–97.

ком *док* презентом исказана неререференцијална садашњост, мора и у другој клаузи бити предикатом исказана неререференцијална садашњост²⁰.

Иста ситуација је и кад се трпни придјев нађе са помоћним глаголом какав се употребљава у облику плусквамперфекта — са перфектом или имперфектом помоћног глагола *бићу/јесам*. Када се у реченици нађу чланови који недвосмислено указују на неререференцијалност ситуације која се исказује оваквом формом предиката, то је сигнал да је трпни придјев употријебљен у значењу правога придјева. Тако је у сљедећим примјерима:

/2/

1. Дућан је само *понедељком* био зајворен.
2. Само *о празницима* он је био лејо обучен.
3. *Често* су се црквени и народни језик мешали у истом тексту. У владарским повељама *били су по правилу* засиуљени и један и други (П. Ивић).
4. Кад *би* људи *усјели да стигну* до капије, она је била закључана.

У прва три примјера у оквиру предикатске синтагме налазе се такви чланови реченице (адвербијалне ознаке) који упућују на неререференцијалност. У четвртном примјеру чињеница да је у временској клаузи присутан потенцијал већ по себи довољно обавјештава о томе да је предикату у управној клаузи ускраћена референцијалност.

Пошто се на плану прошлости претериталним облицима неререференцијалне ситуације не исказују глаголима свршеног вида, то је јасно да показатељи неререференцијалности ситуације исказане предикатом са трпним придјевом изведеним од перфективних глагола истовремено свједоче о томе да такви трпни придјеви имају вриједност обичног придјева.

Како имперфективни глаголи у српском језику исказују и референцијалне и неререференцијалне прошле радње односно ситуације, то податак о томе да је предикатом са трпним придјевом изведеним од имперфективних глагола исказана неререференцијална радња односно ситуација не говори ништа о семантичкој вриједности трпнога придјева, па самим тим не можемо знати да ли је у реченици остварена пасивна дијатеза.

²⁰ Танасић 1996, 100–102.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђевић 1931 — Петар Ђорђевић, *О старословенским њирним њридевилама*, Јужнословенски филолог XII, Београд
- Ивић 1983 — Милка Ивић, *Начини на које словенски глагол овременује њонављану радњу*, у књ. Милка Ивић, *Лингвистички огледи*, Београд
- Ивић 1988 — Милка Ивић, *О разликовању конкретного од начелног саопшћивања у српскохрватском језику*, Глас САНУ ССCLII, Београд
- Књазев 1989 — Ю. П. Књазев, *Выражение повторяемости действия в русском и других славянских языках*, у зб. Храковски 1989 (ред.)
- Милошевић 1972 — Ксенија Милошевић, *Неки аспекти семантичког односа конструкција њасивне (са њирним њридевом) и рефлексивне у савременом српскохрватском језику*, Књижевни језик I/3–4, Сарајево
- Милошевић 1973 — Ксенија Милошевић, *Темпорално значење и синтаксичка вриједност конструкција Сор (praes. perf.) + part. pass. у српскохрватском језику*, Јужнословенски филолог XXXI/1–2, Београд
- Милошевић 1974 — Ксенија Милошевић, *Улога њмперфективног вида и неких других елемената глаголског значења у семантичком конструкцијском њинтерпретирању једног њија њредикација*, Зборник за филологију и лингвистику, Нови Сад
- Стевановић 1956, Михаило Стевановић, *Глаголски облици њасива*, Наш језик — нова серија VII, Београд
- Стевановић 1970 — Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (Грамањички системи и књижевнојезичка норма) I. Увод. Фонетика. Морфологија*, Београд
- Танасић 1986 — Срето Танасић, *Пасивне конструкције за исказивање референцијалне и неререференцијалне њрошлости*, Књижевни језик 15/3–4, Сарајево
- Танасић 1996 — Срето Танасић, *Презент у савременом српском језику*, Библиотека Јужнословенског филолога, књ. 12, Београд
- Танасић 1997 — Срето Танасић, *Збирна вишекрајност као синтаксичко-семантички њиј мношћва радњи*, Јужнословенски филолог LIII, Београд
- Храковски 1986 — В. С. Храковский, *Семантические типы множества ситуаций*, Известия АНССР Серия литературы и языка 45/2 Москва
- Храковски 1989 — В. С. Храковский, *Семантические типы множества ситуаций и их естественая классификация*, зб. Храковски 1989 (ред.)
- Храковски 1989 (ред.) — В. С. Храковский, *Типология итеративных конструкций*, Ленинград

ИЗВОРИ

- П. Ивић — Павле Ивић, *Целокујна дела V. Српски народ и његов језик*, Сремски Карловци — Нови Сад, 2001.
- Б. Ђошић — Бранко Ђошић, *Доживљаји Николећине Бурсаћа. Не њугуј бронзана сћражсо*, Просвета и др. Београд–Сарајево 1983.

Резюме

Срето Танасич

**ПРОТИВОПОСТАВЛЕНИЕ РЕФЕРЕНЦИАЛЬНОСТЬ/НЕРЕФЕРЕНЦИАЛЬНОСТЬ
И СТРАДАТЕЛЬНЫЙ ЗАЛОГ**

В настоящей работе автор рассматривает вопрос: когда показатели неререференциальности могут послужить надёжным средством в конструкциях типа: вспомогательный глагол *biti/jesam* + страдательное причастие.

У страдательного причастия есть своя сложная семантика: в нём заключается прилагательный и глагольный компонент. Когда в сказуемом вытеснят прилагательный компонент, тогда сказуемое высказывает страдательный залог. Если же вытеснят в сказуемом глагольный компонент, тогда страдательное причастие принимает значение обычного прилагательного (оно больше не высказывает страдательный залог).

В сербском языке неререференциальные ситуации на уровне прошлого не могут выражаться формами перфекта и плюсквамперфекта перфективных глаголов. Поэтому интерпретация предиката, в состав которого входит страдательное причастие перфективных глаголов, может с точки зрения оппозиции референциальность/неререференциальность ситуации послужить целям идентификации пассивной диатезы. Если в предложении с предикатом, выраженным одной из двух названных глагольных форм, в состав которых входит страдательное причастие перфективного глагола, появится языковая единица, указывающая на неререференциальность, ясно, что страдательное причастие в данном случае не употреблено в глагольном значении, и поэтому в таком предложении не выражена пассивная диатеза.

Так как данными претеритальными формами, образованными от имперфективных глаголов, выражаются референциальные и неререференциальные прошедшие действия, настоящий эксперимент не может быть использован для синтаксическо-семантической интерпретации предиката, в состав которого входит страдательное причастие имперфективных глаголов.

МИЛАН ШИПКА
(Сарајево)

ФРАЗЕМИ ГЕСТОВНО-МИМИЧКОГ ПОРЕКЛА

У овом раду разматрају се фраземи мотивирани покретима човековог тела, укључујући и покрете мишића лица, дакле гестовима и мимиком. Уз неке опште напомене и класификације, посебна је пажња посвећена фраземима *држати коме њалце* (*њалцеве* или *њалчеве*), *показати коме босански грб* и, синонимно: *одм(ј)ерити од шаке до лакта*, те *јуна шака браде*. На крају чланка аутор се залаже за целовитији попис и научну обраду фразема гестовно-мимичког порекла.

0. Фраземи *климати главом* — у значењу: „одобравати“, „потврђивати“, *савити шију* или *погнути*, *повити шију* — „помирити се с нежељеним положајем, покорити се“, *сл(и)гати раменима* — „мирити се с чиме“ или „бити у недоумици“, *пужити руку коме* — „нудити коме пријатељство, помоћ, помагати“, *дати коме ногу* (*одстираг*, у *тур* и сл.) — „истерати кога грубо“ или „отерати, избацити кога“, *бусати се у њрса* (или у *груд*) — „разметати се, хвалити се нечим“, *засмурити на једно око* — „не хтети видети што, правити се невешт“, *превртати очима* — „пренемагати се“, *дићи нос* — „уобразити се, постати охол“, *об(ј)есити*, *ојустити брк(ов)е* — „сневеселити се“, *набраити* (или *скујити*) *обрве* — „намрштити се, смркнути се“, „наљутити се“, *угрисити се за језик* — „нагло заћутати да се не би рекло нешто незгодно и непријатно“, или „рећи што и одмах се покајати због изговорене речи“, *зачејити* (или: *зайушити*, *зайворити*) *коме уста* — „ућуткати кога“, и многи други слични овима, по пореклу и начину настанка чине засебну скупину фразеолошких јединица. На специфичност њиховог настанка указала је Драгана Мршевић-Радовић у књизи *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику* (Мршевић 1987). Она истиче, сасвим тачно, да ова скупина фразема „настаје семантичком транспозицијом нефразеолошке синтагме која описује (номинира) гест“. Овоме би, свакако, требало додати и мимику, јер су неки од тих фразема, како показују и примери дати на почетку овога рада, па

и они у поменутој књизи Драгане Мршевић, мотивирани управо покретима лица, дакле мимиком.

Мршевићева је фразеолошким јединицама гестовно-мимичког порекла посветила само три странице своје књиге, и то у вези с метонимијским процесом њиховог настанка. Ти фраземи, међутим, захтевају, а као занимљива појава и завређују, ширу обраду и детаљнију интерпретацију. Стога ћемо се овде позабавити том темом, улазећи детаљније у смисао и класификацију самих гестова и мимике, а затим и у анализу процеса фразеологизације, уз објашњења неколико веома честих фразема који нису забележени у РМС, главним извором грађе за анализу у студији Драгане Мршевић-Радовић, а неки од њих ни у Матешићевом фразеолошком речнику (*Matešić 1982*).

1.0. Будући да су изрази као што су *климајти главом* — „одобравати“, *дићи нос* — „уобразити се“ и сл. настали фразеологизацијом синтагми којима се описују (именују) покрети људског тела, укључујући и покрете лица, потребно је, пре свега, казати нешто више о гесту и мимици и о њиховом значењу и улози у говору уопште.

1.1. Преносећи дефиниције из Клаићевог *Rječnika stranih riječi (kl)* и *Enciklopedije Leksikografskog zavoda (elz)*, Рикард Симеон, у *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva* даје овакво објашњење појмова *gesti* или *gestiа*:

„*gesta f, gest m...* — pokret tijela, osobito ruku, glave, ramena, kojim se poprađuje govor, da bi se pojačao ili zamijenio izraz *kl*; geste odražavaju neku psihičku reakciju (nervozu, srditost), služe kao znak sporazumijevanja, upozorenja (*gesta pristanka, značajna g.*), opomene ili pak prate nečiji govor, recitaciju, glumu itd. *elz...*“ (*Simeon 1969, I, 400a*).

Драгана Мршевић-Радовић поред Клаићеве, наводи и дефиницију дату у *РСАНУ*, где стоји да је *gesti* „покрет руке, главе или којег другог дела тела којим се прати и потенцира говор или се нешто изражава“ (*Мршевић 1987, 37*).

Овове треба додати да се у нашим речницима наводи још једно значење лексеме *gesti*. Тако у *РСАНУ* стоји да је то „2. *посиџуиак, дело, чин*“, са примерима: „У прави мах учини [му се] то одиста леп гест са његове стране (Нуш. 3, 214). Подићи фабрику ... уопслити ... стотине незапослених, — зар то није најродољубивији гест? (Петр. П. 2, 48)...“ (III, 250a). Слично је и у *РМС* (I, 4796).

То значење, међутим, није толико важно за предмет наше расправе, па се може и занемарити (као што је занемарено, тј. изостављено, и код Мршевићеве), али га је ипак добро имати у виду ради бољег разумевања неких специфичних случајева.

1.2. Рикард Симеон, у већ поменутом *Rječniku lingvističkih naziva*, цитирајући *Enciklopediju Leksikografskog zavoda (elz)* и *Малу сојејтску енциклопедију (mse)*, каже да је „*mimika* f ... sposobnost da se izrazom lica i pokretima očituju osjećaji, misli i volja. Mimika je *imitativna* kad oponaša tjelesne ili psihičke osobine drugih osoba, или *stvaralačka* kad izražava duševna stanja glumljenoga lika. Glavna su sredstva mimičkoga izražavanja mišići lica, oči i usta ... *elz*; izražajni pokreti mišića lica, као један од облика iskazivanja ових или оних осјећаја — радости, туге и сл. Mимички покрети врше се обично нехотично, рефлекторно. No могу се изазвати и волјно, а то човјеку даје могућности да се њима служи свјесно, у одређене сврхе (mimika glumca и сл.). Mimika је један од помоћних начина људскога споразумијевања. Пратећи говор, она помаже његовој изразјаности *mse*“.

Наводећи, даље, мишљење др М. Павловића (из његове књиге *Основи психофизиологије и психологологије говора*, Научна књига Београд, 1956), Симеон још додаје:

„као начин изražavanja mimika има изразито симболичку вриједност, за разлику од gesta које имају изразито метафоричко обилежје. У својој бити она је синтетичан начин споразумијевања, према може бити и дескриптивног карактера *mip*“ (*Simeon 1969*, I, 825b).

Кратку дефиницију мимике даје и РСАНУ. То је „*покрети мишића на лицу којим се изражавају осећања, расположења, намере и сл.; вештина, уметност таквог изражавања*“ (XII, 5676). Још сажетије је одређење у РСМ, по коме је мимика „*изражавање мисли и осећања покретима мишића на лицу и очију*“ (III, 372a).

1.3. Кад се све ово узме у обзир, укључујући и дефиницију геста коју даје *Ахманова 1966* (на стр. 149), може се рећи да гест и мимика имају посебан смисао и функцију у говору, било као средство којим се појачава, чини експресивнијим и живљим, одређени израз или порука у говору, било као самостално средство изражавања мисли и осећања (као тзв. „неми говор“). У оба ова случаја гест и мимика могу се, како показују бројни примери које смо забележили, по смислу и функцији поделити у четири групе.

1.3.1. Покрети делова тела (главе, врата, рамена, руку, ногу), као и мишића лица, очију и усана, могу, пре свега, бити несвесна, рефлексна реакција одређених човекових осећања, оваквог или онаквог емоционалног стања. Тако, на пример, кад је човек нервозан, он добује прстима по столу или цупка ногом, а ако је уз то и несрећан, крши прсте; кад је срдит, стеже шаке или шкргуће зубима; кад је забринут, мршти обрве; кад је изненађен или зачуђен, широко отвори, разрогачи очи; кад је тужан, опусте образе и бркове (ако их има); кад је

задовољан, глади браду или трља руке; кад се каје (због почињених грешака), хвата се за главу; кад је у недоумици, увлачи врат у рамена, слеже раменима итд. Овакве гестове и мимику могли бисмо назвати *рефлексним* или *рефлекторним*.

1.3.2. Покретима делова тела, као и мишића лица, очију и уста, могу се исказивати и различити ставови према коме или чему. Кад се, рецимо, слажемо с неким или нечим, обично климамо главом горе-доле; кад се, насупротив томе, не слажемо, климамо главом или кажипрстом лево-десно; кад се некоме ругамо, (ис)плазимо му, показујемо језик, или му рукама показујемо продужен нос; кад хоћемо да изразимо презир, крајње непоштовање и ниподаштавање, окренемо му леђа, односно стражњицу и сл. Такви гестови и мимика нису рефлексни, него вољни (волунтативни), а по своме смислу могли би се називати *демонстративним*.

1.3.3. Трећа скупина, такође волунтативних гестова, ретко и мимике, разликује се од претходне утолико што се њима остварује физички контакт с другим лицем ради неке интервенције. Тако, на пример, ако хоће да спрече некога да говори, запуше му дланом уста; ако хоће да га грубо отерају или избаце, ударе га ногом у тур, односно стражњицу; кад желе да некога оборе и спрече га да иде даље, подметну му ногу, итд. На основу оваквих гестова, који би се могли називати — *акциони* или *интервенциони*, развило се, вероватно, друго, пренесено значење лексеме *гест* — „поступак, дело, чин“.

1.3.4. Гестовима и мимиком често се шаљу разне поруке и сигнали, чиме се остварује веома експресивна комуникација. Кад, на пример, пружимо некоме руку, *онда* тиме сигнализирамо своје пријатељство и добре намере; кад некоме махнемо подигнутом руком, или скинемо шешир, благо се наклонимо и сл., тиме му упућујемо поздрав; поклонивши се дубоко, изражавамо поштовање; намигујући једним оком, шаљемо тајни сигнал, или дајемо до знања да се шалимо итд. Овакви гестови и мимика изразито су комуникативнога карактера, па би се по томе могли називати — *комуникативни*. Из таквих се гестова развио *гестовни говор*, као посебно средство комуникације (међу глухонемима) или уметничког изражавања у драмској уметности (пантомима).

1.4. Све набројане врсте гестова и мимике, од којих неки могу имати два или више значења, па је дата класификација условна, служи и као изражајно средство у креирању, тј. интерпретацији ликова у позоришним представама — у глуми, па се стога „имитативна“ и „стваралачка“ мимика, или гест, не може узимати као посебна врста. То је само посебно подручје употребе гестовно-мимичких средстава.

1.5. На крају овог кратког разматрања смисла и класификације гестова и мимике, што је било потребно због даљих излагања и класификација, треба још рећи да та средства нису универзална, тј. да се разликују од земље до земље и од народа до народа. Др Петар Губерина, аутор књиге *Zvuk i pokret u jeziku*, преносећи констатације др Марија Пеја (Mario Pei) — из дела *The Story of Language*, каже о томе следеће:

„Ti pokreti pokazuju uvijek emotivnost i nisu kod svih naroda jednaki. Tako na pr. da izrazi: *ovo je vino dobro*, Sicilijanac će malo uštinuti svoj obraz, Amerikanka će vrhovima prstiju dotaknuti ugao svojih usana; Brazilijanac će se uhvatiti za donji dio uha; Francuskinja će poljubiti svoja dva prsta, a Kolumbijanac će rastegnuti donji dio oka. Ako Brazilijanac rastegne donji dio oka, to mu znači: *pametan je on*, i t. d. Poznato je nadalje, kako istim pokretom glave neki narodi potvrđuju, a drugi odbijaju (usp. Grke i Makedonce prema Srbima, Hrvatima i drugima)“ (*Guberina 1952*, 50). Може се, дакле, у извесном смислу, говорити и о националном карактеру геста и мимике.

Детаљније се о гестовима и мимици уопште, и посебно о њиховој улози, може наћи у одговарајућој литератури (*Morris 1979, Neill 1994*). То, међутим, само по себи, није предмет нашег рада, па ћемо се стога вратити фразеолошкој проблематици.

2.0. Фраземи мотивисани гестом и мимиком настају у сложенем процесу фразеологизације, у коме су битна четири елемента: 1) психички подстицај покрета (геста или мимике), 2) сам физички покрет, с оним што симболизира, а што је у директној вези са његовим психичким подстицајем, 3) опис покрета у виду нефразеолошке синтагме и 4) фразеологизирана синтагма, односно фразем, који, за разлику од нефразеолошке синтагме, за коју је битан опис (номинација), карактерише значење што га има и описани гест или мимика (симболизација). Тиме се круг семантичке транспозиције затвара враћањем симболици геста и мимике. Телесни покрет (гест или мимика) битна је, дакле, карика у процесу фразеологизације, па се стога и може рећи да су такви фраземи гестовно-мимичког порекла.

2.1. Суштину настанка фразема гестовног порекла објаснила је Драгана Мршевић-Радовић. Она каже:

„У усменој комуникацији гест је довољан да сам пренесе поруку, али у писаном тексту нефразеолошка синтагма која описује гест може бити двозначна: њом се, када је употребљена у основном значењу, именује телесни покрет, описује одређена моторна активност, нпр. *климајти главом* — 'покретати главу у два супротна правца (горе-доле)'. Када оваква синтагма *климајти главом* почне означавати

'одобравати, пристајати на шта', тада је изгубила директан однос с предметом номинације и у релацији је, преко телесног покрета, са својим новим садржајем — одређеном психичком реакцијом коју означава. Чим се успостави овај посредни однос између знака и садржаја, лингвистичким путем преко метонимије, нефразеолошка синтагма постаје фразеолошка“ (Мршевић 1987, 37).

2.2. Уз ово, сасвим тачно објашњење, потребно је дати неколико напомена — у смислу допуне и појашњења.

2.2.1. Под појмом „телесни покрет“ требало би разумевати не само гест него и мимику, јер се фраземи мотивисани мимиком по начину настанка не разликују од оних мотивисаних гестом. У том смислу нема суштинске разлике између фразема *ухваћиии се за главу* — „згранути се од чуда, увидети своју погрешку“ и *ојусиии брк* — „сневеселити се“, па се може довести у питање разлика на коју упућује М. Павловић (в. напред, т. 1.2). Уосталом, и сама Д. Мршевић, мада говори само о гестовима, међу набројаним примерима има и оних који се односе на мимику, а не гест, нпр. *избечиии очи (на кога)* — и сл. (н.д., 38).

2.2.2. Семантичка транспозиција, која чини суштину процеса фразеологизације, састоји се овде у томе да се једно значење истог израза (синтагме) замењује другим. Уколико, наиме, та синтагма упућује на опис телесног покрета (геста или мимике), говоримо о нефразеолошкој синтагми, а кад се успостави веза са оним што описани покрет симболизује, без обзира на то ради ли се о рефлекторном, демонстративном, акционом или комуникативном значењу тога покрета, реч је о фразеолошкој синтагми, фразеолошкој јединици или фразему. За фраземе овог типа битно је, дакле, враћање са описа одређеног телесног покрета на његово изворно значење, на оно што он симболизира, при чему нема замене или редукције самог израза (синтагме), па је утолико ово специфичан вид метонимије.

2.2.3. Будући да се ради о истом и непромењеном језичком знаку са два различита значења, нефразеолошке се синтагме у говору разлучују од фразеолошких помоћу контекста. Ако, на пример, кажемо: „Ћутке, само климајући главом, дала му је свој пристанак“, употребили смо нефразеолошку синтагму, док у реченици: „Стално климајући главом, нећемо ствари покренути с мртве тачке“, имамо фразеолошку синтагму, фразем *климајући главом* (= „одобравајући“, „повлађујући“). Каткада је разлика између те две употребе веома мала тако да се један израз може схватити и као фразем и као нефразеолошка синтагма, зависно од тога како га схватимо.

2.2.4. С обзиром на само значење телесног покрета, које, како је већ речено, може бити различито (в. напред, т. 1.3.1–1.3.4), и не своди се само на аутоматску, несвесну психичку реакцију, фраземе гестовно-мимичког порекла могли бисмо такође поделити на четири скупине: 1) на оне које су мотивисани рефлекторним гестама и мимиком (*гладити браду, њрљати руке, обесити нос, ојусити брк*), 2) оне који су мотивисани демонстративним телесним покретима (*климати главом, исплазити језик*), 3) оне који потичу од акционих гестова (*зачејити коме уста, подметнути коме ногу*) и, на крају, 4) оне који се ослањају на тзв. комуникативне гестове и мимику (*јуржити коме руку* и сл.), при чему је тешко успоставити строге границе између тих врста, посебно између друге и четврте. Уз то неки фраземи могу имати више значења, што је већ констатовано у литератури (*Мршевић 1987, 39*), а више њих могу имати исти смисао.

2.2.5. Уз све ово ваља још додати да се сваки опис телесног покрета (геста или мимике), не мора, а неки и не може, фразеологизирати, па остаје само на нефразеолошкој синтагми којом се номинира. Тако се, на пример, синтагме *добовати њрсима њо столу*, или *цукити (дрмати) ногом* нису фразеологизирале (бар нису као такве нигде забележене), па се употребљавају само као номинација рефлекторних гестова којима се испољава нервоза или нестрпљење.

2.3. Сложенији су по начину настанка фраземи који су мотивирани покретима делова животињског тела приписаних човеку, па се по томе могу уврстити међу фраземе гестовно-мимичког порекла. Такви су фраземи: *јодвити* (или *јодвинутити, јодвући, савити, увући*) *реј* — „повући се, покуњити се, узмаћи“, *махати* (или *вршеити, њомахивати*) *рејом* — „умиљавати се, удварати се, улагивати се“, *дићи* (или *јодићи, најети*) *реј* — „почети се нападно, дрско понашати, постати слободан, дрзак“, *даћи коме њо реју* — „поступити с ким строго, казнити кога“, *ни рејом да мрдне* — „неће да се покрене, да учини што, не хаје ни за шта“, *реј на крста* (или *на раме*) — „поћи даље, упутити се, умаћи, одмаглити“, *јоказ(ив)ати* (или *дићи, дизаћи*) *рогове* — „бити, постати ратоборан, бунити се“, *слонићи* (или *сабити, стићи, скресати*) *коме рогове* — „оне могућити, ућуткати кога, довести у шкрипац, уништити“, *увући* (или *јовући*) *рогове* — „умирити се, повући се, устукнути (после каквог пораза)“, *ојегнути њајке* (или *њајцима*) — „умрети“, *јуржити свуда своје њајке* — „мешати се прикривено свуда у туђе послове“, *савити њајке* — „повући се, склонити се“, *даћи њо њушци* — „ударити по лицу“, *завезати* (или *јритворићи*) *њушку* — „ућутати, умукнути“ итд. Сви су ови фраземи наведени

у РМС, одакле су преузета и тумачења њиховог значења, а даје их и *Мајтешкић 1982*.

2.3.1. Фраземи ове врсте настали су скраћивањем ширих израза у које је укључена компарација, дакле преко метафоре. Прво је могло бити: *подвићи реј као њас* (кад узмиче), затим само *подвићи реј* — „узмакнути, повући се“; или: *дићи рогове као бик* (кад хоће да се боде), па онда скраћено: *дићи рогове* — „постати ратоборан“, *отегнути њайке као говече* (кад умире), а потом метафорично: *отегнути њайке* — „умрети“.

2.3.2. Неки од ових фразама могли су настати и преко жаргонске употребе: *њајци* = ноге, *њрсти руке* и сл., *њушка* = лице, нос, уста. Отуда и подударност фразама као што су: *њружати свуда своје њайке* и *њружати свуда своје њрсте*, *забадати свуда своје њрсте* (или нос) и сл. — са истим или сличним значењем. Стога они имају и пејоративан призвук, што је уз неке примере истакнуто и у РМС: „отегнути папке (папцима) погр. *умрећи*“ (књ. IV, 324б). Овакви фраземи могли су настати и у руралном говору, из кога су пренесени у жаргон или у књижевни језик.

3.0. Након претходних општих разматрања и изнесених констатација, обратићемо пажњу на неколико фразама гестовно-мимичког порекла, који су занимљиви по начину постанка, по своме значењу, или пак по томе што им досад није посвећивана пажња, па неки од њих нису ни забележени у речницима, чак ни оном фразеолошком (*Мајтешкић 1982*), а потребно их је забележити и објаснити.

3.1. Фразем *држати коме њалце*, који се чује и с друкчијим облицима множине именице *њалац*: *држати коме њалце* (чешће и: *њалчеве*), у значењу: „желети коме успех“ не бележе ни РМС ни *Мајтешкић 1982* — вероватно зато што није потврђен у њиховом корпусу. Тај је фразем, међутим, широко распрострањен у разговорном језику, па се често употребљава, самостално или праћен одговарајућим гестом. Стога се људи питају како је настао. Чак је један студент из САД поставио, преко Интернета, питање зашто се у нас каже *држати (некоме) њалчеве*, износћи претпоставку „да су у средњем веку секли палчеве за казну да особа не би могла држати мач“. Иако се не може са сигурношћу искључити ни могућност преузимања тога фразема из других језика (вероватније из немачког, који има дословно као и ми: *für jemanden die Daumen drücken* или *Daumen halten*, дакле „притискати или држати палце“, а мање вероватно из енглеског: *have (one's) fingers crossed* или *keep (one's) fingers crossed for somebody*), као ни његова претпостављена даља мотивација, он је могао, на основу описаног геста, настати самостално и у нашем језику. У сваком

случају, фразем *држајти коме љалце* (*љалцеве* или *љалчеве*) гестовног је порекла: мотивиран је демонстративно-комуникативним гестом подизања и стезања песница с подвинутих палцима, којим се неко храбри да истраје у каквом подухвату, уз искрену жељу за успех, па се на основу њега, преко нефразеолошке глаголско-именичке синтагме којом се описује, могао развити фразем са значењем: „желети коме успех“. И наши суседи Румуни имају исти гест и сличан фразем. Они кажу *држим ти песнице* (изворно: *îți țin rimnii*) — дословно: „Држим ти песнице“ (са значењем као и код нас: „желим ти успех“). Овоме треба још додати да *држајти некоме љалце* не значи „држати нечије палце“, него „држати своје палце (за некога)“.

Занимљиво је да је тај фразем, изгледа, ограничен само на српско говорно подручје. Хрвати уместо *држајти коме љалце* (*љалцеве* или *љалчеве*) обично кажу: *držati komu fige* — „željeti komu uspjeh“, како је забележио и *Matešić 1982*, с примером из рукописне грађе Гојка Краљевића: „I mi ćemo biti na tvojoj strani; ako ne možemo pomoći, a mi ćemo ti držati fige“ (стр. 1266). Како видимо, структурно и значењски та су два фразема потпуно једнака, само што је у хрватској верзији уместо *љалац* употребљено фигуративно *фига*, што имамо и у фразему: — „**pokazati /komu/ figu ismijati koga, narugati se komu**“ (*Matešić 1982*, на истој страни), опет с примерима из хрватских извора. *РМС* под одредницом *фига* описује сам гест: „2. вулг. *iprošурен љалац између кажийрста и средњака као знак љоруге или ускраћивања, шиџак (3)*“ (VI, 666а), али не наводи сам израз, јер дати пример из дела хрватског писца Ивана Дончевића: „И још је бандитима при том показао фигу. *Донч.*“ (*Ibidem*) упућује на нефразеолошку синтагму, а не на фразем. Међу изразима наведен је овде само фразем „до бити фигу нар. *не добијти ништа*“ (*ib.*).

На српској страни у истом се значењу употребљава фразем *добијти шиџак*. *РМС* га не бележи, мада описује сам гест: „вулг. *љалац сстављен између кажийрста и средњака као знак љоруге или љрсног одбијања, ускраћивања нечега, фигу*“ (VI, 959а). Тај је израз познат и на ширем простору, па *Matešić 1982* констатује: „**dobiti pf. ši-pak ne dobiti ništa, biti izigran**“, с примером из загребачке штампе: „ako ćeš musti kravu a ne dati joj sijena ili posija, dobit ćeš šipak, a ne mlijeko. — VUS 1976“ (6816).

Вратимо се, на крају, још једном фразему *држајти коме љалце* (*љалцеве* или *љалчеве*). Његово је гестовно порекло, па и значење, како смо видели, сасвим јасно, широко је распрострањен у разговорном језику, барем на српском говорном подручју, па би га стога требало

забележити и унети у речнике, пре свега у фразеолошки речник српског језика, који тек треба израдити.

3.2. Израз *босански грб*, којим се означава непристојан, вулгаран гест одбијања, забележен је у *РМС*, с оваквим објашњењем: „вулг. савијање руке у лакту као знак одбијања нечега“ (I, 557а). Готово је истоветно тумачење дато и у другом консултованом извору (*Matešić 1982, 1676*). У *РСАНУ* тај израз није уопште забележен!?

Погрдност описаног геста у вези је с његовим значењем. Он симболизује мушки полни орган у ерекцији, па се показивање савијене руке може протумачити и као: „добићеш (или даћу ти) ово, а не оно што очекујеш“. Обично је тај гест праћен речима: „Ево ти!“ или „Ево ти га, на!“

Зашто се тај свима нама познати вулгарни гест назива *босански грб*?

Одговор на то питање може се наћи у историји наше хералдике. Један од грбова босанске средњовековне властеле, наиме, имао је, као главни елемент, приказ руке (ратника) савијене у лакту с исуканим мачем у усправном положају. Такав је грб био утиснут и на новцу војводе Хрвоја Вукчића, босанског владара, који је живео крајем XIV и почетком XV столећа. Визуелном асоцијацијом, увредљиви гест „ево ти га, на!“ повезан је с босанским грбом, па онда није ни чудно што је тако назван.

Израз *босански грб* обично се не употребљава као самосталан фразем, него се везује за шире изразе: *показати коме босански грб*, *дати коме босански грб*, *добити од кога босански грб* и сл. Чудно је да ниједног од тих фразама нема у нашим речницима, чак ни у оном фразеолошком. *Matešić 1982* има само: „*prelomiti pf. komu grb saviti ruku i laktu kao znak odbijanja*“, с примером: „Ti meni figu, ja tebi bosanski grb! — i prelomi mu grb“ (1676).

Поред израза *показати коме босански грб* и сл. у разговорном се језику употребљава и израз *одм(ј)ерити од шаке до лакта*, што може бити и обичан опис, али и фразем са значењем: „грубо и на вулгаран начин нешто одбити“. Али то још нигде, бар колико је мени познато, није забележено.

Остаје, дакле, да се сви ти фраземи напишу и унесу у речнике као занимљиви примери наше богате фразеологије гестовно-мимичког порекла.

3.3. Међу фраземима гестовно-мимичког порекла посебно је занимљив фразем *јуна шака браде*. Забележен је у *РМС*, под одредницом *брада*, уз објашњење значења: „*велика срећа (корист, добит)*“ (I, 257б). *Matešić 1982*, под одредницом *шака*, што је, свакако, оправ-

даније, такође каже: „*puna šaka brade velika sreća/korist/dobit, potpuno zadovoljstvo*“, наводећи као илустрацију ове примере: „... ako izvuče platnenu kesu, puna šaka brade! — PAVIČIĆ 1, GRAĐA. Dva boda — slavlje, jedan također puna šaka brade. — Vj. 1972. Ako mi taj trud uspije, onda će biti puna šaka brade. — Vus 1960, GRAĐA“ (678a).

Иако су, како видимо, сви овде дати примери из хрватских извора, фразем *јуна шака браде*, у наведеном значењу, познат је и широко распрострањен и на српском говорном простору, о чему сведочи и податак да је забележен код Његоша још половином деветнаестог столећа.

Процес настанка овог нашег фразема сложен је и занимљив. У његовој основи, као примарна мотивација, стоји рефлекторни гест којим се изражава задовољство. Већ је речено да човек, кад је задовољан, глади браду (или трља руке и сл.). Одатле се, преко нефразеолошке синтагме којом се номинира тај гест развио фразем *гладити браду*, забележен у РСАНУ, уз објашњење: „1) *радовати се, уживати*. — То Турци и желе, онда браду гладе, | кад се браћа Срби међу собом сваде (Гроздан. 1, 14). 2) *приремити се са задовољством за нешто*. — Исти Јеврем са још неким делијама ... гладе браде за посланике (Самоупр. 1883, 55/3)“ (РСАНУ, II, 926).

Пошто гест којим је мотивиран фразем *гладити браду* подразумева хватање (и глађење) браде (пуном) шаком, из тога се могао развити фразем *јуна шака браде*, који је по синтаксичкој структури, у ствари, реченица с изостављеном копулом је: *јуна (је) шака браде*.

Процес настанка тога фразема текао је, дакле, овако: 1) глађење браде шаком као гест којим се изражава задовољство (мотивација) → 2) нефразеолошка синтагма, па потом фразем *гладити браду* (пуном шаком) — „радовати се, уживати, бити задовољан“, одатле → 3) *јуна је шака браде* — „бити потпуно задовољан“ и на крају сажето → 4) *јуна шака браде* — „велика срећа, корист, добит; потпуно задовољство“.

Оваквом значењу тога фразема доприноси, свакако, и атрибут *јун*, који сугерише потпуност (среће или задовољства).

Занимљива је песничка трансформација (проширење) фразема *јуна шака браде* код Његоша, у чијем се делу *Лажни цар Шћейан Мали* налазе ови стихови: „То би срећно и за мене било, | У мед би ми упала сјекира, | И порасла пуна шака браде“ (РСАНУ II, 926). Занимљивост је утолико већа што су ту употребљена један до другог два фразема који означавају срећу и задовољство: *(у)јала сјекира у мед* и *јуна шака браде*, с тим што је овај други примарно мотивиран гестом, па припада скупуни фразема гестовно-мимичког порекла.

4. Фраземи гестовно-мимичког порекла, тј. они фраземи који су мотивирани покретима човековог тела (главе, врата, рамена, руку,

ногу), укључујући и покрете мишића лица (носа, очију, браде и сл.), посебна су и, како показују извори (речници и говорна пракса), веома бројна скупина фразема у нашем језику. Они још нису у целини ни пописани, нити су у довољној мери истражени и објашњени. Овај рад је покушај да се укаже на њихове особености, али и на потребу даљих истраживања у том правцу.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- Ахманова 1966* О. С. Ахманова, *Словарь лингвистических терминов*, Издательство «Советская энциклопедия», Москва — 1966.
- Guberina 1952* Petar Guberina, *Zvuk i pokret u jeziku*, Matica hrvatska, Zagreb, 1952.
- Morris 1979* D. Morris, P. Collet, P. Marsh, M. O'Shaughnessy: *Gestures: Their Origin and Distribution*, London: Jonathan Cape, 1979.
- Matešić 1982* Josip Matešić, *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, IRO „Školska knjiga“, Zagreb, 1982.
- Мршевић 1987* Драгана Мршевић-Радовић, *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику*, Филолошки факултет Београд, 1987.
- Neill 1994* Sean Neill, *Nonverbalna komunikacija u razredu*, Zagreb: Educa, 1994.
- Simeon 1969* Rikard Simeon, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, I–II, Matica hrvatska, Zagreb, 1969.
- РМС* *Речник српскохрватског књижевног језика*, Матица српска, I–VI, Нови Сад, 1967–1976.
- РСАНУ* *САНУ, Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Институт за српскохрватски/српски језик, I–XV, Београд, 1959–1996.

S u m m a r y

Milan Šipka

IDIOMS DERIVED FROM GESTURES AND FACIAL EXPRESSIONS

This paper elaborates on a uniquely derived group of Serbian idioms. This group includes idioms such as *klimati glavom* 'approve', literally 'nod', *slijegati ramenima* 'doubt', lit. 'shrug one's shoulders', *isplaziti jezik* 'bored', lit. 'stick out one's tongue', *trljati ruke* 'be satisfied after achieving a success', lit. 'rub one's hands', *obesiti nos* 'be sad', lit. 'hang down one's nose', *izbečiti oči* 'be surprised', lit. 'have big eyes', etc. All these idioms have developed from non-idiomatic phrases used to describe gestures and, less often, facial expressions, which in turn signalize certain psychological reactions. Special attention is devoted to the following idioms: *držati kome palce* 'keep one's fingers crossed for somebody', *pokazati kome bosanski grb* 'offend', lit. 'show Bosnian coat-of-arms to somebody', *odmeriti od šake do lakta* 'offend', lit. 'measure from fist to elbow'; *puna šaka brade* 'state of being highly satisfied', lit. 'handful of beard/chin'.

АСИМ ПЕЦО
(Београд)

БИШЋЕ ПОЉЕ И СЕЛО ОРТИЈЕШ
(тражење етимологије ових двају топонима)

У раду се указује на проблем етимологије двају херцеговачких топонима, *Бишћа* (поља) и *Ортијеша* (села). На основу приступачне литературе, постанак ових двају топонима, посебно села Ортијеша, још остаје „таман“.

Етимологија је „određivanje podrijetla riječi i njezina srodstva s drugim riječima istog ili drugih jezika“¹. То је „ђавољи посао“, како је знао да каже проф. Р. Бошковић. Никада ниси сигуран да стојиш на чврстом тлу. Али, мора се од нечега почети. А етимологија ових двају херцеговачких топонима, за које ме вежу најлепше успомене мога дјетињства, одавно ме прогања. И, што је најтужније, ни сада није ријешена. А ја их стављам на увид широј јавности, е да би се нашао неко ко је у стању да их ријеши.

Бишће поље. У Рјечнику хрватскога или српскога језика, који је издала Југославенска академија знаности и умјетности у Загребу (овај дио је обрадио Ђуро Даничић), s. v. *Бишће* стоји „*polje u Hercegovini pod Mostarom, koje sada pišu Bišće...* а u XIV i XV vijeka glasilo je *Bisče* i *Bišče*: Na *Bisči* u *Podgradi*. Mon. serb. 202. Upisano u *Bišću*. 280. Koji su s vojskama u *Bišću*. Spom. sr. 1, 150“².

У Речнику српскохрватског књижевног и народног језика, који издаје Српска академија наука, књ. 1. s. v. *Бишће*, под 2 стоји: „поље под Мостаром, с обе стране Неретве“³. Податак је узет из књиге Јефте

¹ Bratoljub Klaić: *Veliki rječnik stranih riječi izraza i kratica*, Zora, Zagreb 1968, стр. 372.

² *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 1880, s. v.

³ *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Српска академија наука, књ. 1, стр. 593.

Дедијера *Херцеговина*. Истина, код Дедијера читамо: „Бишћем се назива источни дио Мостарског Поља“⁴. У Речнику САНУ стоји „с обе стране Неретве“, а то му је значење дао Дедијер како не би употребљавао „Мостарско поље“ које је, за њега, вјештачки назив. За оне који су рођени ту, у пољу, Бишћем се назива источни дио тога поља, и то онај који се налази, или се налазио, између Мукоши и Јужног логора. Раније, изгледа, није било тако.

У раду W. Radimskog, *Das Bišćepolje bei Mostar — Archäologisch-topographische Studie*, који је објављен у *Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina*, 1894, у Бечу читамо да сјеверно од Мостара налазимо Бјелопоље, а јужно је Бишћеполје („Der nördlich von Mostar gelegene Theil der Ebene wird *Bjelopolje*, der südlich davon liegende Theil *Bišćepolje* genannt“)⁵. За ове називе, као и иначе у овој студији, Radimsky је имао сарадника у „Localbeobachter Herr Ingenieur Hugo Jedlička in Mostar“. По Радимском Бишће захвата један неправилан трокут у којем, на сјеверу налазимо Мостар, на југоистоку је Благај („die mittelalterliche Hauptstadt des Landes *Chlum*“), а на југозападу се налази љетниковач Ризванбеговића, Буна („in dessen Nähe einst eine grössere römische Ansiedlung gestanden hat“)⁶. Дакле, по овом аутору, Бишће поље обухвата цијелу мостарску котлину, са обје стране ријеке Неретве, поред Јасенице и Баћевића (код Радимског Бачевићи) још и Ходбину, Кичин, Буницу. Не знам да ли је то подручје икада припадало Бишћу пољу.

Владимир Ђоровић, рођени Мостарац, кога је, такође, интересовало поријекло Бишћа поља, каже у својој *Хисторији Босне*⁷, слjedeће: „За жупу *Vesenike*, која се касније наводи као *provincia Vecheniscus*’ мисли се да је данашње Мостарско поље звано Бишће. У дубровачким архивским књигама спомиње се крај Вечерићи, који одговара сигурно тој жупи, али који све до данас није могао бити сигурно идентификован“.⁸ У том Бишћу су се водиле и битке⁹, а често је ту

⁴ Др Јефто Дедијер: *Херцеговина*, Српска караљевска академија, Српски етнографски зборник, књига дванаеста, Насеља српских земаља, књига VI, стр. 244.

⁵ W. Radimsky: *Das Bišćepolje bei Mostar. Archäologisch-topographische Studie*, *Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina*, Zweiter Band, Wien, 1894, 3.

⁶ *Op. cit.*, 4.

⁷ Др Владимир Ђоровић: *Хисторија Босне*, прва књига, Српска краљевска академија, Посебна издања, књига CXXIX, Друштвени и историски списи, књига 53, Београд 1940.

⁸ *Op. cit.*, 118.

⁹ *Op. cit.*, 223.

столовао босански владар, што значи да је тај крај, и у то вријеме, био значајан. Чак је и босански владар Твртко 1382. ту, у Бишћу, издао „краљевску повељу“ у свом новом граду коме је дао име Св. Стефана¹⁰. Дакле, Бишће је познато из најстаријег периода историје ових крајева.

Јиречек констатује да је, у то вријеме главно „место ове области (мисли на „Бишћепоље“ према Радимском, А. П.) лежало 10 километара на југоисток од данашњег Мостара који је подигнут на почетку турскога периода. То је био град Благај ... Константин Порфиригенит спомиње у овој области високо брдо са два замка на врху, Бона и Хлум, а сем тога и реку Бону. По свој прилици, била су то два назива, један римски а један словенски, за један исти град који, опет, може бити идентичан са илирским градом Бунос код Стефана из Византије. Словенско име Благај, уосталом, само је превод латинскога Бона (слов. благ: bonus)¹¹.

Јефто Дедијер каже у својој *Херцеговини* да се „Бишћем (се) назива источни дио Мостарског Поља. Мостарско Поље вјештачко је, мјесто тога назива употријебићемо назив Бишће за цијело поље с обје стране Неретве“¹². За сам назив Бишће Дедијер каже: „Чини се да је данашње Поље ниже Мостара прозвано Бишћем тек доцније по дворцу Бишћу“¹³. О томе дворцу читамо и код Јиречека: „Босански бан остао је господар у долини Неретве. Већ 1326 назива се он, у једној повељи граду Трогиру, *’tergae Chelmi comes’*. Када су му Дубровчани, у јулу 1327, хтели опремити посланство, очекивало се да дође у *дворац Бишће* на Неретви под градом Благајем“¹⁴. Према томе, *поље Бишће* могло је добити свој назив по истоименом дворцу, за који се не зна гдје је био, нити како је тај дворца добио то име.

Дакле, данас се Бишћем назива онај дио, источно од Неретве, који се налази између Ковачине, или, можда, Пешкина пута, и Малте, Јужног логора. Одатле и пјесма: Нико не зна што су муке тешке, Ко не гази Бишће поље пјешке... Могуће је да је цио овај комплекс поља, према Дедијеру, назван по једном старом дворцу тога имена.

¹⁰ *Op. cit.*, 314.

¹¹ Константин Јиречек: *Историја Срба*, прва књига до 1537 године (политичка историја), друго исправљено и допуњено издање, Научна књига, Београд, 1952, стр. 66, исп. и ЈФ, књ. LIII, 59–72.

¹² Дедијер, *op. cit.*, 244.

¹³ *Op. cit.*, 107.

¹⁴ Јиречек, *op. cit.*, стр. 205.

Село Орџијеш. „Поред пута Мостар–Буна, на присојној страни и на тјемени брда Мукоше, које се, састављено од терцијерних лапораца, пружа у правцу СЗ–ЈИ, средином поља. У селу нема врела...“. То читамо код Дедијера.¹⁵ Наравно, ово се каже за Орџијеш на почетку прошлога вијека. Стање које је било до 1990, то јест до пред овај рат, изгледало је знатно другачије. Рат је и ту донио знатне измјене.

За историју ових крајева Орџијеш, ако је постојао, није имао значаја. Не спомињу га ни Јиречек, ни Ћоровић. Чак га не налазимо ни у Поименичном попису *sandžaka vilajeta Hercegovina*, који је настао „u periodu od 1475. do 1477. godine“ од Ахмеда С. Аличића¹⁶, а овај попис је биљежио свако настањено мјесто. Истина, ту има велики број мјеста која су аутору овога Пописа остала непозната, али нема ниједнога које би својим гласовним склопом могла да упуते на Орџијеш.

Према Дедијеру, село је постало од „збјега“. Послије куге, из Баћевића „побјегла су нека чељад ... у шуму и засновали данашње село ... Данашњи становници су сви досељени послвије те куге“¹⁷. Најстарија породица у селу су Црногорци који су се, по причи, доселили „прије 150 година ... из Црне Горе“¹⁸. Према томе, село је настало прије два и по вијека, што говори да је и име ново. Вјероватно је турског поријекла. А у турском језику постоји ријеч *orta* која значи „srednji, srednji deo“¹⁹, што би могло да буде основа нашега топонима. Истина, поставља се питање суфикса *-ијеш/јеш*, јер у нашем топониму то се јавља као рефлекс јата (ѣ–Ђ). Наиме, они који су овај топоним чули са *ије/је*, доживљавали су га као именицу са рефлексом јата. Отуда у мостарском говору, а да ли само у мостарском говору, ту имамо и Орџиш. Дакле, јавља се као и *костџријеш*, *сџријеш* које именице овдје се јављају као *костџрјеш*, *сџрјеш*, а у икавским говорима као *костџриш*, *сриш*, *сџриш*. Истина, код Дедијера јавља се још и облик *Рџијеш* и *Врџијеш*, а може се чути и *Хорџијеш*.

Најранији, за мене, податак, јесте онај из рада W. Radimskoga. Наиме, пратећи остатке старина у Бишћу он констатује да се и у Орџијешу (код Радимскога „Ортјеш“) налази таквих остатака („Etwas südlicher liegt, westlich neben der Strasse, unterhalb des Dorfes Ortješ, in

¹⁵ Дедијер, *op. cit.*, 251.

¹⁶ Оријентални институт у Сарајеву, *Poimенични popis sandžaka vilajeta Hercegovina*, priredio Ahmed S. Aličić, Sarajevo, 1985.

¹⁷ Дедијер, *op. cit.*, стр. 251, исп. и на стр. 133.

¹⁸ Дедијер, *op. cit.*, 252, исп. облик *Рџијеш*, на стр. 157, и *Врџијеш*, стр. 133.

¹⁹ Исп. Dr Slavoljub Đinđić, Dr Mirjana Teodosijev, Dr Darko Tanasković: *Türkçe-sirpa sözlük*, Ankara, 1997, s. v.

dem gegenwärtige benützten christlichen Friedhofe des Dorfes, ein grösserer Tumulus, welcher ganz mit neuen Gräbern besetzt ist“).²⁰ Значи да је ово мјесто и раније било настањено. Како се звало, и ко је у њему живио, то, за сада, није ми познато. Али чињеница да у њему постоје, управо су постојали, трагови старијег насеља, јасно говори да је ту било живота и прије овога назива. То нимало не чуди. Неретва је близу, а, вода је извор живота, њена близина могла је да привлачи разне народе. Али, коме су припадали ти тумулуси, и како се називало ово мјесто, о томе се ништа не зна.

Напомена:

Историчари указују на остатке разних народа који су живјели у овим крајевима: Јиречек²¹, Ћоровић²². А Дедијер међу „имена страног поријекла и друга теже разумљива“ и „друга имена која нам није су потпуно јасна“ убраја Врди, Паоча, *Орџијеш*, Морче, Брова...²³.

Резюме

Асим Пецо

БИШЦЕ ПОЛЕ И ДЕРЕВЊА ОРТИЕШ

Автор здесь рассматривает становление двух герцеговинских топонимов. Относительно Бишце (поля) совсем возможно, что название это получено по одноименному дворцу. Где именно этот дворец был расположен и кому он принадлежал, остаётся пока неизвестно.

О названии деревни Ортиеш пока что существуют только предположения. Скорее всего, что эта деревня построена во время турецкого правления, примерно 200–250 лет назад.

²⁰ Radimsky, *op. cit.*, 10.

²¹ Јиречек, *op. cit.*, 9 и даље.

²² Ћоровић, *op. cit.*, 60–62.

²³ Дедијер, *op. cit.*, 102–103.

ИВАН К. ДОБРЕВ
(София)

ВИД И ХАРАКТЕР НА ГЕНЕТИЧНАТА ОСНОВА НА НАЗВАНИЕТО В СЛАВЯНСКИТЕ И ТЮРКСКИТЕ ЕЗИЦИ

У резултату анализе предложених у својству генетске основе назива језичких јединица и одговарајућих теоретских теза доказује се да за словенске и турске језике таква основа може бити предметно-атрибутивна лексика коју представљају углавном именице, придеви и партиципи.

Собственото име, но много по-точно и по-коректно — названието, е основна категорија на ономастиката, а негова главна и водеца, отъждествяваща и отграничаваща страна, черта или особеност, којато во сџщото време задава, определја и представја и сџщноста му, е неговото значение. Во ономастиката, както отделните разбирања за природата и структурата на значението на названието, така сџщо и степената, дџлбочината и формите на неговия анализ и исползуване в дадено изследване варираат в една доста голяма амплитуда от сџвсем кратка бележка до тџврде подробна и обширна семантична теорија. И тук на пример понекога може да се попадне на малко странно звучачи според нас тџврденија како това, че собствениите имена “се възприемат како обозначенија на отделните обекти, а не како думи с определена семантика” [Суперанская 1985, 133] или пџк доста дџлго и подробно се обосновава и доказва заклучението, че собствениите имена са вторични знаци без значение, но и придобиват значението си само при установяването на тџхната врџзка с обектите им и те ставаат езикови знаци едва тогава [Суперанская 1973, 136], както и това, че антропонимџт се отнася кџм сџвкупноста от всички свойства на предмета в неразчленен вид, без да фиксира неговите признаци в своя сигнификат [Косничяну 1982, 50] и други от този род. А при определјането сџщноста на значението О. Т. Молчанова [1982] предпочита да го определи в “субстанциален смисџл” како “нервно-мозџчна, психофизиологична врџзка между двете отражения — на звуковата, материалната обвивка на думата и на предмета” и вџв

“функционален смисъл” като свойство, способност на думата да изразява и възбужда информация за нещо, различно от самата нея [67–68], с което напълно преднамерено и съзнателно, но крайно погрешно излиза извън лингвистиката и предлага всъщност дефиниции, които съдържат и разкриват някои ономастически ирелевантни, психофизиологични и теоретикоинформационни черти и особености на думата и нейното значение.

Всичко това безспорно дава достатъчно ясна представа за реалната лингвистикоконцептуална основа и контекст, върху и вътре в които не само се определя същността на самото название в съвременната лингвистика и ономастика (вж. напр. [Молчанова 1982, 52–56; Суперанская 1969, 9; Суперанская 1973, 113, 135–136, 324; Blanár 1976, 5; Blanár 1996, 33; Gardiner 1954, 73]), но се и провеждат и осъществяват и редица конкретноемпирични, индивидуални или групови проучвания и описания на названията в даден език или група езици. Наред със значението, и лексико-граматичната структура, функцията, генетичната основа и способите за образуване на названието са минималният набор от ономастически съществени, необходими и достатъчни черти и особености, свързането и обединяването на които по логически мотивиран и съобразен начин и ред, позволява да се формулира и предложи и задължителното за случая определение за неговата същност, а именно: Названието е вид езикова единица, която се състои от самостоятелна дума или съчетание от думи, възниква и се образува главно на основата на лексеми с предметно-атрибутивно значение с помощта на конкретни, присъщи само на него средства и способности и служи за именуването на сравнително обособен и отделен, индивидуален и точно определен обект от социално-природната действителност на носителите на съответния език.

По-подробното и конкретно поставяне, обсъждане и експлицитно представяне на крайните резултати и заключения относно генетичната основа на названието, за която други изследователи използват термина наименование “произвеждаща основа” [Подольская 1983, 115, 155] или пък “тополексема” [Хромов 1976, 162], като начален и основен елемент в далеч по-обемистата му и цялостна историкогенетична структура се очертава като крайно необходимо и изключително важно не само с оглед на обосноваването и представянето в явен вид на точно този компонент от състава на току-що предложената дефиниция за ономастичната същност на названието, но така също и в аспекта на изграждането на една по-пълна и последователна, теоретикономастична база фундамент за анализа на голям брой редица други, ономастически съществени теоретични въпроси и проблеми, необходими за

цялостното изследване и описание на *плизв Балкан* в синхрония и диахрония, което изследване разработваме понастоящем и някои от основните моменти на което вече имахме възможност да публикуваме, включително и на страниците на настоящото издание [Добрев 1989а; ~*~ 1999; Dobrev 1991].

Най-старите източнославянски топоними имат за генетична основа предимно прилагателни имена [вж. Карпенко 1966, 16] и все пак по принцип, реално и фактически названието възниква от наличните в съответния език лексико-граматични единици и структури и се образува и развива, преминавайки през различни етапи и претърпявайки различни промени, чак докато стигне до формата и значението, благодарение и чрез които ще е в състояние да изпълнява ефикасно своята роля и функция на средство за индивидуална номинация и едва след и именно поради това да отговаря и да удовлетворява и онези социални нужди и потребности от номинативни езикови средства, които са първата и основна причина за неговото възникване и образуване във времето и пространството.

Не само в българския език има названия, образувани на основата на изречения като *Падат орли*, които се считат за много старинен тип, неизвестен в останалите славянски езици [Займов 1994, 194], но и в други езици, както е например *тур. мли Erol* [ЛН] от “мъж; бъди”, *фми Güngör* (Ank) [TV] от “виж; ден, слънце” или пък *рус. зим Хватмай* “дръж, лови” (пример от [Суперанская 1973, 110]). Конкретно за руския език, обсъждайки въпроса за основите на “свежите” имена — дума или фраза, и за вида на частите на речта, които вземат участие в създаването на собствените имена, А. В. Суперанская [1973], стига до извода, че първото е свързано с характера на именуваните обекти, като имената на някои идеи, символи и образи най-често биват фрази — *Явление Христа народу*, но и *Солдатами не рождаются*, докато конкретните предмети имат за имена отделни думи, но понякога и название фраза — *Вострая сабля*, а абстрактните идеи — отделни думи, какъвто е случаят с романа “*Хлеб*” на А. Толстой. Второто пък зависи от свойствата на езика и независимо, че в арабския език, наред със съществителните имена за наименоване на индивидуалните обекти служат прилагателните имена в положителна и превъзходна степен, все пак най-добрите “кандидати” за собствени имена са съществителните, като останалите части на речта, включително и глаголите, се подлагат на пълна или частична субстантивация, което обаче не се отнася за имената-глаголни фрази [108–112]. Също в тази връзка, но в една по-друга плоскост и Е. С. Отин [1976] обособява три основни типа топо-

нимични етимони — предметен, събитиеен и ситуативен, като със събитийна обусловеност се характеризира например етимонът на съставния рус. тпнм *Негде Житъ*, също и тюрк. *Адаман Чалган*, букв. “старшият пастух косил”, както и *Балъхчиххан Чохрах*, букв. “родник Рыба Появиласъ” [17–18], който класификационен признак и превод на тюркските топоними позволяват да се допусне, че за автора начало и основа за образуването на съответните топоними е единствено и само езиковата единица изречение.

Пак в тюркските езици се срещат дву- и повечесъставни названия от типа на каз. *Нар олъген*, букв. “умер верблюд” (пример от [Битанова 1965, 234]), въз основа наличието на които се обобщава и заключава, че при формирането на собствените имена в тюркските езици глаголните образувания заемат едно от предните места за разлика например от славянския именник [Молчанова 1982, 103] или пък че съединяването на глагола с други части на речта е специфично тюркски тип образуване на географски названия, който го няма в угрофинската и индоевропейската топонимика [Битанова 1965, 234–235]. Не по-различно е мнението и на К. М. Мусаев [1984], според когото специфика на тюркските езици очевидно са предикативните съчетания, представляващи неразпространени или разпространени изречения, както е при узб. тпнм *Кумбосди* [190]. По същия начин и Э. М. Мурзаев [1974] по повод и въз основа на специалното изследване на G. Jarring [1961] върху “названията пълно изречение” в топонимията на *Синъзън* обобщава в смисъл, че благодарение на широкото разпространение на “топонимите пълно изречение” не само в *Централна*, но и в *Средна Азия*, *Казахстан* и *Алтай* тюркската топонимика се отличава съществено от много други топонимични системи, например от славянската, романската или китайската, в които практически няма глаголни форми, и приема за напълно убедителни такива топоними като *Калмак олъген булак* “источник, где умер калмык”, макар и да приема за по-малко убедително *Черак салди даван* (езика и превода вж. по-долу) и да квалифицира между другото “категорията пълно изречение в топонимиката” като ефимерна, т.е. мимолетна, краткотрайна, тъй като тези названия са обемисти, неудобни, те очевидно са резултат от народна етимология и достойние главно на микротопонимията, т.е. ограничени по време и място [282–284].

Точно тези бележки безспорно хвърлят напълно определена и съвсем резонна сянка на съмнение върху достатъчната обоснованост и обектна адекватност на горните заключения, без разбира се да ги снемат и обезсилват изцяло. И все пак на основата и в резултат на

един по-внимателен и прецизиран, а и теоретико-методологически достатъчно коректен и последователен граматичен анализ не може да не се забележи, че въпросните обобщения се дължат ако не на чисто недоразумение, то поне на малко свободна генерализация, възможна единствено и само поради недостатъчното вникване и твърде обобщено и повърхностно разглеждане именно на тюркските глаголни форми, служещи за изграждането на генетичната основа на съответните названия.

Всъщност в рамките и в светлината на концепцията за семантико-функционалното единство и взаимна адекватност при частите на речта като една от трите и най-последна концепция относно характера на частите на речта в тюркските езици [вж. Добрев 1989б; ~*~1995; ~*~1997; ~*~1998] глаголите в приетите за основа на генерализацията названия не са личен глагол сказуемо на изречение, а глагол причастие, което заедно и съвместно със съществително име изгражда зависимия член на разширено субстантивно словосъчетание, което съвпада с част от добре известната в тюркските езици “тричленна определителна конструкция” (вж. напр. [Поцелуевский 1967, 15–17]). А характерната специфика на този зависим член, придаващ в същото време и съответната специфика на самото словосъчетание, е в това, че всяка една от двете му съставки — съществително име и причастие, прилагателно или съществително име, се явяват, а и по същество представляват облигаторен структурен елемент, необходим и достатъчен за изграждането на минимално допустимата и възможна релационна структура на цялото разширено словосъчетание като конкретна разновидност на словосъчетанието изобщо в качеството му на номинативносинтактична единица, изграждаща и съответното равнище в цялостната структура на езика и реално съществуваща и представена в такива турски словосъчетания като *güneş girmeyen oda* “стая, в която не влиза слънце”, *eşya satan yer* “място, където се продават вещи”, *balta değmedik orman* “гора, която не е я докосвала брадва”, *lastiği patlamış araba* “кола, гумата на която се е пукнала”, *sınırlarını paylaştığı ülkeler* “страни, с които тя дели границите си”, и мн. др., конкретните форми и структурно-семантични черти и особености на които в съвременния турски език например вече може да се считат за достатъчно пълно и последователно обосновани, апализирани и описани както в теоретиколингвистичен, така също и в конкретно-емпиричен план [Добрев 1980, 23–24, 34–35; ~*~1981, 63–66; ~*~1982; ~*~1985].

Наред с това, некоректната генерализация за изречението като генетична основа на названието се прави още и в рамките и с помощта и на некоректен анализ и прекалено обобщено и абстрактно разглеждане на изграждащите структурата на въпросните тюркски названия глаголни форми — така например В. Н. Попова [1967], обсъждайки и представяйки някои моменти от топонимичното изследване на казахския езиковед А. Абдрахманов от 1959 год., приема, че формите на *-ган* и *-ар* са причастни афикси, но въпреки това топонимите, образувани чрез такива глаголни форми, в началото са били изречения, които постепенно, в резултат на субстантивацията, са започнали да се употребяват в по-кратка форма като единна лексикална единица — *Кайнарбулак* “бъющия (кипящия) родник” [122].

Всъщност точно тук трябва да се има предвид, че тюркските причастия на *-ган*, *-ди* и *-ар* са омоними на съответните времеви основи, като конкретно второто причастие е съкратена форма на причастния суфикс *-дик*, но въпреки това и въпреки всичко образуванията чрез тях глаголни форми не са личен глагол сказуемо на изречение, а причастие определение както в изречението, така и в субстантивното словосъчетание, именно на основата на каквото словосъчетание са възникнали и са се формирали и взетите за основа на обобщението названия. Проявата пък на залоговото отношение е и неутрализация на действителния залог, осъществяващ се безафиксно като страдателен, което зависи и произтича непосредствено от вида и характера на обозначаваания от съществителното име предмет, к ойто тук може да бъде съответно субект или обект на действието, обозначено чрез глагола причастие, както е например при уйг. *kälgän kız* “девушка, която пришла”, но *män okugan kitap* “книга, которую я прочитал” или пък тур. *gazete satan çocuk* “дете, което продава вестници”, но *eşya satan yer* “място, където се продават вещи”, *yakacak odun* “дърва за горене” (букв. “дърва, които ще/трябва да бъдат изгорени”), но *gelecek öğrenci* “студентът, който ще/трябва да дойде” (вж. и срв. [Баскаков 1951; Расседин 1978, 187, 197, 209–211; Серебренников, Гаджиева 1979, 183, 226–227; Сравн.-ист. граматика 1988, 446, 456–461], по технически причини правописът на уйгурските примери от [Наджип 1960, 91] е частично променен).

В рамките на това, теоретико-методологически много по-пълно, достатъчно последователно и обосновано, а и безспорно обектно адекватно виждане и подход вече става напълно очевидно, че езиковите единици, послужили за възникването и образуването на въпросните названия не са изречения, а субстантивни словосъчетания, които поради това, че имат за главен член съществително име

принципиално, семантико-функционално не се различават от кое да е название, образувано на основата на всяко друго съществително име — уйг. *Черак салди даван* “перевал, где оставлены светильники” е разширено субстантивно словосъчетание, главният член на което е съществително име, обозначаващо предмет място, а разширеният му зависим член, състоящ се от *сичи черак*, обозначаващо предмет обект, и *прч салди*, обозначаващо действието като признак на предмет, само стеснява и уточнява значението на главния член и по този начин ограничава и конкретизира и обозначава от него обект по линията род-вид, а като резултат и комплексно цялото това многосъставно название обозначава и наименова пак един конкретен и индивидуален обект и осъществява по този начин характерната и присъща на всички названия индивидуална номинативна функция, по силата на което, структурно-функционално изобщо не се различава и е напълно тъждествено с такива топонимични названия като бълг. *Вонеща вода, Задънен дол, Изгорелия орех* и и др. (примери от [Ковачев 1987, 48, 53]).

Вземането предвид и на разширените словосъчетания като структурнотипологически твърде характерна особеност на тюркските езици и в светлината и с помощта на съответната им теория вече може да се конкретизира и изпълни с повече съдържание и горепредложеното твърдение за некоректната генерализация по отношение възможността изречението да бъде генетична основа на названията в тюркските езици и при това да им придава специфика, напълно различна от редица други езици (вж. по-горе). Тук прави впечателни най-напред това, че неразбирането и неотичитането наличието и спецификата на разширеното тюркско словосъчетание е довело и до превод, присъщ не на словосъчетание, а на изречение — *Балыхчи-хан Чохрак* следва да се преведе не “родник Рыба появилась” (Е. Отин), а “родник, где появилась рыба”, което вече не само е съвсем друго, но е и напълно адекватно и изцяло разкрива и представя семантико-синтактичната структура и съдържание на въпросното многосъставно название. По подобен начин се смесват и не се различават двете синтактични единици — словосъчетание и изречение, и когато и едното, и другото се подвеждат и обозначаваат чрез общия термин фраза (А. Суперанская) и именно поради това остава неясно коя точно синтактична единица следва да се приеме за основа и начало на обобщението относно вероятността или възможността изречението да бъде генетична основа на названието.

От друга страна не може да не се забележи, че част от названията вече не са цели или пълни, а елиптирани не само и не толкова по отношение на спомагателния глагол [срв. Битанова 1965,

234], но най-вече и заради редуцията на съществителното име главен член на словосъчетанието, при което номинативният семантичен признак се пренася и започва да се проявява чрез разширения, двусъставния зависим член на словосъчетанието — *тюрк. тпнм Адаман Чалган* може и да може да се преведе буквално “старший пастух косил” и в качеството на събитийно обусловен етимон да се противопостави на предметния етимон (Е. Отин), но все пак това е топоним, той обозначава и наименова едно напълно определено, конкретно и добро известно на носителите на този език място, което е възможно единствено и само поради това, че неговата предметност е допълнително внесена и пренесена във и към процесуалнопризначната и предметна семантика на зависимия член на словосъчетанието, притежаващ, като резултат от осъществените преди това елипса и субстантивация, семантиката и функцията на изходното цяло, но на един по-ранен и отдалечен във времето етап от съществуването и развитието на този топоним.

И при това положение, ако изобщо и все пак се прави, трябва да се има предвид, че въпросният буквален превод представя семантиката на топонима на един по-късен етап от неговото историческо развитие и то твърде грубо и приблизително, без да се отчита и държи сметка както за осъществената вече трайна и силна фразеологизация на тази семантика, така също и за партиципиалната същност на глаголната форма и за наличието и съществуването на омонимия между нея и съответната времева основа на личния глагол. Не по-различно е положението и при *уйг. Палта тюшти*, преведено по същите причини пак толкова неточно и дори погрешно като “топор упал” [Мурзаев 1974, 282] или *каз. Кунбатар*, преведено като “закатитя солнце” [Битанова 1965, 235], но всъщност точно за този топоним трябва да се възстанови *сици място* или *страна*, по силата на което и преводът му на етапа и на нивото на изходното и първично цяло като разширено субстантивно словосъчетание може и трябва да бъде единствено и само във вида “страната/мястото, където залязва слънцето”, семантически и лексико-граматически напълно аналогично на *тур. диал. günbatan* “запад”, букв. “слънце, залязващ”, само частично аналогично на *тур. кн. günbataşı* “запад”, букв. “слънце, заляване”, а от редуцирано причастие на *-dik* пак *тур. диал. gündoğdu* “изток”, букв. “слънце, изгряващ/където изгрява” [DS-6, 2224–2226; TDESz, 302], развито и преминало между впрочем и в *ойкнм Gündoğdu* [WdAtl]. По същия начин неправилно се превежда на български език с “камилата реве” и тюркският по произход *бълг. тпнм Деве байран* [Займов 1977, 70, 93], който безспорно има за

основа разширеното словосъчетание *Deve bağiran yol/yokus* “път/стръмнина, където/по която камила реве” и след елиптирането на главния член, се субстантивира заедно и съвместно целият разширен зависим член.

Този лексико-семантичен процес между впрочем си има своето начало и аналог и в сферата на апелативната лексика не само на турския език, където подобни съчетания се и идиоматизират — вж. *bağrı yanık* “угрижен, умислен” от “неговата душа, сърце, вътрешност; обгорял, изгорял”, *bahtı kara* “злочест, нещастен” [TDySz, 26] от “неговата съдба, участ; черен”, но и сред тюркските заемки в българския език — вж. *бълг. обл. барабютюн* “пъпеш с цяла, неделима вътрешност” (Блч) от “неговата вътрешност; цял, неделим”, което пък от своя страна е елипса и лексикализация на зависимия член на *тюрк. *bağrı bütün kavun* “пъпеш, чиято вътрешност е цяла”. По същия начин е образувано и *тур. фми Elibol* [TV] на основата на *eli bol* “шедър [TDymSz, 62] от “неговата ръка; широк, изобилен”; *бтюрк. жли Бахтишен* (Рз) [ТВ] от *бахт* “съдба, участ” и *шен* “весел, радостен, светъл”, букв. “неговата съдба; весел, светъл” както и *бълг. фми Башикаров* (Пз) [ЛН], което ако свентуално му се потърси обяснение на основата на *тур. başı kar* “неговата глава; сняг”, би трябвало да се подведе към по-редкия според нашата класификация [Добрев 1980, 14–16; ~*~1981, 66] релационно-структурен тип турско разширено субстантивно-субстантивно словосъчетание *babası boksör Karnera* “Карнера, бащата на който е боксьор” [NH-3] или *zemini toprak oda* “стая с пръстен под”, букв. “стая, подът на която е пръст” [RmGb], но много вероятно и безспорно сигурно от *бтюрк. баши кър*, букв. “неговата глава; побелял, посивял”, което не само че е по-често срещано и дори типично за тюркските езици, в това число и за турския език — вж. *başı bozuk* “башибозук” [TdySz, 28] от “неговата глава; развален, повреден” или *başı dumanlı* “с връх, покрит с мъгла, дим”, прен. “замаян, опиянен” [TPСл] от “неговата глава; покрит с мъгла, задимен”, също и *книж. neticeleri şüpheli* (amcliyat) “операция със съмнителен изход” от “нейните резултати; съмнителен” [Добрев 1980, 30], но и много по-подходящо като основа за образуване на прозвище, а отгук и на фамилно име.

Ето защо тук съвсем определено и напълно категорично трябва да се отбележи и заключи, че в случая не изречението, а създаденото и организирано върху съществително име субстантивно словосъчетание е основа и начало за възникването и образуването на въпросните тюркски топоними и че на възприетото дотук ниво на анализ и обобщение и при използвания метод на работа тюркските езици не

предлагат изобщо никаква специфика по отношение вида и характера на генетичната основа на названието, за която тук и сега трябва да се допусне, че се състои от конкретен набор от определени лексико-граматични класове, части на речта, за конкретния състав и обхват на които може да се съди и да се предложи и необходимото за случая обобщение едва след кратък преглед на частите на речта основа на известен брой названия както в някои от славянските, така също и в някои от тюркските езици.

За славянските езици, достатъчно пълна и точна за нуждите на настоящото изследване представа за генетичната основа на названието може да се добие най-напред от краткия преглед с оглед на лексико-граматичната принадлежност на лексемите, от които се образува основната част от българските топоними, във вида и на нивото, на което те са систематизирани и описани от В. Миков [1943] — тези названия имат за основа предимно съществителни и прилагателни имена, обозначаващи племена и народи, звания и титли, действия и събития, лица, занятия и професии, населени места, строежи и сгради, водни обекти, форми на земната повърхност, състав на почвата, растения, животни и птици, външен вид, цвят, размер и разположение на предметите, а малкото на брой числителни имена, отглаголни съществителни имена и причастия обозначават количеството на предметите или пък някои действия и процеси в субстантивирана и адективирана форма [97–268]. По подобен начин и систематизираните и анализирани вече топоними в българския език — хидроними, ороними, ойконими, а и антропонимите, имат за генетична основа главно съществително или прилагателно име и в съвсем малка степен — числително име, като участие в топонимообразуването вземат и девет глаголни основи, без обаче да е ясно дали това става под формата на личен глагол, причастие или нещо друго [Ковачев 1987, 47–147]. А селищните имена в *Ловешко* се образуват на основата на съществителни и прилагателни имена за физико-географски особености на терена, почвата, растителния и животински свят; за конкретния вид дейност на населението в миналото, както и от имена за лица и родове [Ковачев 1986, 40–56].

Конкретните модели в рамките на отделните способности за образуване на топонимите в източнославянските езици най-често имат за градивен елемент съществителни имена, прилагателни имена и причастия, и порядко — местоимения, числителни имена, наречия и лични глаголни форми, докато от семантичната класификация на типовите топооснови на същите топоними проличава, че тези основи са преди всичко конкретни съществителни имена за растения,

животни, птици, почви, релеф, местности и т.н., както и прилагателни имена за цвят, форма, размер, качества на лица и предмети и т.н., а също и някои причастия [Подольская 1983, 9–108, 135–136, 152]. Както беше отбелязано и по-горе, източнославянската топонимия в по-голямата си част е генетически свързана с прилагателните имена [Карпенко 1966, 10, 16], а специално образуването на хидронимите в *Югоизточна Украйна* се осъществява предимно на основата на съществителни и прилагателни имена, като особено голям е относителният дял на прилагателните имена — цели 70%, докато на субстантивните форми се падат едва 15% [Отин 1974, 7–37].

В тюркските езици 54% от всички топоними се образуват от географски термини, т. е. от съществителни имена, а едноосновните географски имена имат за генетична основа предимно съществителни и прилагателни имена на лица по възраст и занятие, социални групи, места, водоеми, растения, гори и дървета, цветове, звуци и др.; двусъставните географски имена се образуват на основата на развита система от географски термини (т. е. нарицателни съществителни имена — И. Д.), също и от значителен слой прилагателни за качества, числителни и глаголни форми, като от числителните — главно *седем* и *дванадесет*, първото се използва за числата от 3 до 7, а второто — от 7 до 12. Конкретно алтайските топоними пък се образуват най-често от съществителни и прилагателни имена, докато субстантивацията на всички останали части на речта е основен и водещ способ при топонимообразуването [Молчанова 1982, 10–14, 66, 94, 107]. По същия начин и планинските названия в този тюркски език имат за основа апелативи съществителни и прилагателни имена на лица, растения, животни, цветове, водни обекти, както и на различни други предметни признаци, обозначени пак чрез съществителни или прилагателни имена [Баскаков 1974, 22–27].

А в турския език собствено тюркските по произход антропоними например имат за генетична основа главно съществителни, прилагателни имена и причастия и са съвсем прозрачни по вътрешна форма, тъй като в преобладаващата си част, по време на осъществения през първата половина на миналото столетие езиков пуризм са заменили арабо-персийските по произход основи — *фми Erdal* букв. “мъж; клон”, *Kartal* “орел”, *млфи Arda Yorulmaz* от *бълг. хорнм Арда* и “неуморим”, *Coşkun Demirbakan* [TV], “буен; желязо; гледащ”, *фми Yıldız* “звезда”, *Güzel* “хубав”, *Keser* “режещ”, *Tükenmez* [Rd] “неизчерпаем”, *Yanardağ* “вулкан”, букв. “горяща планина”, *жли Özlem* “копнеж” [TV], *жлфи Yaprak Özer* “лист; същински/истински мъж”, предимно *жли*, но и *мли Sevinç* [ЛН]

“радост”. Също съществителни имена, прилагателни имена и причастия по генетична основа са и арабските, и иранските по произход турски антропоними като *мли Nurettin* “светлина на вярата”, *Hakikat* “истина”, *жли Arzu* “желание”, *Nezaket* “учтивост, вежливост”, *Nurhayat* “светлина; живот”, *Saadet* “щастие” [TV], *Hülya* “мечти”, *мли Emin* “сигурен”, *Fatih* “завладяващ”, *Mahmut* “похвален, достоен, за похвала” [НБТЗ; ОТС-3]; *мли Cihan* “свят”, *Pars* “леопард”, [ЭСТЯз-Б, 68–69; НБТЗ, 984, срв. ТДЕСз, 549], *Bülent* “висок”, *жли Gülistan* “розова градина”, *Berna* “млада, стройна, красива” — вж. *перс. борна* “млад” [ПрсРСл-1, 202], *уйг. бәрна* “красив, миловиден, строен” ([Садквасов 1970, 178], правописът частично променен по технически причини), *Güzin* “избираща, подбираща”, *Güzide* “избрана, подбрана” [ОТС-3; НБТЗ, 463] и т.н.

Сред арабските по произход прилагателни имена онимогенетични основи в турския език има известен брой и такива, които са в сравнителна или превъзходна степен, като *мли Eşref* “най-благороден, почетен, знатен” [TV], *Ender* “по/най-рядък, рядкосрещан”, *жли Kübrü* “най-голяма” [ОТС-3] и които също така си имат своето начало и основа в арабската антропонимична или апелативна лексика, но именно тук между впрочем все още недостатъчно обосновано си остава за нас твърдението, че свойствата на езика (подчертаното от нас — И. Д.), в случая на арабския език, определят и генетичната основа на собствените му имена под формата, наред със съществителни имена и глаголи, още и на прилагателни имена в положителна и превъзходна степен (А. Суперанская). Всъщност не толкова глаголите, колкото причастията са достатъчно обширната и структурно-стохастически с висок потенциал основа за възникването, образуването и развитието на названията във всеки един език, в това число и в арабския, а те, наред с останалите два компонента на генетичната основа на названията в конкретния език се обединяват и изграждат с тях цялостната и единна онимогенетична основа на този език, която анализирана, представена и наименована с оглед на единната и неделима общокатегориална семантика на дискретния си състав се очертава единствено и само като предметно-атрибутивна лексика. Предметно-атрибутивната лексика в езика определя, задава вида и характера на онимогенетичната основа в този език, в това число и в славянските и тюркските езици, и този неин вид и характер се детерминират, обуславят не от понятийносъдържателно неясното “свойства на езика” (вж. по-горе), а от същността и предназначението на названието да бъде име, наименование, представител и заместител

на един напълно определен и конкретен, по принцип реално съществуващ и наблюдаем обект с неговите също така реални и наблюдаеми свойства и отношения, собствено езиковата форма на съществуване и репрезентация на които са главно съществителните имена, прилагателните имена и причастията.

И в славянските, и в тюркските езици личният глагол сказуемо безспорно лежи в основата на изречение, което при определени условия може да стане основа и начало на собствено име, но все пак в аспекта на твърде големия брой, възникнали в по-далечното или по-близко минало и непрекъснато възникващи названия в даден език с генетична основа предметно-атрибутивната му лексика, относителният дял на глаголно мотивираните названия спрямо всички останали не единствено в българския език е не само изключително малък — едва 8 от всичко 5 608 местни имена в Панагюрско, но и темпорално-локално твърде ограничен — старинен общославянски тип, разпространен предимно по западните български земи (Й. Заимов), а така също и съвсем спорадично и епизодично по цялата останала славянска етнолингвистична територия, за някои от по-ограничените части на която — например източнославянската, може и да се съберат десетина примера [СлРОТрм, 51], но в аспекта и в рамките на още по-големия брой названия върху тази именно територия, и тези случаи си остават чисто и просто една съвсем теоретична възможност за образуване на собствени имена от лични глаголни форми. А обяснението на всичко това като цяло следва да се търси не само в същността, строежа и функцията на собственото име от една страна и на предметно-атрибутивната лексика на езика като негова генетична основа от друга, но безспорно също така и в това, че точно този структурен тип води своето начало още от праславянско време [Кочелев 1964, 15; Лалчев 1997, 37; Михайлова 1986, 169] и не само вече отдавна е изчерпал своите генеративно-креативни възможности, което в никакъв случай не може да се каже за предметно-атрибутивната лексика, но е и направо неадекватен, безполезен и излишен с оглед мотивите, назначението и структурата на собствените имена като номинативнофункционални средства на езика.

Наред с това още в процеса на образуването на тези названия глаголната форма губи своята същност и характер на личен глагол, семантико-функционално тя се обобщава, редуцира и фразеологизира на едно ново равнище, така че императивното второ лице единствено число по значение и функция вече не е точно това, а е по-скоро причастие, действието при което се модифицира и превръща в процесуален признак на предмета и както отдавна е

забелязал Й. Заимов [1977] *бълг. тпнм Минидол* има по-скоро значението “плитък дол (който може да се мине и без брод)” [47] а не, както бихме добавили и ние, значението “Ти и само ти, сега и тук, непременно премини този дол!”, с каквато определеност и категоричност се характеризира повелителното наклонение и в българския език. Същото между впрочем се констатира и по отношение на *укр. тпнм Гуляйполе* или пък *стсл. антнм Творимир* с неговото значение “творящий мир” [вж. Подольская 1983, 15–16], където, както и при останалите примери, глаголът има не чисто процесуална семантика, а модифицирана, призначно-процесуална семантика, т. е. той вече не е чист глагол, а неговата атрибутивна форма или причастие, макар и с формалните белези на личен глагол [срв. Бело 1999, 83; Ковачев 1987, 76; Лалчев 1997, 37–38].

Паралелно на тази семантична неутрализация и модификация се осъществява и адекватният, задаван и произтичащ от нея семантико-функционален процес на нивото на цялото под формата на абстракция, преобразуване, фразеологизация и субстантивация на събитийната семантика на изходното изречение в предметното значение на новото и цялостно, семантикоструктурно единното и неделимо название, което и в езика, и в речта вече не е изречение, а сложна дума, съществително име, обозначаващо не събитие, каквото е значението на изречението, а предмет, каквото е значението на всяко съществително име, в това число и на названието като вид собствено име с оглед на своята семантична структура. Именно субстантивацията на събитийното значение прави възможни и изрази като например “И така стигнахме до *Пали-лула*”, което структурно-функционално изобщо не се различава и е напълно тъждествено с названието от израза “И така стигнахме до *Нови хан*”. Впрочем във въпросното, предното название вече изобщо няма предикация, никаква предикативна връзка, тъкмо която прави и превръща една или повече самостоятелни думи в изречение, и точно поради това всякакви синтактични екстраполации в пълен обем в областта на ономастиката са не само частично ирелевантни, но и в голяма степен некоректни, освен ако не става дума за анализ и описание на конкретното название с оглед на неговия произход, т.е. в историко-генетичен план, без обаче това да се пренася в синхронния срез на вече изграденото и завършено название.

Впоследствие, на един по-късен етап от развитието на даден език резултативната, фразеологизирана вече субстантивна семантика може повторно да се модифицира, преобразува и сближи със семантиката на личен глагол поради омонимия и контаминация,

както е при редуцираното турско причастие на *-dik* и третото лице, единствено число на миналото свършено време, което причастие безспорно е елемент от структурата на *тур. хдрнм Su uçtu Şelalesi* (Brs) [TV] “Водопадът “Литна вода”, който би трябвало да е възникнал и да се е образувал върху *свслч *Su uçtuğu yer* “мястото, където лети вода”, но все пак и въпреки всичко именно тя лежи в основата и образуването на разширеното субстантивно словосъчетание генетична основа на хидронима и прави възможна неговата, на словосъчетанието проприализация чрез елипса и конверсна субстантивация с последваща фразеологизация, което като цяло от своя страна се явява предпоставка и условие за запазването и пренасянето на названието през времето точно в този вид и форма. Резултат от конверсна субстантивация с омонимия и контаминация спрямо третото лице на турското минало свършено време безспорно е и *тур. жли Döndü* (Mğl) [TV], носителката на което водещият телевизионната програма пита шеговито “*Döndü Hanım, nereden döndünüz?*” “Г-жа Дьондю, откъде се върнахте?”, защото той възприема и осмисля името единствено и само посредством и като личния глагол *döndü* “той/тя се върна”, но всъщност името би трябвало да е възникнало на основата на доста старата форма на *прч döndü*, съкратена от *döndük* “върнал се, обърнал се”.

Именно на основата и поради всичко това случаите на образуване на собствени имена от “личен глагол” не само, че са нетипични, occasioneлно възникнали (Н. Подольская), но те са и недостатъчно показателни и класификационно-типологически ирелевантни, по силата на което като единствено възможно и допустимо заключение обобщение на нивото на цялото и закономерното, в качеството на ономастически релевантно, достатъчно обосновано и напълно задоволително следва да се приеме положението, че конкретна основа и преобладаващо средство за възникването и образуването на названието по принцип и конкретно в славянските и тюркските езици най-напред и преди всичко са не личните глаголи като такива, но наред с това, а и още по-нататък — не и практически всички части на речта [срв. Теория и методика 1986, 38–39] или главно имена — съществителни, прилагателни и числителни, също и глаголни форми, рядко наречия и местоимения [Молчанова 1982, 103], нито пък само субстантивите [Буров 1996, 7; Blanár 1996, 42] или само нарицателните имена [Суслова 1988, 44], а единствено и главно самостоятелните части на речта с предметно-атрибутивна семантика или казано малко по-иначе, но затова пък много по-точно — апелативите съществително име, прилагателно име и причастие.

Точно това, толкова определено и категорично, генерално заключение безспорно изглежда доста по-различно по съдържание не само от току-що представените, но и от предложените съвсем в началото на настоящото изложение, а допълнително по аспект и ниво на обобщение в никакъв случай не съпада и с някои от формулираните вече заключения в смисъл, че “всеки език и група родствени езици притежават свой набор от типови топооснови” [Подольская 1983, 151], което изобщо не би било излишно и неточно, ако чрез него не се игнорираше проблемът за конкретния вид и характер на въпросните “топооснови” под формата на точно определени и сравнително обособени лексико-граматични класове генетична основа на собствените имена, както и ако по този начин не се отричаше възможността за наличието на общи и дори тъждествени черти и закономерности във възникването и образуването на названията в генеалого- и структурнотипологически несъпадащи езици или групи от езици, каквито са достатъчно различните и раздалечени в току-що посочените отношения езикови групи като славянските и тюркските езици.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Баскаков Н. А.**, Причастие на -ды/-ты в тюркских языках. — Труды Московского института востоковедения, 1951, № 6.
- ~*~ Принципы выбора признаков для наименования гор у алтайцев Горного Алтая. — Исследования по восточной филологии. М., 1974.
- Бело Р.**, Старинна българска топонимия в Югоизточна Албания. — Македонски преглед, 1999, № 3.
- Битанова А. С.**, Глагольные конструкции в казахской топонимике Кустанайской области. — Питання ономастики. Київ, 1965.
- Буров Ст.**, Собствените имена в граматико-прагматически аспект. — БЕз, 1996, № 4.
- Добрев Ив.**, Именните словосъчетания в съвременния турски език (акд), С., 1980.
- ~*~ Структура и номинативно-функциональные особенности аппозитивных субстантивно-субстантивных словосочетаний в современном турецком языке. — БлкЕз, кн. 24.2, 1981.
- ~*~ Координативные субстантивно-субстантивные словосочетания в современном турецком языке. — БлкЕз, кн. 25.4, 1982.
- ~*~ Место на словосъчетанието в системата на езиковите единици. — Философска мисъл, 1985, № 7.
- ~*~ К одной из турецких этимологии оронима Балкан. — БлкЕз, кн. 32.3–4, 1989а.
- ~*~ Подход при подбора на понятийно-категориалния апарат в морфологията. — Научни трудове на ВА “Г. С. Раковски”, сер. 2, кн. 2, 1989б.
- ~*~ Концепцията за синтактикофункционалната раздвоеност на частите на речта в тюркските езици. — ЈФ, кн. 51, 1995.

- ~*~ Концепцията за семантико-функционалната двойственост на частите на речта в тюркските езици. — *ЖФ*, кн. 53, 1997.
- ~*~ Семантико-функционалното единство и взаимна адекватност при частите на речта в тюркските езици. — *ЖФ*, кн. 54, 1998.
- ~*~ Разпространение и употреба на названието Балкан в някои от тюркските езици. — *ЖФ*, кн. 55, 1999.
- Заимов Й.**, Местните имена в Панагюрско. С., 1977.
- ~*~ Ономастика и езиков анализ. — Състояние и проблеми на българската ономастика, т. 2. Велико Търново, 1994.
- Карпенко Ю. А.**, Становление восточнославянской топонимии. — Вопросы географии, сб. 70. М., 1966.
- Ковачев Н.**, За произхода на селищните имена. — ЛовСбк, 1986.
- ~*~ Българска ономастика. С., 1987.
- Косничяну М. А.**, Соотношение между денотативным и референциальным значениями в антропонимии. — Теоретические проблемы семантики и ее отражения в одноязычных словарях. Кишинев, 1982.
- Кошелев А. К.**, Одна синтаксико-морфологическая модель в славянских языках. — Годишник на Софийския университет, Филологически факултет, т. 58.2, 1964.
- Лалчев Др.**, Структурни и семантични черти на императивните *nomina composita* в българската историческа топонимия. — БЕЗ, 1997, № 4.
- Михайлова Д.**, Обща характеристика на имената. — ЛовСбк, 1986.
- Молчанова О. Т.**, Структурные типы тюркских топонимов Горного Алтая. Саратов, 1982.
- Мурзаев Э. М.**, Очерки топонимики. М., 1974.
- Мусаев К. М.**, Лексикология тюркских языков. М., 1984.
- Наджип Э. Н.**, Современный уйгурский язык. М., 1960.
- Отин Е. С.**, Гидронимия юго-восточной Украины (адд). Киев, 1974.
- ~*~ О природе топонимического этимона. — Питання сучасної ономастики. Київ, 1976.
- Подольская Н. В.**, Типовые восточнославянские основы. М., 1983.
- Попова В. Н.**, Модели казахских микрогидронимов Павлодарской области. Микротопонимия. Москва, 1967.
- Поцелуевский Е. А.**, Тюркский трехчлен. М., 1967.
- Рассадин В. И.**, Морфология тофаларского языка в сравнительном освещении. М., 1978.
- Садквасов Г.**, Язык уйгуров Ферганской долины, ч. 1. Алма-Ата, 1970.
- Серебренников Б. А., Н. З. Гаджиева**, Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков, Баку, 1979.
- Сравнительно-историческая грамматика** тюркских языков. — Морфология. М., 1988.
- Суперанская А. В.**, Структура имени собственного. М., 1969.
- ~*~ Общая теория имени собственного. М., 1973.
- Суслова А. В.**, К проблеме реконструкции древнерусских личных имен. — Ономастика, типология, стратиграфия. М., 1988.

- Теория и методика* ономастических исследований. М., 1986.
Хромов А. Л., Ягнобские архаизмы в топонимических названиях. — ИрЯз, 1976.
Blanár V., Lingvistický a onomastický status vlastného mena. — Onomastica, rocz. 21. Warszawa, 1976.
Blanár V., Teória vlastného mena. Bratislava, 1996.
Dobrev Iv., Nordtürkische Etimologien des Oronyms Balkan. — БлкЕз, кн. 34.4, 1991.
Gardiner A., Theory of proper names. London, 1954.
Jarring G., Some notes on Central Asian place names. — Bull. of Geological Inst. of the University of Uppsala, t. 40, 1961.

СЪКРАЩЕНИЯ

- add* — автореферат на докторска дисертация.
akd — автореферат на кандидатска дисертация.
антнм — антропоним.
БЕз — Български език, София.
БлкЕз — Балканско езиковознание, София.
Блч — Балчик.
бтюрк. — балканотюркски език, балканотюркско.
бълг. — български език, българско.
диал. — диалектно.
ЭСТЯз-б — Севортян Э. В., Этимологический словарь тюркских языков — буква “б”. М., 1978.
жли — женско лично име.
жлфи — женско лично и фамилно име.
зним — зооним.
ИрЯз — Иранское языковознание (сборник), Москва.
ЈФ — Јужнословенски филолог, Београд.
каз. — казахски език, казахско.
ЛН — лично наблюдение.
ЛовСбк — За произхода на географските имена в Ловешки окръг. Ловеч.
М. — Москва.
мли — мъжко лично име.
млфи — мъжко лично и фамилно име.
обл. — областно.
перс. — персийски език, персийско.
Пз — Пазарджик.
плнзв — планинско название.
ПрРСл — Персидско-русский словарь, т. 1, М., 1983.
прч — причастие.
Рз — Разградско.
рус. — руски език, руско.
С. — София.

СЛРОТрм — Подольская Н. В., Словарь русской ономастической терминологии. М., 1988.

стсл. — старославянски език, старославянско.

сци — съществително име.

ТВ — Българска телевизия.

тпим — топоним.

ТРСл — Турецко-русский словарь, М., 77.

тур. — турски език, турско.

тюрк. — тюркски езици, тюркско.

узб. — убекски език, узбекско.

уйг. — уйгурски език, уйгурско.

укр. — украински език, украинско.

фми — фамилно име.

хдрим — хидроним.

DS — Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, с. 6. Ankara, 1972.

HBTSz — Hayat Büyük Türk Sözlüğü, Ist., (s. a.).

Ist. — İstanbul.

NH — Nazım Hikmet, Bütün Eserleri, с. 1–8. Sofya, 1967–1972.

OTS — Tuğlaci P., Okyanus Türkçe Sözlük, с. 3. Ist., 1974.

Rd — Türk Radyosu.

RmGb — Sabiha Sertel, Roman Gibi. Sofya, 1969.

TDESz — Eyuboğlu I. Z., Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü. Ist., 1991.

TDySz — Bahadınlı Y. Z., Türkçe Deyimler Sözlüğü. Ist., 1982.

TV — Türk Televizyonu.

Резиме

Иван К. Добрев

ВРСТА И КАРАКТЕР ГЕНЕТСКЕ ОСНОВЕ НАЗИВА У СЛОВЕНСКИМ И У ТУРСКИМ ЈЕЗИЦИМА

И у словенским, и у турским језицима постоје називи који су створени на основу реченица, али према неким истраживачима, посебно у турским језицима, круг тих језичких структура укључује и глаголске реченице и то им додаје специфичност која није запажена нити у индоевропским, нити у монголским или у угрофинским језицима. У ствари, део наведених “глаголских образовања” нису реченице, него проширене партиципске-субстантивне синтагме, које су лексикализоване у својству властитих имена путем субстантивације.

И у словенским, и у турским језицима властита имена имају као генетску основу углавном и претежно именице, придеве и партиципе, због чега се намеће закључак да је претежно средство и конкретна основа за појаву и стварање назива у словенским и у турским језицима заправо њихова предметно-атрибутска лексика која наступа самостално или у заједници супстантивних синтагма. Управо то у целини открива и показује могућности постојања заједничких и чак истоветних особина и законитости у пореклу стварања назива у језицима који се генеалогски и структурно-типолошки не подударају, који су различити и чак удаљени као што су словенски и турски језици.

Душка Кликовац, *Семантика њредлога. Студија из когнитивне лингвистике*, Београд 2000, изд. Филолошки факултет, 430 стр.

Ова књига стручној јавности подноси на увид у нашој средини прво опсежније истраживање језичких факата обављено у најнепосреднијем наслањању на теоријске тековине когнитивне лингвистике, и то такво истраживање које својим квалитетима, на доличан начин, потврђује њене. Сам наслов књиге — *Семантика њредлога* — није, додуше, баш тачно „по мери“ онога што је предмет излагања, будући да нису сви предлози обухваћени већ само они, како нас у уводном делу (стр. 5) сама ауторка обавештава, „чија значења подразумевају појам садржавања“. На истом месту (стр. 5) информисани смо и о томе да се ту ради, у ствари, о тексту ауторкине докторске дисертације, коју је она одбранила 1996. године, а који је за ову прилику „претрпео мање измене, углавном стилске природе“. Дисертација је иначе била, с обзиром на предмет разматрања, тачније насловљена не-го што је ова књига; овако: *Концептуализација и њредлошка реализација садржавања (на њимерима српскохрватског и енглеског језика)*.

После давања најосновнијих података о настанку књиге (*Реч унањред*, стр. 5) и разјашњавања коришћених скраћеница (*Скраћенице*, стр. 6), на реду је поглавље I — *Увод* (стр. 7–12) — у којем се у најкраћем излажу најважнији резултати досадашњих истраживања како српских, тако и енглеских „конструкција садржавања“. Иза *Увода* следи поглавље II са насловом *Теоријске основе* (стр. 13–40). У њему ауторка врло обавештено излаже најважније теоријске постулате оног лингвистичког мишљења којем се она приклања у свом приступу језичким фактима. Избор представника когнитивне лингвистике на које се при том позива је доиста компетентно обављен (штета што је са богатог списка коришћене литературе приложеног на крају књиге, на којем, иначе, радови Johna R. Taylora фигурирају, омашком изостављен податак о оном — „1991: 151–152“ — чији су резултати у

жижи ауторкине пажње на стр. 21). У поглављу III, насловљеном *Општинска природа С и СО* (стр. 41–46), где се под С подразумева „садржатељ“, а под СО „садржани објекат“, Душка Кликовац упознаје потенцијалне кориснике ове књиге са неким од битних појмовних полазишта од којих креће она њена анализа језичких датости која управо следи. А њу је ауторка разврстала на два посебна поглавља, већ зависно од тога о којим се датостима ради — поглавље IV (стр. 47–243) насловљено је *Српски језик*, будући да су посредни факта српског језика, а поглавље V (стр. 246–395) *Енглески језик* зато што су ту сабрана разматрања одговарајуће енглеске језичке ситуације. Поглавље VI носи назив *Закључак* (стр. 397–410) и садржи сажету а прегледну рекапитулацију оног најважнијег што је уочено приликом анализе и српског и енглеског језичког корпуса. У завршне делове књиге убрајају се: *Списак ексцерпираних текстових* (стр. 411–412), *Списак коришћене литературе* (стр. 413–422), *Summary*, тј. резиме закључака на енглеском (стр. 423–428) и *Садржај* (стр. 429–430). Зажалити треба што овим „завршним деловима“ није придодат и регистар у овом раду коришћених појмова — тај би био и те како добродошао оним студентима опште лингвистике који би пожелели (а тако би добро било да пожелели!) темељитије упознавање с овом књигом. Јер — није мали број опаски Душке Кликовац које ће их подстакнути да размишљају на један нов, плоднији начин о знаним им језичким чињеницама. Ја ћу овом приликом, тек примера ради, поменути нешто од тог занимљивог, подстицајног, што је Душка Кликовац умела да саопшти:

„Предлог *улица* ... има своју оправдану употребу: он представља неку врсту наглашеног предлога у“ (стр. 229). „Улица се ... може концептуализовати као НОСИТЕЉ: *Стајали су на улици и разговарали*.“ Међутим, „кад се улица именује ... обавезна је употреба предлога у, тј. проглашење *улице* садржатељем. Зашто? Именовањем *улице* скреће се пажња на то да је у питању не било која улица, него једна одређена; а оно што ту улицу чини специфичном јесу управо зграде које је ограничавају, не простор између њих. Увођење пак зграда у ментални „кадар“ аутоматски значи сагледавање *улице* као С. Насупрот томе, раван простор између два реда зграда исти је за све улице; фокусирање тог простора и занемаривање његових зграда мотивише употребу предлога *на*“ (стр. 58). „Чињеница да се у превозно средство *идемо*, тј. да је место које треба да заузмемо значајно подигнуто од висине *улице* (места по коме човек иначе хода), разлог је што се оно може концептуализовати и као НОСИТЕЉ: *седиш на трамвају, шролејбусу, аутобусу* и сл. (али: у *ауто/колу*). Ако је лексема која означава возило у локативу, оно се концептуализује искључиво као С: *во-*

зити се у *шрамвају*, у *аушобусу* итд.“ (стр. 63, нап. 29). У + локатив се употребљава кад је садржани објекат „прекривен садржателем тако да се од њега не види“ (стр. 67). Међутим, „каже се *ливада у цвећу* (= 'прекривена цвећем'), али не и *ливада у снегу* — иако је такође прекривена. Наиме, снег долази одозго, па се просторни однос између њега и ливаде сврстава у значењску категорију предлога *иод* (*ливада иод снегом*)“ (стр. 67, нап. 37).

Своје широко познавање ствари и сналажење у осветљавању компликованих језичких датости Душка Кликовац је испољила не само у контакту са српским, него и са енглеским језичким материјалом. А кад је већ реч о изложеној анализи енглеских предлошких конструкција, осврнућу се овом приликом посебније само на један случај имајући у виду његов несумњиви принципски значај.

На стр. 257 ауторка умесно наводи објашњење које Cornelia Zelinsky-Wibbelt даје чињеници да разлика између изјава (1) *Mary is at the supermarket* и (2) *Mary is in the supermarket* бива условљена оптиком из које онај ко говори сагледава оно о чему говори — наиме, у случају (1) он сам није у именованој згради, па тако, будући просторно удаљен од ње, „идеализује тродимензионално простирање супермаркета на мултидимензионалну тачку, која је повезана са супермаркетом као ИНСТИТУЦИЈОМ“, док је у случају (2) и он сам у њој, па је зато и приказује као ЗАТВОРЕНИ ПРОСТОР. Међутим, управо поводом сличних примера, Annette Herskovits, у својој књизи Herskovits 1986¹ (коју Душка Кликовац, по свој прилици, није имала у рукама, судећи по томе што је није ставила на списак коришћене стручне литературе), опомиње: треба бити опрезан са генерализовањем правила по којима се један тип предлошке конструкције супротставља другом типу јер — ту су увек, у принципу, могућа појединачна одступања. Као пример тога она наводи да је разлика између (1) *Joan is in the hospital* и (2) *Joan is at the hospital* оличена у томе што изјава (1) обавештава да именована особа лежи у болници као болесник, а изјава (2) да се она у болници затекла или зато што је у посети код неког, или зато што јој је у тој установи радно место². И наша предлошка конструкција *на селу*,

¹ Annette Herskovits, *Language and spatial cognition. An interdisciplinary study of the prepositions in English*, Cambridge 1986, Cambridge University Press.

² „There may be constraints on the use of a given prepositional expression that have nothing to do with the ideal meaning nor with any of the standard mechanisms that allow us to extend the use of the ideal meaning. For instance, *the truck in the road*, as opposed to *on the road*, implies that the truck is an obstacle, *Joan in the hospital*, as contrasted with *at the hospital* implies that Joan is hospitalized, rather than visiting or working there“ (Herskovits 1986: 47).

за коју Душка Кликовац примећује (стр. 96, нап. 26) да појам *села* представља у смислу „носитеља“ и то отуд што ту назив *село* не указује „само на насељено место, већ и на шири простор око њега (идеја границе се губи)“, служи у ствари, при супротстављању конструкцији у *селу*, врло специфичном обавештавању — ако је наиме, у посреди, онда се зна да је о одређеном, идентификованом селу реч (уп. *Провешћу расцустити у (шом) селу* и сл.), а ако се, напротив, појави *на*, свима је јасно да се о селу говори с а с в и м у о п ш т е н о, као о одређеној в р с т и људских насеља (уп. *Провешћу расцустити на селу, да се мало одморим од градске вреве* и сл.).

Очевидно, кад су у питању предлошке конструкције не само енглеског и не само српског, него и сваког другог језика, биће потребно, бар у неким појединостима, подвргавати суптилнијим семантичким „обрадама“ разматране датости, будући да, из најразличитијих разлога, увек може доћи, и увек долази, ту и тамо, до некаквих „специфичних случајева“. Али — пишући ову књигу Душка Кликовац није „специфичне случајеве“ бирала за предмет свога излагања, него нешто неупоредиво важније — оне основне регулативне семантичке принципе који су најнепосредније одговорни за то што је општа слика употребе одређеног типа предлога, у одређеном језику једне одређене епохе, управо таква каква јесте. А да се она у свом подухвату показала успешном, ја то, са задовољством, наглашавам.

Београд

Милка Ивић

Leonard Talmy, *Toward a Cognitive Semantics Vol. I, concept Structuring Systems; Vol. II. Typology and Process in Concept Structuring*, Cambridge Massachusetts — London, England, 2000, The MIT Press, A Bradford Book, 565 стр. и 495. стр.

Садржина двеју књига којима посвећујемо ове редове није само рескапитулација, него и дорада познатих теоријских доприноса Leonarda Talmy-ја, већ објављиваних по стручним публикацијама (посебно у периоду од 1985. па надаље), чији изузетан значај за развој когнитивних дисциплина у целини, а посебно когнитивне семантике, довољно речито потврђују (на омоту корица приложени) изводи из оцене коју су о овим двема књигама, у својству рецензената, изrekli најмеродавнији: Ronald Langacker, Barbara Tversky, Ray Jackendoff, Terry Regier, Dan I. Slobin и Gilles Fauconnier.

Прва се књига бави суштинским питањем когнитивне лингвистике: по којим то принципима језик искоришћава концептуалне датости у комуникативне сврхе? Излагање се при том усредсређује на одређене концептуалне домене, пре свега на оне који се тичу човековог поимања простора, времена, кретања и узроковања, уз дужне осврте и на когнитивну релевантност таквих фактора као што су усмеравање пажње, односно избор „стајалишта“ из којег ће ум „сагледавати“ оно што ће се потом обелоданити језиком.

Друга књига је врло складна допуна прве. Она указује, између осталог, на типолошке моделе којима бива представљена структура неког догађаја, разматра принципе значењског прожимања, осветљава функционисање когнитивног културолошког система и утврђује у чему је специфичност когнитивних оквира који одређују структуру нарације.

У овим двема књигама Talmy заокружује у завршну целину своја ранија домишљања о томе како све *сила динамика (force dynamics)* делује на конституисање појединих семантичких ситуација. Теорију

о тој сили изложио је он још у раду Talmy 1985 (који је, због изузетно повољног одзива стручне критике, 1988. године објављен и у часопису *Cognitive Science* 12: 49–100). Термином *force dynamics* аутор указује, у ствари, на релевантну улогу *принудног*, тј. на чињеницу да се најразличитији односи међу ентитетима успостављају управо под околностима *натеривања* (схваћеног у најширем смислу). Тако се, рецимо, у ентитету *X* може јавити тенденција ка томе да ентитет *Y* буде *приморан* на такво чињење, односно *нечињење*, а може се, с друге стране, *удупирати* поменутој тенденцији; није, уосталом, искључено ни *супротстављање* ентитета *X* таквом одупирању, као што се не искључују ни изгледи за то да *Y* *превазиђе* поменуто супротстављање ентитета *X*... (књ. I: 10). Посебно је *узрок* *овање* немогуће адекватно протумачити без одговарајућег вођења рачуна о фактору *force dynamics*, упозорава Talmy.

По недавно изреченој оцени Paul-a Deane-a, Talmy-јева теорија је упечатљив пример у психолошком погледу веродостојног осветљавања феномена каузације („Talmy’s theory is a striking example of a psychologically plausible theory of causation“ — Deane 1996: 56). По тој теорији, каузација се укључује у онај шири концептуални домен у који спадају и друге, њој унеколико сродне појмовне категорије: *спречавање*, *допуштање*, *помагање* и сл. Свима њима заједничко је *обавезно имплицирање* тога да ентитет *X* (Talmy га назива *антиагонистом* = *the antagonist*) успоставља однос према ентитету *Y* (Talmy на њега примењује термин *агонист* = *the agonist*) тако што, на овај или онај начин, активира *силу динамику* (помагање се, на пример, оличава у чињеници да *X*, својим деловањем, у одређеном смислу *приморава* ентитет *Y* на то да буде динамичнији, ефективнији у ономе што чини).

Разлажући на конститутивне делове комплексни појам *догађања* у које се *антиагонист* укључује као *вршилац*, а *агонист* као „трпљач“ *дате радње*, Talmy у непосредну визуру пажње поставља, између осталог, и ово питање: шта иницира остваривање вољног чина? У свом одговору на њега он помиње следећа три фактора, наводећи их оним редом којим они „ступају на сцену“: (1) *конципирање* намере да се нешто постигне, које је ту од одсудног значаја, будући да идентификује и циљ, и кораке које треба предузети да би се до циља дошло; (2) *том конципирању* подређени вољни импулс, који је непосредно одговоран за цео узрочно-последични след потоњих догађања; (3) *одређене телесне кретње* које уносе собом неопходну физичку димензију у такав след (књ. I: 271).

С друге стране, Talmy није пропустио да објасни и то како догађање које у себе укључује и „вршиоца“ и „трпљача“ радње ипак може, под одговарајућим условима, да се у потпуности оствари и без „активирања“ намере, односно вољног импулса, једном речју — да се оствари с л у ч а ј н о (уп. *Ударила га је са Ударила га је случајно, не њаажњом*). При том његов осврт обухвата (без исцрпности, наравно) и егземплификавање начина на који се у језицима обелодањује та разлика између (1) намерног и (2) случајног „чињења“. Имајући ту концептуалну дистинкцију у виду, Talmy је предложио (књ. I: 514–516) да се убудуће термин *agent*, тј. *вршилац*, искоришћава само онда кад је посредни ситуација типа (1), а да израз *author* (*аутор*) буде резервисан за ситуације типа (2).

У овим својим књигама Talmy је с пажњом осветлио и феномен *реификације* (енгл. *reification*; термин је изведен од латинске речи *res* 'ствар'). Ради се о менталном поступку преобраћања непредметних датости у предметне, што аутоматски добија свој одговарајући одраз на језичком плану — уп. *њоклонийи њаажњу* као *њоклонийи њрсњен*, *дањи сагласности* као *дањи јабуку* и сл. У том контексту излагања Talmy није пропустио да умесно упозори како у оне међујезичке разлике које би тек требало адекватно проучити спада и чињеница да се језици веома различито понашају у односу на описани феномен — неки се реификацији приклањају више, неки мање (за оне прве Talmy каже да су *object-dominant languages*, тј. да „фаворизују именице“, а за оне друге да су *action-dominant languages*, тј. да су склонили глаголским решењима; што се самог енглеског тиче, он је, по ауторовој оцени, недвосмислено „an object-dominant language“ — књ. I: 46).

Ово о чему је досад било речи срачунато је, у ствари, на то да прикаже само најважнији део релевантних запажања којима иначе обе књиге обилују. Вреди, поводом тога, и на ово скренути пажњу: њихов аутор није пропустио да нас лично, у најкраћем, обавести зашто је садржина његовог излагања у њима морала бити управо таква каква јесте: њему је, као истраживачу, одувек био главни циљ да спозна принципе по којима се организују појмовне структуре (књ. II: 17); тачно је да он себе сматра семантичарем, али уз напомену да, за њега, семантичке појаве нису у суштини друго до когнитивни феномени (па би стога он најрадије одредницу *когнитивна* у термину *когнитивна семантика* изоставио, будући да је редундантна — књ. II: 18, нап. 1); он је, иначе, ставио себи у научни задатак и ово: да испитује како се у језицима широм света један одређени когнитивни домен, при комуницирању, обелодањује — да ли на најразличитије начине, или само на неколико њих, или на један једини начин (књ. II: 21)?

Многи данас, и ван лингвистичких кругова, сматрају да Talmy-јев допринос развоју целокупне савремене науке о когницији никако није занемарљивог значаја, већ напротив. А што се лингвиста тиче, један од оних који су најзаслужнији за актуелни висок развојни степен теоријске мисли о језику — Ray Jackendoff — већ је одао Talmy-ју признање какво заслужује самим тим што је објаснио да су га на нека његова новаторска виђења ствари у одлучној мери инспирисала управо Talmy-јева теоријска постигнућа („I have been deeply influenced by Talmy's (1978, 1980, 1983, 1985 /1988/) views on space, aspectuality, lexicalization patterns, and force dynamics“ — Jackendoff 1996: 97). Већ само прелиставање појмовног регистра присутног на завршним страницама сваке од ових двеју књига увериће њиховог потенцијалног корисника у то колику је обилност нових појмова (и термина!) Talmy увео у когнитивну семантику, док ће и површан увид у (такође приложене) податке о коришћеној стручној литератури открити да Talmy-јева стручна информисаност никако није уско лингвистичка. Додуше, управо у тим приложеним обавештењима богато снабденим библиографским списковима могао би се наћи и покоји пропуст — неки баш занимљиви радови који су, средином осамдесетих, обрађивали исту тематику којој је, у овим двама књигама, Talmy посветио добар део свога излагања изостају са њих (поменућу само, тек примера ради, пажње вредан напис DeLancey 1984 који информише о неким специфичнијим семантичким дистинкцијама унутар каузативног догађања које су подложне граматикализовању у појединим неиндоевропским језицима). Но, то су, разуме се, сасвим ситни, сасвим небитни недостаци. Остаје оно главно, оно неоспорно, оно што се мора нагласити: књиге о којима је у овом приказу реч такве су да их заиста треба прочитати; з а с л у ж у ј у!

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Deane 1996: Paul D. Deane, On Jackendoff's conceptual semantics, *Cognitive Linguistics* 7, 1: 35–91.
- DeLancey 1984: Scott DeLancey, Notes on agentivity and causation, *Studies in Language*, 8: 181–214.
- Jackendoff 1996: Ray Jackendoff, Conceptual semantics and cognitive linguistics, *Cognitive Linguistics* 7, 1: 93–129.
- Talmy 1985: Leonard Talmy, Force dynamics in language and thought, *Papers from the Twenty-First Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*, Chicago: 293–337.

Београд

Милка Ивић

History and Perspectives of Language Study — Papers in Honor of Ranko Bugarski (ed. by Olga Mišeska Tomić, Milorad Radovanović). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2000. Pp. XXI + 305.

Августа 2000. године, у издању једног од најугледнијих светских издавача лингвистичке литературе, изашао је интернационални зборник радова у част Ранка Бугарског, редовног професора Филолошког факултета у Београду. Зборник се појавио у познатој едицији *Актуелна ишћања лингвистичке теорије* (Current Issues in Linguistic Theory), а приредили су га Олга Мишеска Томић и Милорад Радовановић, професори Филозофског факултета у Новом Саду. Током јесени исте године књига је, у присуству самог Ранка Бугарског, промовисана приликом научних скупова у Познању, Лондону и Амстердаму. Зборник садржи седамнаест радова, чији су аутори лингвисти из 11 земаља — како из садашње и бивше Југославије, тако и из Европе и Северне Америке.

У предговору под насловом „О језику у контексту — према интеграцији у лингвистици“ — за који истичу да је састављен од реченица које изражавају лингвистички кредо Бугарског — приређивачи сажето износе његову професионалну биографију, укључујући податке о његовом школовању, наставничкој делатности, књигама које је написао или приредио, гостовању на страним универзитетима, учешћу на научним и стручним скуповима, као и функцијама и чланству у домаћим и међународним научним удружењима. Такође наводе које су све лингвистичке дисциплине предмет његовог интересовања, истичући да су, поред оригиналног научног истраживања, његови радови имали два циља: с једне стране, представљање југословенској лингвистичкој јавности најрелевантнијих лингвистичких праваца, школа, појмова, идеја, а с друге — упознавање интернационалне лингвистичке заједнице са битним југословенским језичким питањима.

Приређивачи подвлаче да је при томе овај лингвиста успео да остане непристрасан.

После предговора приређивача следи изабрана библиографија Бугарског, која се састоји из 68 библиографских јединица објављених између 1968. и 1999. и садржи књиге које је написао или уредио и већи део радова објављених на енглеском језику (уз неколико на француском, немачком и шпанском).

Сами радови сврстани су у три целине, које, по оцени приређивача, одсликавају три лингвистичке области којима се бави Ранко Бугарски; у питању су историја проучавања језика, интегративни опис различитих језичких аспеката и језик у контексту. Поменимо да аутори многих прилога цитирају Бугарског и наводе његове радове у својим списковима коришћене литературе, што сведочи о његовом утицају на токове истраживања језика протеклих деценија, у различитим дисциплинама, и у Југославији и у свету. С друге стране, како је то са оваквим зборницима случај, радови у њему посвећени су различитим темама и резултат су различитих теоријско-методолошких усмерења. Овај приказ неће сваком раду посветити подједнаку пажњу, будући да ће се они преломити кроз призму интересовања самог приказивача.

Први део зборника носи наслов „Ка историји проучавања језика“ и садржи шест радова.

У свом дужем, обухватном и теоријски усмереном прилогу, под насловом „Утицај односа између језика, мишљења и акције на потенцијал применљивости приступа проучавању језика“, Волфганг Килвајн (Wolfgang Kühlwein) износи хипотезу да мера до које неки приступ спаја језик, мишљење и акцију, као и начин на који се они у оквиру тог приступа узајамно подржавају, утичу на његову применљивост, а можда и на његов животни век. Наиме, што је тешњи њихов међусобни однос, тај приступ је у већој мери применљив и, можда, дуготрајнији. Ради провере своје хипотезе, Килвајн тај однос провлачи кроз читаву историју лингвистике, од оне у старој Индији па до лингвистике 20. века — укључујући структуралички и генеративистички приступ, затим приступе који комбинују уже лингвистички са прагматичким, социолошким или етнолошким приступом и, најзад — оне који одликују социосемиотику и функционалну граматику. По његовом мишљењу, највећи број приступа проучавању језика је од тријаде језик–мишљење–акција истицао само један однос, у најбољем случају два, можда никад сва три. Да би се сви они повезали, Килвајн сматра да ворфовска хипотеза да „оно што кажем (мој језик) одређује оно што могу да мислим (мишљење), а оно што мислим одређује оно што чиним у својој култури (акција)“, мора да уступи ме-

сто флексибилнијој, халидејевској хипотези да „ја могу да кажем (језик) само оно што могу да мислим (мишљење), а могу да мислим само оно што могу да учиним (акција) у својој култури“. Међутим, и овај халидејевски приступ би се морао донекле изменити, тако што ће се ограничити област „акције“, а „социосемиотички“ став преиначити у „когнитивно социосемиотички“; тако је права перспектива когнитивна социосемиотика.

У веома упечатљивом раду под насловом „Сосирово виђење вредности дијахроније“, Кит Персивал (Keith Percival) ставља под знак питања уврежено мишљење да је Сосир давао преимућство синхронијској лингвистици и на тај начин преиспитује његову стварну улогу у развоју модерне лингвистике. На основу помне анализе аутентичних студентских бележака са његовог трогодишњег курса опште лингвистике и бележака самог Сосира за никад довршену књигу из опште лингвистике *Status et motus*, он закључује да Сосир у свом курсу никад није занемаривао историјску лингвистику (чак јој је приписивао већу образовну вредност!), да никад није затворио очи пред чињеницом да је језик у темељном смислу историјски, те да је имао визију такве лингвистике у којој ће синхронијска и дијахронијска перспектива, иако раздвојене, бити подједнако заступљене. Сосир, дакле, никад не би одобрио потпуно занемаривање историје од стране структурализма који је за њим следио. Персивал легитимно закључује, за савременог лингвисту у најмању руку неочекивано, да развој структуралистичких лингвистичких школа у двадесетим годинама овог века није био последица само Сосировог посмртног *Курса опште лингвистике*, штавише — да се окретање од дијахронијског рада чији смо сведоци у 20. веку у великој мери догодило независно од њега.

Дубравко Шкиљан, у занимљивом и провокативном прилогу под насловом „Синдроми амнезије у структурализму“, износи идеју да наука има, поред отворене, и своју прикривену историју; другим речима — да све велике епистемолошке парадигме поред свог експлицитног, прокламованог теоријског оквира имају и имплицитну, скривену компоненту. Ову другу он назива „стратегijом заборав“ и илуструје је на примеру структурализма, показујући да се он, исто онако како се отворено бави неким проблемима, другима прећутно не бави. Тај „заборав“ структурализма обухвата, између осталог, историју лингвистике до 18. века и лингвистику 19. века, епистемолошке проблеме који су везани за само конституисање структурализма, разлику између модела језика и реалног језика (одакле став да је структура не само основа модела него и суштина стварности), елементе те-

оријског модела (пре свега семантике), као и елементе стварности (нпр. морфолошки ниво анализе у оквиру генеративног приступа). Овакав „заборав“ карактеристичан је за све велике епистемолошке парадигме, нарочито ако представљају радикално нов приступ у односу на претходне.

К. Кернер (Е. Ф. К. Коернер), у раду с насловом „Ј. П. Ферт и *Курс ојшће лингвистике* (историографска скица)“, показује да је Ферт (Firth), најважнији британски лингвиста у 20. веку, који је развио самосвојну лингвистичку теорију и чији се рад, иначе, никад не доводи у везу са Сосировим, био пажљив читалац *Курса ојшће лингвистике*. Наиме, Ферт се може посматрати као антисосиријанац — јер се супротстављао дуализмима ум/тело, мисао/реч и сл., желећи да сагледа човека као целину, као и идеалном појму *langue*, желећи да се бави „стварним“ језиком; он се може посматрати и као несосиријанац — јер је сматрао да се значење мора посматрати у ситуационом контексту, а не апстрактно, као ментални феномен; међутим, може се у неким аспектима сматрати и сосиријанцем, јер иако Сосира није сасвим прихватио, преузео је из његовог *Курса* један број појмова и термина — нарочито појам структуре (који је применио на „хоризонталне“, синтагматске односе), уз појам система (који је применио на „вертикалне“, парадигматске односе); врло је вероватно да његова употреба и других важних термина дугује *Курсу*. Кернер истиче да између Ферта и Сосира постоје суштинске филозофске и епистемолошке разлике, као и да је Фертов приступ у много већој мери емпиријски заснован него Сосиров, а његов приступ значењу индуктиван.

Први део књиге садржи још два прилога. У једном од њих, који носи наслов „Историјска лингвистика у времену“, Љубиша Рајић истиче да теорија историјске лингвистике мора да се састоји од две теорије: теорије историје језика, која би објашњавала временско постојање језика, и теорије историографије језика, која би била метатеорија истраживања историје језика. Затим дискутује о развоју обеју у последња два века. У другом прилогу, под насловом „Два приступа морфолошкој типологији и дијахронијска карактеризација и компарација језика“, Ласло Деже (László Dezső) најпре износи два типолошка приступа — Скаличкин (Skalička) и Гринбергов (Greenberg), а затим их допуњава дијахронијским приступом, тако што их примењује на историјско проучавање и поређење конкретних језика.

Други део зборника носи наслов „Ка интеграцији у проучавању језика“ и садржи пет прилога.

У раду који ће бити занимљив и сербокроатистима и који носи наслов „Српскохрватске именице с придевском деклинацијом и принцип компензације Вига Брендала“, Вејлз Браун (Wayles Browne) полази од Брендаловог (Brøndal) принципа компензације, који гласи овако: Ако је, унутар једне категорије, нека форма дефинисана комплексније него нека друга, ова друга ће бити у већој мери издиференцирана. Другим речима, немаркирана вредност категорије унутар себe је издиференцирана у већој мери него маркирана вредност. Браун овај принцип примењује на једну појаву у српскохрватској деклинацији: једнина, немаркирани или једноставнији члан категорије броја, дозвољава несагласности између врсте речи и деклинације; код множине је обрнуто. Тако се именице типа *Немачка*, *Финска* и сл., које у једнини имају придевску деклинацију, у множини мењају по именичкој деклинацији, што је у складу с врстом речи којој припадају. Другим речима, унутар маркираног члана категорије елиминише се маркирана ситуација.

У свом раду с насловом „Принцип маркираности и словенски вокабулар боја“, Милка Ивић, на примеру прасловенске лексеме **sinь* и њеног развоја у руском језику, показује да се развитак словенског вокабулара за боје може реконструисати и објаснити на основу Јакобсоновог принципа маркираности. Наиме, она сматра да изворно значење те лексеме треба посматрати у складу са тежњом језика у технолошки једноставнијим културама да на почетку сволуције категорије боја подвлаче опозицију светло/тамно, а да тек касније уводе фиције дистинкције боја. Тако је изворно значење лексеме **sinь* у руском било ахроматско, немаркирано за обележје „обојености“: овај придев означавао је само тамну нијансу боје. Пошто је имао обележја „тамно“ /+/ „црно“ /-/ , у једном периоду свог развоја он је представљао немаркирани члан опозиције у пару с придевом *čьrnь*. У последњих неколико векова у читавом словенском свету речник боја се, у складу са новим социокултурним потребама, мења у правцу означавања хроматичности. Тај пут је следио и староруски придев **sinь*, тако да данас поред обележја „тамно“ /+/ означава и боју, тј. има и обележје „хроматичност“ /+/ (са општим значењем „тамноплав“).

Јацек Фишак (Jacek Fisiak) и Камил Хаманс (Camiel Hamans), у прилогу под насловом „Семантика *хероја*“, који ће бити од нарочитог интереса за когнитивисте, пореде холандску лексему *held* и енглеску *hero*. Утврђују да је изворно значење обеју ових лексема била особина која се тицала борилаштва — храброст, коју је било вредно следити. Касније је значење тих речи проширено на друге људске активности, тако што су се на поменуто прототипично значење надовезивала

друга, мање типична (што је у складу с претпоставком да појмови нису по својој природи аристотеловски, него имају неодређене границе и прототипску структуру). Међутим, централна компонента прототипичног хероја — „неко ко ради нешто изузетно“ — постоји у свим значењима, чак и у онима у којима је реч о антихеројству и о таквој особини коју не треба следити.

У свом врло занимљивом чланку, који ће радо прочитати не само англисти и социолингвисти него и сви језички посленици који воле виспрене идеје, а који носи наслов „Претерит и перфекат у савременом енглеском језику“, Андерс Алквист (Anders Ahlqvist) полази од чињенице да се, за разлику од француског и немачког језика, у којима претерит уступа пред перфектом, у енглеском — нарочито америчком енглеском — догађа обрнуто: перфекат уступа пред претеритом. Алквист сматра да су тај процес могли изазвати језички контакти. Наиме, он примећује да перфекта са *have* нема у ирском енглеском, што је последица утицаја ирског језика, у којем се формална разлика између перфекта и претерита изгубила прилично рано, много раније него што се тај процес заметнуо у енглеском. А пошто је у 19. веку у Северну Америку емигрирало 8 милиона Ираца, веома много говорника енглеског у Северној Америци није у свом природном говору имало перфекат са *have* — управо ону категорију која је почела да опада у америчком енглеском око 1750. године и наставила да то чини до данас. Алквист сматра да је сличан процес који се одвија у британском енглеском резултат америчког утицаја, који је приметан и у другим језичким областима.

Олга Мишеска Томић, у раду под насловом „Клитике и лексичка обележја у генеративној граматички“, на материјалу македонског језика утврђује да оријентација специјалних клитика према почетном елементу њиховог домена (у овом случају клаузе) или његове главне речи зависи од лексичких обележја те главне речи.

Трећи део књиге, под насловом „Ка изучавању језика у контексту“, састоји се од шест прилога.

Петар Нелде (Peter Nelde) и Петер Вебер (Peter Weber), у чланку „Четрдесет година развоја контактне лингвистике“, описују развој ове сразмерно нове дисциплине, излажу њене основне поставке и предмет проучавања. Наиме, у питању је лингвистичка грана која се бави проблемима вишејезичности, полазећи, с једне стране, од чињенице да је већина светске популације вишејезична, тако да је та појава пре правило него изузетак, а с друге — од става да у контакт ступају не језици на апстрактном нивоу, него говорници или језичке заједнице; стога се вишејезично понашање не може испитивати ако се не

узму у обзир језички и културни корени дате ситуације. Контактна лингвистика настала је у Бриселском центру за истраживање вишејезичности, а одржање, губљење или мењање језика проучава се данас у оквиру великог броја интердисциплинарних истраживачких пројеката, од којих Нелде и Вебер описују „Евромозаик“, пројекат који илуструје нови приступ европској језичкој политици. А у вези с проучавањем језичких конфликта, у оквиру ове дисциплине користи се појам „позитивне дискриминације“ — признавања језичким мањинама више права и могућности језичког развоја него што би се то очекивало на основу броја њихових припадника.

Сада почивши Рудолф Филиповић, у раду „Историјска — примарна етимологија насупрот секундарној етимологији англицизама у европским језицима“, утврђује да се уска дефиниција англицизама, по којој су они речи позајмљене из енглеског језика и прилагођене језичком систему језика примаоца, мора проширити. Та проширена дефиниција обухватала би не само описане англицизме, које он назива директним или примарним, него и речи које су преузете из енглеског или настале из неенглеских (пре свега грчких и латинских) елемената, као што су *алуминијум*, *логаријам*, *интернационални* — које назива индиректним или секундарним англицизмима. У вези с тим, Филиповић сматра да треба разликовати два ступња етимологије англицизама: примарну — историјску и секундарну. Прва указује на порекло енглеске речи, а друга указује на саму енглеску реч од које је настао англицизам.

Албина Нећак-Лик (Albina Nećak-Lúk) у чланку „Језичка питања у етничким студијама (истраживачки приступи у неким словеначким студијама)“ најпре дефинише саме етничке студије: реч је о проучавању различитих аспеката етничких тема, нарочито односа између етничких група у етнички мешаним подручјима. Такође описује теоријске моделе најчешће коришћене у словеначким студијама приликом проучавања језичких контаката у вишекултурним и вишејезичним окружењима. Затим се бави социолингвистичким темама у подручјима у којима словеначки ступа у контакт с другим језицима: објашњава статус словеначког језика на словеначком етничком простору, излаже историјски развој прилика од почетка 19. века до данас и износи податке о виталности словеначке мањине у Италији, Аустрији и Мађарској, упоређујући га са истим подацима о италијанској и мађарској мањини у Словенији.

Следећи чланак биће од интереса за социолингвисте и историчаре књижевног језика; у питању је рад Џорџа Томаса (George Thomas), који носи наслов „Дијахронијски приступ социолингвистици

(употреба језика у одабраним драмским делима из Хрватске)“ и представља покушај да се социолингвистичким истраживањима да историјска дубина, спадајући тако у хоризонт „социоисторијске лингвистике“. Проучивши материјал из четири драмска дела настала у периоду од 300 година у Хрватској, Томас показује како се он може употребити за обликовање социјалне историје језичке употребе на тим подручјима. Наиме, пошто су у питању таква дела у којима је писац намерно бележио различите језичке варијетете, она се могу узети као одрази стварног језичког понашања и ставова о језику у то време. Проучени с филолошком прецизношћу, они би помогли да се склопи сложена социјална историја језичке употребе на датом подручју. Поменуте четири драме, тако, указују на вишејезичност, дијалекатску разуђеност, дају податке о развоју стандардног језика и постојању диглосије, као и о друштвеној раслојености.

У прилогу „Једна могућа социолингвистичка универзалија“, Дуња Јутронић износи нове податке о урбаном вернакулару којим се говори у Сплиту. Она описује разлике у говору између двеју друштвених група које, условно, припадају радничкој, односно средњој класи. Истраживање је ограничено на неке разлике у фонолошким варијаблама. Тако је ауторка у прилици да прецизира уобичајене квалификације да се дијалекти губе; она, наиме, закључује да су неке њихове црте стабилне (нпр. $m > n$), док друге заиста нестају (j се замењује фонемама $ћ$ и $љ$, а инвентар фонема се попуњава и појавом, мада не честом, фонеме x). На основу тога што се наведене промене не уочавају подједнако код обеју друштвених група, ауторка формулише следећу могућу социолингвистичку универзалију: „У свакој говорној заједници у којој одређене фонолошке варијабле варирају у зависности од друштвене класе којој говорници припадају, могли бисмо предвидети да ће под утицајем стандардног језика (или језика друштвеног престижа) фонолошке варијабле у говору мање образоване друштвене групе остати сразмерно непромењене (у поређењу с променама које се догађају у говору других друштвених група).“

У још једном раду који се бави најновијим социолингвистичким догађањима, с насловом „Нацрт за хронику (анти)прескриптивизма“, Дамир Калођера (Kalogjera) примећује да је прескриптивизам — у овом или оном облику — од четрдесетих и педесетих година 20. века до данас прешао пун круг. Сам антипрескриптивизам је на англосаксонском тлу настао са америчким структурализмом, који је полазио од начела да је сваки језик или језички варијетет дескриптивном лингвисти подједнако занимљив; гласови који су указивали на то да писање граматике мора укључивати и оцену, а не само опис језичке

употребе, били су тек појединачни. Антипрескриптивистички ставови шездесетих и седамдесетих година прелазе и у Британију, а наслеђује их и социolingвистика. Међутим, у оквиру саме социolingвистике обликује се дисциплина у којој вредносни судови постају део њеног програма; да би се избегли негативни призвучи, ствара се нови термин — „језичко планирање“. Оно је у социolingвистици прихваћено као легитиман поступак, који се примењује на мале или неевропске језике. Међутим, проблеми које собом носи језичко планирање појавили су се и на енглеском говорном подручју — у вези са захтевима феминисткиња и других мањинских група за изменама у енглеском речнику и граматици. Кад се то догодило, социolingвисти су се позабавили сексизмом у језику, али без убеђења да се овај заиста може у том погледу битно изменити. Феминисткиње су, ипак, успеле да издејствују значајне промене у званичном вокабулару енглеског језика: од 30000 назива за занимања, измењено је 3000. Нови легитимитет прескриптивизам у социolingвистици добија деведесетих година са радовима Деборе Камерон (Cameron), ауторке која одбацује доктрину да језик одсликава стварност, него прихвата ворфовску хипотезу да језик ојачава неравноправност међу половима. Поступак којим се од говорника тражи да промене своје језичко понашање у погледу сексизма добија нову етикету: „вербална хигијена“.

На крају зборника дати су индекс имена и индекс појмова. Сама књига је пажљиво технички уређена и одлично одштампана.

Приређивачи овог зборника у свом предговору с правом истичу да прилози, иако по темама и приступима разноврсни, наговештавају да је могуће постићи интеграцију у лингвистици, схваћеној као наука о човеку у његовом психолошком, социолошком, прагматичком и културном контексту — а то је потреба коју је најпре имплицитно, а касније све изричите, истицао сам Ранко Бугарски. Додајмо да се прилози у овом зборнику њему одужују још на један начин — тиме што су не само занимљиви и актуелни него имају и завидну теоријску дубину; неки од њих су, чак, узор акрибичности и самосвојног научног мишљења, одсликавајући и на тај начин рад лингвисте којем су посвећени.

Београд

Душка Кликовац

ЗНАЧАЈАН ДОПРИНОС БАЛКАНИСТИЦИ: *HANDBUCH DER SÜDOSTEUROPA-LINGUISTIK**

Југоисточна Европа, односно Балканско полуострво, привлачи пажњу научника разних струка. Ово подручје Европе посебно је занимљиво за науку зато што представља колијевку европске цивилизације, с једне стране, и зато што су ту од давнина више него у другим дијеловима Европе измијешани народи, језици и културе, с друге стране. Књига о којој ће бити ријечи у овоме приказу представља још једно у низу дјела која се баве овим простором, и то управо језичком проблематиком овога дијела Европе готово искључиво. Ово обимно дјело, зборник радова, посвећено је једноме од оснивача балканистике — професору Универзитета у Лајпцигу Густаву Вајганду /Gustav Weigand/ (1860–1930), „романисти, слависти, филологу језика југоисточне Европе“, како је записано у посвети. Поред уводнога поглавља, са чак четири прилога (1–66), књига садржи још пет поглавља: А. Theorie und Südosteuropa-Linguistik (67–209); В. Die Sprachen und Südosteuropa-Linguistik (211–428); С. Die Beziehungen zwischen den Sprachen in Südosteuropa (429–759); D. Zur Namenforschung in Südosteuropa (761–802); Е. Ethnien, Kulturen und Geschichte in Südosteuropa (803–1048). Ту су још регистар имена, предметни регистар и списак аутора.

Прво поглавље садржи шест радова. Међу њима се могу посебно издвојити прва три зато што се баве најопштијим питањима балканистике. У првом раду *Zur theoretischen Grundlegung der Südosteuropa-Linguistik* — Клаус Штајнке (Klaus Steinke) одређује основне појмове балканистике: сам појам *балканистике*, затим појмове *балканизам*, *балкански језици*, *балкански језички савез* и *балканологија*. У другом раду *Geschichte der Südosteuropa-Linguistik* — Хелмут-Вил-

* Herausgegeben von Uwe Hinrichs unter Mitarbeit von Uwe Büttner. 1999. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, XIV + 1079 стр.

хелм Шалер (Helmut-Wilhelm Schaller) даје детаљан увид у развој лингвистичке балканологије. Он зачетке балканологије смјешта на крај осамнаестог вијека, напомињући да ту нема још говора о уобличеној балканологији; ријеч је о појединим радовима који се тичу одређених балканских језика. Балканологија се као уобличена лингвистичка дисциплина, према Шалеру, јавља у деветнаестом вијеку. Њени утемељитељи су Франц Миклошич, Густав Вајганд, А. Селишчев и Кристијан Санфелд (Kristian Sanfeld). Вриједна пажње је чињеница да аутор овога рада истиче и доприносе које су развоју балканологије дали Николај Трубецки и Роман Јакобсон. Харалд Харман (Harald Haarmann) у раду *Zur Theorie des Sprachkontaktes* разматра питање језика у контакту са општелингвистичког становишта. У разматрању ове проблематике аутор посебну пажњу посвећује управо примјерима језичких контаката на подручју Балкана. Он, осим тога, указује и на могућности конфликта до којих доводе разматрани језички контакти.

У другоме поглављу представљени су језици Балканског полуострва. Петја Асенова (Софија) пише о бугарском, Максим Каранфиловски (Скопље) о македонском, Григор Бранкус (Букурешт) о румунском, док је о албанском језику дао текст Џеват Лоши (Xhevat Lloshi) из Тиране. Гинтер С. Хенрих (Günther S. Henrich) из Лајпцига пише о новогрчком, Бранислав Брборић (Београд) о српском, Радослав Катичић (Беч) о хрватском, а Сенахид Халиловић (Сарајево) о бошњачком језику.

Свакако је идеја уредника овога зборника да се на једноме мјесту изложе најбитније карактеристике данашњих балканских језика вриједна похвале. Ови радови би могли да буду основна полазишта свакоме ономе ко се жели детаљније бавити неким од ових језика, а и онима који желе да изучавају неке језичке феномене заједничке за више балканских језика. Међутим, посебно значење имају три посљедња прилога у овоме поглављу — о српском, хрватском и бошњачком језику. Ријеч је о три данашња стандардна језика који су донедавно били „покривени“ једним стандардним језиком — српско-хрватским. Иако су ова три стандардна језика проистекла из једног стандардног језика, не може се рећи да је њихова ситуација идентична. Зато је опис свакога од њих захтијевао и посебан приступ.

Када је ријеч о бошњачком језику — он се у овом прилогу, као и иначе код бошњачких лингвиста а и у јавној употреби, зове *босански* — аутор је прво дао подробнији увид у изворе у којим се кроз историју помиње бошњачки или босански језик. Не улази се у то у којим околностима се такав назив језика јавља. Затим аутор говори о дана-

шњим задацима бошњачке лингвистике — шта све предстоји да се уради да би овај језик имао своје одговарајуће инструменте, а то су граматике и рјечници.

Као што је већ речено, о хрватскоме језику текст је написао Радослав Катичић. Потребе су захтијевале да се укратко опишу дијалекти хрватскога језика, развој писмености и развој књижевног језика. Оно што је ту посебно интересантно јесте поглавље о урбаном хрватском језику. Ријеч је углавном о језику у хрватским приморским градовима од средњег вијека: Задар, Сплит, ту је и Дубровник, затим у градовима из унутрашњости. Као и иначе у посљедње вријеме, посебан проблем при опису хрватскога језика као стандардног комуникативног средства представља податак да су крајем 19. вијека Хрвати преузели од Вука Караџића модел српскога стандардног језика. Проблем се састоји у овоме: како ту чињеницу не заобићи а истовремено говорити о континуитету у развоју хрватског стандардног језика? Свакако ће хрватска језичка наука морати овим питањем још да се бави у будућности.

Када је посриједи српски стандардни језик, аутор није имао проблема да доказује његов идентитет. Српско поријекло српскога стандардног језика нико озбиљан не може доводити у питање. Зато је аутор, Бранислав Брборић, дао сажет преглед српских дијалеката, настанак српског савременог стандардног језика и у оквиру тога српско-хрватско стандарднојезичко заједништво, проблеме у функционисању тога заједништва, тежње ка сепаратизму код хрватских лингвиста, раскид тога заједништва који се формално одиграо у посљедној деценији двадесетог вијека. Све је ово пропраћено обимним библиографским подацима у биљешкама. Чини ми се да ће овај дио рада бити незаобилазна литература свима онима који се буду бавили језичком ситуацијом у двадесетом вијеку на простору прве и друге Југославије. Аутор је даље дао основне податке о гласовном систему српског језика, најбитније карактеристике његове морфологије и синтаксе, као и основне податке о српскоме лексикону. Треба такође напоменути значај чињенице да се у овоме раду дају све наставне и научне институције у којим се проучава српски језик, као и најзначајнији часописи. Ово је посебно значајно зато што је овај текст написан за иностраног читаоца.

Овдје још једном желим да истакнем да ће стране слависте посебно занимати прилози о српском, хрватском и бошњачком језику: до прије једне деценије функционисао је умјесто ова три стандардна језика један заједнички стандардни језик за носиоце данашњих посебних стандардних језика. Колико ће разумијевању феномена разла-

гања једнога стандардног језика на три ови радови доприносити — то зависи од тога колико су њихови аутори дали важних елемената за то разумијевање.

Треће поглавље је посвећено међујезичким контактима у југоисточној Европи. Ту је уводни рад Уве Хинрихса о *балканизмима* као лингвистичком проблему југоисточне Европе и као општелингвистичком проблему. Он наводи да су балканизме интуитивно назрели још у деветнаестом вијеку А. Шлајхер и Ф. Миклошич дефинишући неке феномене у балканским језицима које је потоња наука уврстила у балканизме. Даље аутор наводи листе балканизма и посматра их у појединим балканским језицима. Нема сумње да ово поглавље започиње вриједним прилогом балканистици.

У овоме поглављу налази се још једанаест радова. Чак осам их је посвећено међусобним утицајима језика смјештених на балканским просторима. Харолд Харман пише о утицају латинског на балканске језике, Христос Чичилис (Hristos Tzitzilis) пише о утицају грчкога на језике југоисточне Европе, а Уве Хиприхс разматра утицај словенских језика на друге балканске језике. Ту је такође и прилог сагледавању утицаја турског језика на балканске језике и два рада о ромском језику — један о утицају ромског на друге језике (посебно се освјетљава с те тачке гледишта ситуација у румунском) и други о утицају балканских језика на ромски. Поглавље се завршава излагањем Ивана Дуриданова о тракијском, дакијском и илирском језику.

Сви радови у овоме поглављу представљају допринос балканистици, па и другим лингвистичким дисциплинама — рецимо етимологији — како обиљем података у њима изнесеним, тако и пратећим библиографским подацима. Све то сабрано тако у једној књизи свакако ће добро доћи будућим истраживачима балканолошке проблематике.

Четврто поглавље такође представља тематски блок радова — сви су посвећени ономастичким истраживањима у југоисточној Европи. Оно, међутим, није дало цјеловиту слику ономастике овога европског региона. Поред српскога језика, овдје су још заступљени бугарски, македонски, румунски и мађарски. Ономастичка ситуација у грчком и албанском језику није освјетљавана.

У сва четири рада из овога поглавља на сличан начин су дати прегледи ономастичких истраживања у дотичним језицима — од првих истраживачких подухвата до данашњих дана. Ономастичка истраживања у српскоме језику дата су прегледно, јасно и цјеловито у раду компетентног стручњака, и самог доста заслужног за успјех српске ономастике у посљедње двије деценије, недавно преминулог Светозара Стијовића. Ту је указано и на почетке ономастичких истражи-

вања на српском етничком и језичком простору, а онда су описани и најзначајнији резултати у српској ономастици. Прикупљен је велики фонд ономастичке грађе, највећим дијелом заслугом Одбора за ономастику у САНУ. Значајан дио те грађе односи се управо на најугроженији терен — Косово и Метохију, о истраживањима са тога терена написане су значајне ономастичке студије. У ствари, око поменутог Одбора формирала се српска ономастика. Већи број значајних радова из те истраживачке области објављен је у едицији *Ономастолошки ирислози*, за то специјално основаној осамдесетих година 20. в. Наравно, Стијовић је указао и на допринос ономастичким истраживањима у српском језику који су дали други часописи и публикације — почев од *Српског етнографског зборника* па до најновијих публикација. Сасвим је сигурно: читалац овога рада моћи ће да стекне потпун увид у резултате ономастичких истраживања у српскоме језику — а тај читалац ће бити, то треба имати на уму, најчешће странац.

Пето поглавље је посвећено историји, култури и етнологији југоисточне Европе. Иако се у њему углавном освјетљавају проблеми који не улазе директно у круг језичких питања (има и таквих, додуше), ни оно у цјелини узето није без значаја за разумијевање језичке проблематике југоисточне Европе. Шта више, с обзиром на то да даје важне податке, овакво поглавље се могло наћи и на уводном мјесту у књизи посвећеној веома комплексној језичкој проблематици овога дијела нашега континента.

На крају, треба рећи и то да је овај зборник радова настао у оквиру рада на пројекту о истраживању језика југоисточне Европе којим је у Лајпцигу руководио професор славистике Уве Хинрихс. Објављивањем резултата тога пројекта у виду овако подацима крцатог зборника представља несумњиво лијеп допринос балканологији. Једно је ту сасвим сигурно: ова књига ће бити драгоцен приручник будућим истраживачима комплексне језичке проблематике на просторима Балканског полуострва.

Београд

Срећо Танасић

Anna Wierzbicka: *Semantics, Primes and Universals*, Oxford University Press, Oxford, New York 1996.

Anna Wierzbicka је један од водећих стручњака у свету за област когнитивне лингвистике и семантике. Књига *Semantics, Primes and Universals* представља на неки начин рекапитулацију и сумирање резултата њеног тридесетогодишњег истраживачког рада у области семантике и лексичких универзалија. W. је од почетка свог истраживачког рада пошла сопственим путем, и доследно, методички је проширивала поље својих истраживања настојећи да изгради једну општу, свеобухватну теорију лексичких универзалија као основу когнитивне теорије значења — семантике. За лингвистику као науку о језику, сматра W., значење има централни значај. Она одбацује 'лингвистику без значења' коју су практиковала и развијала двојица најутцајнијих америчких лингвиста у овом веку: Leonard Bloomfield и Noam Chomsky. Насупрот њима W. сматра да се значење може и мора истраживати и да такво истраживање, ако је довољно упорно, а теоријски и методолошки добро засновано, редовно доводи до значајних увида не само у лексици, већ и у синтакси и другим областима лингвистике. Потпору и инспирацију она налази у сличним схватањима пољског лингвисте Богуславског и руских лингвиста Апрејана, Мељчука и Жолковског.

Књига *Semantics* се састоји из три главна дела: први „Основни проблеми“ разматра проблем научног заснивања семантике и утврђивања основних појмова 'универзалија', други „Лексичка семантика“ се бави посебним проблемима лексикографије, а трећи део „Семантика граматике“ проблемима синтаксе. Материјал за своју анализу W. узима из различитих европских и ваневропских језика; значајно место у њеној анализи, поред неизбежног енглеског, припада и примерима из словенских језика — пољског и руског.

У првом делу књиге W. образлаже свој став да је за ефикасно проучавање значења нужна примена ригорозне научне методологије,

а она није могућа без утврђивања семантички примитивних појмова. Елементи који се користе за дефиницију значења речи не могу и сами бити дефинисани, они се морају прихватити као „indefinibilia“, тј. као основни појмови помоћу којих се сва сложена значења приказују. Следећи препоруке филозофских класика Аристотела и Декарта, W. истиче да се оно што је непознато или нејасно може дефинисати само оним што је познато, јасно и саморазумљиво. Основни задатак је, дакле, да се утврди који су појмови тако јасни да се не могу боље разумети другачије него сами из себе. Који су основни, примитивни појмови не може се, међутим, одредити у оквиру саме филозофије, али је то могуће ако се тај проблем размотри са лингвистичке стране.

W. сматра да се примитивни појмови могу открити анализом ма којег људског језика, али да се скупови тих појмова морају поклапати за све људске језике. Ово очекивање W. базира на претпоставци да су основни људски појмови урођени и да зато нема разлога за претпоставку да се они разликују од једне групе људи до друге (стр. 14). Познато је да сваки језик има речи за које не постоје семантички еквивалентне речи у другим језицима. Тако нпр. француска реч *malheur* нема семантичког еквивалента у енглеском језику. Али истовремено сви језици имају речи које имају семантичке еквиваленте у свим другим језицима — то су управо основни семантички појмови, универзалије.

Која евиденција позитивно указује на постојање семантичких универзалија? W. наводи три разлога. Прво, успешна комуникација између говорника различитих језика и култура је могућа упркос знатних тешкоћа управо зато што концептуални системи говорника садрже неке идентичне основне елементе. Друго, проучавање стицања језика код деце показује да деца формирају „сличну рану граматику“, иако језици којима су изложена могу бити врло различити. Свим језицима су заједнички основни појмови који први добијају грама-тички израз заједно са ограничењима која регулишу њихов синтаксички положај.¹ Само основни појмови могу бити урођени јер значење највећег броја речи варира од једног језика до другог.

Трећи доказ о постојању универзалија је њихова емпиријска потврда у великом броју различитих језика. Истраживања знатног броја језика који припадају различитим језичким породицама на различитим континентима, а која су спровели Goddard и Wierzbicka (1994) показују да постоји одређен скуп семантичких компонената које су лексикализоване у свим језицима. Тако у семантичке универзалије

¹ W. цитира овда Slobina (1985), а такође наводи ставове Bowermana (1985) и Brunera (1990).

спадају речи или везани морфеми за ЈА, ТИ, ОВАЈ, ИСТИ, ДРУГИ, НЕКО, НЕШТО, ГДЕ, ИСПОД, ИЗНАД, КАДА, ПРЕ, ПОСЛЕ, ДЕО, ВРСТА, ВЕЛИКИ, МАЛИ, ДОБАР, ЛОШ, ЧИНИТИ, ДЕСИТИ СЕ, МИСЛИТИ, ЗНАТИ, итд. Листа садржи укупно 55 универзалија које нису све у једнакој мери емпиријски проверене; старе универзалије, њих 37 су прошле опсежнији тест провере, док нове још подлежу проверавању и тестирању.² Ове универзалије представљају основу „природног семантичког метајезика“ којим могу да се опишу значења у ма ком језику. Заједничко језгро свих језика је управо скуп изоморфних мини-језика који представљају језички специфичне верзије универзалног семантичког метајезика (стр. 22).

Листа универзалија коју предлаже W. садржи супротне парове GOOD и BAD, BIG и SMALL, A LONG TIME и A SHORT TIME, итд. за које W. сматра да се не могу свести на заједничко језгро постулирајући за све парове два пола: позитивни и негативни. W. сматра да су супротности наведеног типа обе тако дубоко укорене у спознаји да се не могу изводити аналитички једна из друге. Исто важи и за конверзију ПРЕ и ПОСЛЕ, ГОРЕ и ДОЛЕ. Сваки од ових елемената је везан за посебну перспективу, а у људској комуникацији перспектива посматрања може бити исто толико значајна као и разлика између два предиката.

W. у потпуности прихвата Хумболтово схватање да су и поред заједничких универзалија семантички системи различитих језика јединствени и специфични. У свим језицима ипак постоје речи које се лако преводе семантичким еквивалентима у друге језике. Хипотеза W. је да се тај скуп лако преводљивих речи поклапа са скупом универзалија у свим језицима. Она, међутим, упозорава да семантичка еквиваленција универзалија не значи ипак савршену еквиваленцију у употреби јер и основни, недефинисани изрази могу бити вишезначни. Ово ограничење треба схватити као еквиваленцију само основних, 'прототипских' значења. Тако енглески глагол *want* има бар два различита значења:

- (1) I want you to do something.
- (2) This house wants painting.

Од ова два значења само (1) представља семантичку универзалију. Теорија природног семантичког метајезика не претпоставља да за

² W. објашњава да је цена проширивања скупа основних појмова била напуштање Leibnitzove претпоставке да су основни појмови међусобно независни: основни појмови могу интуитивно бити повезани (као нпр. ЈА и НЕКО), а да нису композиционо повезани.

сваки семантички основни појам у сваком језику постоји посебна реч уколико се одсуство посебне речи може објаснити вишесзначношћу.

W. користи појам различитих граматичких оквира за разјашњавање вишесзначности. Тако се у аустралијском језику у Yankunytjatjara појмови МИСЛИТИ и ЧУТИ, који су у систему Wierzbicke основни, примитивни појмови, изражавају истим глаголом *kulini*, али у различитим граматичким оквирима. Глагол *кулини* је, једном речју, вишесзначан; у датом језику се, дакле, ипак разликују појмови МИСЛИТИ и ЧУТИ. Слична је ситуација у неким другим језицима са појмовима WANT и SAY, односно DO и HAPPEN који такође могу бити означени истом речју. Теза неких истраживача да у примитивним културама не могу да се изразе апстрактни појмови произилази из њиховог превиђања вишесзначности одговарајућих речи (стр. 197).

W. уочава и могућност да једно значење има два различита лексичка експонента; ти различити експоненти једног истог значења се аналогно терминима 'аломорфи' и 'алофони' називају 'алолекси'. Тако су JA и МЕНЕ алолекси истог примитивног појма који се у латинском означава са EGO, а у српском са JA.

Главна теза књиге је да речи имају одређено значење и да се оно може прецизно описати помоћу природног метајезика; објашњења дата у томе језику не захтевају никаква даља објашњења и управо зато омогућавају „право разјашњење значења“ ма колико она била специфична за дати језик и дату средину. Проста реченица „I know this“ не може се разложити на некаква апстрактна „својства“ (features) која нису део природног језика: тим својствима се тек мора одредити значење у природним језицима, па обртање поступка није могуће.

Посебно су теоријски значајна критичка запажања W.-ке о злоупотребама теорије прототипова у семантици. Она примећује ширење манира да се неуспеле семантичке формулације правдају улогом прототипова у семантици и сазнању уопште. Сама теорија прототипова се представља као алтернатива класичној, аристотеловској теорији категоризације и класификације. Такав је став, упозорава W., погрешан. Целокупна наука почива на категоризацији и класификацији, а теорија прототипова може да буде само извесна корекција и допуна класичне теорије, а никако њена права алтернатива или замена. W. показује да се појмови 'нежење', 'мајке', 'намештаја', 'играчке', 'лажи' и други слични који се наводе у литератури као „нејасни“ могу прецизно дефинисати. Нејасност проистиче из њихове непотпуне или погрешне дефиниције. Тако дефиниција нежење као „неожењене, одрасле мушке особе“ треба допунити условом „која може да се ожени“.

Тако се елиминишу као неумесна питања „Да ли је Тарзан нежења?“ или „Да ли је папа нежења?“

Слично томе Lakoff (1986: 37) није у праву када појам „биолошке мајке“ ставља у исту раван са другим могућим употребама речи „мајка“. Он не уочава да се израз „биолошка мајка“ (*biological mother*) може употребити само контрастивно, док други могући изрази (нпр. *foster mother*, *adoptive mother*, или *surrogate mother*) нису ограничени на контрастивни контекст. W. дефинише појам мајке у природном метајезику на следећи начин:

Y-у је мајка X =

(а) у неко време, пре садашњег, Y је био врло мали

(б) у то време Y је био у X-у

(в) у то време Y је био сличан једном делу X-а

(г) зато, људи могу да мисле о X овако:

„X жели да учини добре ствари за Y

X не жели да се Y-у десе лоше ствари“.

Психолошка и социјална компонента се формулише у облику очекивања (мисли), а не фактичког стања. Према дефиницији биолошка мајка остаје мајка и када се не брине о детету на најбољи могући начин. Ова дефиниција је у складу са уобичајеном употребом речи „мајка“ (стр. 155).

W. не прихвата праксу да се одступања дефиниције од актуелне употребе речи може правдати различитим културним моделима. Културни модели су значајни, али они нису неки нов чинилац у односу на значење — они се рефлектују у значењу речи као саставни елемент (стр. 153).

W. посебно критикује неумесно поређење речи *наmeshијај* са речју *йишица*. Ово поређење је неумесно јер је *йишица* класификаторни појам који стоји за одређену врсту живих бића, а *наmeshијај* збирни појам за различите ствари које имају само исту функцију. W. допушта да се за појам *наmeshијај* стварно може рећи да је „нејасан“, али такви су и други збирни појмови као што су *одећа*, *јосуђе*, *играчке*. Она закључује да је „тешко схватити како проучавање таквих збирних именица (погрешно схваћених да припадају истој врсти као бројиве именице типа *йишица*) може уопште личити на побијање психолошке реалности Аристотеловог схватања категорија“ (стр. 156).

Слично томе, непримерено је поређење појмова *йишица* и *играчка*. *Играчка* је функционални појам који стоји за ма коју врсту ствари која је направљена за дечију игру. Тај појам је нејасан јер по самој својој структури нема за циљ идентификацију неке посебне вр-

сте ствари. Насупрот томе речи *врабац*, *кокош*, *ној* садрже у своме значењу компоненту 'птица' и нормално је да њихове дефиниције почињу изразом „врста птице”. Речи као што су *лојџа* и *луџка* не садрже у своме значењу компоненту 'играчка'. Те ствари се могу сматрати 'централним члановима' те категорије, али је то са семантичке тачке гледишта ирелевантно (стр. 157).

W. подвргава критичкој анализи и Wittgensteinov појам „фамилије сличности“ и његову анализу појма *игра*. Тврдњу да се тај појам не може дефинисати она оповргава директно — даје тражену дефиницију појма. Њена дефиниција укључује игре карата, игре са лоптом, игре на табли и „безброј других игара“, али не и ситуацију када дете баца лопту на зид и поново је хвата. Ова активност се у енглеском језику и не означава речју *game*. Немачка реч *Spiel*, која би се за ту ситуацију могла искористити, има шири обим употребе који грубо одговара енглеској речи *playing*. Сама та чињеница противуречи Wittgensteinovој тврдњи да не постоје јасне границе употребе речи (1953: 33). „Границе постоје, и оне су у различитим језицима различито повучене, изворни говорници подсвесно знају те границе и поштују их“ (стр. 160).

W. не одбацује појам „прототипа“, али сматра да се мора опрезно употребљавати, и то пре свега у вербалним дефиницијама, уместо да се користи као исприка да се ништа не дефинише. Позитивну употребу појма 'прототип' она илуструје дефиницијама појмова боја, емоција, природних и културних врста. Тако нпр. емоције се могу дефинисати преко прототипских ситуација и прототипских реакција у односу на те ситуације.

За одређивање односа значења речи у семантичком пољу такође је битна примена основних појмова. Ови односи се могу прецизно одредити тек када се значења речи опишу помоћу универзалне азбуке основних појмова, када се на основу тих описа могу утврдити који су елементи значења заједнички, а који различити. Тако се могу одредити структурне релације које повезују различите речи. W. посебно указује на то да природне врсте чине семантичко поље, за разлику од културних врста које само обједињује нека функција. Тако речи *dog*, *lion*, *tiger*, *squirrel* чине семантичко поље јер њихове дефиниције све садрже као главну одредбу компоненту 'врста животиње': за *џирицикл*, *луџку*, *лојџу* се не може рећи да су 'врста играчке', јер нпр. ни *луџка* ни *лојџа* не морају означавати играчке, направљене за дечију игру.

W. критикује и употребу остензивних дефиниција коју су предложили неки филозофи (в. нпр. Russell 1948: 78). Искуство може само да пружи помоћ или подстрек, а за стицање чак и врло простих

појмова оно није довољно. Многи појмови су специфични за одређену културу и „аутсајдери“ не могу увек лако да науче све њихове карактеристике. Тако за енглеску реч *bread* у многим језицима широм света не постоји еквивалентна реч истог значења. Ни реч *water* 'вода' нема јединствени еквивалент у свим језицима света. Тако у јапанском тој речи одговарају две речи *mizu* 'хладна вода' и *yu* 'топла вода'.

У другом делу књиге W. указује како се теорија семантичких универзалија може ефикасно применити за прављење бољих речника и отклоне хроничне слабости већине постојећих речника: пролиферација вишезначности, кружне или погрешне дефиниције, нејасност и понављање. Она препоручује употребу природног метајезика за избегавање кружних дефиниција. Може се приметити да остаје отворено питање колико су практично целисходне и применљиве такве дефиниције. За онога ко учи језик набрајање различитих значења није сувишно посебно зато што она могу да захтевају посебну синтаксу или идиоматску употребу речи.³ Посебне одељке W. посвећује семантици боја и етнобиологији.

Термине за боје W. везује за визуелни утицај околине и пејзажа; перцептивно — физиолошки механизам на који се позивају неки лингвисти (нпр. Berlin и Kay 1969) не може да одреди појмове боја, па је зато ирелевантан. Сам појам боје није универзалан; у свим друштвима људи су заинтересовани да опишу оно што виде, али не издвајају нужно боју као посебан аспект визуелног искуства. W. зато сматра да је исправније говорити о универзалијама визуелног искуства него о универзалијама неке посебне 'семантике боја'. Насупрот хијерархији Berlin и Кауа (1969), W. примећује да црна и бела боја нису универзалне; тачно је само то да у многим језицима постоји тенденција да се разликују светле и тамне ствари, што W. доводи у везу са универзалним смењивањем дана и ноћи. Основни референцијални оквир за термине боја пружају смењивање дана и ноћи и визуелно упадљива својства околине: сунца, неба, вегетације, ватре, мора, земље, снега. У многим језицима света речи које означавају ткз. фокалне боје су у морфолошкој вези са неким од ових назива за истакнуте објекте средине.

У поглављу о етнобиологији W. разматра питање да ли постоје когнитивне универзалије које су специфичне за поједине сазнајне области. Она посебно анализира појмове 'фолклорна врста' и 'животна форма' указујући да постојеће дефиниције ових појмова нису до-

³ Поред општег значења речи могу да имају и посебна значења која могу исто тако да буду психолошки реална (в. Taylor 1995). Могуће је да се ова посебна значења лакше усвајају него оно опште.

вољно прецизне. Лингвистичка евиденција је често најпоузданији пут за откривање подсвесних претпоставки фолклорне категоризације живих бића.

У трећем делу књиге W. се бави семантиком граматике настојећи да покаже неоправданост одвајања семантике и синтаксе у посебне, аутономне модуле. Она анализира број и род именица, транзитивност и рефлексивност глагола указујући на семантичку заснованост ових категорија. Последња глава књиге је посвећена изразима који изражавају степен уверености говорника у своја тврђења. W. посебно анализира облике прошлог времена у македонском и бугарском језику којима се на различите начине исказује степен уверености говорника у своје тврдње.

Анализе различитих проблема које W. наводи читаоцима су тако импресивне да остављају мало места за критичке примедбе. Писац овога приказа ипак сматра умесним да изрази следеће недоумице: Да ли разликовање основних, недефинисаних појмова од речи са којима су они изражени не значи увођење новог вештачког језика? Синтакса дефиниција које се у књизи дају подсећа на вештачки језик, не изгледа вероватно да се она може практично применити. Учење језика, а посебно вокабулара има своје посебне законитости; логичка коректност је важан, али не и једини елеменат који одређује погодност дефиниција у једном речнику практичне намене. Потпуно редуцирање синтаксе на семантику, које ауторка изгледа заговара, не изгледа вероватно.⁴ Сам одељак који се односи на семантику граматике је рудиментаран, а добрим делом се пре односи на морфологију него на синтаксу.

Но ово су све питања која се нормално постављају у вези са једном теоријом која је још у пуном развоју, и која, с обзиром на своју емпиријску заснованост дозвољава нужне допуне и корекције. Ова емпиријска заснованост је свакако најизразитија црта теорије коју је W. представила у овој књизи. Поред тога, нарочито импресионира аналитична вештина и проицљивост са којом ауторка дефинише неке појмове лингвистике и филозофије који су деценијама представљали 'тврђ орах' и за најпознатије представнике ове дисциплине. Богат емпиријски материјал, аналитичка спретност и оригиналност која се не устручава да оспори неке уврежене стереотипе у савременој лингвистици и филозофији чине књигу Anne Wierzbicki врло корисним, па чак и незаобилазним штивом.

⁴ Довољно је сетити се Чомскијевих „зелених идеја које бесно спавају“ па увидети да се синтаксичка коректност не може свести на семантичку.

ЛИТЕРАТУРА

- Berlin, B. и P. Kay (1969). *Basic Colour Terms: Their Universality and Evolution*. Berkeley: University of California Press.
- Bowerman, M. (1985). What Shapes Children's Grammar? y: Slobin (1985b), 1257–320.
- Bruner, J. (1990). *Acts of Meaning*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Goddard, C. and A. Wierzbicka (1994) (eds.) *Semantics and Lexical Universals: Theory and Empirical Findings*. Amsterdam: John Benjamins.
- Lakoff, J. (1986) Classifiers as a Reflection of Mind. y: Craig, C. (ed.) *Noun Classes and Categorization*. Amsterdam: John Benjamins, 13–51.
- Russel, B. (1948) *Human Knowledge: Its Scope and Limits*. New York: Simon/Schuster.
- Slobin, D. I. (1985a) Cross-linguistic Evidence for Language-making Capacity. y: Slobin (1985b), 1157–256.
- Slobin, D. I. (1985b) *Cross linguistic Study of Language Acquisition, i: The Data, ii: Theoretical Issues*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Taylor, J. (1955) *Linguistic Categorization, Prototypes in Linguistic Theory*, Second Edition, Oxford: Clarendon Press.

Београд

Станислав Ракић

Рајна Драгићевић, *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику – њворбена и семантичка анализа*, Институт за српски језик, Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 18, Београд 2001, 1–281.

Задовољство нам је да кажемо неколико речи о овој вредној тек објављеној књизи; она представља текст, незнатно измењен, докторске дисертације одбрањене на Филолошком факултету у Београду октобра 1999. године.

Књига садржи следеће одељке и подељке: Увод (9–10.), I. Творба придева који означавају људске особине у савременом српском језику (11–152), 1. Прелиминарна разматрања (11–17), 2. Прости придеви са значењем људских особина (18–68), 3. Секундарни прости придеви (49–64), 4. Изведени придеви са значењем људских особина (69–143), 5. Опште одлике придева са значењем људских особина (144–161). II. Семантика придева који се односе на људске особине (162–272). Библиографија (273–279), Апстракт.

У Уводу ауторка даје кратак преглед сличних истраживања, у свету и код нас, бар што се тиче њихове усмерености на групу семантички повезаних лексема и, с правом, констатује да се она англосаксонска своде на „скоро искључиво семантичка разматрања, која су често интердисциплинарна, па тако понекад прелазе оквири лингвистике и мање или више залазе у социологију, филозофију, психологију, па и когнитивну и социјалну антропологију“ (9. стр.), а она руска, мада лингвистички оријентисана и тиме ближа овоме, опет су често, нарочито у последње време, интердисциплинарна и повезана са фолклором и етнологијом. У нашој, пак, лингвистици није било много интересовања за испитивање лексичко-семантичких група, додуше, нешто их има последњих година, посебно компаративних, али у њима творбена анализа „остаје у другоме плану“ (10. стр.). Све ово чини оправданом ауторкину констатацију: „Наш рад је тако остао без специфичног узора“ (стр. 10).

О теоријској основи испитивања ауторка каже: „Структуру рада и методолошке поступке у истраживању конципирали смо у складу са самом грађом и личним афинитетом аутора према њој. Пажљив читалац ће, ипак, препознати теоријске утицаје појединих лингвистичких праваца у приступу неким анализама. Конкретно, биће ту утицаја структурализма, компоненцијалне анализе и когнитивне лингвистике (нарочито теорије прототипа)“ (10. стр.).

Грађа за ово истраживање узимана је из Речника МС и, докле се то могло, из Речника САНУ; ексцерпирано је 1350 придева ЉО, од којих је 1100 словенског порекла; 600 придева детаљно је анализирано; придеви странаго порекла нису испитивани, посебно што се њихове творбе тиче.

Одељак о творби посвећен је придевима који означавају људске особине (у даљем тексту: придеви ЉО) и њиховим дериватима, односно посвећено је семантичком пољу лексема (придева, именица, глагола и прилога) са значењем људских особина. Он започиње Прелиминарним напоменама, у којима ауторка одређује циљ овога рада.

Приступ творби речи изразито је семантички. Циљеви су овога истраживања, како их ауторка наводи: 1. творбено-семантички опис ове лексичко-семантичке групе речи; 2. одређивање места сваког суфикса у систему суфикса за грађење придева ЉО, што је у складу са ауторкином полазном хипотезом (1) да су суфикси за грађење ЉО устројени у одређени семантичко-функционални систем, (2) да сваки суфикс има своју примарну вредност која је специфична у односу на вредности осталих суфикса у систему и (3) да се вероватно може говорити и о суфиксној синонимији, али само као пропратној појави до које је дошло употребном интерференцијом придева (13. стр.); 3. испитивање експресивности суфиксних морфема, посебно преношење експресивности са суфикса на неутралну основу и развој експресивности код неутралног суфикса; 4. граматичка и семантичка анализа творбене основе и анализа њеног семантичког садржаја који се преноси у мотивисану реч; 5. семантичка конфронтација простих и изведених придева, што је у складу са полазном хипотезом да прости придеви имају много развијеније полисемантичке структуре и да су много продуктивнији као мотивне речи од изведених придева; 6. анализа деривационих система простих и изведених придева и анализа творбено-семантичког утицаја придева ЉО као мотивних речи на речи које они мотивишу; 7. конфронтација, семантичка и творбена, придева који означавају физичке особине и оних који означавају духовне; 8. разрада процедуре којом се издвајају придеви ЉО од других

придева; и 9. утврђивање семантичких типова ових придева на основу њихове творбене структуре“ (12–15. стр.).

Следе пододељци посвећени простим придевима ЉО. Ови су придеви подељени на праве просте — *благ, блед, сти́рог, чисти́* и секундарне просте (који су дводелне структуре, састављени од непродуктивне основе, чија се мотивна реч не може идентификовати, бар не синхроно, и творбеног форманта) — *добар, висок, лукав, ситан*.

Сви прости придеви ЉО као мотивне речи имају готово исти творбени потенцијал. Они мотивишу: „(1) именице (са значењем особине, носиоца особине мушког рода, носиоца особине женског рода), (2) глаголе (најчешће са значењем 'попримити или имати особину исказану придевом') и (3) придеве (са синонимним/дублетним значењем и придеве субјективне оцене) и прилоге (са значењем начина вршења радње)“ (23. стр.). О структури деривационих система ових придева ауторка каже: „Због бројних сличности у творбеном понашању придева ЉО могли бисмо рећи да њихови деривати образују систем, а не скуп. У том систему постоје одређене законитости, односно, очигледна је њихова уређеност... у систему нема много упражњених места... Нема много одступања од система, а то значи да када све деривате једне мотивне речи унесемо у њихова места у систему, нема много преосталих деривата, које због специфичности њихових значења не можемо да сместимо у систем“ (23. стр.). Доказ за ово ауторка даје два табелама: 1. Деривациони систем простих, неизведених придева ЉО (46–48. стр.) и 2. Деривациони систем секундарних простих придева ЉО (66–68. стр.); у првој је табели 57 придева са 7 својих потенцијалних деривата, а у другој је 60 придева, опет, са 7 својих потенцијалних деривата; нпр.: *бео* → белина, белост, белота, белоћа; *белка*, *белкиња*; *белац*; *белети* (се), *белити* (се), *белкати* (се); *беличаст*, *белкаст*, *белцат*; *белкасто*; *блесав* → *блесавлук*, *блесавост*, *блесавштина*; *блесавац*, *блесавак*; *блесавица*; *блесавити* (се); *блесаво*.

Изнешемо само неке од закључака које сматрамо новим и вредним.

— Међу придеве ЉО, поред оних који примарно означавају физичке и духовне ЉО, убројани су и они којима је значење ЉО доминантно, доминантно у семантичком варирању (полисемантичком и деривационом), мада не и примарно; такви су придеви *йрав*, *йроси́й*, *йшуй*, *мек*, *млак*, *йун*, *љуи́й*, *сув* и сл.; њихови се деривациони системи у потпуности, или добрим делом, заснивају на секундарним значењима мотивних придева. Нпр., номинационо значење придева *йроси́й* није значење ЉО; међутим, секундарна су значења везана за ЉО; деривати придева *йроси́й* у основи имају његове секундарне садржаје: *йроси́иадија*, *йроси́иаклук*, *йроси́иакуша*, *йроси́иачина*, *йроси́иашиво* (20. стр.).

— Основна је подела придева ЉО на оне који означавају физичке особине и оне који означавају духовне особине; других је придева више од првих. Оправданост овакве поделе доказује се у раду различитим варирањем, полисемантичким и морфолошко-семантичким, првих и других придева.

— Од 58 простих придева ЉО гради се 131 именица са значењем ЉО; продуктивни су форманти -ост (39 именица), -оћа (28), -ина (20) и -ота (15). Именице на -ост имају и варијанте на -оћа (18), на -ина (10) и на -ота (10). Формант -ост специјализован је за грађење именица са значењем духовних особина, које секундарно регуларно развијају и значење поступка и у том значењу имају регуларну множину (нпр., *глуџосџ* — особина и *глуџ џосџуџак*); формант -ост није типичан за именице које означавају физичку особину (оне не развијају значење поступка и немају множине) (нпр., *бледосџ* — *бледоћа* — *бледило*); од секундарно простих придева ове се именице граде формантом -ост без обзира какву они особину означавају (*веселосџ*, *сџиаросџ*, *џрулосџ*). Творбени формант -оћа није типичан, мада је фреквентан у грађењу именица са значењем ЉО; фреквентан је по броју придева за које се везује, али употреба тако добијене именице није фреквентна, чак је неуобичајена у односу на именицу добијену од истога придева типичним суфиксом (*благосџ* — *благоћа*, *брзина* — *брзоћа*); он је типичан само у споју с придевима који примарно не означавају ЉО — *лакоћа*, *мекоћа*, *сувоћа*. Формант -ота типичан је за грађење именица ЉО, посебно оних које означавају духовне особине, али није продуктиван (*леџоџа*, *чисџоџа*). Формант -ина, као и формант -оћа, типичан је само у споју са придевима који примарно не означавају људске особине (*брзина*, *џрнина*, *џиџина*) и веома ретко се јавља у споју са придевима ЉО (*јачина*) (24–27. стр.).

— *Nomina attributiva* и мушког и женског рода мотивисане су придевима ЉО, дакле, *nomina attributiva* женског рода не гради се моционим суфиксима (*сџиараџ < сџиар + аџ*, *сџиариџа < сџиар + иџа*) (28–29. стр.). Велики део ових именица спада у именице субјективне оцене; њихова експресивност потиче из творбене основе, односно од чињенице да је једна негативна, а најчешће је у питању негативна особина, у варирању коме је у основи синегдоха (бар код именица мушког рода), послужила за именовање особе (нпр. *грдоџа*). Именице изведене од простих придева различите су од оних изведених од секундарно простих; код првих у основи је придев физичке особине, а код других у основи могу бити и придеви духовних особина; код првих претежно су у питању негативне особине, код других и негативне и позитивне (*мџиџоџа*, *красник*) (30–34. и 58. стр.).

— Значење глагола изведених од простих придева ЉО, и оних везаних за физичке и оних везаних за духовне особине, своди се на добијање (*глуиџиџи, глуветиџи, грубетиџи*), односно чињење да неко добије (*лудииџи, круџиџиџи, младииџи*), на испољавање (*живкаџиџи, храмуцаџиџи*) или на интензификацију особине мотивног придева (*лейшаџиџи, мекшаџиџи*); ови глаголи доследно имају морфолошка обележја интранзитивне медијалности (-ети) / транзитивне активности (-ити); код глагола изведених од секундарно простих придева ова се морфолошка обележја глаголског рода губе — преовлађују глаголи на -ити без обзира на то кога су рода (*блесавиџиџи се, красииџи се*) (35–36. и 60–62. стр.).

— Придеви изведени од придева ЉО деле се, како ауторка констатује, на придеве синониме (блискозначнице) и придеве субјективне оцене. Придеви блискозначнице мање или више се разликују од придева који су им у основи: једни имају ново, али блиско значење (*блажан, блажен*), други имају еуфемизирано (*гордељив, ленив, њлахов, чврстан*), а трећи интензивирани значење (*брзовиџиџи, мекан, њлаховиџиџи*), док је код четвртих извођењем постигнут прелаз особине уопште у људску особину (*љуџи ајвар : љуџиџи човек*). Придеви субјективне оцене (еуфемизираних и интензивираних значења) ову конотацију добијају не само у споју са формантима субјективне оцене већ и у споју са неутралним формантима; више је изведених деминутивно-хипокористичних придева него оних аугментативно-пејоративних иако је много више простих придева који означавају непожељну особину; придеви непожељне особине продуктивнији су од оних других у грађењу *nomina attributiva*.

— Прилози настали поприложавањем придева средњег рода који означавају духовне особине истовремено квалификују и радњу и вршиоца радње (*Урадила је њо глуџо, гордо, лудо*), док они настали од придева који означавају физичке особине у својим основним значењима квалификују само вршиоца радње (те се неће рећи *Урадила је њо једро, глуво, кљасџо*) (у секундарним значењима, у оним значењима у којима се не односе на физичке особине, разумљиво је, понашају се као и они који означавају духовне особине – *Слеџо му је веровала*) (41–44. стр.). Исто се понашају и прилози добијени од изведених придева.

— Просте речи своје парадигматске везе остварују изван деривационог система коме су стожер, то значи да су асоцијативно независне од својих деривата — интересантан је ауторкин закључак добијен у тестовима асоцијација (на стимуланс *млад* реакција је *стиар*, а не *младосџиџи*) (45–46. стр.).

Следећи је пододељак посвећен изведеним придевима. Они могу бити прави деривати и ономатопејски; првих је 450, других око 100.

Прави су деривати анализирани, с једне стране, према формантима којима су образовани *-(а)н*, *-ав*, *-(љ)ив*, *-асиј*, *-ен*, *-ији* (*-овији*), *-(а)к*, *-аји*, с друге стране, према типу и семантици творбене основе (која може бити *деноминајивна*, *девербайивна* и *деадјективна*) и, с треће стране, према елементима који из семантичког садржаја мотивне речи улазе у мотивисану реч. Дате су и табеле деривационих система изведених придева према творбеним формантима: *-(а)н* (са 125 придева) (нпр. **блудан** → блудност, блудња; блудник; блудница; блудно) (89–91. стр.), *-ав* (са 62 придева) (**гиздав** → гиздавост; гиздавац; гиздавица, гиздавка, гиздавуша; гиздаво) (98–99. стр.), *-љив* (са 58 придева) (**бојажљив** → бојажљивост; бојажљивац, бојажљивко; бојажљиво) (107–108. стр.), *-ив* (са 11 придева (**грамзив** → грамзивост; грамзивица; грамзивац; грамзиво) (109. стр.), *-ен* (са 30 придева) (**блажен** → блаженост, блаженство; блаженица; блаженик; блажено) (119. стр.), *-овији* (са 17 придева) (**даровит** → даровитост; даровито), *-ији* (са 14 придева) (**честит** → честитост; честито); овим се табелама доказује једна од полазних хипотеза: деривациони системи изведених придева сиромашнији су од деривационих система простих придева, или, другим речима, у лексичком систему мање је другостепених деривата од оних првостепених. Семантичка вредност творбених форманата за грађење придева ЛО испитивана је процедуром бинарних опозиција са циљем да се утврди типична вредност свакога форманта; основне су опозиције на којима се заснива систем ових форманата: значење опскрбљености, значење карактеристичне појединости и значење субјективне оцене, уз утврђивање типа творбене основе. Резултати ових испитивања дати су у табели (131. стр.).

Уз анализу морфолошког варирања дата је и детаљна анализа семантичког варирања који му је у основи; закључак је анализе: тип варирања зависи не само од категоријалне вредности мотивне речи, не само од њене примарности односно секундарности, већ и од богатства сема у томе садржају; и даље, значење тако добијеног придева ЛО зависи од тога на који се начин испољавају њима означене особине, ситуационо или перманентно (исп. *ѝркосан* : *сиромашан*) (нпр., 91–96. стр.).

И ономатопејски придеви ЛО подвргнути су у анализи истим процедурама: испитују се творбени форманти, творбене основе и семантички однос мотивне речи према мотивисаној. Најчешћи су творбени форманти: *-ав*, *-(а)н*, *-(љ)ив* и *-асиј* (што значи да је фреквентност ових форманата друкчија него код неоматопејских придева

ЉО); најчешће творбене основе су глаголске (што значи да су онома-топејски придеви другостепени деривати); најчешће цео семантички садржај мотивне речи улази у мотивисану и најчешће је то номинациони садржај (ређе је у питању секундарни садржај метафоричног типа, као код придева *колебљив*) (135. стр.).

Друго је поглавље посвећено семантици придева ЉО, односно посвећено је испитивању у семантичком пољу лексема са значењем људских особина централног скупа лексема, лексичко-семантичке групе са истом архисемом, истом идеографском појмовном вредношћу. Циљ испитивања је утврђивање вертикалне и хоризонталне парадигматске организације овога скупа лексема ЉО. И да би се овај циљ остварио ове су лексеме подвргнуте неколиким семантичким процедурама: анализирани су примарне семантичке реализације и простих и изведених придева; испитивани су начини полисемантичке дисперзије простих и изведених придева, и оних који означавају физичке особине, и оних који означавају духовне; вршена је упоредна анализа придева који означавају физичке особине и оних који означавају духовне, као и оних који означавају и једне и друге; испитивана је њихова способност/неспособност имплицитног поређења; испитивана је њихова прототипичност; испитиване су семантичке разлике између прототипичних придева ЉО и оних периферних; испитивана је способност антонимског повезивања придева ЉО; утврђивана је синонимичност придева ЉО.

Изнећемо неке од основних и у лингвистици нових закључака.

— Придеви који означавају физичке особине деле се на оне који означавају пожељне (*висок, здрав, леи*) и оне који означавају непожељне особине (*дебео, јалов, кљакав*). Других је више од првих, посебно су бројни они којима се лица одређују по каквом деформитету или некој непожељној физичкој радњи (*гегав, грбав, кљакав*) или по каквом наглашеном делу тела (*главаџ, носаџ, њрџасџ*).

— И придеви пожељних и придеви непожељних особина деле се на оне којима се казује каква особина коју поседује прототип и према којој се одмерава казана особина (*леи = леиши у односу на њроџоџиџи*; *ружан = ружниџи од њроџоџиџија*) и оне којима се казује особина, по правилу негативна, коју не поседује прототип (*змијасџ, мачкасџ, глув, хром, носаџ*); наспрам ових других придева не стоје одговарајући придеви пожељних особина.

— Придеви духовних особина анализирани су према ситуацији у којој се особина испољава; разлог је оваквог приступа уважавање у психологији познате и признате теорије о структури емоција, о немогућности њихове вербализације и о њиховом везивању за одређене

ситуације; ова је теорија прихваћена и у лингвистици (нпр., од А. Вјежбицке); а речничке дефиниције придева ЉО духовних особина управо су такве (одвајкада и сада). Тако се придеви пожељних духовних особина своде на *који је + (вредносно плус) у одређеној ситуацији* (*јунчан = срчан у ојасносџи*), а придеви непожељних особина на *који је – (вредносно минус) у ситуацији*. О *плусу* и *минусу* ауторка каже: „да је наша афирмативна процена заснована на индивидуалним или колективним нормама условљених животом у одређеној заједници, животним добом, начином васпитавања...“, и даље, „да ли ће неко кога описујемо бити означен са плус или минус, зависи од тога колико је степен тог позитивног или негативног одређења изражен у односу на степен испољавања плуса или минуса у датој ситуацији код прототипа“ (174. стр.).

— Придеви ЉО међусобно се разликују по степену своје широкозначности; већу широкозначност имају они који се везују за више прототипичних ситуација (што потврђује и анкета коју је спровела ауторка) (176–177. стр.); придеви веће широкозначности имају богатије полисемантичке структуре.

— Придеви ЉО који примарно означавају физичке особине могу секундарно и метафорички означавати духовне особине (*оштар нож – оштар човек*); придеви ЉО који примарно означавају духовне особине не могу секундарно означавати физичке особине људи, али могу, уз експресивну маркираност, означавати физичке особине уопште (*благ човек – блага брда, глуп човек – глуп шешир*). (180. стр.).

— Придеви ЉО имају способност имплицитног поређења; значење придева којима се казују особине које сви имамо, односно особине које у некој мери има прототип, заснива се на компаративу (*Марко је висок (јамејан) = Марко је висок (јамејан) у односу на јројојшиј*), а значење придева којима се казују особине које немамо сви, односно које не поседује прототип, заснива се на позитиву (*Марко је кљакав (охол) = Марко је кљакав (охол) за разлику од јројојшија*) (181–182. стр.).

— Придеви чије се значење заснива на компаративу имају антониме; придеви чије се значење заснива на позитиву немају антониме. Антонимски односи придева ЉО друкчији су од антонимских односа других придева; антоними придева ЉО налазе се између градабилних и неградабилних (182–183. стр.).

— Придеви физичких особина чије се значење заснива на компаративу апстрактнији су од придева физичких особина чије се значење заснива на позитиву.

— Немаркирани члан антонимског пара семантички је богатији од маркираног члана; ауторка, с правом, ово објашњава типом значења првог и другог члана, као њиховом непотпуном антонимичношћу; значење је немаркираног члана номинално и контрастно, а маркираног само контрастно.

— Придеви ЉО хијерархијски су организовани. Централно место у овој организацији имају придеви *добар* и *леј* (затим, *џамејтан*, *џошџен*, *искрен*, *зао*); на номинационом нивоу они имају различите семантичке садржаје, првим се исказује пожељна духовна особина, другим пожељна физичка; на секундарном нивоу, који није везан за ЉО, њихове су семантичке реализације синонимичне, готово се поклапају (*леј углед* : *добар углед*, *добра љрилика* : *леја љрилика*), што значи да је сема колективног вредновања једна од најважнијих сема у полисемантичкој дисперзији; ово је, с једне стране, резултат анализе прототипа и анкете коју је ауторка спровела (197–199. стр.) и, с друге стране, природни закључак свих досад спроведених анализа: *добар* и *леј* су прости придеви пожељних особина, ситуационо непрототипични, са веома развијеном полисемијом и деривацијом, придеви којима се означавају особине које имамо сви, па и прототип у извесној мери, то су придеви са имплицитном компарацијом (имају номинално и компаративно значење) способни за антонимско повезивање.

— Придеви *јак* и *слаб* имају највећу способност ступања у синонимске односе (одмах до њих су *оштар*, *џежак*, *снажан*, *велик*, *жеситок*), а то указује на изузетну важност семе интензитета (што је у складу са резултатима анализе имплицитног поређења). Ово је резултат импут анализе (анализе упутница), коју је ауторка за ово испитивање оригинално осмислила; анализа се састоји у пребројавању придева који се појављују у дефиницијама придева ЉО (212–213. стр.).

— Семама из семантичких садржаја придева *добар*, *леј*, *јак* и *слаб* организован је систем придева ЉО. О томе ауторка каже: „Придевима *добар*, *леј*, *јак* и *слаб* приступамо двојако. То су централни придеви ЉО, али, истовремено, и за нас још важније, овим придевима се изражавају кључне семе придева ЉО. То су семе *који је џозиџиван* — *који је негатиџиван* и *који се исџољава у изразиџом*, *максималном сџејену* — *који се исџољава у минималном сџејену*. На основу неке од ових сема, или њиховим укрштањем, већина придева ЉО развија систем својих семантичких реализација. Ми смо испитивали хијерархијску структуру ових придева управо да бисмо дошли до тих централних сема које повезују све придеве ЉО“ (215–216. стр.).

— Полисемантичка дисперзија не индукује се на исти начин у простим придевима ЉО и у изведеним придевима ЉО. Разлог томе је

„велика улога творбених форманата изведених речи у различитом функционисању семантичких трансформација“ (252. стр.).

У последњем одељку наведене су главне поделе придева ЉО извршене у раду. Уз сваку поделу дата су и кратка објашњења (разлози за поделу, критерији, циљеви).

Списак од 644 уазбучена акцентована придева (294–272. стр.) служи за обличку идентификацију обрађених простих и изведених придева ЉО.

Библиографија дата на крају рада броји 139 цитираних радова. Литература је добро одабрана и веома добро и критички коришћена у раду.

Да сведемо неке од закључака који имају општу теоријску вредност.

1. Успостављање дистинкције примарно – доминантно значење; деривациони системи неких придева ЉО не заснивају се на примарном, већ на неком од секундарних значења; то секундарно значење је доминантно; захваљујући томе у грађу су ушли неки придеви који нису примарно, али јесу доминантно људске особине; то је случај, нпр., са придевима *јросџ* (*јросџак*, *јросџаклук*, *јросџакуша*, *јросџачина*, *јросџашџво*), *џуџ* (*џуџав*, *џуџавац*, *џуџавиџи*, *џуџавко*, *џуџавосџ*, *џуџак*, *џуџан*, *џуџација*, *џуџосџ*).

2. Вредност суфикса у некој категорији процењује се и његовом фреквентношћу и његовом типичношћу у датој категорији.

3. Другостепени деривати формално постоје, а семантички не постоје; семантички се везују не за речи у творбеној основи, већ за за речи које су мотивисале творбену основу.

4. Проширена је категорија именица субјективне оцене именицама насталим од придева ЉО: *џуџација*, *глуџак*, *јросџак*, *драгић* (изузев *црнац*, *белац*, *сџарац*), као и оним насталим од именица које означавају део тела: *главоња*, *мозгоња*, *носоња*; субјективна оцена је у свођењу особе на једну особину, то је синегдоха; ту суфикс не игра важну улогу, међутим суфикс је важан да би неутралне именице из ове групе, као што је *црнац* превео у категорију субјективне оцене: *црнчуга*.

5. Изостанак логичке везе између простог придева и његовог деривата, као и изостанак логичке везе између деривата и простог придева који му је у творбеној основи; тест асоцијација упућује на закључак да структурна и семантичка веза не гарантује обавезност логичке везе; деривати се појмовно осамостаљују од мотивних речи и граде асоцијативне везе са својим синонимима, антонимима, хипонимима итд.

6. Посебност организације полисемантичке структуре придева ЉО; устаљена представа о организацији полисемантичке структуре лексеме подразумева једно примарно значење на основу чије структуре се формира остатак значењског система, и то метафором, метонимијом и синегдохом; придеви ЉО указују на друге могућности – на постојање полисемантичких структура са много примарних значења која су резултат платисемије, а мало секундарних.

7. Постојање метафоре са задршком – непотпуно остварене метафоре; остваривач те задршке је придевски формант; односи се на неке изведене придеве којима формант онемогућава пуну метафоричност: *меденасиј*, *мечкасѝ*, *леден*, *меден*; у дубинској структури – као мед, као мачка, као медвед.

8. Везана употреба придева који су међу собом у односу релативне синонимије, која има функцију семантичке позиције за реализацију и експликацију значења једнога и другога и у којој су придеви неретко у узрочно-последичном односу (*одгега њежсак* и *њењурав*).

Свешћемо и неке од закључака о организацији придева ЉО.

1. Систем придева ЉО хијерархијски је организован; централни чланови у пирамидалној организацији су *добар*, *леј*, *јак*, *слаб*; то су потврдиле полисемантичке структуре ових придева, као и две процедуре: а) анализа прототипа, чији је резултат: најфреквентнији су придеви *добар* и *леј*; њихова се примарна значења разликују, али су им секундарна скоро иста (што показују и лексикографске синонимске дефиниције), што значи да је на секундарном нивоу дошло до њихове десемантизације (*леја хаљина* : *добра хаљина*); и још даље, то значи да је позитивно/негативно вредновање једна од најважнијих сема на којима се заснива развој значења придева ЉО (у нашој свести дубље су утемељене оне особине које су на највишем месту на нашој вредносној лествици; више се вреднују духовне од физичких особина; више се вреднују особине од појединца ка свету односно оне особине које појединац испољава према другима — *добар*, *искрен*, *њошњен*, него особине појединца за себе — *леј*, *њамењан*) и б) импут анализа (анализа упутница), која се састоји у пребројавању придева ЉО који се појављују у синонимским деловима дефиниција придева ЉО; централни су *јак* и *слаб*, што значи да је сема интензитета једна од најважнијих сема у развоју значења придева ЉО.

2. Деривациони систем придева ЉО затворен је и законит.

3. Типичне вредности творбених форманата своде се на пет основних значењских информација: 1. опскрбљеност: -ит, -ен, -ив, -ан (+) : -ак, -ат, -аст, -љив, -ав (-), 2. карактеристична појединост: -ат, -аст, -ав (+) : -ак, -ен, -ив (-). 3. сличност: -аст, -ен (+) : -ит/-овит,

-ат, -ак, -ив/-љив (-). 4. придеви акције (девербативни): -ав, -ан, -љив : -ат, -аст, -ен, -ит/-овит, -ак 5. субјективна оцена: -ав, -аст, -ит/-овит : -ан, -љив/-ив, -ен.

4. 12 различитих подела придева ЛО према различитим критеријима процедуре су закључивања и провере закључака.

Закључимо. Ова књига прва је у нашој лингвистици студија о семантичкој организацији једне лексичко-семантичке групе речи и о семантичком и морфолошко-семантичком варирању лексема у њој. Изнети закључци нови су и поуздани, изведени и проверени новим, узорним методама и процедурама које су у складу са савременим лексиколошким, дериватолошким и општим лингвистичким знањима.

Београд

Даринка Горџан-Премк

Научни скуп: *Dzieje Słowian w świetle leksyki*, Międzynarodowa Sesja Naukowa poświęcona pamięci Profesora Franciszka Sławskiego, Kraków 17–18. maj 2001., org. Uniwersytet Jagielloński, Polska Akademia Umiejętności, Polska Akademia Nauk

Научни скуп под насловом *Dzieje Słowian w świetle leksyki* (Историја Словена у светлу лексике) замишљен је још током лета 2000. године као поклон проф. Франтишку Славском, једном од највећих пољских слависта XX века, поводом његовог 85. рођендана. Организација скупа увелико је била у току, позиви разаслати у све веће славистичке центре, рок за пријављивање наслова реферата готово да је истицао, када је 19. јануара 2001. проф. Славски изненада умро, након краће болести¹. Организатори су се нашли у вишеструко непријатној ситуацији коју су решили тако што су карактер скупа преиначили из јубилеја у меморијал, не мењајући му наслов нити термин одржавања.

Изложени реферати одражавају како различите области славистике у којима се огледао проф. Славски, тако и разноврсност тема којима се баве његови бројни ученици (непосредни и индиректни) односно његове млађе колеге етимолози из Пољске и иностранства (Русије, Белорусије, Летоније, Немачке, Чешке, Украјине, Бугарске, Југославије).

Због великог броја пријављених учесника и ограничености трајања скупа на свега два дана, већи део програма одвијао се у две посебне секције које су се надовезивале на почетне пленарне сесије, првога дана у свечаној сали Collegium Novum-а Јагелонског Универзитета, а другог у Великој свечаној сали здања Пољске академије уметности.

1 За његов In memoriam из пера М. Бјелетић, уп. стр. 132. ове свеске.

На пленарној седници првога дана, након поздравног говора ректора Јагелонског Универзитета проф. др Франтишка Зјејке, прочитани су реферати који су непосредно осветлили дело проф. Славског као слависте, полонисте, етимолога (Jerzy Rusek: *Franciszek Sławski jako sławista*, Marian Kucala: *Franciszek Sławski jako polonista*, Leszek Bednarczuk: *Etymologia Profesora Sławskiego*). У наставку је прочитано још неколико реферата дојена етимолошких радионица (из Кракова В. Бориш, из Москве Л. В. Куркина, из Брна Е. Havlova, из Београда А. Лома), а потом је рад настављен по секцијама.

Упркос томе што су се организатори очито трудили да радове по секцијама групишу сходно тематској сродности, тај наум није увек било могуће спровести до краја. Наиме, иако се већина реферата непосредно одазвала наслову скупа, за неке радове се не би могло рећи да су се најдиректније бавили историјом Словена у светлости лексике. Реч „историја“ у наслову била је схватана разнолико: првенствено као најстарија историја Словена, из периода пре писмености, она коју треба реконструисати — за ову прилику на основу речи очуваних у појединим или свим словенским језицима. У том смислу су писали, најчешће на материјалу тематски или генетски груписане лексике (музичке, пољопривредне, метеоролошке, зоолошке, свадбене итд. или лужичке, западно vs. јужнословенске итд.) следећи аутори: Wiesław Boryś: *Kultura dawnych Słowian w świetle słownictwa*, Л. В. Куркина: *Лексика как источник реконструкции междиалектных отношений в истории праславянского языка*, Eva Havlová: *Etymologie a praslovanské realie*, Helena Karliková: *Reflexe dávných običejů v slovanském lexiku*, Mariola Jakubowicz: *Dzieje Słowian w świetle rekonstruowanej leksyki prasłowiańskiej*, Witold Mańczak: *Predhistoryczne migracje Słowian w świetle słownictwa*, Władisław Sędzik: *Baltosłowiańskie nazwy narzędzi*, Heinz Schuster-Šewc: *Serbołużycka terminologia weselna*, Antoni Furdal: *Chrononimy słowiańskie*, Генадзь Цыхун: *Да етимологii „каляровых“ назвау (Беларусь и иншыя)*, Bogumil Ostrowski: *Grodzieńska terminologia meteorologiczna*, Stefan Warchoł: *Dzieje Słowian w świetle współczesnej zoonimii ludowej i terminologii zoonimicznej (problematyka wybrana)*, Barbara Falińska: *Powiązania leksykalne zachodnio- i południowosłowiańskie*, Hanna Popowska-Taborska: *Wczesne dzieje języków łużyckich*, Ernst Eichler: *Der Beitrag der westlichsten Peripherie des slavischen Sprachgebiets zur Geschichte der Slaven*, Bogdan Walczak — Mariola Walczak-Mikołajczakowa: *Charakterystyka genetyczna najstarszych wyrazów słowiańskich*, Wojciech Smoczyński: *Rekonstrukcja laryngalistyczna w etymologii baltosłowiańskiej*. Неки су аутори експлиците фокусирали само једну

реч односно реалију која иза ње стоји: Aleksandar Loma: *Scythoslavica*, Maria Wojtyła-Świerzowska: *O słowiańskim odzieniu*, Ilona Janyškóvá: «Береза» в языке и жизни славян, Марта Бјелетић: *Духовна култура Словена у светлу етимологије: јсл. (х)ала*, Jadwiga Waniakowa: *Etymologia i semantyka słowiańskiego biegun i greckiego πόλος — geneza terminu naukowego*, Jasna Vlajić-Popović: *Да ли је јсл. вгъть „hortus“ (иѡак) прасловенска реч*, Igors Koskins: *Некоторые проблемы этимологической реконструкции праслав. *mirь*, Wiesław Witkowski: *O rosyjskiej chmurze/chmarze i jej derywatach*, Tatiana Czernysz: *O rozwoju semantyczny psl. *kyp- w językach słowiańskich* итд., при чему су се појединци ограничили на поље **ономастике**: Maria Malec: *Leksem *slaw w słowiańskiej onomastyce*, Ewa Rzetelska-Feleszko: *Staropomorskie gärd- w nazwach terenowych i miejscowych Pomorza Zachodniego*. За неке ауторе је та историја била **новија (или сасвим нова) историја Словена**, она која се индиректно ишчитава из писаних докумената (или се још увек збива): Zbigniew Greń: *Dzieje polityczne Śląska Cieszyńskiego w świetle leksyki regionalnej*, Anna Bolek: *Horyzonty religijne hanzeatyckich kupców w świetle leksyki niemiecko-rosyjskich rozmówek XVI–XVII wieku*; Constantin Geambașu: *Polskie gwary na Bukowinie w świetle słownictwa*, Barbara Oczkova: *Normalizacja słownictwa we współczesnym języku chorwackim*, Maria Papierz: *Internacionalizacja słownictwa w języku słowackim (na marginesie tomu „Internacionalizácie v slovanských jazykach“)* итд.

Мањи број радова тицао се **старословенског језика или библијских текстова**: Czesław Bartula: *Ze słownictwa „Żywotów Konstantyna i Metodego“*, Maria Karpluk: *Staropolska terminologia chrześcijańska a problem obrządku słowiańskiego w Polsce*, Leszek Moszyński: *Siewier w prekladzie Biblii Budnego — archaizm czy regionalizm*, док су се неки усредсредили на **позајмљенице** (словенске у суседним језицима и обрнуто, старијим и новијим): Dorin Gămulescu, *Slovensko i preslovensko u starorumunskoj leksici*, Stanisław Stachowski: *Ślawizmy rumuńskie w słowniku łac.-rum.-weg. [Lexicon Marsilianum]*, Tadeusz Lewaszkiewicz: *Zapożyczenia polskie w historii języka górnołużyckiego*, Barbara Cynarska-Chomiccka: *Zapożyczenia romańskie w słoweńskiej gwarze doliny Rezji*, Gerd Hentschel: *O niemieckich zapożyczeniach leksykalnych i ich substytutach w polszczyźnie XIX wieku*, Mihai Mitu: *Orientalizmy leksykalne w języku polskim i rumuńskim (próba porównania)*.

Поједини радови бавили су се чисто **граматичким и творбеним појавама** (на ширем словенском плану, контрастивно у два, или чак у само једном словенском језику): Bogusław Kreja: *Formacje na -iče w językach słowiańskich*, Aleksandra Cieslik: *Prasłowiańskie wyrazy*

złożone a nazwy własne — struktura i semantyka, Zbigniew Babik: *Z pradžiejów czeskich i słowackich czasowników prefiksalnych*, Tereza-Zofia Orłós: *Tendencja do skracania wyrazów w języku czeskim i polskim*, Halina Mieczkowska: *Nowe typy deriwacji słowotwórczej w ujęciu polsko-słowackim*, Elżbieta Szczepańska: *Dyftongizacja y > ej w języku czeskim* итд.

На први поглед необично, мада сасвим у складу са идејом да треба да буду заступљене све области интересовања пок. професора Славског који је по основном образовању био бугариста, сви реферати који у наслову имају **бугарски језик** (независно од конкретног аспекта) нашли су се заједно у истој секцији: Тодор А. Тодоров: *Български етимологии*, Лиљана Димитрова-Тодорова: *Ономастичната етимологија в България*, Tadeusz Szymański: *Ze studiów nad słownictwem miasta Ruse w XIX w.*, Krystyna Herej-Szymańska: *Bulgarska ludowa leksyka związana ze śmiercią*, Zbigniew Rusek: *O najnowszych zapożyczeniach leksykalnych w języku bulgarskim*, Wanda Stępniak-Minczewa, *Z historii wyrazów bulgarskich*, Мария Рачева: *Лексика на репресивната традиција в историко-етимологичното проучване на българския речник*, Maria Przastek-Samokowa: *Животец на един човечец*, Elżbieta Solak: *Pseudonaukowe etymologie bulgarskie XIX w.*, Ludwig Selimski, *O kilku terminach chrześcijańskich w gwarze Bulgarów w Banacie*, Марта Кръпачева: *Aproksymaty polsko-bulgarskie wspólnego pochodzenia*, Andrzej Pisowicz, *Ormianie w Bulgarii*.

Због превеликог обима програма, као и подељености реферата у две секције, нису се сва излагања могла пратити са подједнаком пажњом. Стога ће тек по изласку зборника (организатори га планирају већ за почетак наредне године) бити могуће сагледати сву вредност приложених радова. Нашу пажњу су привукли, рецимо, прилог В. Бориша који се бавио називима музичких инструмената и сродном терминологијом — не само због конкретних доприноса, већ и због ауторовог инсистирања на перспективности сарадње словенске етимологије са сродним наукама као што су етнографија, етнолингвистика, етномузикологија итд., затим Л.В. Куркине о јужнословенско-севернословенским изоглосама које говоре о правцима ширења земљорадничке културе, Е. Хавлове о пореклу и еволуцији словенских назива за „свој“ и „туђ“, Х. Карликове о претхришћанским терминима који су ушли у хришћанску употребу, И. Јанишкове о различитим мотивацијама назива за брезу у словенским језицима (може се дефинисати чак десет различитих типова и још један скуп нејасно мотивисаних термина), Х. Поповске-Таборске у коме се на још увек актуелно питање о томе да ли су постојала два лужичка језика или један, на основу

бројних парова различитих назива за исти појам у два језика, даје одговор да су они првобитно били раздвојени, Х. Шустер-Шевца који детаљно разматра свадбену терминологију у два лужичка језика (у складу са претходно наведеним закључцима Поповске-Таборске, основни термин није исти у оба језика: глуж. *kaus* итд. : длуж. *suaižba* итд.), Г. Цихуна о сложеним етнонимима са првим придевским елементом *бео* (који може, али не мора, да чини опозицију према *црн*), при чему је симболика белог врло разнолика: „слободан, независтан“ или „некрштен, пагански“ или „западни“ (← „светао, где се Сунце дуго задржава“) или „нов, непознат“ или „периферни, далеки“ итд., затим М. Војтиле о когнитивним аспектима формирања словенских термина за одело и одевање, М. Јакубович о различитим типовима развоја номинационих процеса у прасловенском лексикону, нпр. „конкретно → конкретно“, „конкретно → апстрактно“, „апстрактно → конкретно“ итд. Иако ван домена етимологије *sensu proprio*, занимљив је био и рад Б. и М. Валчакових који су статистички обрадили по стотину најфреквентнијих речи из по два језика представника трију грана словенских језика (руски + украјински, пољски + чешки, бугарски + српски) те пратили колико је међу њима домаћих речи, колико позајмљеница, где се првобитна ситуација променила итд., те закључују да је инвентар тог основног лексичког фонда приближно исти, али се фреквентност појединих лексема разликује од језика до језика. Учесници из Београда говорили су о следећим темама: А. Лома о псл. **xomъtъ* односно о могућности да се називи за коњски јарам у словенском, германском и монголском сведу на претпостављени скитски етимон. М. Бјелетић је изнела екстралингвистичке (фолклорне и митолошке) и лингвистичке аргументе у прилог словенској етимологији јсл. **(x)ала* „аждаја; олуја; прождрљивац; снажан човек итд.“, док је Ј. Влајић-Поповић предочила могућности домаћег порекла јсл. *vrъtъ* „hortus“ које је досад било просуђивано као позајмљеница, романског или готског порекла.

Скуп је, након завршне речи ректора, затворен пригодним уметничким програмом који су извели студенти бугаристике Јагелонског универзитета у оквиру фолклорног друштва „Małe Słowiańki“ и камерног оркестра „Orfeusz“.

Београд

Јасна Влајић-Поповић

2001.

СВЕТОЗАР СТИЈОВИЋ
(22. II 1939 — 29. VII 2000)

Са поразним размерама губитка који је не само српска лингвистика, него и српска култура у целини претрпела смрћу др Светозара Стијовића, научног саветника Српске академије наука и уметности и редовног професора (за предмете: упоредна граматика словенских језика и старословенски језик) Филолошког факултета у Приштини и Филозофског факултета у Нишу, имала је досад довољно прилике да се упозна како стручна, тако и шира јавност, захваљујући, пре свега, одговарајућим, изузетно компетентним написима о томе проф. др Слободана Реметића. Ти су написи објављени, током протекле године, у разним публикацијама. Сад је коначно и Јужнословенском филологу „дошло време“ да отвори своје странице помињању тог поразног губитничког догађаја. Ово „отварање страница“ било је ту неминовно — покојник је, наиме, поред свега осталог, имао и неких сасвим специфичних заслуга око бдења над квалитетом управо тог часописа.

По својој основној стручној формацији, Светозар Стијовић је био русиста — дипломирао је на групи за руски језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду. Међутим, сасвим несвакидашње жељан стицања што ширих знања, млади студент русистике је редовно слушао и неке курсеве који му нису били официјелно у програму, пре свега предавања из дијалектологије и историје српскохрватскога језика, које је држао Павле Ивић, али и предавања из опште лингвистике, која су била у мојој надлежности. Павле и ја смо га већ тада запазили као изузетно радног, изузетно савесног и изузетно интелигентног човека. Када се, после магистрирања на Филолошком факултету у Београду (тема: *Језик „Историје о Црној Гори“ Василија Петровића*), запослио као асистент у Институту за српскохрватски језик Српске академије наука и уметности, он се, заједно са Милицом

Радовић-Тешић, на моју молбу, прихватио одговорног секретарског посла око издавања *Јужнословенског филолога*. Током следећих седам година ово двоје мојих помагача је са дужном пажњом технички уредило све књиге овог часописа (почев од књ. XXXIII, па до XXXIX). Та сарадња око уређивања оваквих књига прекинута је онда када је Стијовић (1983. године) отишао из Института у Академију ради ангажовања око једног њеног изузетно важног пројекта који се тиче ономастичких истраживања. Стијовићеве заслуге што је тај пројекат максимално успео су огромне. „Данашња картотека Одбора за ономастику са преко 650.000 листића садржи податке прикупљене понајвише под Стијовићевим будним надзором и уз његову несебичну помоћ“ (Слободан Реметић, Дело трајне вредности — Професор др Светозар Стијовић (1939–2000), *Задужбина*, год. XII, бр. 52, Београд, на стр. 2), а ти подаци о којима је реч су од капиталног значаја за разна будућа и лингвистичка, и културолошка проучавања.

Стијовићева истраживачка интересовања нису остајала везана искључиво за ономастичку проблемску област. У периоду свог рада на поменутом Академијином пројекту он је успео да заврши и (на Филолошком факултету у Београду) одбрани докторску дисертацију: *Руски и црквенословенски елементи у језику Његошевих ђесничких дела*. Та дисертација — научно доиста вредно дело — објављена је 1992. године под насловом *Словенизми у Његошевим ђесничким делима* (Сремски Карловци — Нови Сад, Изд. књижевница Зорана Стојановића). Зналачке осврте на Његошев језик, пре свега, али и на језик владике Василија Петровића, Стијовић је износио пред стручну јавност у још неколико прилика (публикујући их затим у таквим научним гласилима као што су: *Научни састџанак слависта у Вукове дане*, *Зборник Филолошког факултета у Приштини*, *Црногорски говори*, *Зборник радова Одјелење умјетности ЦАНУ*).

Посебну пажњу завређују Стијовићева изучавања српских антропонима и топонима. Резултате тих изучавања он је објављивао у *Ономастолошким прилозима*, *Зборнику Мајнице српске за филологију и лингвистику* и сличним стручним публикацијама. На страницама *Јужнословенског филолога* присутни су следећи његови драгоцени прилози осветљавању тог проблемског подручја: О антропонимима изведеним од назива за боје код „Бошњака“ у Метохијском (Пећком) Подгору, ЈФ XXXV, 1979, 177–187; Преглед антропонимијских типова код „Бошњака“ у Метохијском (Пећком) Подгору, ЈФ XXXVI, 1980, 113–119; О хипокористцима на *-и* у Метохијском (Пећком) Подгору, ЈФ XXXVII, 1981, 255–305; О једном специфичном топоно-

матском моделу у сливу Белог Дрима, ЈФ XXXVIII, 1982, 123–130; Прилог речнику српских личних имена, ЈФ LIV, 1998, 111–119.

У Јужнословенском филологу он је објавио и неколико по квалитетима врло запажених рецензија. Године 1997. кооптиран је једногласно у Уредништво овог часописа. Сви смо, наиме, били свесни тога колико ће његова сарадња у том послу бити на добробит *Јужнословенског филолога*.

Убрзо потом, међутим — оде нам наш Светозар! А за њим остаде ненадокнадива празнина...

Београд

Милка Ивић

FRANCISZEK SŁAWSKI
(13. V 1916 — 19. I 2001)

Професор Славски, велики пољски и светски слависта, умро је 19. јануара прошле године у Кракову, у својој 85-ој години. Окончан је један дуг и плодан људски век, иза којег је остало вредно научно дело. Професор Славски оставио је у наслеђе не само богат славистички опус, него и целу плејаду ученика и настављача на свим пољима којима се у науци бавио. Његово име обележило је читаву једну епоху у историји пољске славистике (која се поклапа са другом половином XX века) и стало у ред са именима славних претходника и учитеља покојникових: Т. Лер-Сплативињског, К. Нича, М. Малецког и других.

Прва велика љубав проф. Славског био је бугарски језик. Још на трећој години студија славистике на Јагелонском универзитету Славски добија двогодишњу стипендију за специјалистичке студије у Бугарској. Боравак у Бугарској (1937–1939) одредио је будући научни пут младог слависте. Већ 1943. почиње да ради као асистент и лектор за бугарски језик на тајном Јагелонском универзитету. Исте године брани магистарски рад *Miejsce enklityki odmiennej w dziejach języka bułgarskiego* (био је то први магистарски рад из бугаристике одбрањен у Пољској). Докторирао је 1947. на тему *Oboczność φ : u w językach słowiańskich*. Године 1949. постаје шеф Катедре за јужнословенску филологију. Наредне године на Јагелонском факултету основана је Катедра за словенску филологију са три групе: бугаристика, бохемистика и сербокroatистика, на којој Славски држи предавања, вежбе и семинаре.

У бугаристичким истраживањима проф. Славског доминира историјска проблематика (у оквиру тога и бројне студије посвећене конкретним лексемама), али има и радова који се баве савременим бугарским књижевним језиком.

Посебно место заузимају његови палеославистички радови: *Piśmiennictwo starosłowiańskie na terenie Wielkich Moraw i Panonii w dobie cyrylo-metodiańskiej* (1951), *Uwagi o słownictwie „Księgi Sawy“* (1963), *O archaizmach i innowacjach „Kodeksu Assemaniego“* (1971), *Z poezji starosłowiańskiej* (1997), *Dzieło św. św. Cyryla i Metodego podstawą kultury słowiańskiej* (1999) итд.

Проф. Славски бавио се и осталим јужнословенским језицима, пре свега српско-хрватским. О његовом интересовању за наш језик сведочи и чињеница да је након две године проведене у Бугарској намеравао да настави специјалистичке студије у Београду. Ту га је и затекао почетак Другог светског рата, због чега је морао да се врати у Пољску. За нашу лингвистику значајни су следећи његови радови: *Infinitivus w języku serbochorwackim* (1958), *Dubrownicka nazwa łabędzia* (1960), *Najdawniejszy język Dubrownika* (1962), *Związki słownikowe czakawsko-słoweńskie* (1963), „*Dodatek k Sanktpeterburskim sravnitel'nim rječnicima...“ Vuka Karadžicia i jego znaczenie dla slawistyki* (1965), *Czarnogórskie glądün, təkün, bogätün* (1973), *Serbochorwackie dialektyczne łąkom 'umalo, malo, beinahe'* (1979), *Jeszcze o Słowniku Vuka* (1984). У делу *Słownik starożytności słowiańskich* обрадио је низ одредница које се тичу српско-хрватске проблематике, нпр. српскохрватски језик, чакавски дијалекат, Мирослављево јеванђеље, Вуканово јеванђеље, штокавски дијалекат, кајкавски дијалекат. У свом делу *Zarys dialektologii południowosłowiańskiej* (1962) представио је српскохрватске и словеначке дијалекте.

Друга велика тема којој је проф. Славски посветио низ значајних радова јесте упоредна граматика словенских језика, укључујући и прасловенски. Највише су га занимали проблеми творбе. Резултате својих истраживања изложио је у студији *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego*, објављеној у прва три тома краковског Прасловенског речника. Студија садржи поглавља о творби прасловенског глагола и именице. Професор Славски је, међутим, радио и на творби придева, из чега су проистекли радови: *O baltosłowiańskich przymiotnikach z sufiksem -ra- o zredukowanym wokalizmie pierwiastka* (1981), *Prasłowiańskie przymiotniki niemotywowane* (1995) итд.

И најзад, област у којој је проф. Славски оставио најдубљи траг и која се као прва асоцијација јавља при самом помену његовог имена — јесте етимологија. Најважније научно достигнуће проф. Славског представља његов чувени *Słownik etymologiczny języka polskiego*, објављиван у свескама од 1952. године. Укупно је изашло 25 свезака обједињених у пет томова, до краја слова Ł, али изгледа да је аутор стигао да обради и материјал на слово М. Речник доноси богатство

лексичке грађе — савремене, историјске и дијалекатске. У њему се консеквентно излаже историја сваке етимологисане речи на фону пољског језика и њено функционисање у оквиру система пољског језика. Пажљиво се користе подаци о ареалу анализираних речи, који неретко утичу и на избор етимолошког решења. Детаљна семантичка анализа обрађиваних речи, како на пољском, тако и на ширем, словенском тлу, утврђивање хијерархије и хронологије значења, као и првобитног значења речи такође доприносе избору етимолошког тумачења. Речник се одликује богатством прецизно наведеног компаративног словенског материјала. Свака одредница садржи критички преглед постојећих етимолошких решења и литературе о предмету. Опредељење аутора за једно од етимолошких решења, или, пак, предлог нове, властите етимологије увек су дубоко промишљени и доследно аргументовани.

Проф. Славски је заступао став да етимологија речи није ништа друго до утврђивање њене првобитне мотивације, објашњење њене првобитне структуре, откривање етимолошког значења које проистиче из ова два елемента, и тумачење даљег (углавном семантичког) развоја речи. Његов етимолошки метод карактерише, дакле, прецизна творбена анализа испитиване речи, трагање за њеном мотивацијом и тежња ка објашњењу семантичке еволуције речи. Посебна пажња поклања се и релевантним творбеним и семантичким паралелама из истог или блиског језичког система.

Одлична организација проучаваног материјала, поуздан и консеквентно примењен етимолошки метод, дубоко и свестрано познавање предмета, као и етимолошка интуиција — допринели су томе да *Słownik etymologiczny języka polskiego* постане узорни етимолошки речник једног словенског језика, који је, са своје стране, извршио значајан утицај на развој словенске етимологије.

Како је проф. Славски и по образовању и по вокацији био слависта, он се није могао ограничити на етимолошко проучавање искључиво пољског лексичког материјала. Када је 1954. године, на иницијативу Т. Лер-Сплавинског, започет систематски рад на реконструкцији прасловенског лексичког фонда, Славски се одмах активно укључио у тај подухват. Тако је од самих почетака учествовао у стварању знаменитог дела пољске етимолошке лексикографије, под називом *Słownik prasłowiański*, чији је дугогодишњи главни уредник био. Проф. Славски је осмислио и постепено усавршавао концепцију речника, изградио теоретске основе и метод реконструкције прасловенске лексике и семантике. До сада је изашло осам томова речника (до краја слова *G*). Иако је *Słownik prasłowiański* дело ауторског ко-

лектива, он носи печат свог главног уредника и најважнијег коаутора, проф. Славског, без чијег труда и залагања не би могао ни настати, ни достићи онај научни ниво који данас има.

Франтишек Славски је дао огроман, трајан допринос развоју пољске и словенске етимологије, реконструкцији прасловенског лексичког фонда и прасловенске творбе, развоју словенске компаративистике и јужнословенске лингвистике. Његово дело представља чврст темељ и уједно инспирацију за даља истраживања.

Београд

Марџа Бјелетић

KAZIMIERZ FELESZKO
(1939–2001)

3. јула 20001. умро је у Варшави проф. др хаб. Казјимјеж Фелешко, познат лингвист и славист, специјалист за јужнословенске језике, проверен пријатељ јужних Словена.

Рођен је 18. 09. 1939. у Черњовцима, тада у границама Пољске, данас у Украјини. Године 1962. добио је диплому магистра словенске филологије на Варшавском универзитету, са специјализацијом у области српскохрватског језика. Доктор хуманистичких наука постао је 1970. у Славистичком институту Пољске академије наука на основу дисертације *Значења и синтакса српскохрватског генијива*. Књига је објављена у Пољској 1970. године, а у српскохрватском преводу Г. Јовановић у Београду 1995. године. У 1980. години одбранио је расправу посвећену граматичкој категорији броја у пољској именичкој синтагми и стекао научни степен хабилитираног доктора.

Радио је у Славистичком институту ПАН-а и у Институту словенске филологије Варшавског универзитета, где је у периоду 1987–1991. био и директор. Од 1992. до 1997. предавао је славистику на универзитету Лудвига-Максимиљана у Минхену, у Немачкој. Био је члан многих славистичких и лингвистичких друштава и одбора; такође је био и експерт Комисије за граматичку анализу словенских језика при Међународном комитету слависта.

Његов први научни задатак после дипломирања био је рад на пројекту „Синтакса стандардног македонског језика“. Био је то први пројект из области јужнословенске филологије у Славистичком институту ПАН-а.

Фелешкова библиографија оригиналних научних радова броји нешто преко сто јединица, међу којима има 17 посвећених посебно македонском језику, пет са српском проблематиком у центру пажње, а ту је и превод (у коауторству са Аном Вјежбицком) познате књиге Милке Ивић *Правци у лингвистици*, па десетак чланака у којима је

реч о међусобним односима јужнословенских језика. Други тематски комплекси су: полонистички радови са посебним освртом на шљонску дијалекатску ситуацију, и серија расправа о језичкој и културној ситуацији у Татранској Буковини, где се Фелешко родио и одакле су му били родитељи.

Научни опус професора Фелешка можемо поделити на два циклуса који се временски скоро не преклапају. У првом периоду у центру његових интересовања била је категоријална анализа двају јужнословенских језика, македонског и српскохрватског, како се тај други језик у то доба у науци звао. Грађа анализирана као српскохрватска била је пре свега српска. Основни предмет анализе биле су номинална категорија броја и вербалне категорије времена и вида. Касније, кад се у Славистичком институту ПАН-а формирао шири колектив, који је радио на јужнословенској проблематици, Фелешко је написао заједно са колегама читав низ радова посвећених граматичкој конференцији унутар јужнословенске језичке групе. У том истом периоду настаје и ред полонистичких прилога, често у конфронтацији са словенским југом. Теоријски основ свих тих радова је прашки функционални структурализам.

У своме „јужнословенском периоду“ Фелешко је био веома чест гост у Југославији, стекао је много пријатеља у Београду и у Скопљу, неке од тих веза трајале су све до његове смрти.

У другом, каснијем периоду свога научног рада Фелешко се свесно концентрисао на језичку и културну проблематику својих двеју „малих отаџбина“, Татранске Буковине, где је био рођен, и пољског Шљонска, где се његова породица принудно преселила након другог светског рата у резултату прекрајања пољских и немачких граница. Ове две територије нуде ванредно богату социолингвистичку проблематику с обзиром на чињеницу да у њима има много културних и језичких слојева. Татранска Буковина је један прелеп планински регион, где су се вековима укрштале језичке и административне границе Пољске, Румуније и Украјине, а било је и доста немачких досељеника. Данас реконструкција тог старог језичког и културног мозаика тражи велики напор и велику инвенцију — Фелешко је инвестирао и једно и друго и успео је да сакупи, објави, а делимично и да интерпретира богат и непроцењив материјал, који омогућује добру реконструкцију. Успео је и да сакупи цео колектив истраживача који су делили његову страст да документује прошлост Буковине. И његова друга мала отаџбина, где су се укрштали пољски, чешки и немачки утицаји, открива такође бројне специфичности језика и култура у контакту.

Једна од битних Фелешкових карактеристика, која га је чинила тако драгим свим његовим пријатељима и сарадницима, била је умеће и потреба да се на језик гледа као на део непоновљиве целине коју представља човек, носилац тог језика. Мислим да је он потребу за реконструкцијом предмиграционе слике Буковине и Шљонска доживљавао као завет да документује богату културну прошлост тих арела док је то још могуће. На жалост, такви задаци брзо нам се множе у славистичкој науци.

Зузана Тојолињска

БИБЛИОГРАФИЈА

Библиографија за 1998/1999. годину¹

расправа и дела из словенске и индоевропске филологије
и опште лингвистике која су изашла у Југославији и Републици Македонији

Ову библиографију израдили су: *Радмила Баскић, Најаша Белић, Биљана Вићенђић, Најаша Вуловић, Јелена Гинић, Соња Ненезић, Андреј Пешикан, Миодарка Тејавчевић и Жељко Ђујић.*

Скраћенице

Anali	Anali Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra JAZU, Dubrovnik
ANU BiH	у појединим насловима: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine
АП	Археографски прилози, Београд
АФФ	Анали Филолошког факултета, Београд
БВ	Библиографски вјесник, Цетиње
BZL	Bilten Zavoda za lingvistiku, Zagreb
Бока	Бока, Зборник радова из науке, културе и умјетности, Херцег-Нови
Vestnik	Vestnik (Društvo za tuje jezike in književnost), Ljubljana
ВаО	Васпитање и образовање, Подгорица
ViO	Vzgoja in izobraževanje, Ljubljana
Гзб ФФУС	Годишен зборник на Филозофскиот факултет на Универзитетот, Скопје
Гзб ФилолФУС	Годишен зборник на Филолошкиот факултет на Универзитетот, Скопје
GjASShF	Gjurmime Albanologjike, Serija e Shkencave Filologjike (Албанолошка истраживања, Серија филолошких наука), Приштина
Гл	Гласник Црногорске академије наука и умјетности, Подгорица
Glasnik SM	Glasnik Slovenske matice, Ljubljana
ГлБИ	Гласник Етнографског института, Београд
ГНФ	Годишњак Наставничког факултета, Никшић
Građa	Građa za povijest književnosti Hrvatske, JAZU, Zagreb
ГФФНС	Годишњак Филозофског факултета, Нови Сад
ДСДП	Дани српског духовног преображења, Деспотовац
ДНК	Dani hrvatskog kazališta, Split
ЖА	Жива антика, Скопје
ЖЈ	Живи језици, Београд
ZbVPŠPz	Zbornik radova, Viša pedagoška škola, Prizren

¹ Библиографске јединице заостале из ранијих година обележене су знаком * после редног броја, нпр. 7.*

ЗБИК	Зборник историје књижевности, Београд
З6МСКЈ	Зборник Матице српске за књижевност и језик, Нови Сад
З6МСС	Зборник Матице српске за славистику, Нови Сад
З6МСФЛ	Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад
ZbSVS	Zbornik Spolku vojvodinskych slovakistov, Novi Sad
З6ФФ	Зборник Филозофског факултета, Београд
З6ФФН	Зборник радова Филозофског факултета, Ниш
З6ФФП	Зборник Филозофског факултета, Приштина
ZESCCP	Zagreb, English-Serbo-croatian Contrastive Project
ZZK	Zavod za znanost o književnosti, Zagreb
ZZPZ	Zbornik Zavoda za povijesne znanosti, Zagreb
ZZSš	Zbornik Zagrebačke slavističke škole, Zagreb
ZLFF	Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta, Zagreb
ZR	Zadarska revija, Zadar
IFF	Institut za filologiju i folkloristiku, Zagreb
ISJK	у појединим насловима: Institut za strane jezike i književnost, Novi Sad
JAZU	у појединим насловима: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb
JiS	Jezik in slovstvo, Ljubljana
JSSS	Jugoslovenski seminar za strane slaviste, Zadar
ЈФ	Јужнословенски филолог, Београд
КЖ	Културен живот, Скопје
КИ	Књижевна историја, Београд
КК	Književni krug, Split
КвЈ	Књижевност и језик, Београд
Ковчежић	Ковчежић, прилози и грађа о Доситеју и Вуку, Београд
Копча	Копча — Prevodilačke spone, zbornik radova, Novi Sad
КСК	Кодови словенских култура, Београд
ЛЗБ	Литературен зборник, Скопје
ЛМС	Летопис Матице српске, Нови Сад
Мак	Македонистика, Скопје
МЈ	Македонски јазик, Скопје
MR	Macedonian Review, Skopje
МС	Матица српска, Нови Сад
МССИ	Међународни симпозиум „Спопставительные и сравнительные исследования русского и других языков“ Белград — Нови Сад
МФ	Македонски фолклор, Скопје
МН	Matica hrvatska, Zagreb
НЈ	Наш језик, Београд
NRazgl	Naši razgledi, Ljubljana
н. с.	у појединим насловима: нова серија
НССУВД	Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд
НСтв	Народно стваралаштво, Београд
NT	Naše teme, Zagreb
NU	Narodna umjetnost, Zagreb
ОЈ	Onomastica Jugoslavia, Zagreb
ОП	Ономатолошки прилози, Београд
ПД	Просветно дело, Скопје
ПК	Преводна књижевност, Београд
Пос. изд.	у појединим насловима: посебно издање
ПР	Просвјетни рад, Подгорица
Прил	Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд

Прил МАНУ	Прилози на Македонската академија на науките и уметностите, Одделение за лингвистика и литературна наука, Скопје
PrNShJK	Prilozi nastavi srpskohrvatskog jezika i književnosti, Banja Luka
Radovi ANU BiH	Radovi Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Odjeljenje društvenih nauka, Sarajevo
Radovi SSFF	Radovi Sveučilišta u Splitu, Filozofski fakultet, Razdio filoloških znanosti, Split
Раз	Разгледи, Скопје
Разв	Развиток, Битола
RZJ	Rasprave Zavoda za jezik, Zagreb
RZZR	Radovi Zavoda za znanstveni rad, Varaždin
RZSF	Radovi Zavoda za slavensku filologiju, Zagreb
RSZ	Radovi Staroslovenskog zavoda, Zagreb
RSI	Radovi Staroslovenskog instituta, Zagreb
RCZR	Radovi centra za znanstveni rad, Vinkovci
RFFZ	Radovi Filozofskog fakulteta, Zadar
SAZU	u pojedinim naslovima: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana
САНУ	у појединим насловима: Српска академија наука и уметности, Београд
СДЗБ	Српски дијалектолошки зборник, Београд
SDPLJ	Savez društava za primenjenu lingvistiku Jugoslavije
SJ	Strani jezici, Zagreb
SLP-J	Studia linguistica Polono-Jugoslavica
SLP-MS	Studia linguistica Polono-Meridiano-Slavica, Скопје
SMNHSJ	Suvremena metodika nastave hrvatskog ili srpskog jezika, Zagreb
SNL	Sveučilišna naklada, Liber, Zagreb
Сов	Современост, Скопје
SodP	Sodobna pedagogika, Ljubljana
SOL	SOL — lingvistički časopis, Zagreb
SR	Slavistična revija, Maribor
SRAZ	Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia, Zagreb
CC	Славистични студии, Скопје
SSJLK	Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Predavanja, Ljubljana
SSFFZ	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Zadar
Стр	Стремеж, Прилеп
SCSCI	Studii contrastive serbocroato-italiani, Zagreb
UR	Umjetnost riječi, Zagreb
FPhM-P	Folia Philologica Macedono-Polonica, Skopje
HDZ	Hrvatski dijalektološki zbornik, Zagreb
ХСРКИ	Хорватско-сербско-русские контрастивные исследования, Загреб
HFD	Hrvatsko filološko društvo, Zagreb
ЦАНУ	у појединим насловима: Црногорска академија наука и уметности, Подгорица
ЉР	Čakavska rič, Split
ЅК	Školska knjiga, Zagreb

I. Општи теоријско-методолошки проблеми и историја лингвистике

1. Антониј Ивана, Милка Ивић, О зеленом коњу, Нови лингвистички огледи, Београд: Словограф, Библиотека XX век (82), 1995: 5–334, ЗМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 170–174.

Приказ.

2. **Антонић Ивана**, Предраг Пипер, *Језик и простор*, Београд: Библиотека XX век, 1997: 5–221, 36МСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 174–180.

Приказ.

3. **Апресян Ю. Д.**, Основы системной лексикографии и толковый словарь, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XXI/2 (1996/99), 83–103.

Со резиме на македонски.

4. **Белић А. И.**, в. бр. 6.

5. **Bilbija Snežana, Igor Lakić**, Analiza žanra — diskurs jezika struke, Univerzitet Crne Gore — Institut za strane jezike, Podgorica, 1999, 256 стр., Riječ V/1–2 (1999), 147–149.

Приказ.

6. **Борисенко В. В.**, *Традиции русской лингвистической школы в Белградском университете (Ф. Ф. Фортунатов и А. И. Белич)*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 47–51.

7. **Vugarški Nataša, Dubravko Škiljan**, Javni jezik. Pristup lingvistici javne komunikacije. Biblioteka XX vek, Beograd, 1998, 1–275, 36МСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 193–197.

Приказ.

8. **Vandrijes Žozef**, Govor: lingvistički uvod u istoriju, Sremski Karlovci — Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1998, 376 стр.

9. **Војводић Дојчил**, Теорија семантичких локализација као универзални лингвистички модел (Предраг Пипер, *Језик и простор*, Чигоја штампа, Библиотека XX век, 91, Београд, 1997, стр. 221), ЈФ LIV (1998) 204–213.

Приказ.

10. **Gębka-Wolak Małgorzata**, Gramatyczne unwarunkowania szyku w konstrukcjach konstytuowanych przez rzeczowniki od czasownikowe, *Studia linguistica polono-meridianosla-vica*, 9/1998/143–156.

Со литература и резиме на српски.

11. **Гортан-Премк Даринка**, О лексикографској дефиницији и систему лексикографских дефиниција у једнојезичном речнику, При. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XX + /2 (1996/99) 105–123.

Со резиме на македонски.

12. **Гортан-Премк Даринка**, О универзуму једнотомног дескриптивног речника стандардног језика — лексиколошке недоумице. MJ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 107–114.

13. **Гортан-Премк Даринка**, Полисемија, КњЈ XLIV/1 (1998, Београд) 1–10.

Резиме на руском.

14. **Ивић Милка**, *Бело* као лингвистички и културолошки проблем, ЈФ LV (1999) 1–19.

Са цитираном литературом.

Резиме на енглеском.

15. **Ивић Милка**, О прилошкој детерминацији глаголског предиката, ЈФ LIV (1998) 1–6.

Са цитираном литературом.

Резиме на енглеском.

16. **Ивић Милка**, О сигнализовању значењске разлике DE RE / DE DICTO, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд).

Резиме на енглеском.

17. **Ивић Милка**, в. бр. 1.

18. **Кашић Зорка**, Један прилог расветљавању деиксе, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 481–486.

Резиме на енглеском.

19. **Кликовац Душка**, О јавном језику: (Експлицитна категоризација), *Језик данас* 8 (1998) 17–21.

20. **Ковачевић Милош**, Ексцептивне и ексклузивне конструкције, Радови (1998, Бања Лука) 13–33.
Резиме на руском.
21. **Кончаревић Ксенија**, Језик и православна култура: правци истраживања, ЗМСС 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 149–167.
Са литературом.
Резиме на руском.
22. **Corin Andrew R.**, Врсте речи између структурализма и генеративизма, НССУВД 27/2 (1998) 55–71.
Са литературом.
23. **Lakić Igor**, в. бр. 5.
24. **Максимовић Десанка**, в. бр. 53.
25. **Малджиева Вира**, Лексикална и семантичка карактеристика на фразеологичните единици и славјанските езици, *Studia linguistico polono-meridianslavica* 9/1998/101–111.
Со литература и резиме на полски.
26. **Минова-Гуркова Јилјана**, Некои особености на функционалните стилови, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 39–49.
Со литература.
27. **Napoli Dona**, в. бр. 36.
28. **Pásztor Kicsi Mária**, Általános nyelvészeti tanulmányok XIX (Újabb irányzatok a fonológiában. Szerk. és utószò: Péter Mihály, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1998, 276 l.) (Studije iz opšte lingvistike XIX), *Hungarológiai Közlemények* 4, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 130–135.
Приказ.
29. **Петрова Снежана**, Нова лингвистичка дисциплина, (Dubravko Škiljan: Javni jezik — Pristup lingvistici javne komunikacije, Beograd, 1998), ЛЗБ XLVI/1–2 (1999) 123–125.
Приказ.
30. **Пипер Предраг**, Бранко Тошович: Глаголни категориал: Das Verbale Kategorial — Opole: Instytut Filologii Polskiej — Graz: Instytut für Slawistik, 1998. — 125 стр., Славистика III (1999), 314–318.
Приказ.
31. **Пипер Предраг**, Српска лингвистичка славистика деведесетих година XX века, ЗМСС 54–59, Матица српска, Нови Сад 1998, 9–44.
Са скраћеницама.
Резиме на руском.
32. **Пипер Предраг**, в. бр. 2 и 9.
33. **Половина Весна**, Врсте речи и лингвистичке теорије, НССУВД 27/2 (1998) 73–82.
Резиме на енглеском.
34. **Половина Весна**, О језику спортских коментара, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 397–408.
Резиме на енглеском.
35. **Половина Весна**, Појам континуума и његова примена у лингвистици, ЈФ LIV (1998) 7–14.
Са библиографијом.
Резиме на енглеском.
36. **Ракић Станимир**, *Dona Napoli, Syntax, Theory and Problems*, Oxford University Press, New York and Oxford 1993, стр. 600, ЈФ LIV (1998) 214–218.
Приказ.
37. **Ракић Станимир**, *Lieber Rochelle, Deconstructing Morphology, Word Formation in Syntactic Theory*, 1992, The University of Chicago Press, ЗМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 196–200.
Приказ.

38. Ракић Станимир, О номинализацији и наслеђивању структуре аргумената, ЈФ LIV (1998) 15–33.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
39. Ракић Станимир, John Taylor, Linguistic Categorization, Prototypes in Linguistic Theory, Second Edition, Oxford University Press, New York 1995, ЈФ LV (1999) 137–142.
Приказ.
40. Симић Радоје, 'Прагматичка' и 'лингвистичка' теорија о врстама речи, НССУВД 27/2 (1998) 19–29.
Резиме на енглеском.
41. Симић Радоје, Прагмемика — једна запостављена лингвистичка дисциплина, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 149–170.
Резиме на немачком.
42. Сташевски Јежи, Обид за интерпретација на коинциденцијата во категориите на теоријата на чинот на говорење, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 227–234.
43. Taylor John, в. бр. 39.
44. *Торолііńska Zuzana, Каргусу referenciji, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 291–295.
Са литературом.
Резиме на српском.
45. Тошовић Бранко, Корелациона функција језика, Славистика III (1999) 121–140.
Апстракт.
Са литературом.
Резиме на руском.
46. Тошовић Бранко, Универзална семантичка класификација глагола, НССУВД 27/2 (1998) 113–124.
С литературом.
Резиме на немачком.
47. Тошовић Бранко, в. бр. 30.
48. Ђунић Драго, Српски језик и култура говора (Језик и култура говора у образовању — зборник радова, изд. Институт за педагошка истраживања и Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 1998, 659 стр.), ЗБМСС 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 280–282.
Приказ.
49. Faragó Kornélia, Létszerű nyelo / nyelvyszerű let (Језик као постојанје / постојанје као језик), Hungarológiai Közlemények 1–2, Филозофски факултет, Нови Сад 1998, 41–47.
Резиме на енглеском.
50. Filipović-Savić Jelena, Нови приступ анализи преклуџивања кодова, ЗБМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 135–145.
Са библиографијом.
Резиме на енглеском.
51. Фортунатов Ф. Ф. в. бр. 6.
52. Цветановски Гоце, Проблемот на меѓујазичните корелати при изучавањето на сродни јазици, ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 83–92.
Со литература.
Со примери од македонскиот и полскиот јазик.
53. Чарапић Александар, Тийови јесничког дискурса Д. Максимовић, Баштина 9–10, Приштина 1998–1999, 137–150.
Резиме на енглеском.
54. Czerwińska Izabela, Próba eksplikacji semantycznej przymyka w charakterze, Studia linguistica polono-meridianoslavica, 9/1998/95–100.
Со литература и резиме на српски.

55. Škiljan Dubravko, в. бр. 7. и 29.

II. Примењена лингвистика

а) Питања превођења, учења језика и сл.

56. Ајдуковић Јован, *Лингвистика језичких конџакација и настава руског језика*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 614–617.

57. Алабурић Јелица, *Криптеријуми избора њекстјева за уџбеник сџраног језика сџруке*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инословен. средини (1998, Београд) 477–479.

58. Анджелич Равза, *Рускиј фолклор в преподавании русског језика как иностранног*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у иносл. средини (1998, Београд) 491–499.

Литература.

59. Андрић Иво, в. бр. 81.

60. Байрамова Л. К., *Из истории преподавания славјанских језиков в Казанском универзитете в прошлом столетии*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 552–555.

61. Банаух-Бјелановић Бланка, *О џоложају срјског језика на иностранним универзитетима*, Славистика III (1999) 290–291.

62. Белокапић Вера, *Терминолошки минимум у настави руског језика на факултетима економског усмерења*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 520–522.

Литература.

63. Берпе Ивона, *Одбрана на точните литературни преводи и препевни на књижевни трудови и должностите на преведувачот, XXIV научна дискусија...*, 249–251.

64. Билбија Снежана, *Неодређена специфична сингуларна референција и именичке синтагме у српском језику посматране кроз њихов превод на енглеском*, Ријеч — часопис за науку о језику и књижевности, IV/1, 1998, Никшић, 22–31.

Са литературом.

Резиме на енглеском.

65. Birviš Aleksandar, *Iz metafizike prevodenja*, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Beograd) 24–31.

66. Бјелетић Добросав, *Уџбеници и џриручници словенских језика у Србији*, Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини, Београд (1998) 15–17.

67. Брајовић Драгица, *Три функције аутпута у учењу другог језика* Мерил Свсин, ВаО 2–3, 1998, 50–59.

68. Вељовић Милан, *Књижевни њекстј у настави сџраног језика*, Мили Стојнић у част (Београд, 1999) 189–200.

Са литературом.

69. Wyżkiewicz-Maksimow Regina, *Срјскохрватски/срјски језик на Универзитетџу у Гданьску*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 595–599.

Са литературом.

70. Vinaver Nadežda, *Delatnost Prevodilačkog biroa Kanadske vlade*, Prevodilac XVIII/13–4 (1999, Beograd) 38–41.

71. Вишњић Бранка, *Неке слабости у познавању фонетског и фонолошког нивоа структуре енглеског језика код црногорских средњошколаца уписаних на студије енглеског језика и књижевности у Никшићу*, ВаО 1, 1998, 50–54.

Са литературом.

72. Вуковић Јован, в. бр. 140, 141.

73. Vučo Julijana, Istorijski trenutak za učenje stranih jezika, Zbornik radova sa međunarodnog skupa u Monopoliju, 31. maj — 2. juni 1997, I centri linguistici di Ateneo: una risorsa per l'Europa del 2000, priradio Giovanni Dotoli, Screna editore, Bari, 1998, Riječ V/1-2 (1999, Никшић), 149-151.

Приказ.

74. Вучо Јулијана, Дозирање и обим лексике у уџбеницима италијанског за странце, Рижеч — часопис за науку о језику и књижевности IV/2 (1998, Никшић) 8-17.

Са литературом.

Резиме на енглеском.

75. Грчева Ранка, Препевот на „Гродек“ од Георг Тракл, XXIV научна дискусија, 252-256.

76. Гурчинова Анастасија, Препевот како предмет на проучување на компаратистиката, XXIV научна дискусија..., 270-280.

77. Дункова Татјана, Предлог као врста речи и проблеми учења српског језика код Бугара, НССУВД 27/2 (1998) 349-356.

Резиме на енглеском.

78. Дункова Т., в. бр. 110.

79. Giovanni Dotoli, в. бр. 73.

80. Живојиновић Бранимир, Два есеја о стиховима, Мостови 116, св. 3 (1998, Београд) 455-458.

81. Живојиновић Бранимир, О Андрићевом преводу Вајлдове *Рединшке џамнице*, Мостови 115, св. II (1998, Београд) 257-259.

82. Зенчук Валентина Н., *Српски језик у функционалне сврхе на Московском државном универзитету „Ломоносов“*, Славистика III (1999, Београд) 285-289.

83. Иричанин Гордана, Проблеми институционализованог учења страних језика (српског и немачког) у вези са партикулама, НССУВД 27/2 (1998) 357-365.

Резиме на немачком.

84. Иричанин Гордана, Типичне интерференцијске грешке у настави страних језика (српског и немачког), НССУВД 28/2 (1999) 227-233.

Резиме на немачком.

85. Јанићијевић Јован, в. бр. 131.

86. Јенихен Манфред, Прашања за преведувачката стратегија и преведувачката поетика, XXIV научна дискусија..., 286-289.

(Некои принципелни размислувања околу препевот и неговото вреднување).

87. Јурова Татјана В., *Типологија јазыково-стилистических ошибок, допущенных в письменных работах студентами четвёртого курса*, Славистика III (1999, Београд) 233-237.

Апстракт.

С литературом.

Резиме на српском.

88. Јовановић З., Каус У., *Priručnici iz teorije i didaktike prevođenja*, Prevodilac XVII/1-4 (1998, Београд) 87-98.

89. Јовановић Зоран, *Perspektive prevođenja u ujedinjenoj Evropi*, Prevodilac XVIII/1-2 (1999, Београд) 123-125.

90. Јовановић З., Srdić S., *Novi priručnici za germaniste (2)*, Prevodilac XVIII/1-2 (1999, Београд) 84-97.

91. Јулинац Павле, в. бр. 104.

92. Kilibarda Vesna, Petra Kasandrića prevod Gorskog vijenca Petra II Petrovića Njegoša, priradio i predgovor napisao Nikša Stipčević, SANU, Odeljenje jezika i književnosti, Posebna izdanja, knjiga 52, Београд, 1999, Рижеч V/1-2 (1999, Никшић), 143-144.

Приказ.

93. Кирић Фрања, *Наставни програми основних и средњих школа као основа за изучавање руског језика у Југославији*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у иносл. средини (1998, Београд) 528-534.

94. Kiršova Marijana, *Kako se uči srpski jezik u Rusiji*, PR jubilarni broj, 15. januar, (1999, Подгорица) 24.

95. Киршова Маријана П, *Учебниј превод в преподаваниј руског језика как главног предмета на факултете (в сербској језиковој среде)*, Славистика II (1998, Београд) 183–190.

Апстракт.

Резиме на српском.

96. Комадинић Драгослав — Радомиров Драган, *Учебник руског језика для студенатов агрономического факультета*, Агрономски факултет у Чачку, Чачак 1998, 352 стр.

97. Кончаревић Ксенија, *Вредан допринос русистичкој уџбеничкој њродуkцији*, Славистика II (1998, Београд) 275–279.

Приказ.

98. Кончаревић Ксенија, *Још један њрилог њроучавању унуџарјезичког њревођења (Великојосна молиџва у Пушкиновом њрейеву)*, Мили Стојнић у част (Београд, 1999) 141–159.

99. Кончаревић Ксенија, *Теорија уџбеника руског језика и русистичка уџбеничка њродуkција у Србији и Југославији: њтрадиција и њерсијекџиве*, Славистика II (1998, Београд) 191–198.

Апстракт.

Резиме на руском.

100. Кончаревић Ксенија, *Три нова наслова из лингвокулџурологије*, Славистика III (1999, Београд) 295–300.

Приказ.

101. Кончаревић Ксенија, *Уџбеник инословенског језика: сџрукџура и садрџај*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 472–476.

Са литературом.

102. Кончаревић Ксенија, в. бр. 125.

103. Копривица Драган, *Превођење дјела Леонида Максимовича Леонова на српском и хрватском језиком подручју, Ријеч — часопис за науку о језику и књижевности*, IV/2 (1998, Никшић) 46–66.

Са литературом.

Резиме на руском.

104. Крстић Ненад, *Павле Јулинац као преводилац са француског језика*, ЗБМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 75–94.

Са литературом.

Резиме на руском.

105. Лашкова Јили, *Такџика изучавања срџског језика као основног њредмеџа филолошких сџудија у бугарској средини (контџрасџивни њрисиџуи)*, Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини (1998, Београд) 27–31.

106. Лашкова Ј., в. бр. 110.

107. Леонов Максимович Леонид, в. бр. 103.

108. Лештарић Српко, *Боје у багдадском арајском*, Мостови 116, св. 3 (1998, Београд) 459–466.

109. Лештарић Српко, *Неваљаи оригинали. Поводом нових и сџарих њревода њроза Зекерије Тамира*, Мостови 112–113, св. IV (1997–1998, Београд) 909–930.

110. Маринковић Небојша, Ј. Лашкова, Т. Дункова — *Срџскохрватски език — практичерски курс*, КњЈ XLVI/4 (1999, Београд) 131–133.

Приказ.

111. Мароевич Радмило, *Преподавање и изучение грамматики старославянског и древнеруског језиков в сербских универзитетима*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 556–562.

112. Микеш Меланија, Језички снобизам или немоћ преводиоца, Језик данас 8 (1998) 11–14.
113. Милићевић Оливера, Зов исказа: наслов, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 741–748.
114. Мирић Душанка, *Однос фонема–глас–графема као проблем методике наставе руског језика*, Славистика III (1999, Београд) 175–180.
Апстракт.
Са литературом.
Резиме на руском.
115. Муратагић-Туна Хаснија, Нешто о акценатским разликама у уџбеницима за српски језик, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 473–489.
Резиме на енглеском.
116. Найденова Вјера, *Особенности и трудности при усвоених сербохорватског језика болгарима*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 486–490.
117. Оташевић Борђе, *Осмисмерке у настави руског језика*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 535–540.
118. Пандев Димитар, Преводот наспроти автопреводот и поликултурноста, XXIV научна дискусија..., 295–297.
119. Piper Predrag, O kvantifikaciji imenskom grupom u srpskom i drugim južnoslovenskim jezicima, *Studia linguistica polono-meridianslavica*, 9/1998/19–36.
Со литература и резиме на руски.
120. Пипер Предраг, *Сам большой: о значењу у преводима једног Пушкиновог стиха*, Мили Стојнић у част (Београд, 1999) 129–139.
Са литературом.
121. Полянская В. И., *Координация деятельности преподавателей-русистов в области повышения уровня профессиональной подготовки*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 41–44.
122. Поповић Людмила, *Українознавство в Србїї: традиция і перспективи*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 586–594.
123. Правда Елена А., *Словоформы окказионального характера в поэзии М. Цветаевой и проблемы подготовки иностранных филологов-русистов*, Славистика II (1998, Београд) 116–126.
Апстракт.
Са литературом.
Резиме на српском.
124. Прохоров Ю. Е., *Социокультурные стереотипы речевого общения: роль их национальных и интернациональных составляющих в обеспечении межкультурного общения*, Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини (1998, Београд) 32–40.
Са литературом.
125. Radić-Dugonjić Milana, Ksenija Končarević, *Nastava stranog jezika na filološkim studijama*, *Prevodilac* XVIII/1–2 (1999, Београд) 47–51.
Приказ.
126. Раичевић Вучина, *Лингвометодички приступи концепцији и конкретизацији циља и задатка наставе стираног (руског) језика на нефилолошким факултетима*, Славистика II (1998, Београд) 199–204.
Апстракт.
Са литературом.
Резиме на руском.
127. Раичевић Вучина, *Семантизација лексике помоћу коренских морфема и афикса*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 514–519.

128. Rakić Radomir, *Neki teorijski i praktični aspekti prevođenja crkvene terminologije*, Prevodilac XVIII/1-2 (1999, Beograd) 32-46.

Са литературом.

129. Raonić Leković Svetlana, *Odnos opšti jezik — posebni ili stručni jezici*, PR 19-20, 19. novembar (1999, Подгорица) 14.

130. Сааведра Димка, *Проблеми семантичких еквивалената бугарског глагола „има“ у настави српског језика*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у иносл. средини (1998, Београд) 504-513.

Са литературом.

131. Sibinović M., Ignjačević S., Jovan Janićijević, *Književni prevod i prevodna književnost*, Idea, Beograd 1999, Prevodilac XVIII/3-4 (1999, Beograd) 48-52.

Приказ.

132. Sibinović Miodrag, *Puškin neumrli*, Prevodilac XVIII/3-4 (1999, Beograd) 23-37.

133. Славий Милена, Станковић Бранка, *Настава руског језика на нефилолошким факултетима Београдског универзитета (историјски осврт и садашње стање)*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 603-607.

Са литературом.

134. Srdić S., в. бр. 90.

135. Стакић Јелена, *Жедни преко воде (II). Речници*, Мостови 112-113, св. IV (1997-1998) 931-951.

136. Станковић Богољуб, *Актуелни проблеми изучавања српског језика у иностранству*, Славистика III (1999, Београд) 281-284.

137. Станковић Богољуб, *Још једном о конфронтиционом проучавању и изучавању руског језика у српској средини*, Славистика III (1999, Београд) 298-242.

Апстракт.

Резиме на руском.

138. Станкович Богољуб, *Состояние и перспективы изучения славянских языков в инославянской среде*, Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини (1998, Београд) 21-26.

139. Станковић Бранка, в. бр. 133.

140. Стевовић Саво, *Говор Пиве и Дробњака у истраживању академика Јована Вуковића*, ПР бр. 15-16 (1998, Подгорица) 12.

141. Стевовић Саво, *Говор Пиве и Дробњака у истраживању академика Јована Вуковића (2)*, ПР бр. 17-18 (1998, Подгорица) 13.

142. Стевовић Саво, *Дијалекатске црте у функцији ефикасије наставе језика (5-8)*, ПР бр. 1-8 (1998, Подгорица) 14, 11, 15, 17.

143. Стевовић Саво, *Дијалекатске црте у функцији ефикасије наставе језика (9-10) — Романизми у говорима Црне Горе*, ПР бр. 9-12 (1998, Подгорица) 10, 19.

144. Stipčević Nikša, в. бр. 92.

145. Тракл Георг, в. бр. 75.

146. Ђирилов Јован, *„Лажни пријатељи“ преводаца са руског на српски језик*, Мостови 118, св. 2 (1999) 208-220.

147. Цветаева М., в. бр. 123.

148. Чижикова Зузана, *Утицај мајтерњег словачког језика у настави српског језика*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 629-631.

Са литературом.

149. Šćerpanović Slavko, *Prevođenje ili prepjevavanje poezije*, BaO 2 (1999, Подгорица) 61-67.

б) Контрастивна проучавања језика

- 150. Ајдуковић Јован**, *Концепт речника русизама у српском и македонском језику*, Славистика III (1999, Београд) 206–213.
 Апстракт.
 Са литературом.
 Резиме на руском.
- 151. Ајдуковић Јован**, *Русизми и њихова обрада у речницима јужнословенских и западнословенских језика*, Славистика II (1998, Београд) 157–161.
 Апстракт.
 Резиме на руском.
- 152. Алексиева Татјана**, *О просодических моделах повествования (на материале русског и болгарског језика)*, Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини (1998, Београд) 72–78.
 Са литературом.
- 153. Альбрехт Ф. Б.**, *Основные аспекты сопоставления русской и сербскохорватской отанималистической фразеологии*, Изучавање слов. језика, књижевности и култура у инослов. средини (1998, Београд) 284–289.
 Са литературом.
 Словари.
- 154. Andrić Edit**, *Külső és belső tárgyat tartalmazó accusativus szerkezetek a magyarban és szerbben (Akuzativne sintagme sa spoljnim i unutrašnjim objektom u mađarskom i srpskom jeziku)*, *Hungarológiai Közlemények* 4, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 89–104.
 Са скраћеницама.
 Са литературом.
 Резиме на енглеском.
- 155. Bagi Ferenc**, *Dr. Pacsai Imre: A mellérendelő (kopulatív) szóösszetételek a szlovák és az orosz folklórban (MTA Szalolcs — Szatmár — Bereg Megyei Tudományos Testületének Közleményei, Nyíregyháza, 1996, 121.1.) (Kopulativne složenice u slovačkom i ruskom folkloru, Novi Sad 1998, 91–94.*
 Приказ.
- 156. Вербич С. О.**, *Українське черхаво і македонське *ѿсрна на слов'янському ГЛП*, ЗбМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 47–50.
 Са скраћеницама.
 Резиме на српском.
- 157. Вићентић Биљана**, *Наслови у руској и српској дневној шtamпи*, Изучавање слов. језика, књижевности и култура у инослов. средини (1998, Београд) 224–228.
 Са литературом.
- 158. Војводић Дојчил**, *Аутохерсејективни говорни чинови у словенским језицима*, Славистика III (1999, Београд) 141–149.
 Апстракт.
 Са литературом.
 Резиме на руском.
- 159. Војводић Дојчил**, *Об инклузивних формах императива в славянских языках*, Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини (1998, Београд) 130–138.
 Са литературом.
- 160. Војводић Дојчил**, *Русский и сербскохорватский перфективный презент в сопоставительном аспекте*, ЗбМСС 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 119–147.
 Са скраћеницама.
 Са литературом.
 Резиме на српском.

161. **Војводић Дојчил**, *Futurum effectivum у словенским језицима*, Славистика II (1998, Београд) 45–52.
Апстракт.
Резиме на руском.
162. **Дабих Богдан**, О врстама речи у немачком и српском језику (*белешке о разликама*), НССУВД 27/2 (1998) 331–340.
Резиме на руском.
163. **Dudok Miroslav**, *Prostriedky mikokompozície textu v slovenčine a v srbčine*, ZbSVS 15 (1993), Spolok vojvodinských slovakistov, Nový Sad 1993, 41–51.
Са литературом.
Резиме на српском и енглеском.
164. **Вокић Нада**, Употреба облика воісі и воіа у француском језику и њихових еквивалената у српском, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 495–510.
Са библиографијом.
Резиме на француском.
165. **Ђукановић Маја**, Неки елементи употребе и значења рефлексивних заменица у српском и словеначком језику, НССУВД 27/2 (1998) 341–347.
Резиме на француском.
166. ***Zvekić-Dušanović Dušanka**, О мађарским еквивалентима српског preskriptivnog infinitiva, ЗМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 103–108.
Резиме на руском.
167. **Зенчук Валептина**, Непотпуна подударност категоријалних функција појединих облика у српском и руском језику, НССУВД 27/2 (1998) 323–330.
С литературом. Резиме на руском.
168. **Зенчук Валентина**, Релевантне разлике у категорији рода у српском и руском језику, НССУВД 28/2 (1999) 173–179.
С литературом.
169. **Zinowiewa Tatiana**, *Kontrowersyjne zjawiska z zakresu sandhi w języku rosyjskim w porównaniu z polskim*, Studia linguistica polono-meridianslavica. 9/1998/179–184. Tabeli str. 184–189.
Со литература и резиме на руски.
170. **Илијеска Красимира**, *Общеславянские лексико-грамматические параллели (из анализа детской речи)*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 293–301.
Са литературом.
171. **Jovanović Zoran R.**, *Problem oslovljavanja u savremenom nemačkom i srpskom jeziku*, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Београд) 10–20.
Резиме на немачком.
172. **Керкез Драгана**, *Номинални конститиуенти њерифрасијичних ѡредикајских конструкија*, Славистика II (1998, Београд) 93–98.
Апстракт.
Резиме на руском.
173. **Керкез Драгана**, *Типови њерифрасијичних ѡредикајских конструкија ѡрема њиховим конститиуивним елементима*, Изучавање словенских језика, књ. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 183–190.
174. **Киршова Маријана**, Англицизми у језику савремене штампе (у руском и српском језику), Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 545–554.
Са литературом.
Резиме на руском.
175. **Kiršova Marijana**, *Nazivi nekih životinja u funkciji određene karakteristike čoveka (u ruskom i srpskom jeziku)*, Četvrti lingvistički skup „Boškovićevi dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 189–198.
Резиме на руском.

176. Киршова Маријана, Неке напомене поводом језика Нушићеве „Аутобиографије“ и њеног руског превода, НССУВД 27/1 (1998) 517–524.

Резиме на руском.

177. Киршова Маријана, *Некоторые виды сравнений в русском и сербском языках и способы их перевода*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 206–211.

Са литературом.

178. Киршова Маријана, *Nomina agentis и nomina instrumenti у српском и руском књижевном језику ОДП Штампарија „Требиње“, Требиње, Универзитет Црне Горе, Подгорица, 1998, 190 стр.*

179. Косева Грета, *Прилагателные с суффиксом -аст- в русском языке и их эквиваленты в болгарском языке*, Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини (1998, Београд) 98–101.

Са литературом.

180. Лаинович-Стојановић Надежда, *Антоними у језику сѝруке*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 307–312.

181. Лаинович-Стојановић Надежда, *Сербские конструкции с предлогом за и их русские эквиваленты*, Славистика III (1999, Београд) 186–190.

Апстракт.

Резиме на руском.

182. Лаинович-Стојановић Надежда, *Функција глагола у језику сѝруке*, Славистика II (1998, Београд) 148–156.

Апстракт.

Резиме на руском.

183. Лаинович-Стојановић Надежда, в. бр. 218.

184. *Лашкова Лили, *Из српскохрватско-бугарске хипотаксе*, ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 171–177.

Резиме на руском.

185. Лебда Ренарда, *Изражавање вредности у текстовима чийшуља (на српском и њољском мајеријалу)*, Славистика II (1998, Београд) 140–147.

Апстракт.

Са литературом.

Резиме на пољском.

186. Личич Г. А., Трофимкина О. И., *Библеизмы в современном русском и сербском языках*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 275–278.

187. Lubaś Wladisław, *Пољске и српске полуречи у систему врста речи*, НССУВД 27/2 (1998) 315–322.

С литературом.

Резиме на енглеском.

188. Маленко Билјана, *Studia linguistica polono-jugoslavica* (Македонска академија на науките и уметностите, Одделение за лингвистика и литературна наука, Скопје 1987) MJ XLII–XLIV (1991–1993/98) 449–454.

Приказ.

189. Маројевић Радмило, *Компаративно-историјски приступ класификацији врста речи у српском и руском језику*, НССУВД 27/2 (1998) 39–48.

Резиме на руском.

190. Маслова Алина, *План выражения функционально-семантической категории побудительности (на материале сербо-хорватского и русского языков)*, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 361–367.

Са литературом.

Резиме на српском.

191. Матијашевић Јелка, *Деривациони модели као аксиолошка средства*, Славистика II (1998, Београд) 78–84.

Апстракт.

Са литературом.

Резиме на руском.

192. Матияшевич Елка, *Зоонимы в аксиологическом аспекте*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 254–260.

193. Матијашевић Јелка, *О аксиолошким параметрима у деривацији*, Славистика III (1999, Београд) 168–174.

Апстракт.

Резиме на руском.

194. Mengel Svetlana, *Сопоставление тенденций нормирования в русских и украинских грамматиках*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 107–113.

Са литературом.

195. Мујавцова Мária, *Slovensko-srbský bilingvizmus v Juhoslávii*, ZbSVS 15 (1993), Spolok vojvodinských slovakistov, Nový Sad 1993, 30–33.

Резиме на српском и енглеском.

196. Милинковић Љубо, *Адјективне конструкције са дајивом у руском и српском језику*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 156–164.

197. Милинковић Љубо, *Предикативи у руском и српском језику у конструкцијама са дајивом субјекта*, Славистика II (1998, Београд) 63–71.

Апстракт.

Резиме на руском.

198. Мирић Душанка, *Семантички модел исказа као основа за контрастивну анализу*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 172–176.

Библиографија.

199. Мирић Душанка, *Синтакс значења дистантности и његов израз у руском и српском језику*, Славистика II (1998, Београд) 85–92.

Апстракт.

Са литературом.

Резиме на руском.

200. Митриновић Вера, *О дијалектним преференцијама у српском, њољском и руском језику*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 139–150.

Са литературом.

201. Mitriновић Vера, в. бр. 223.

202. Михајловић Јелена, *Александар Терзић: Синтагме са генијивом без предлога у синтаксичким варијантним редовима у руском језику*, Београд, 1995, 282 стр., Славистика II (1998, Београд) 268–269.

Приказ.

203. Михајловић Јелена, *Међуодноси глаголске и именске рекције у руском и српском језику*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 229–232.

204. Михајловић Јелена, *О синонимским могућностима именске рекције у српском и руском језику*, Славистика III (1999, Београд) 181–185.

Апстракт.

Резиме на руском.

205. Михајловић Јелена, *Рекција у двојезичним речницима руског и српског језика*, Славистика II (1998, Београд) 162–168.

Апстракт.

Извори.

Резиме на руском.

206. Младеновић Александар, Нови граматички приручник српског језика за Русе, ЗБМСФЈИ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 178–180.

Приказ.

207. Мушовић Абдулах, *Фразеолошке јединице око соматизама у руском и српском језику којима се исказује срџба*, Славистика II (1998) 72–77.

Апстракт.

Извори.

Резиме на руском.

208. Оташевић Ђорђе, *Нова хибридна лексика у српском и руском језику*, Славистика II (1998, Београд) 99–102.

Апстракт.

Резиме на руском.

209. Павловић Тања, *Изрази „ружње живић“ и „жива вајра“ у контексту словенских народних вјеровања и митолошког мотива борбе громовника и змаја*, Славистика II (1998, Београд) 135–139.

Апстракт.

Са литературом.

Резиме на руском.

210. Петронијевић Божинка, Српско-хрватско-немачка лексикографија на прелазу из 19. у 20. век до 1918, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 425–442.

Резиме на немачком.

211. Пипер Предраг, *О кондиционалности у српском језику у вјеровању с руским*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 165–171.

Са литературом.

212. Пипер Предраг, *Просјекти српске синтаксе у светлу словенске синтаксичке типологије*, Славистика II (1998, Београд) 22–29.

Апстракт.

Резиме на руском.

213. Пипер Предраг, *Српска и словеначка грамајика у огледалу руске*, Славистика III (1999, Београд) 150–167.

Апстракт.

Са литературом.

Резиме на руском.

214. Појатић Дурија, Глаголске именице у друштвено-политичкој лексичи у руском и српском језику, Универзитет Црне Горе, Подгорица и Међурејубличка заједница за културно-просвјетну дјелатност, Пљевља, 1996, 273 стр., 21 сп.

215. Појатић Дурија, Основна питања творбе ријечи у руском и српском језику, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 469–480.

Резиме на руском.

216. Поповић Људмила, *Типологија комуникативних функција исказа и њихов језички израз у српском и украјинском језику*, Славистика II (1998, Београд) 103–108.

Апстракт.

Резиме на руском.

217. Радић-Дугоњић Милана, *Концептуална анализа имена срце у руском и српском језику*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 243–248.

Са литературом.

218. Раичевић Вучина, *Др Надежда Лашиновић-Стојановић: Српски еквиваленти руских радних глаголских вјидева у језику струке*, „Просвета“, Ниш, 1998, 161 стр., Славистика III (1999, Београд) 310–312.

Приказ.

219. Рељић Митра, *Неке руске и српске лексеме у семантичком троуглу знак-смисао-деновањ*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 249–253.

220. Сааведра Димка, Дефектност граматичких категорија на нивоу реченице и контекста у српском у поређењу са бугарским, НССУВД 28/2 (1999) 27–39.

С литературом.

Резиме на руском.

221. Сааведра Димка, Семантика „локализација објекта“ и њено изражавање у српском и бугарском језику, ЈФ LV (1999) 73–103.

Са изворима и библиографијом.

Резиме на енглеском.

222. Sawicka Irena, *Фонетски систем српског језика формиран на основу њољског фонетског система*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 547–551.

223. Спасов Људмил, Mitrinović, Vera 1990. „Poljski glagolski prefiks *pre-* i njegovi srpskohrvatski ekvivalenti *pre-* i *pro-*“. Beograd: Naučna knjiga, MJ XLII–XLIV (1991–1993/98) 442–443.

Приказ.

224. Спасов Људмил, Резултативна аспектна конфигурација изражена глаголима са суфиксима -ос-а/-с-а у македонском језику и њени еквиваленти у српском језику, ЈФ LV (1999) 67–72.

Са литературом.

Резиме на енглеском.

225. Станковић Богољуб, *Лексикографски огледи*, Славистичко друштво Србије, Београд 1999, стр. 154.

Са библиографијом аутора.

226. Стојановић Андреј, *Актуелна ишћања методологије функционално-стилстичких истраживања словенских језика у српској средини*, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 313–320.

Са литературом.

227. Стојановић Андреј, Многочленне сложене в научном стиле русског и српског језика, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 511–520.

Са литературом.

Резиме на српском.

228. Стојановић Смиљка, Соматске метафоре у енглеском и српском језику (контрастивна анализа), Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 335–360.

Са литературом.

Резиме на енглеском.

229. Стојева Тотка, *Акустичке и перцептивне карактеристике главног и второстепенног ударенија в сложних слова русског и болгарског језика*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 66–71.

Са литературом.

230. Subotić Ljiljana — Štefánik Jozef, Korean Phonology vs. Serbo-Croatian and Slovak Phonology, 36МСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 91–105.

Са библиографијом.

Резиме на српском.

231. Терзић Александар, *Творбено-семантичке карактеристике прилога на -уће/-аће, образованих од глаголских придева у савременом руском и њихови еквиваленти у српском језику*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 88–97.

Извори.

Са литературом.

232. Терзић Александар, *Функционално-семантички еквиваленци генитивних синтагми са значењем односа лица према другом лицу у руском и српском језику*, Славистика II (1998, Београд) 53–62.

Апстракт.

Са литературом.

Резиме на руском.

233. Терзић Александар, в. бр. 202.

234. Терзић Богдан, *Русская проблематика в области сербской языковой культуры нашего времени*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 83–87.

235. Терзић Богдан, *Руско-српске језичке паралеле*, Славистичко друштво Србије (Београд, 1999), 370 стр.

236. Терзић Богдан, в. бр. 242.

237. Týr Michal, *Zhoda prísudku s kvantitatívnym podmetom v slovenčine a v srbčine*, ZbSVS 15 (1993), Spolok vojvodinských slovakistov, Nový Sad 1993, 34–40.

Резиме на српском и енглеском.

238. Тошовић Бранко, *К переосмыслению глагольной системы русского, сербохорватского и немецкого языков*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 114–129.

Са литературом.

239. Тошовић Бранко, *(Псеудо)империјалности онимијских композиција у словенским језицима*, Славистика II (1998, Београд) 30–44.

Апстракт.

Са литературом.

Резиме на руском.

240. Трнавац Радослава, *Концепт имени «судьба» в русском и сербском языках*, Славистика III (1999, Београд) 214–226.

Апстракт.

Резиме на српском.

241. Трофимкина О. И., в. бр. 186.

242. Ђупић Драго, Богдан Терзић: Руско-српске језичке паралеле, КњЈ XVI/4 (1999, Београд) 111–114.

Приказ.

243. Filipović-Savić Jelena, *Novi pristup analizi preključivanja kodova*, 36МСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 153–163.

Са библиографијом.

Резиме на енглеском.

244. *Šipka Danko, *Generisanje komparativa kao decizionni proces (na primjeru poljskog, ruskog i srpskohrvatskog jezika)*, 36МСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 323–330.

Резиме на енглеском.

245. Šipka Danko, *Taksonomija różnic kulturowych w językach słowiańskich*, 36МСС 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 169–178.

Са литературом.

Резиме на српском.

246. Шульгач Виктор, *Українсько-сербська ойконимна паралель*, 36МСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 51–53.

Са скраћеницама.

Резиме на српском.

III. Прасловенски језик, словенска језичка заједница и носебна нитања појединих словенских језика

247. Баракoва Пенка, Наблoдeния вѣрху транзитивацијата на глаголите, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 255-266.

Са литературoм.

Резиме на енглескoм.

248. Баранoв В. А., *К вопросу о требованиях к автоматизированным информационно-поисковым системам обработки древнерусских текстов (поиск информации)*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инoслoвенској средини (1998, Београд) 52-56.

249. Баранoв В. А., Никифoрoва С. А., *К вопросу о фонеме «ять» в новгородских служебных минеях XI-XIV вв.*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инoслoвенској средини (1998, Београд) 57-65.

Са литературoм.

250. Баук Снежана, Славистичка истраживања Радoвана Лалића (Славистички зборник VII-VIII за 1992-1993. годину, *Славистичка истраживања Радoвана Лалића*, [главни уредник Радмило Марoјевић], Београд-Никшић 1997, стр. 170), Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 625-639.

Приказ.

251. Борисенко Вера, Русский язык. — Под ред. Е. Ширияева. — Ополе: Опольский университет, 1997. — 255 стр., ЗбМСС 54-55, Матица српска, Нови Сад 1998, 260-267.

Приказ.

252. Брајичић Олга, Супстантивација партиципа руског језика у контексту, Ријеч — часопис за науку о језику и књижевности IV/1, 1998, Никшић, 3-9.

Резиме на енглескoм.

253. Вићентић Биљана, *Сказ Људмиле Пејџрушевске*, Славистика III (1999, Београд) 227-232.

Апстракт.

С литературoм.

Резиме на рускoм.

254. Dalewska-Greif Hanna, в. бр. 270, 284.

255. Дорoрја Валентина, Духовные смыслы слова в Нагорной проповеди, *Četvrti lingvistički skup „Boškovičevi dani“ (radovi sa naučnog skupa)*, ČANU, Podgorica 1999, 183-188.

Rezime na ruskom.

256. Dudok Daniel, *Život završava teny našej slovackistiky (pri príležitosti významného jubilea Doc. PhDr. Emila Horáka, CSc)*, *Nový život* 50, br. 9-10 (1998), 491-498.

257. Dudok Miroslav, *Prakticka slovackicko príručka v Madarsku (Aladár Králík: Slovenské sloveso a jeho používanie, Budapešt, Etnikum 1997)*, *Nový život* 50, br. 1-2 (1998), 79.

Приказ.

258. Dudok Miroslav, *Slovački jezik na kraju XX veka (Slovenský jazyk. Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Ured. J. Bosak. Opole, Uniwersytet Opolski — Instytut Filologii Polskiej 1998. 170 s.)*, ЗбМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 174-178.

Приказ.

259. Dudok Miroslav, в. бр. 304.

260. Иванова Ценка, „Ред“ и „неред“ код негираних облика у јужнословенском језичком ареалу, НССУВД 27/2 (1998) 137-147.

Резиме на енглескoм.

261. Ивић Милка, Семантика и структура на словенскиот вид III, Редактори: Станислав Каролак и Људмил Спасов, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Катедра за македонски јазик и јужнословенски јазици, Скопје, 1998, стр. 234, ЈФ LV (1999) 115-123.

Приказ.

- 262. Илић Даница**, *О новом омладинском жаргону у руском језику (творбено-семантичка анализа)*, Славистика III (1999, Београд) 197–205.
Апстракт.
Са литературом.
Резиме на руском.
- 263. Јовановић Зоран R.**, *Jezik naš nasušni*, Prevodilac XVIII/3–4 (1999, Beograd) 5–10.
- 264. Kaliszan Jerzy**, *О словообразовательной синонимии и смежных явлениях в современном русском языке (на материале имен существительных)*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској средини (1998, Београд) 102–106.
- 265. Каролак Станислав**, в. бр. 261.
- 266. Končarević Ksenija**, *Ruska leksika iz religijsko-crkvene sfere i njena leksikografska obrada (konfrontacioni lingvokulturološki pristup)*, Четврти лингвистички skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 205–219.
Са литературом.
Резиме на руском.
- 267. Коробар-Белчева Марија**, Zofja Kaleta, „Ewolucja nazwisk slowiańskich“, Krakow 1991, MJ XLV–XLVII (1994–1996/98) 336–341.
Приказ.
- 268. Kosanović Marija-Magdalena**, *Antroponimi, etnonimi i toponimi u Puškinovim „Pesmama Zapadnih Slovena“*, Riječ V/1–2 (1999) 33–41.
Резиме на руском.
- 269. Косановић Марија-Магдалена**, *Универби у руском жаргону младих*, Славистика III (1999) 191–196.
Апстракт.
Резиме на руском.
- 270. Костић-Голубичић, Мирјана**, Hanna Dalewska-Greń, *Języki slowiańskie*, PWN, Warszawa 1997, s. 665, 36MCC 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 208–271.
Приказ.
- 271. Kretschmer Anna**, *Стање лингвистичке дескрипције врста речи у словенским језицима*, НССУВД 27/2 (1998) 49–53.
С литературом.
- 272. Kusal Krzysztof**, *Жаргонные пословицы — традиционное и новаторское*, Четврти лингвистички skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 199–205.
Са литературом.
Резиме на нјемачком.
- 273. Лалић Радован**, в. бр. 250.
- 274. Лашкова Лили**, *Граматицке категорије у контрастивном опису словенских језика — за и против*, НССУВД 28/2 (1999) 9–15.
Резиме на руском.
- 275. Лашкова Лили**, *За някои актуални проблеми на споставителното изследване на славянските езици*, ЈФ LIV (1998) 95–104.
Резиме на српском.
- 276. Лашкова Лили**, *Подела на врсте речи у словенским језицима — могућности и перспективе*, НССУВД 27/2 (1998) 31–37.
Резиме на руском.
- 277. Маројевић Радмило**, *Лична имена у систему антропонимских категорија прасловенског језика*, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 5–12.
Са литературом.
Резиме на руском.
- 278. Межински Марија**, *Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини. Приређивач Богољуб Сјанковић; изд. Филолошки факултет и Славистичко друштво Србије, Београд, 1998, 640 стр.*, Славистика III (1999, Београд) 305–307.
Приказ.

279. **Минова-Гуркова Лидјана**, Прашањето на кодификацијата во монографите објавени во рамките на проектот „Современи промени во словенските јазици“, Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 29–35.

Со резиме на англиски.

280. **Никифорова С. А.**, в. бр. 249.

281. **Osowicka Magdalena**, Problemy związane z realizacją oraz interpretacją fonologiczną wygłosowych grup samogłoskowych w języku polskim, *Studia linguistica polono-meridianoslavica*, 9/1998/191–198.

Со литература и резиме на српски.

282. **Павловић Тања**, Меѓународни симпозијум Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини (Београд, 1–5. јуна 1998), *ЗбМСС* 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 303–305.

Приказ.

283. **Пипер Предраг**, *Увод у славистику*, Завод за уџбенике и наставна средства Београд (1998) 168 стр.

284. ***Пипер Предраг**, Hanna Dalewska-Greń, *Języki słowiańskie*, Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, стр. 665, *ЈФ LV* (1998) 129–136.

Приказ.

285. **Пипер Предраг**, в. бр. 299.

286. **Radosavljević Natalija**, С. Ю. Головин, *Словарь практического психолога*, Харвест, Минск, 1997, 800 с., *Prevodilac XVII/1–4* (1998, Beograd) 63–65.

Prkaz.

287. **Ремнева М. Л.**, О структуре первых русских печатных грамматик, *Македонско-руски јазични...*, 109–124.

Со литература и резиме на македонски.

288. **Ристић Стана**, *Чумак Л. Н.: Синтаксис русского и белорусского языков в аспекте культурологии*, *Белорусский государственный университет, Минск, 1977, 196 стр.*, *Славистика III* (1999, Београд) 301–304.

Приказ.

289. **Sawicka Irena**, Fonologiczna wartość palatalnych odpowiedników welarnych spółgłosek w polszczyźnie, *Studia linguistica polono-meridianoslavica*, 9/1998/199–202.

Со литература и резиме на српски.

290. **Serowik Agnieszka**, Repartycja klitycznych form zaimków osobowych w języku polskim, *Studia linguistica polono-meridianoslavica*, 9/1998/211–216.

Со литература и резиме на српски.

291. **Славова Татјана**, Езикът на книга битие в тълковната палея, *Српски језик III/1–2* (1998, Београд) 465–472.

Са литературом.

Резиме на српском.

292. **Спасов Људмил**, в. бр. 261.

293. **Станковић Богољуб**, в. бр. 278.

294. **Стојнић Мила**, *Српска славистика у другој њоловини XX века: центри и њравци развоја*, *Славистика II* (1998, Београд) 17–21.

Апстракт.

Резиме на руском.

295. **Tanasić Sreto**, Verbal Forms in Pushkin's Verses: Expression of Tenses in The Originals and in Translations, *Facta Universitatis*, Vol. 2, № 6, University of Niš, 1999, 15–20.

Rezime на srpskom.

296. **Танасић Срето**, Нови славистички часопис: *Славистика*, *ЈФ LIV* (1998) 254–256.

Приказ.

297. **Тарланов Замир К.**, Тенденција к абсолютизацији субјекта в руском синтаксисе: номинативное предложение как ее реализация, *ЈФ LIV* (1998) 143–164.

Са изворима.

Резиме на енглеском.

298. Терзић Богдан, *Предраг Пићер: Увод у славистику, Завод за уџбенике и наставна средства Београд, 1998, 168 стр.*, Славистика III (1999, Београд) 320–323.

Приказ.

299. Терзић Богдан, Славистика, књига III (1999); ЗМСС 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 288–291.

Приказ.

300. Тополињска Зузана, Семантичка категорија (не)фактивности во словенските јазици, Реферати на македонските слависти..., 93–103.

Со библиографија и резиме на англиски.

301. Тополињска Зузана, Словенски стандардизациони процеси на временска оска, Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 21–28.

Со резиме на англиски.

302. Црвенковска Емилија, Капитален труд за словенската јазична фамилија, (The Slavonic Languages, edited by Bernard Comrie and Greville G. Corbett, Routledge, London and New York 1993), MJ XLV–XLVII (1994–1996/98) 341–347.

Приказ.

303. Чижикова Зузана, *Miroslav Dudok, Vývin slovistiky. Spolok vojvodinských slavikistov*, Nový Sad 1987, Славистика II (1998, Београд) 282–283.

Приказ.

304. Чумак Людмила, *Предикатно-объектне отношения как фактор выявления национально-культурной семантики синтаксических единиц*, Славистика III (1999, Београд) 267–280.

Со литературом.

305. Чумак Л. Н., в. бр. 288.

306. Szwedek Aleksander, *Dokonana interpretacja niektórych polskich czasowników niedokonanych: współdziałanie leksykonu, gramatyki i tekstu*, Studia linguistica polono-meridiano-slavica, 9/1998/61–68.

Со литература и резиме на англиски.

307. Шипка Данко, Jerzy Kaliszan, Омонимия производных слов в русском языке, УАМ, 1997, ЗМССФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 190–192.

Приказ.

IV. Етимологија, историја речи, тумачење речи, ономастика, збирке речи

308. Барјактаревић Мирко, Откуда име селу *Маџаруге* (код Пријепоља) и око њега, ОИ XIV (1998, Београд) 1–7.

Резиме на немачком.

309. Веќковић Матија, в. бр. 391.

310. Бјелегић Марга, *Таворићи*, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 119–126.

Со литературом и изворима.

Резиме на енглеском.

311. Богдановић Неделько, Псовка наша насушна, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 11–17.

312. Valić-Nedeljković Dubravka, Псовке у средству комуникација, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 114–133.

313. Влајић-Поповић Јасна, Од сумњиве потврде до прихватљиве етимологије, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 57–63.

Со литературом.

Резиме на енглеском.

314. **Влајић-Поповић Јасна**, Редак дијалекатски глагол из југоисточне Србије: *снеџирам се* и сл., НЈ XXXIII/1–2 (1999) 112–118.

Са литературом.

Резиме на енглеском.

315. **Вујовић Душанка**, Даринка Гортан-Премк, Полисемија и организација лексичких система у српскомезику (Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 14, Институт за српски језик САНУ, Београд, 1997), 36МСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 180–185.

Приказ.

316. **Вукомановић Славко**, Речи и вихове одреднице у Вуковом другом Српском рјечнику, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 203–226.

Резиме на енглеском.

317. **Вуковић Гордана**, Danko Šipka, Osnovi leksikologije i srodnih disciplina, Matica srpska, 1998 (Novi Sad: Budućnost). — 246 стр., 36МСФЛ 41, св. 2, Нови Сад 1998, 204–206.

Приказ.

318. ***Вуковић Гордана**, Религијски оними у епској народној поезији, 36МСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 49–58.

Са списком извора.

Резиме на енглеском.

319. **Вујовић Душанка**, Semantika i pragmatika reči, Tvrtko Prčić, Biblioteka Theoria, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci — Novi Sad, 1997, 36МСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 186–190.

Приказ.

320. **Вучо Јулијана**, Лексички минимум и врсте речи, НССУВД 27/2 (1998) 367–375.

С литературом.

Резиме на енглеском.

321. **Гортан-Премк Даринка**, За лексикографската дефиниција и системот на лексикографските дефиниции во еднојазичниот речник, XXV научна дискусија..., 23–26.

322. **Гортан-Премк Даринка**, О лексикографској дефиницији и систему лексикографских дефиниција у једнојезичном речнику, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука XXI/2 (1996/99) 105–123.

Со резиме на македонски.

323. **Гортан-Премк Даринка**, в. бр. 315, 332.

324. ***Грковић Милица**, Лично име и књижевно дело, 36МСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 63–68.

Резиме на руском.

325. **Dešić Milorad**, Antonimi u novijim rječnicima srpskog jezika, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeve dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 111–117.

Rezime na engleskom.

326. **Дешић Милорад**, Неки аспекти проучавања опсцене лексике, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 29–39.

327. **Добрев Иван К.**, Распространение и употреба на названието Балкан в някои от тюркските езици, ЈФ LV (1998) 105–113.

Са литературом.

Резиме на српском.

328. **Драгићевић Рајна**, О могућим интерпретацијама семантичког односа придева *грд* и *горд*, ЈФ LV (1998) 29–36.

Са библиографијом.

Резиме на енглеском.

329. Драгићевић Рајна, Перспективизација придева који означавају људске особине, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 397–408.

Са библиографијом.

Резиме на енглеском.

330. Ђуровић Радосав, Микротопонимија Бијелог брда и Трнаваца у вишеградском Старом влаху, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 289–328.

Са литературом.

Резиме на руском.

331. Етимолошки одсек САНУ, Огледна свеска, Институт за српски језик САНУ, Београд 1998, 99.

332. Ивић Милка, Даринка Гортан-Премк, Полисемија и организација лексичког система у српском језику, изд. Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, нс, књ. 14, Београд, 1997, стр. 188, ЈФ LIV (1998) 201–203.

Приказ.

333. Јовановић Младен, *Značenje, ekvivalencija, korespondencija*, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Београд) 36–55.

Rezime na engleskom.

334. Јовановић R. Zoran, *O nekim nazivima zemalja i naroda u srpskom jeziku*, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Београд) 30–35.

335. Јоковић Милојуб, The metaphor of Hilandar in the contemporary Serbian poetry, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 555–562.

Резиме на српском.

336. Кишова Маријана, Nomina loci u savremenom srpskom jeziku, ODP štamparija „Trebinje“ — Univerzitet Srne Gore — Podgorica, 1999, 104 стр.

337. Клајн Иван, Врсте романизама у савременом српскохрватском језику и путеви њиховог доласка, ЗбМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 69–89.

338. Клајн Иван, Граматички и лексикографски статус глаголских именица од невршених глагола, НССУВД 27/2 (1998) 149–157.

С литературом.

Резиме на енглеском.

339. Ковачевић Милош, Метонимија и синегдоха, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 171–202.

Резиме на енглеском.

340. Кончаревић Ксенија, Из проблематике конфронтационе лингвокултурологије (ономастика и православна култура), Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 71–99.

Резиме на руском.

341. Kunzmann-Müller Barbara, Perzeptionsverben als objekt der serbischen lexikographie, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 255–268.

Са литературом.

Резиме на српском.

342. Лиљић Драган, Вулгаризми у прози Слободана Џунића, Зборник радова „Опсцена лексика (1998, Ниш) 103–113.

343. Лома Александар, Лудмер, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 13–28.

Са литературом.

Резиме на немачком.

344. Љубипковић Ненад, Семантика и симболика синтагме Света Гора и лексема „Вилиндар“ и „Вилендар“ у нашој епској народној поезији, НССУВД 28/1 (1999) 187–198.

Резиме на руском.

345. Мандић Марија, Скудити „под прстен“ девојку, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 831–846.

Са изворима и литературом.

346. Марјановић Слободан, Скраћеничке сложенице и ортографска форма, НЈ XXXIII/1-2 (1999) 47-55.
Са литературом.
Резиме на руском.
347. Марковић Јордана, Секундарна значења лексике са кореном *ser-*, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 70-76.
348. Марковић Јордана, Сувишне речи и њихова употреба у говору, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 793-798.
349. Matavulj Simo, в. бр. 362, 363, 364.
350. Милојевић Јелисавета, Над проблемом лексичког значења, Стана Ристић, Милана Радић-Дугоњић: *Реч, смисао, сазнање (студија из лексичке семантике)*, Београд: Филозофски факултет, 1999, 267 страна, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 913-918.
Приказ.
351. Милосављевић Вера, *Појиснуто име Србијанац*, Србистика/Serbica, Филолошки факултет, бр. 2-3, Приштина 1998, 75-81.
Резиме на енглеском.
352. Митков Маринко, Јазичното и вонјазичното кај сопственото име, МЈ XLII-XLIV (1991-1993/1998) 279-284.
Рефератот од Седмата југословенска ономастичка конференција, Приштина 1987 г.
353. Мршевић-Радовић Драгана, Из српске фразеологије: *ћући као заливен*, КњЈ XLIV/1 (1998, Београд) 35-37.
354. Мршевић-Радовић Драгана, Место фразеологије у настави српског језика, КњЈ XLVI/1-3 (1999, Београд) 57-64.
355. Мршевић-Радовић Драгана, Максим — лично име или апелатив, НССУВД 27/2 (1998) 377-384.
356. Мршевић-Радовић Драгана, Милан Шипка: *Зашто се каже?* КњЈ XLVI/1-3 (1999, Београд) 119-122.
Приказ.
357. Муратагић-Туна Хаснија, О вулгаризмима у неким књижевним делима, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 89-102.
358. Muratagić-Tuna Hasnija, *Leksički sinonimi u delima savremenih pisaca*, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 71-89.
Rezime na francuskom.
359. Nedić Branko, *Engleska terminologija u bilansima stanja i uspeha preduzeća*, Prevodilac XVII/1-4 (1998, Beograd) 56-59.
360. Nikolić M., *O nekim novim rečima u srpskom jeziku*, Prevodilac XVIII/3-4 (1999, Beograd) 20-22.
361. Nikolić M., *O strancima i stranim imenima*, Prevodilac XVIII/1-2 (1999, Beograd) 21-23.
362. Ostojić Branislav, O supstantivnoj semantičko-tvorbenoj strukturi nekih crnogorskih pejorativa (na materijalu iz Zbirke riječi sa crnogorskog govornog područja druge polovine 19. vijeka), Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 43-55.
Rezime na engleskom.
363. Ostojić Branislav, Simo Matavulj i crnogorska leksikografija (1), PR, 13-14, 15. septembar, 11 (1999).
364. Ostojić Branislav, Simo Matavulj i crnogorska leksikologija (2), PR, 17-18, 15. oktobar, 14 (1999).
365. Ostojić Branislav, Simo Matavulj i crnogorska leksikologija (3), PR, 19-20, 19. novembar, 13 (1999).
366. Оташевић Ђорђе, Нове и незабележене речи, НЈ XXXIII/1-2 (1999) 173-184.
Са изворима.

367. Павловић Звездана, Веза хидронимске основе *мир-* са прасловенским кореном **ter-*, ЗбМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 37–45.
Резиме на руском.
368. Павловић Звездана, О метонимији у ономастици (хидроним–ојконим), ЈФ LIV (1998) 105–110.
Резиме на руском.
369. Павловић Звездана, О топониму *Приче*, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 107–111.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
370. Pázmány Péter, в. бр. 392.
371. Pásztor Kicsi Mária, Számítógépes neologizmusok a sajtóban (Računarski neologizmi u štampi), Hungarológiai Közlemények 3, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 65–74.
Sa napomenama.
Sa literaturom.
Rezime na engleskom.
372. Петровић Владислава, Употреба фразеологије у комедијама Ј. Ст. Поповића, ЗбМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 103–111.
Резиме на руском.
373. Петровић Миодраг, Смисао речи исправление, АП 21 (1999) 9–15.
Резимеи на руском и српском.
374. Петровић Снежана, *Ни абера нема*, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 90–98.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
375. Петровић Снежана, Сх. *бага* „обољење зглобова код коња и људи“ и сродне речи, ЈФ LIV (1998) 175–185.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
376. Петровић Тања, Буг — превит кравај (парна конструкција у фолклорним текстовима о обредном хлебу), Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 821–830.
Са литературом.
377. Пецо Асим, Из деκлинационе проблематике антропонима у нашем језику, НССУВД 27/2 (1998) 167–176.
378. Пецо Асим, Место турцизама у српском језику и правопису, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 237–254.
Резиме на енглеском.
379. Пецо Асим, Микротопонимија Габсле, ОП XIV (1998, Београд) 9–70.
Резиме на немачком.
380. *Пижурица Мато, Прилози за етимологију и географију речи, ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 223–226.
Резиме на руском.
381. Пипер Предраг, Огледна свеска, Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ, уредник Павле Ивић, Београд, 1998, стр. 99 (= Библиотека Јужнословенског филолога, нс., књ. 15), ЈФ LV (1999) 143–149.
Приказ.
382. Pitzek Mitar, Zum Problem der Wörterbuchtypologie am Beispiel der deutschen Lexikographie, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 451–463.
Са литературом.
Резиме на српском.
383. Поповић Ј. Ст., в. бр. 372.
384. Prčić Tvrčko, в. бр. 319.
385. Радић-Дугоњић Милана, в. бр. 350, 398.
386. Радић Јованка, О граматичкој структури топонима (*на примерима из беличког краја*), НССУВД 27/2 (1998) 279–288.
Резиме на енглеском.

- 387. Радић Јованка**, О творбеној структури етника, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 749-758.
Са литературом.
- 388. Радић Првослав**, Етимолошка фигура и деривација, МЈ XLII-XLIV (1991-1993/1998) 257-270.
Со примери од српскиот јазик.
Со извори и Са литературом.
- 389. Радић Првослав**, Суфикс *-лија* у грађењу имена становника од имена места или области, ЈФ LV (1998) 47-66.
Са литературом.
Резиме на руском.
- 390. Радовић-Гешић Милица**, Творба топонима са префиксом *за-*, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 65-69.
Резиме на руском.
- 391. Radulović Zorica**, О лексичи Matije Веќковића, Stvaranje (jun-avgust 1999), 596-606.
- 392. Rajšli Pona**, Pázmány Péter szövegeinek frazeológiai vizsgálata (Frazeološke analize tekstova Petera Pazmanja), Hungarológiai Közlemények 3, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 7-26.
Са нарoменaмa.
Rezime na engleskom.
- 393. *Ракић Станимир**, Да ли је „китоловац“ ловац на китове?, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 253-258.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 394. Рамић Никола**, О значењу придева *снисходљив*, НЈ XXXIII/1-2 (1999) 68-75.
Са изворима и литературом.
Резиме на енглеском.
- 395. *Рафо Антон М.**, О једном фразеологизму у српскохрватском, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 247-252.
Резиме на италијанском.
- 396. Ristić Stana**, Kognitivne jedinice u strukturi koncepta reči duša u srpskom jeziku (model konceptualne analize leksičkog značenja), Četvrti lingvistički skup „Boškovićevi dani“, radovi sa naučnog skupa), SANU, Podgorica 1999, 133-145.
Literatura i izvori.
Rezime na engleskom.
- 397. Ристић Стана**, Опсцене речи у Речнику САНУ, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 18-28.
- 398. Ристић Стана, Радић-Дугоњић Милана**, Реч. Смисао. Сазнање: Сјудије из лексичке семантике, Филолошки факултет (Београд, 1999), 276 стр.
- 399. Ристић Стана**, в. бр. 350.
- 400. Родић Никола**, *Посѣшуман* и *иосѣшумно* или *иосѣшуман* или *иосѣшумно*, НЈ XXXIII/1-2 (1999) 42-46.
Резиме на француском.
- 401. Sikimić Biljana**, Analia Serbica, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 48-69.
- 402. Сикимић Биљана**, Кожа деверска, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 337-360.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 403. Сикимић Биљана**, Невестинска имена: од хипокористика до пејоратива, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 29-55.
Са литературом.
Резиме на енглеском.

404. Сикимић Биљана, Птица *богомљица*, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 76–89.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- IV/1–2 (1999, Београд) 145–148.
Резиме на енглеском.
406. Станојчић Живојин, О специфичној употреби неких облика у језику „Сеоба“ М. Црњанског, НССУВД 27/2 (1998) 159–165.
С литературом.
Резиме на енглеском.
407. Старчевић Зоран, Лингвистичко вредновање *жене* и структура дискурса у пословици и реклами, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 409–424.
Резиме на енглеском.
- IV/1–2 (1999, Београд) 767–776.
Са литературом.
409. Стијовић Данило, Ономастика дела северне Метохије, ОП XIV (1998, Београд) 157–256.
Резиме на немачком.
410. Стијовић Светозар, Прилог речнику српских личних имена, ЈФ LIV (1998), 111–119.
Резиме на руском.
411. Subotić Ljiljana, Semantika i narodna taksonomija biljnog i životinjskog sveta (Predlog za moguća istraživanja), Četvrti lingvistički skup „Boškovićevi dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 97–111.
Са литературом.
Rezime na englesком.
412. Терзић Богдан, О неким крајинским *топонимима*, Мили Стојнић у част (1999, Београд) 161–165.
413. Ђупић Драго, Демонолошка лексика у источној и јужној Србији, Етно-културолошки зборник V, Сврљиг 1999, 161–166.
414. Ђупић Драго, Лична имена у дјелу П. А. Ровинског о Црној Гори, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 329–336.
Резиме на енглеском.
415. Ђупић Драго, Опсцена лексика и дијалекатски речници, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 40–47.
416. Ђупић Жељко, Савремена лична имена у грађи „Ономатолошких прилога“ — статистичка обрада, ОП XIV (1998, Београд) 73–153.
Резиме на руском.
417. Џунић Слободан, в. бр. 342.
418. Šipka Danko, в. бр. 317.
419. Šipka Danko, Osnovi leksikologije i srodnih disciplina, Matica srpska, Novi Sad 1998, 245 стр.
420. Шипка Милан, Бројни и многобројни : (или исправка једне исправке), Језик данас 6 (1998) 20–21.
421. Шипка Милан, Зашто се каже? : (поријекло четири фразема), Језик данас 5 (1998) 10–13.
422. Шипка Милан, Још о лексичком сиромашењу језика, Језик данас 8 (1998) 14–17.
423. Шипка Милан, Примери лексичког сиромашења језика, Језик данас 7 (1998) 12–14.
424. Шипка Милан, в. бр. 356.
425. Шћепановић Михаило, Категоризација врста ријечи у ономастичкој номинацији, НССУВД 27/2 (1998) 289–297.
С литературом.

426. Шћепановић Михаило, *Од авеи до шумске мајке* (Шпиро Кулишић, Петар Ж. Петровић, Никола Пантелић, *Српски митолошки речник*, друго допуњено издање, [припремио и уредио Никола Пантелић], Етнографски институт САНУ, Интерпринт, Београд, 1998, стр. XX + 485), Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 649-650.

Приказ.

427. Шћепановић Михаило, Херцеговачко презиме *Пичеџа*, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 623-632.

Са изворима и литературом.

Резиме на руском.

428. Schubert Gabriella, О семантици неких властитих имена у српском језику и у другим словенским језицима, НССУВД 27/2 (1998), 97-111.

С литературом.

V. Несловенски језици

429. Andrić Edita, Padežni nastavci mađarskih imenica, ГФФНС 26 (1998), 109-124.

Резиме на енглеском.

430. Вучо Јулијана, Gabriele Palloti, La seconda linea, strumenti Bompiani, Milano 1998, стр. 380, Ријеч — часопис за науку о језику и књижевности IV/2, 1998, Никшић, 80-82.

Приказ.

431. Vučo Julijana, Italijanski jezik u Crnoj Gori danas, Ријеч V/1-2 (1999), 24-33.

Резиме на италијанском.

432. Вучо Јулијана, Teledidattica e insegnamento delle lingue straniere (прир. Giovanni Dotolli), Ријеч — часопис за науку о језику и књижевности, IV/1, 1998, Никшић, 78-80.

Приказ.

433. Добрев Иван К., Семантико-функционалното единство и взаимна адекватност при частите на речта в туркските езици, ЈФ LIV (1998) 187-200.

Са библиографијом.

Резиме на српском.

434. Dotolli Giovanni, в. бр. 432.

435. Đukanović Jovan, Hans. G. Hönig: *Konstruktives Übersetzen*, Prevodilac XVIII/3-4 (1999, Beograd) 42-44.

Приказ.

436. Kakuk Zsuzsa, в. бр. 442.

437. Lánz Irén, É Kiss Katalin — Kiefer Ferenc — Siptár Péter: Új magyar nyelvtan (Nova mađarska gramatika), Hungarológiai Közlemények 1-2, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 121-130.

Приказ.

438. Molnár Csikós László, Kassai Ilona: Fonetika (Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó 1998, 283 а.) (Фонетика), Hungarológiai Közlemények 4, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 125-130.

Приказ.

439. Palloti Gabriele, в. бр. 430.

440. Петронијевић Божинка, Nomina agentis auf -i/-o im gegenwärtigen Deutsch, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 361-388.

Са литературом.

Резиме на српском.

441. Rajšli Ilona, Kakuk Zsuzsa: A török kor emléke a magyar szókincsben (Tragovi turskog doba u mađarskoj leksici), Hungarológiai Közlemények 3, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 85-88.

Приказ.

442. **Samardžić Mila**, Pragmatički konektori u savremenom italijanskom jeziku, Riječ V/1-2 (1999), 41-54.
 Резиме на италијанском.
443. **Срдић Смиља**, Acta germanica 8 (1999) *Schnittstelle Deutsch*. Лингвистичке студије из Сегедина. Зборник посвећен Павици Мразовић, изд. Peter Bassola, Christian Oberwaghen и Guido Schnieders, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 901-906.
 Приказ.
444. **Срдић Смиља**, Језичко-историјско истраживање и рани нововисоконемачки језик, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 443-449.
 Са литературом.
 Резиме на немачком.
445. **Faragó Kornélia**, A térvizonyok nyelve (Језик просторних односа), Hungarológiai Közlemenyek 4, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 21-30.
 Са парменема уз текст.
 Резиме на енглеском.
446. **Хлебец Борис**, Главни значењски типови двочланих глагола са партикулом 'чр' у енглеском језику, Рјеч — часопис за науку о језику и књижевности, IV/2, 1998, Никшић, 3-8.
 Са литературом.
 Резиме на енглеском.
447. **Чулић Грацијела**, Концепција наставних програма из италијанског језика у старим которским средњим школама, Рјеч — часопис за науку о језику и књижевности, IV/1, 1998, Никшић, 9-22.
 Резиме на италијанском.

VI. Балканологија

448. **Аргировски Мито**, Палеобалканската основа bal- во македонската микротопонимија, MJ XLII-XLIV (1991-1993/1998) 317-323.
449. **Велковска Снежана**, Сум и има- конструкциите во рамките на балканскиот јазичен сојуз, MJ XLII-XLIV (1991-1993/1998) 285-299.
 Со литература.
450. **Greenberg Robert D.**, в. бр. 458.
451. **Иванова Ценка**, Езикова историја и езикова прогностика -въ основа на съпоставителното езикознание (Перспективи на балканославянския ареал), JФ LIV (1998) 131-141.
 Са цитираном литературом.
 Резиме на српском.
452. **Марков Борис**, Norbert Reiter, „Grundzüge der Balkanologie: ein Schritt in der Eurologistik“, Berlin 1994, Harrasowitz-Verlag, Wiesbaden, 699 S., MJ XLV-XLVII (1994-1996/98) 352-357.
 Приказ.
453. **Мутавић Предраг**, Бројеви у балканским језицима, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 777-792.
454. **Радић Првослав**, За еден начин на експрезивизација во балканословенските говори, Придавски образувања со завршок -осан, MJ XLV-XLVII (1994-1996/1998) 179-186.
 Со извори и Са литературом.
455. **Reiter Norbert**, в. бр. 452.
456. **Sawicka Irena**, Charakterystyka fonetyczna centralnego obszaru ligi bałkańskiej, MJ XLV-XLVII (1994-1996/98) 168-175 + 2 к.
 Со литература.
457. **Сувајић Бошко**, Рецепција косовског предања у бугарској фолклорној традицији, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 491-515.
 Резиме на руском.

458. Танушевска Лидија, Robert D. Greenberg; „The Balkan Slavic Appellative, Lincom Europa, München–Newcastle, 1996, MJ XLV–XLVII (1994–1996/98) 394–406.

Приказ.

459. Шмигер Роланд, Јадрениот модел на балканскиот глаголски систем, MJ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 139–158.

Со литература.

VII. Старословенски јазик и неговите редакције

460. Илиевски Петар Хр., Сесловенски и универзални пораки во „Прогласот на светото Евангелие“ од Константин Кирил, Македонско-руски јазични..., 31–44.

Со „Прилог кон св. Евангелие“, стр. 44–51.

Резиме на англиски.

461. Макаријоска Лилјана, 1100 години од хиротонизирањето на свети Климент во епископ и доаѓањето на свети Паум во Охрид, Зборник на трудови, Македонска православна црква, Охрид 1996 година, MJ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 358–361.

Приказ.

462. *Маројевиќ Радмило, Имена по мужу у старословенском језику, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 179–183.

Резиме на руском.

463. Маројевиќ Радмило, Studia palaeoslavica. III (Старословенски облици *безоуми, бесчинаи, бесјосагаѝ*), ЈФ LIV (1998) 165–173.

Са литературом.

Резиме на руском.

464. Миовски Мито, Кон проблемот на провениенцијата на црковнословенските ракописи, MJ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 175–181.

465. Родић Никола, Јеванђељски речник српске редакције — pro et contra, ЈФ LIV (1998) 247–253.

466. Темчин Сергей Јорьевич, Текстологическая история Добромирова евангелия по данным внутренней реконструкции, MJ XLII–XLVII (1994–1996/1998) 81–106.

VIII. Српски (српскохрватски јазик)

а) Фонетика и фонологија

467. *Гудурић Снежана, Нешто о природи гласа [x] и неговој употреби у савременом српском језику, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 83–92.

Резиме на француском.

468. Дешић Милорад, Граматичке категорије и акценат у новијим рјечницима српског језика, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 243–254.

Резиме на англиском.

469. *Драгни Гордана, Фонолошки опис говора Брезове у доњем току Студенице, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 93–101.

Резиме на руском.

470. Ивић Павле, Расправе, студије, чланци. 1. О фонологији, Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Сремски Карловци — Нови Сад 1998, 751.

471. Ивић Павле, Судбина предњонепчаних африката и консонанта x у муслиманским говорима Србије и Црне Горе, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 35–40.

Резиме на руском.

472. Ивић Павле, в. бр. 479.

473. Јокановић-Михајлов Јелица, Категорија узвичности — прозодијска структура и реченични модели, НССУВД 28/2 (1999) 119–125.

Резиме на руском.

474. Остојић Бранислав, в. бр. 476.

475. Петровић Драгољуб, Куда су се запутили српски акценти?, Језик данас 6 (1998) 4–8.
476. Симић Радоје, Бранислав Остојић, Основи фонологије српског књижевног језика, (четврто издање), Универзитет Црне Горе, Подгорица, 1998, 269 стр.
477. Стакић Милан, Деривациона фонетика — у ужем смислу, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 109–125.
Резиме на енглеском.
478. Стојменовић Чедомир, Напомене о акценту именица у служби и *Житију Стефана Дечанског (Дечански ирејис)*, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 277–287.
Резиме на руском.
479. Ђулум Марија, Нова књига у издању Целокупних дела Павла Ивића (X/1: Расправе, студије, чланци 1. О фонологији. Приредио Драгољуб Петровић. Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад 1998), ЗБМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 188–193.
Приказ.
480. Ćurčić Drago, Književni akcenat i škola, PR, svečani broj, 15. februar, (1999) 8.

б) Граматика, граматичка питања и питања развоја српског књижевног језика

481. Антонић Ивана, Заборављена енклитика *ју*, Језик данас 6 (1998), 8–11.
482. *Antonić Ivana, Jedan tip klauze s veznikom kada, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 17–22.
Резиме на енглеском.
483. Антонић Ивана, О променама у језику уопште и о променама у српском језику током друге половине XX века посебно (Поводом два паралелна издања књиге: Милорад Радовановић — редактор, коаутори: Милорад Радовановић, Бранислав Брборић, Иван Клајн, Драгољуб Петровић, Живојин Станојчић, Милош Луковић, Драго Ђупић, Митар Пешикан, *Српски језик на крају века*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Службени гласник, 1996: 1–201; *Najnowsze dzieje języków słowiańskich*. Српски језик, *Opole: Uniwersytet Opolski — Instytut Filologii Polskiej*, 1996: VII, 1–207.), ЗБМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 151–158.
Приказ.
484. Антонић Ивана, Систем темпоралних везника у стандардном српском језику, НССУВД 27/2 (1998) 205–213.
485. Већковић Матија, в. бр. 565.
486. Биговић-Глушица Рајка, Граматички систем — концизно и јасно. Бранислав Остојић, Кратка прегледна граматика српскога језика, Унирекс, Подгорица 1997, 160 стр., ПР бр. 15–16, 1998, 22.
Приказ.
487. Bigović-Glušica Rajka, Specifični slučajevi tvorbe pridjeva u jeziku crnogorskih pisaca XIX vijeka (Pridjevi na -ći), Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 89–97.
Rezime na engleskom.
488. Bojović Draga, Strukturno-semantički i terminološki status problema kongruencije u srpskom jeziku, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 161–172.
Rezime na ruskom.
489. *Vasić Vera, Ауторизација исказа као израз субјективног става у Српској граматизи Вука Ст. Караџића, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 35–40.
Резиме на енглеском.
490. Васић Вера, Синтаксичка кореференцијалност, ЈФ LIV (1998) 79–86
Резиме на енглеском.

491. Vojvodić Dojčil, Verba dicendi u performativnoj upotrebi (pokušaj semantičke interpretacije), Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 219–229.

Sa literaturom.

Rezime na ruskom.

492. Војводић Дојчил, „Корелациона граматика“ — могућности и перспективе, Бранко Тошовић. Глаголни категориал. Das verbale Kategorial. Opole–Graz: Uniwersytet Opolski — Universität Graz, 1998, 125 с., 36МСС 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 255–260.

Приказ.

493. *Вујовић Душанка, Конкуренција суфикса -ика/-ица, 36МСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 41–47.

Са литературом.

Речници.

Резиме на руском.

494. Грицкат Ирена, Још о неким колебањима у српском глаголском систему, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 45–50.

Резиме на руском.

495. Грицкат Ирена, Потенцијал у служби исказивања хабитуалности — и неколико напомена поводом ове конструкције, ЈФ LIV (1998) 35–40.

Резиме на руском.

496. *Грицкат Ирена, Предлози у синтагмама са временским значењем, 36МСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 59–61.

Резиме на руском.

497. Дабић Богдан Ј., Павле Ивић, Преглед историје српског језика (Издавачка књижевница З. Стојановића, Сремски Карловци — Нови Сад, 1988, стр. 344), ЈФ LV (1999) 115–123.

498. Dezső László, Two Aspects of the Study of Animacy and Case: A Contribution to the Long-Range History of Serbian, 36МСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 7–17.

Са библиографијом.

499. Драгићевић Рајна, О српско-хрватским ономатопејским именицама с елементом -т- у суфиксу, ЈФ LIV (1998) 121–130.

Са библиографијом.

Резиме на енглеском.

500. Драгићевић Милан, О деклинационим формама придјева неодређеног вида у савременом српском језику, Радови (1998, Бања Лука) 35–39.

Са литературом.

Резиме на руском.

501. Ивић Милка, О реченицама типа ОТИШЛА ЈЕ КОД МАЈКЕ / ОТИШЛА ЈЕ ДО МАЈКЕ, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 1–4.

Резиме на енглеском.

502. *Ивић Милка, О одредби извештај, 36МСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 109–116.

Са цитираном литературом.

Резиме на енглеском.

503. Ивић Павле, Вук Караџић и Меша Селимовић, 36МСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 23–36.

504. *Ивић Павле, Ново читање Даничићевог Рата за српски језик и правопис, 36МСКЈ XLV, св. 1–3, Матица српска, Нови Сад 1997, 153–163.

Резиме на немачком.

505. Ивић Павле, в. бр. 497.

- 506. Јармак Вероника**, Рефлекси индоевропског суфикса *-иско* у савременом српском језику и другим словенским и несловенским језицима, НССУВД 28/2 (1999) 219–225.
- 507. Jachnow Helmut**, Категорија персоналности — суштина и функције, НССУВД 28/2 (1999) 107–118.
С литературом.
Резиме на руском.
- 508. Jelinek Milan**, Порекло и функција нове врсте предлога у српском језику, НССУВД 27/2 (1998) 183–189.
С литературом.
Резиме на немачком.
- 509. Jokanović-Mihajlov Jelica**, О novom značenju jednog tipa dvočlanog zameničkog atributa, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 199, 145–151.
Rezime na ruskom.
- 510. Јокановић-Михајлов Јелица**, Узвици као врста речи, НССУВД 27/2 (1998) 247–252.
Резиме на руском.
- 511. *Јоцић Мирјана**, Семантичко-контекстуалне специфичности конструкције око + генитив, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 151–158.
Резиме на руском.
- 512. Kakridis Yannis**, Утврђивање творбених категорија и парадигматски приступ, НССУВД 28/2 (1999) 181–187.
С литературом.
Резиме на енглеском.
- 513. Караџић Вук**, в. бр. 503, 605, 608.
- 514. Kerkez Dragana**, Odnos rečenica sa perifrastičnim predikatskim konstrukcijama i rečenica sa finitnim glagolskim oblikom, Riječ V/1–2 (1999), 54–61.
Sa literaturom.
Rezime na ruskom.
- 515. Кликовац Д.**, в. бр. 527.
- 516. Ковачевић Милош**, Диференцијација партикула и хомоформних (дијелова) језика, НССУВД 27/2 (1998) 215–228.
Резиме на енглеском.
- 517. Ковачевић Милош**, Najkraća gramatika srpskohrvatskog jezika (Snježana Kordić, Serbo-Croatian, Lincom Europa, Languages of the World, Materials 148, München–Newcastle, 1997, 71 стр.), ЗБМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 201–206.
Приказ.
- 518. *Ковачевић Милош**, О типовима нагомилавања везника, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 159–169.
Резиме на руском.
- 519. Ковачевић Милош**, в. бр. 528, 570.
- 520. Кордић Сњежана**, Конгруенција с „Ви“ из поштовања, НССУВД 28/2 (1999) 127–139.
С литературом.
Резиме на немачком.
- 521. Кордић Сњежана**, Личне замјенице као језичка универзалија, Рјеч — часопис за науку о језику и књижевности, IV/2, 1998, Никшић, 17–29.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 522. Кордић Сњежана**, Сложени везник *шим више шито*, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 5–14.
Са литературом.
Резиме на немачком.

- 523. Kordić Snježana**, в. бр. 519.
- 524. Corin Andrew R.**, Хијерархије у изражавању номиналног предиката у српском језику, НССУВД 28/2 (1999) 247–256.
С литературом.
Резиме на енглеском.
- 525. Korytowska Anna**, Próba określenia izochronizmu w języku serbskim, *Studia linguistica polono-meridianslavica*, 9 (1998) 203–210.
Со литература, табели и резиме на руски.
- 526. Лаловић Р. Раде**, Научан и утемељен приступ синтакси. Милош Ковачевић, Синтакса сложене реченице у српском језику, Рашка школа и СПИКД „Просвјета“, Бг/Србије 1998, ПР бр. 14–20, 1998, 22.
Приказ.
- 527. Лаловић Р. Раде**, Произвољност система или систем произвољности (Поводом уџбеника „Језик и језичка култура 1 и 2“, III допуњено издање, Стручна књига, Бг, 1997, — аутори — Љ. Николић, Ж. Станојчић, Д. Кликовац), ПР бр. 11–12, 1998, 25.
- 528. Ломпар Весна**, Статус и класификација речци у сербокroatистичким граматицама, НССУВД 27/2 (1998) 239–246.
С литературом.
Резиме на енглеском.
- 529. Lubaš Władisław**, Граматичке категорије у ономастици, НССУВД 28/2 (1999) 41–49.
С литературом.
- 530. Максимовић Десанка**, в. бр. 559.
- 531. Маринковић Небојша**, Апроксимативни бројеви у систему врста речи, НССУВД 27/2 (1998) 177–182.
Резиме на енглеском.
- 532. Маринковић Ружица**, Над књигом о реду речи (Љубомир Поповић, *Ред речи у реченици*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 1997, стр. 384), Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 631–637.
Приказ.
- 533. Марјановић Слободан**, Глаголски облици у временским и погодбеним реченицама, Филозофски факултет у Нишу, Библиотека *Монографије* 1 (1999, Ниш) 1–250, 24 стр.
- 534. Марјановић Слободан**, Значај дериватолошких средстава за морфолошку класификацију, НССУВД 27/2 (1998) 263–271.
С литературом.
- 535. Маројевић Радмило**, Граматичке категорије у српском језику (из компаративно-историјске и теоријско-методолошке перспективе), НССУВД 28/2 (1999) 17–26.
Резиме на енглеском.
- 536. Mikkelsen Hans Kristian**, Предлог „морфолошке“ класификације речи српског језика (Теорија врста речи *Vigga Brøndala*), НССУВД 27/2 (1998) 83–95.
С литературом и прилозима.
- 537. Милићевић Љиљана**, Срето Танасић: Презент у савременом српском језику, КњЈ XVI/4 (1999, Београд) 115–125.
Приказ.
- 538. Московљевић Јасмина**, Параметри од значаја за лексичко-синтаксичку супкатегоризацију глагола у српском језику, НССУВД 27/2 (1998) 125–135.
С литературом.
Резиме на енглеском.
- 539. Mrkaić Vlagota**, Pozicija subjekta u pjesmama Milana Rakića (*Iskrena pesma, Dolap, Nasleđe*), ВаО 3 (1999) 105–115.
- 540. Муратагић-Туна Хаснија**, Нешто о двородним именицама, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 521–544.
Резиме на руском.

541. **Nehring Dieter**, (Граматицке) категорије и питања промена (књижевног) језика, НССУВД 28/2 (1999) 203–217.
542. **Николић Љ.**, в. бр. 527.
543. **Николић Мирослав**, О речима изведеним од имена одн. презимена познатих личности, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 24–35.
Са цитираном литературом и изворима.
Резиме на енглеском.
544. **Novakov Predrag**, Jedna reinterpretacija kategorije glagolskog vida, 36МСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 133–139.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
545. **Остојић Бранислав**, Двородност и комбиновани род у парадигматској структури именица на -а у српском језику, НССУВД 28/2 (1999) 97–106.
Резиме на руском.
546. **Остојић Бранислав**, Извори и моћ језика Петра I Петровића, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 71–82.
Резиме на енглеском.
547. **Остојић Бранислав**, Кратка прегледна граматика српског језика, (друго издање), ИТП Коло, Никшић, 1998, 160 стр.
548. **Остојић Бранислав**, Мјесто и значај језика Стевана Сремца у српском књижевном језику, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 141–148.
Резиме на енглеском.
549. **Остојић Бранислав**, О једном типу замјеничких и прилошких везника у српском језику, НССУВД 27/2 (1998) 197–204.
Резиме на енглеском.
550. **Ostojić Branislav**, О сногорском књижевнојезичком изразу II, Centar za informativnu djelatnost, Nikšić, 199, 222 стр.
551. **Остојић Бранислав**, в. бр. 486.
552. **Perić Aleksandar**, *Rasprave o jeziku: Jugoslovenstvo, srpskohrvatski i srpski jezik*, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Београд) 5–9.
Са литературом.
553. **Петровачки Љиљана**, Напоредне конструкције у настави српског језика, КњЈ XLV/2–4 (1998, Београд) 59–74.
Са литературом.
554. **Петровачки Љиљана**, Односне реченице у настави, КњЈ XLIV/1 (1998, Београд) 72–86.
Са литературом.
555. **Петровић Владислава**, Бранко Тошовић, Глагољный категориал (Das Verba-le Kategorial), Uniwersytet Opolski — Institut Filologii Polskiej, Universität Graz — Institut für Slawistik, Opole–Graz 1998, 36МСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 197–200.
Приказ.
556. ***Петровић Владислава**, Евентивни глаголи као темпорални модификатори реченичног садржаја, 36МСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 201–207.
Резиме на руском.
557. **Петровић Владислава**, Парадигматика предикатских израза типа 'време је', НССУВД 28/2 (1999) 167–172.
558. **Peco Asim**, Imenice na -š u našem jeziku — postanak i značenje, Četvrti lingvistički skup „Boškovičevi dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 15–37.
Rezime na engleskom.
559. **Пецо Асим**, Употреба претериталних времена у књижевном делу Десанке Максимовић, ЈФ LIV (1998) 59–78.
Резиме на руском.
560. **Пипер Предраг**, О кондиционалности у простој реченици, ЈФ LIV (1998) 41–58.
Са цитираном литературом.
Резиме на руском.

- 561. Поповић Љубомир**, Реченични функтори, НССУВД 27/2 (1998) 385–403.
С литературом.
Резиме на енглеском.
- 562. Поповић Љубомир**, в. бр. 532.
- 563. Prčić Tvrtko**, Prilozi za jednu savremenu teoriju tvorbe reči, ГФФНС 26 (1998) 67–76.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 564. Radović-Tešić Milica**, Imenička obrazovanja s prefiksom pa- u srpskom jeziku, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 117–122.
Rezime na engleskom.
- 565. Radulović Zorica**, Leksičko-semantička komponenta tvorbenih modela u djelu Matije Bečkovića, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 151–161.
Rezime na ruskom.
- 566. Rakić Milan**, в. бр. 539.
- 567. Rakić Stanimir**, O pridevskim složenicama tipa pridev + imenica, ЗМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 107–127.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 568. Ристић Стана**, Категорија очекиваности у неким граматичким и лексичким јединицама, НССУВД 28/2 (1999) 159–166.
С литературом.
Резиме на енглеском.
- 569. Ристић Стана**, Књига о синтакси сложене реченице, Милош Ковачевић, Синтакса сложене реченице у српском језику, Рашка школа, Београд, 1998. год. (327 стр.), Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 885–894.
Приказ.
- 570. Ристић Стана**, Неке карактеристике придева са префиксима *о-* и *ио-* у савременом српском језику, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 57–67.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 571. Ристић Стана**, Партикула „само“ у светлу теорије интегралног описа језика, НССУВД 27/2 (1998) 229–238.
С литературом.
Резиме на руском.
- 572. Селимовић Меша**, в. бр. 503.
- 573. Симић Радоје**, Граматичке категорије и класификација речи, НССУВД 28/2 (1999) 5–7.
- 574. Simić Radoje**, Neki opšti i teorijski problemi tvorbenе semantike u srpskom jeziku, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 37–43.
Rezime na engleskom.
- 575. Сремац Стеван**, в. бр. 548.
- 576. Стакић Милан**, Врсте речи и структура деривационе основе именица и придева у српском језику, НССУВД 27/2 (1998) 273–278.
С литературом.
Резиме на енглеском.
- 577. Стакић Милан**, Придевски суфикс -ски, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 409–418.
Резиме на руском.
- 578. Stakić Milan**, Semantičko difrenciranje derivacionih dubleta, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 173–182.
Rezime na njemačkom.

- 579. Станојевић Веран**, О генеричким реченицама, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 223–236.
Са литературом.
Резиме на француском.
- 580. Станојевић Веран**, О придевским речима у систему номиналне детерминације у српском и француском језику, НССУВД 27/2 (1998) 305–314.
Резиме на француском.
- 581. Станојчић Живојин**, Из језика „Сеоба“ Милоша Црњанског (2), НЈ XXXIII/1–2 (1999) 149–154.
Са литературом и изворима.
Резиме на енглеском.
- 582. Станојчић Живојин**, О облицима компаратива придева *низак*, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 36–41.
Резиме на енглеском.
- 583. Stanojčić Živojin**, Pojedinačno i zbirno u pluralnom značenju nekih imenica sa sufiksom *-je*, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 55–63.
Izvori građe i Sa literaturom.
Rezime na engleskom.
- 584. Станојчић Живојин**, Рефлексија значењског односа *индивидуално : колективно* у неким морфолошким категоријама, НССУВД 28/2 (1999) 79–85.
С литературом.
Резиме на енглеском.
- 585. Станојчић Живојин**, Стабилан књижевни језик, КњЈ XLVI/4 (1999, Београд) 1–10.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 586. Станојчић Ж.**, в. бр. 527.
- 587. Суботић Љилана**, О категорији броја код именица (pluralia tantum), НССУВД 28/2 (1999) 87–96.
С литературом.
Резиме на руском.
- 588. Танасић Срето**, Временска употреба конструкција *на + акузатив* и *у + акузатив* са именицама које значе годишња доба, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 15–23.
Са цитираним литературом и изворима.
Резиме на руском.
- 589. Танасић Срето**, Један тип бесубјекатске реченице у српском језику, ЈФ LIV (1998) 87–94.
Са литературом и изворима.
Резиме на руском.
- 590. Танасић Срето**, Нов приступ у проучавању глагола (о књижи Б. Тошовића Глаголски категоријал, Грац, 1998), ЈФ LV (1998) 156–162.
Приказ.
- 591. Танасић Срето**, Семантика глагола и итеративност, ЈФ LV (1998) 37–45.
Са изворима и литературом.
Резиме на немачком.
- 592. Танасић Срето**, в. бр. 537.
- 593. Тешановић Драго**, Генеа творбе рјечи у српском језику, Радови (1998, Бања Лука) 41–47.
Са литературом.
Резиме на енглеском.

- 594. Thomas Paul-Louis, Анђелковић Сава**, О категорији глаголског вида у српском језику, НССУВД 28/2 (1999) 141–147.
С литературом.
Резиме на француском.
- 595. Тополињска Зузана**, Да ли су везници хомогена врста речи?, НССУВД 27/2 (1998) 191–196.
- 596. Тополињска Зузана**, О српским *нека*-конструкцијама у функцији реченичних аргумената, ЈФ LV (1998) 21–28.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 597. Тошовић Бранко**, Основне категорије корелационе граматике, НССУВД 28/2 (1999) 65–77.
Резиме на немачком.
- 598. Тошовић Бранко**, в. бр. 492, 555, 590.
- 599. Ћорић Вођо**, О jednom neregistrovanom, a produktivnom sufiksu (sufiks -izacija), Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 63–71.
Rezime na engleskom.
- 600. Ћорић Божо**, О суфиксалној универбацији у српском језику, КњЈ XLV/2–4 (1998, Београд) 29–32.
- 601. Ћорић Божо**, Принципи творбене анализе стране лексике, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 227–242.
Резиме на енглеском.
- 602. Ћорић Божо**, Позајмљенице и врсте речи, НССУВД 27/2 (1998) 253–261.
Резиме на енглеском.
- 603. Ћурић Драго**, Deminutivna obrazovanja u Rečniku govora Zagarača, Četvrti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 123–132.
Rezime na engleskom.
- 604. Хлебџ Борис**, Придевске изведнице у значењу боје, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 323–334.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
- 605. Horák Emil, Lúdovít Štúr a Vuk Stefanović Karadžić** (ako kodifikátori spisovných jazykov), ZbSVS 15 (1993) Spolok vojvodinských slovakistov, Nóvý Sad 1993, 52–59.
Резиме на српском и енглеском.
- 606. Црњански Милош**, в. бр. 581.
- 607. Шипка Милан**, Србoкpоaтиcтикa нa рaскршћу, ЗбМCФЈ 41, cв. 1, Мaтицa српcкa, Нoви Сaд 1998, 55–67.
Са изворима и литературом.
Резиме на енглеском.
- 608. *Штолиц Бенџамин А**, 1847: Победа Вуковог језика код Срба и питање језика националног идентитета, ЗбМСКЈ XLV, cв. 1–3, Мaтицa српcкa, Нoви Сaд 1997, 15–20.
Резиме на немачком.
- 609. Шћепановић Михаило**, Трансонимизација и номиналне категорије, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 101–108.
Са литературом.
Резиме на руском.

в) Нормативна питања и питања развоја књижевног израза

- 610. Брборић Бранислав**, О језику обазриво и одговорно, НЈ XXXIII/1–2 (1999) 155–172.
- 611. Дешић Милорад**, в. бр. 615.

612. Животић Радомир, Нормативно уређење српскога књижевнога језика (*Правовисни приручник српскога књижевнога језика*, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Удбеници и приручници, Серија П/1, Одговорни редактор др Радоје Симић, Београд 1998, стр. 256), Српски језик П/1-2 (1998, Београд) 639-641.

Приказ.

613. Јокановић-Михајлов Јелица, *Сјашус и шишови одсишуања од оршоејске норме у српском језику као сјираном*, Изучавање словенских језика, књиж. и култура у инословенској култури (1998, Београд) 79-82.

Са литературом.

614. Кирфел-Кукавица Сабине, Један приступ испитивању нормативног кода у законима, НССУВД 28/2 (1999) 189-196.

С литературом.

615. Милатовић Вук, Приручник од користи за све. Милорад Дешпић, *Правовис српског језика — приручник за свакога* (треће допуњено издање), „Нијанса“ Земун, 1998, ПР бр. 21-22, 1998, 18.

Приказ.

616. Ostojić Branislav, Naš standardni jezik danas — 150 godina poslije Vuka, PR, jubilarни број, 15. јануар, 33 (1999).

617. Ресо Асим, О једном суперјекавизму, PR, 21-22, 21. децембар, 1999, 11.

618. Рељић Митра, *Померања на њлану њарадигматских и синѡлагматских веза речи — ѡспелдике рајне сѡшуације*, Славистика П (1998, Београд) 109-115.

Апстракт.

Резиме на руском.

619. Симић Радоје, Нови правописни приручник српскога језика, КњЈ XLV/2-4 (1998, Београд) 93-101.

620. Симић Радоје, Систем функција речи и организација исказаних норми, Српски језик П/1-2 (1998, Београд) 181-222.

Резиме на немачком.

621. Stevović Savo, Nepravilno pisanje nekih ijekavskih oblika, PR, 13-14, 15. septembar, 1999, 19.

622. Stevović Savo, Nepravilno pisanje nekih ijekavskih oblika, PR, 17-18, 15. oktobar, 1999, 13.

623. Stevović Savo, Nepravilno pisanje nekih ijekavskih oblika (ije ili je), PR, 19-20, 19. novembar, 1999, 15.

624. Телебак Милорад, *Говоримо српски: с лакоћом до језичке културе*, Нови Глас — Бања Лука, Народна и универзитетска библиотека — Приштина, 1998, 294 стр.

625. Терзић Богдан, Језик данас, бр. 1-8 (1997-1998), ЗМСС 54-55, Матица српска, Нови Сад 1998, 285-288.

Приказ.

626. Ćurčić Drago, Iz interpunkcije, PR, 5-6, 18. mart, 1999, 11.

627. Ćurčić Drago, Jezička kultura i književna norma, PR, jubilarни број, 15. јануар, 1999, 40.

628. Ćurčić Drago, Neke nedoumice u pisanju velikog slova, PR, 7-8, 21. april, 1999, 9.

629. Ćurčić Drago, Podjela riječi na slogove, PR, 9-10, 26. мај, 1999, 12.

630. Шинка Милан, У сусрет пракси (Прво годиште часописа Језик данас, 1-4/1997), ЗМССФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 180-185.

Приказ.

г) Дијалекти

631. Анђелковић Сава, в. бр. 673.

632. Богдановић Недељко, Говор села Словица, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 269-276.

Резиме на руском.

633. **Божовић Маринко**, *Говор Ибарског Колашина*, Нови свет / Институт за српску културу, Приштина 1988, 9–206.

634. **Бошњакковић Жарко**, Дани српскога духовнога преображења IV, О српским народним говорима, Научни скуп, Деспотовац, 21–22. 8. 1996, Деспотовац 1997, 269 стр., КњЈ XLV/2–4 (1998, Београд) 120–123.

Приказ.

635. **Вујадиновић Ненад**, Неке карактеристике деклинација именица у говору Каменара, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 315–322.

Резиме на енглеском.

636. **Вуковић Јован**, в. бр. 668, 669, 670.

637. **Драгичевић Милан**, О једној драгачевско-жумберачкој језичкој паралели, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 281–285.

Са литературом.

Резиме на руском.

638. **Драгичевић Милан**, О прозодјским ликовима неких облика глагола *јесџи* у најзападнијим српским говорима, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 389–396.

Са литературом.

Резиме на руском.

639. **Dudok Daniel**, *Uznik a charakter slovenských nářečí v juhoslovanskej Vojvodine*, ZbSVS 15 (1993), Spolok vojvodinských slovakistov, Nový Sad 1993, 19–29.

Са литературом.

Резиме на српском и енглеском.

640. **Ђукиновић Петар**, Речи са контаминацијом у српским народним говорима, НССУВД 27/2 (1998) 299–304.

С литературом.

Резиме на руском.

641. **Ђуровић Радосав Ј.**, Слободан Реметић, Српски призренски говор I, Српски дијалектолошки зборник XLII, Београд, 1996, стр. 296, ЈФ LIV (1998) 231–240.

Приказ.

642. **Елезовић Глигорије Глиша**, *Речник косовско-меџохијског дијалекта, књига I и II*, Институт за српску културу / Културна манифестација „Глигорије Глиша Елезовић“ / Народна и универзитетска библиотека, Приштина, Репринт издања из 1932. са предговором А. Белића, 1–477.

643. **Елезовић Глиша**, в. бр. 647, 649.

644. **Златановић Момчило**, Речник говора јужне Србије (провинцијализми, дијалектизми, варваризми и др.), Учитељски факултет Врање, Врање 1998, 491.

645. ***Ивић Павле**, Белешке о говору Окучана, ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 117–122.

Резиме на енглеском.

646. **Ивић Павле**, Дијалектологија српскохрватског језика: увод у штокавско наречје, Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Ср. Карловци — Нови Сад 1998, 313 стр.

647. **Ивић Павле**, *Сјоменик српског језика (Речник косовско-меџохијског дијалекта* Глигорија Глише Елезовића), Приштина, св. 8, 1998, 237–240.

Приказ.

648. **Ивић Павле**, Српски дијалекти и њихова класификација, ЗбМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 113–132.

649. **Јашовић Голуб**, *Речник косовско-меџохијског дијалекта Глигорија Глише Елезовића*, Србистика/Serbica бр. 2–3, Приштина 1998, 269–271.

Приказ.

650. **Јашовић Голуб**, в. бр. 654.

651. **Јовановић Миодраг**, Локалитет, прелазност и вокалски систем говора Копиља (Пипери) и Гостиља (Бјелопавлићи), Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 539–606.

Резиме на енглеском.

652. Милосављевић Петар, *Дијалектолошке карије српскохрватског, хрватског и српског језика*, Србистика/Serbica, Филолошки факултет, бр. 2–3, Приштина 1998, 51–70.

Резиме на енглеском.

653. Младеновић Радивоје, Судбина -л на крају слога у српским говорима на југозападу Косова и Метохије, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 447–468.

Са литературом.

Резиме на француском.

654. Муратагић-Туна Хаснија, Ново из дијалекатске лексике, (Голуб Јаповић, *Пасијурска штерминологија Пећког Подгора*, Приштина 1997), Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 643–647.

Приказ.

655. Николић Мирослав, Драго Ђупић — Жељко Ђупић, Речник говора Загараца, Српски дијалектолошки зборник XLIV, Београд, 1997, стр. XX + 615, ЈФ LIV (1998) 241–246.

Приказ.

656. Oblak Vatroslav, в. бр. 681.

657. *Петровић Драгољуб, Једна пиперска акценатска интонација, ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 209–214.

Резиме на руском.

658. Пецо Асим, О неким типовима хипокористика у штокавским говорима, НССУВД 28/2 (1999) 149–157.

Резиме на руском.

659. *Радић Првослав, О неким појавама у деκлинацији косовско-ресавских говора (у светлу синкретичко-аналитичких процеса), ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 227–239.

Са литературом.

Резиме на руском.

660. Радовановић Драго, Однос мајевичког говора према ијекавско-шћакавском (источнобосанском) дијалекту, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 607–622.

Резиме на енглеском.

661. Рамић Никола, Икавско-ијекавска размеђа у југозападној Босни, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 267–280.

Са литературом.

Резиме на енглеском.

662. Рамић Никола, Ливањско-дувањски говорни тип, СДЗб XLVI (1999) 263–426.

С литературом и текстовима.

Резиме на енглеском.

663. Рамић Никола, Стање континуаната јата у говору Срба Доњег Ливањског поља, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 419–469.

Са литературом.

Резиме на енглеском.

664. Реметић Слободан, Село Дивич и даљинска асимилација вокала, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 265–268.

Са литературом.

Резиме на руском.

665. Реметић Слободан, в. бр. 641.

666. Станишић Вања, Неколико дијалекатских текстова из Крагујевачке Лепенице, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 535–549.

Са библиографијом.

667. Станковић Станислав, Дијалектолошка запажања Светозара Томића у светлу новијих истраживања говора Скопске Црне Горе (са белешкама о С. Томићу и Скопској Црној Гори), Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 293–313.

Резиме на француском.

668. **Стевовић Саво**, *Говор Пиве и Дробњака у истраживању академика Јована Вуковића* (3–4), ПР бр. 19–22, 1998, 14.

669. **Stevović Savo**, *Govor Pive i Drobnjaka u istraživanju akademika Jovana Vukovića* (6), PR, 9–10, 26. мај, 1999, 14.

670. **Stevović Savo**, *Govor Pive i Drobnjaka u istraživanju akademika Jovana Vukovića* (5), PR, 7–8, 21. април, 1999, 17.

671. ***Танасић Срето**, *И језичка и етнолошка мапа. Драго Ђупић — Жељко Ђупић*, Рјечник говора Загараца, САНУ и Институт за српски језик, САНУ 1997, ПР бр. 11–12, 25.

Приказ.

672. **Тешић Милосав**, *Глас ф у азбуковачким говорима*, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 487–494.

Резиме на енглеском.

673. **Тома Пол-Луј**, *Говори Ниша и околних села (са француског превео Сава Анђелковић)*, СДЗБ XLV (1998) 3–473.

Са литературом, мапом и текстовима.

Резиме на француском.

674. ***Тома Пол-Луј**, *Реченице постојања и непостојања у говорима Ниша и околних села*, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 281–289.

Са библиографијом.

Резиме на француском.

675. **Томић Светозар**, в. бр. 667.

676. **Њирић Љубисав**, *Говор Понишавља*, СДЗБ XLVI (1999) 7–262.

С литературом, мапама и текстовима.

Резиме на руском.

677. ***Ђулум Марија**, *Фонолошки опис говора Моровића*, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 297–309.

Резиме на енглеском.

678. **Ћупић Драго**, в. бр. 655, 671.

679. **Ђупић Жељко**, „*Свеио*“ и „*ђаволе*“ или *џрагови кулйног у косовскометохијској ѿиоинимији*, Приштина, св. 8, 1998, 93–113.

Резиме на енглеском.

680. **Ћупић Жељко**, в. бр. 655, 671.

681. ***Herrity Peter**, *Vatroslav Oblak and Slovene Dialectology*, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 311–321.

682. **Šćerapović Slavko**, *Drago Ćupić — Željko Ćupić: Rečnik govora Zagarača*, Београд, ВаО 1 (1999), 203–205.

Приказ.

д) **Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло...**

683. **Бошков Мирјана**, *Хронограф из Свете Горе — о раду непознатог Светогорца*, АП 20 (1998) 93–127.

С прилозима.

Резимеи на руском и српском.

684. **Брборић Вељко**, *Јован Дучић о српском језику, Илирском покрету и још понечем*, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 811–820.

685. **Васиљев Љупка**, *Еснафска „Правила Друштва Светог Наума и Свете Марине“ из краја XVIII века*, АП 20 (1998) 399–413.

С илустрацијама.

Резимеи на руском и српском.

686. **Витић-Недељковић Зорица**, *Житије Светог Антонија у српској рукописној традицији*, АП 21 (1999) 37–131.

Резимеи на руском и српском.

687. Гошић Певенка, О датирању Вруточког јеванђеља, АП 21 (1999) 197–205.
Резимеи на руском и српском.
688. Гошић Невеика, О такозваном Пљеваљском служабнику, АП 21 (1999) 207–212.
Резимеи на руском и српском.
689. Гошић Невенка, Филолошке и друге напомене о „Тефтеру манастира Папраће“ (1859), АП 20 (1998) 427–442.
С инвентаром.
Резимеи на руском и српском.
690. *Грковић-Мејџор Јасмина, Хиландарски пуни апракос из XIII века (Хил 8)¹, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 69–84.
Са литературом.
Резиме на енглеском.
691. Дучић Јован, в. бр. 684.
692. Zargdija-Kiš Antonija, в. бр. 721.
693. Илиевски Петар Хр., Идејата на Константин Философ за рамноправноста на јазиците, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука XXI/2 (1996/99) 17–37.
Со резиме на англиски.
694. *Јерковић Вера, Језик повеље великог жупана Стефана Немањића манастиру Хиландару, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 123–139.
Резиме на руском.
695. Јерковић Вера, Синтаксичке одлике Хиландарске повеље Стефана Немањића, ЗБМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 19–33.
Резиме на руском.
696. Јовановић Гордана, Акцентске и интерпункцијске поуке у „Сказанију о писменех“ Константина Филозофа (Константина Костенечког), НССУВД, 27/2 (1998) 11–18.
С илустрацијом.
Резиме на енглеском.
697. Јовановић Гордана, О повељи деспота Стефана Лазаревића лаври св. Атанасија из 1414/1415. године, НССУВД 28/1 (1999) 155–163.
С илустрацијом.
Резиме на енглеском.
698. Јовановић-Стипчевић Биљана, Осврт на старо српско писано наслеђе, АП 20 (1998) 237–250.
Резимеи на руском и српском.
699. Јовановић Томислав, „Дела апостола Томе у Индији“ према хиландарском препису XIV века, АП 20 (1998) 41–53.
С текстом апокрифа.
Резимеи на руском и српском.
700. Јовановић Томислав, Српски преписи апокрифа „Како Давид написа Псалтир“, АП 21 (1999) 299–314.
С репродукцијама преписа.
Резимеи на руском и српском.
701. Мано-Зиси Катарина, Четворојеванђеље попа Никодима из рукописне збирке манастира Хиландара, АП 20 (1998) 75–91.
С репродукцијама.
Резимеи на руском и српском.
702. Маројевић Радмило, „Горског вијенца“ антикоментари, БВ XXVII/2–3, Цетиње 1998, 73–86.
703. Маројевић Радмило, Нека питања критике текста Горског вијенца, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 87–144.
Резиме на руском.

704. Маројевић Радмило, Прилог текстологији Горског вијенца, Радови (1998, Бања Лука) 9–12.
Резиме на енглеском.
705. Маројевић Радмило, в. бр. 731.
706. Марфунина И. А., Синтаксис исторически и синтаксис диалектни, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 83–86.
Резиме на српском.
707. Мирослављево јеванђеље, АП 21 (1999) 413–420.
Извештај с конференције за штампу поводом завршетка конзервације и рестаурације.
708. Младеновић Александар, Напомене уз два косовска записа у хиландарским рукописним књигама XIV и XV века, АП 20 (1998) 67–74.
Резимеи на руском и српском.
709. *Младеновић Александар, Неке филолошке и друге напомене уз Његошев „Горски вијенац“, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 185–191.
Са скраћеницама.
Резиме на руском.
710. Младеновић Александар, О неким напоменама уз данашње издање „Горског вијенца“, Рiječ V/1–2 (1999), 10–24.
Резиме на енглеском.
711. Младеновић Александар, Три повеле и једно писмо кнеза Лазара (друга половина XIV века), текст и филолошки коментар, ЗБМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 35–73.
Са скраћеницама.
Резиме на руском.
712. Младеновић Александар, Археографска истраживања старих српских рукописних књига (Пројекат: Опис ћирилских рукописа у Југославији и српских у иностранству, Народна библиотечка Србије, Београд), Славистика II (1998) 225–230.
713. Неберекутина Е. В., Петров Ф. А., Писма Вука Караџића Ф. П. Аделунгу, ЗБМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 7–21.
Резиме на српском.
714. *Недељков Љиљана — Шкорић Катица, Прилог проучавању српскословенских сложеница, ЗБМСФЛ, 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 193–200.
Са литературом.
Са сложеницама дословно преведеним са грчког.
Са сложеницама без одговарајућих грчких речи у реченицама.
715. Недељковић Јасмина, „Инвентаријум“ (1804) и тестамент (1804) пакрачког епископа Кирила Живковића, АП 20 (1998) 415–425.
С илустрацијама.
Резимеи на руском и српском.
716. Немировский Евгений, Горажданский требник 1523. года, АП 20 (1998) 379–398.
Резиме на српском.
717. Остојић Бранислав, Рукопис и прво издање „Горског вијенца“ у ортографским и текстолошким анализама Јефта Миловића, Живот и дјело Јефта Миловића (зборник радова), Одјелјење умјетности књ. 15, Подгорица 1998, 101–112.
Резиме.
718. Петров Ф. А., в. бр. 713.
719. Петровић Миодраг М., Два основна значења речи епископ, АП 20 (1998) 259–263.
Резимеи на руском и српском.
720. Рибарова Зденка, Ioannis C. Tarnanidis, „The Slavic Manuscripts discovered in 1975 at St Catherine's Monastery on Mount Sinai“, Thessaloniki 1988, 363 s., MJ XLII–XLIV (1991–1993/98) 416–421.
Приказ.

721. Родиић Никола, Студија о Къизи о Јову (Antonija Zaradija-Kiš, Knjiga o Jobu u hrvatskologoljskoj književnosti, Znanstvena biblioteka Hrvatskog filološkog društva 28, Matica hrvatska, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb 1997, стр. 198), ЈФ LV (1998) 163–167.

Приказ.

722. Родиић Никола, Хиландар у „Старим српским записима и натписима“ Љубомира Стојановића, НССУВД 28/1 (1999) 65–76.

Резиме на руском.

723. Стијовић Светозар, О једном новом издању „Горског вијенца“, ЈФ LIV (1998) 219–230.

Приказ.

724. Стојановић Љубомир, в. бр. 722.

725. Хиландарски тефтер (XVIII век), АП 21 (1999) 365–370.

Промоција књиге.

726. Цветковић Бранислав, Рукописни катехизис из манастира Св. Пантелејмона на Атосу, АП 21 (1999) 333–361.

С илустрацијама.

Резимеи на руском и српском.

727. Цибранска М., Мирчева Е., Зайковският требник от првата половина на XIV в. у јужнословенската ехнологична традиција, АП 21 (1999) 163–197.

С прилогом.

Резимеи на руском и српском.

728. Шкорић Катица, в. бр. 714.

729. Шнадијер Ирена, Још једно дело хиландарског писара Јова, Успомени Луције Цернић, АП 20 (1998) 55–66.

С илустрацијама.

Резимеи на руском и српском.

730. Штављанин-Ђорђевић Љубица, О сложеници законуправило, АП 20 (1998) 251–258.

Резимеи на руском и српском.

731. Шћепановић Михаило, Раскршће у Његошологији (Радмило Маројевић, Горски вијенац. Изворно читање, Његошев гласник, књига I, Никшић–Београд 1999), Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 919–924.

Приказ.

ђ) Историја српског језика

732. Биговић-Глушица Рајка, в. бр. 734, 744.

733. Вујичић Драгомир, Ријеч и дјело — Језик Марка Миљанова (поводом књиге Рајке Биговић-Глушице, Језик Марка Миљанова, КПЗ, Подгорица 1997), Дани Марка Миљанова (зборник радова), Подгорица 1998, 181–183.

734. Ивић Павле, Преглед историје српског језика, Издавачка књијарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци — Нови Сад 1998, 348.

735. Ивић Павле, Српски народ и његов језик, Издавачка књијарница Зорана Стојановића, Ср. Карловци — Нови Сад 1998, 369 стр.

736. *Јерковић Јован, О континуитету развоја ехавске верзије савременог српског књијевног језика, ЗБМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 141–149.

Резиме на руском.

737. Kretschmer Anna, Од српскословенског ка рускословенском (на материјалу „Хроника“ Ђ. Бранковића), НССУВД 28/2 (1999) 197–202.

С литературом.

738. *Кречмер Ана, 1847. и језичка реформа Вука Караџића, ЗБМСКЈ XLV, св. 1–3, Матица српска, Нови Сад 1997, 117–121.

Резиме на немачком.

739. Милановић Александар, Вукова употреба контактних синонима у „Новинама србским“, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 127–131.

Резиме на руском.

740. **Milanović Aleksandar**, Kontaktni sinonimi (posrbica–orijentalizam) u jeziku bečkih Novina serbskih, Četvrti lingvistički skup „Boškovićevi dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 239–247.

Sa literaturom.

Rezime na engleskom.

741. **Милановић Александар**, Однос према лексички страног порекла у новинама Стефана Новаковића „Славенно–србскија вѣдомости“ (1792–1793), Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 583–592.

Резиме на енглеском.

742. **Ostojić Branislav**, Književni jezik u Crnoj Gori u drugoj polovini 19. v., Međunarodno priznanje Srne Gore (zbornik radova), Podgorica 1999, 407–414.

743. **Остојић Бранислав**, Мјесто и значај језика Марка Миљанова у процесу стандардизације српскохрватског језика (поводом књиге Рајке Биговић–Глушице, Језик Марка Миљанова, КПЗ, Подгорица 1997), Дани Марка Миљанова (зборник радова), Подгорица 1998, 176–180.

744. **Остојић Бранислав**, Његошев књижевни језик (2). Његошев морфонолошки систем и поетска граматица, ПР бр. 1–2, 1998, 12.

745. **Остојић Бранислав**, Његошев књижевни језик (3). Његошева лексика и економија језичких средстава, ПР бр. 3–4, 1998, 10.

746. **Ostojić Branislav**, Njegošev književni jezik. Enciklopedija Njegoš, CID, Podgorica 1999, 957–965.

747. *Ресел Герхард и Светлана, Пословице у Српској синтакси Ђуре Даничића, ЗБМСКЈ XLV, св. 1–3, Матица српска, Нови Сад 1997, 165–175.

Резиме на немачком.

748. **Stojanović Jelica**, Neke leksičke osobenosti Bjelopoljskog četvorjevanđelja, Četvrti lingvistički skup „Boškovićevi dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 229–239.

Резиме на руском.

749. **Суботић Љиљана**, Употреба партиципа у књижевном језику Јована Стерије Поповића*, ЗБМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 95–102.

Резиме на руском.

750. **Томић Вида**, *Заборањени санскритски и српски глас ци*, Србистика/Serbica, Филолошки факултет, бр. 2–3, Приштина 1998, 71–75.

Резиме на енглеском.

751. *Херити Питер, Од Ситница језикословних до научно основане аргументације у Рату за српски језик и правопис, ЗБМСКЈ XLV, св. 1–3, Матица српска, Нови Сад 1997, 177–184.

Резиме на немачком.

752. **Чугоја Бранкица**, Најстарији српски ћирилски натписи, Чугоја штампа, Београд 1998, 128.

е) Стил

753. **Brysz-Mladenović Sylvia**, Textlinguistische interpretation des romans von D. Mihajlović *Kad su cvetale tikve*, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 369–395.

Са литературом.

Резиме на српском.

754. **Вуковић Ново**, Ка концепирању опште науке о стилу, КњЈ XLVI/1–3 (1999, Београд) 115–118.

Приказ.

755. **Вуковић Ново**, Стилистика текста, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 51–70.

Резиме на енглеском.

756. **Јовановић Јелена**, Паралелизам као конструктивни принцип стиховних структура у Попиној поезији, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 563–582.

Резиме на енглеском.

757. Jovičić Miodrag, Zagađivanje pravne i intelektualne sredine u pravnom i političkom rečniku, Prevodilac XVII/1-4 (1998, Beograd) 21-29.
Rezime na engleskom.
758. Ковачевић Милош, Основни језички типови поетске метафоре, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 161-179.
Резиме на енглеском.
759. Ковачевић Милош, Семиолошки у стилистику: Радоје Симић, *Ojstina stilistika*, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Београд, 1998, 314 стр., Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 865-870.
Приказ.
760. Ковачевић Милош, Стилистички аспект граматичких категорија, НССУВД 28/2 (1999) 51-63.
761. Кончаревић Ксенија, Језик и стил дневничких записа оца Јустина Поповића, НССУВД 27/1 (1998) 507-516.
Резиме на руском.
762. Муратагић-Туна Хаснија, Дијалектизми као стилогени елементи у аутобиографској књижевности 27/1 (1998) 525-535.
Резиме на руском.
763. Муратагић-Туна Хаснија, *Знамен магијске моћи речи у насловима њесаме Десанке Максимовић*, Баштина, свеска 9-10, Приштина 1998-1999, 123-136.
Резиме на енглеском.
764. Осмајић Милун, в. бр. 769.
765. Остојић Бранислав, Извори и моћ језика у прози Душана Костића, Гласник Одјелјења умјетности бр. 17, Подгорица 1998, 103-108.
Резиме.
766. Павловић Зоран, „Тражим њомиловање“ *Десанке Максимовић њосматрано инђиуиђивно-инвенђивним наслуђујуђим њосиујком*, Баштина, свеска 9-10, Приштина 1998-1999, 77-85.
767. Петровић Владислава, Функционално-стилска обележја синтаксичких средстава у поетском тексту, Славистика III (1999, Београд) 112-120.
Апстракт.
Резиме на руском.
768. Пецо Асим, Непресушни језички рудник злата, ПР бр. 11-12, 1998, 6.
769. Радуловић Зорица, Стилистичко-семантичка организација језичког израза (Милун Р. Осмајић, *Зайис са шаме*, Градина, Ниш, 1997), Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 907-912.
Приказ.
770. Радуловић Зорица, Стилосеност кумулације у дјелу Стевана Сремца, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 149-160.
Резиме на енглеском.
771. Секулић Момир, Без помодарства и лажних ефеката у језику, ПР бр. 9-10, 1998, 19.
772. Симић Радоје, Лингвистичка стилистика, НЈ XXXIII/1-2 (1999) 127-137.
Резиме на руском.
773. Симић Радоје, Стилизација, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 561-582.
774. Симић Радоје, Стилистика језика и стилистика говора, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 659-688.
775. Simić Radoje, Stilski postupak Vaska Pope (Na primeru pesme „Kalenic“), Riječ, V/1-2 (1999) 3-10.
Rezime na nemačkom.
776. Симић Радоје, в. бр. 759, 779.
777. Станојевић Добривоје, Стилско-реторичка функција пословица у роману *Злајно руно* Борислава Пекића, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 799-810.

778. Чаркић Милосав Ж., Неки стилистичко-семантички аспекти дисторзије придева у поетским структурама, НЈ XXXIII/1-2 (1999) 138-148.

Са цитираном литературом и изворима.

Резиме на руском.

779. Čović Branimir, Radoje Simić, Stilistika srpskog jezika, Riječ V/1-2 (1999) 155-159.

Prikaz.

ж) Метрика

з) Методика наставе књижевног језика

780. Милатовић Вук, Методичке посебности наставе граматике, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 729-734.

781. Николић Милија, Народне пословице у настави српског језика, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 695-698.

782. Стојановић Смиљка, Наставни постуци и граматички модели, Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 699-728.

Са литературом.

н) Терминологија

783. *Арсенијевић Нада, Терминологија куће и покућства у селу Бобота код Вуковара, ЗМФСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 23-27.

Резиме на руском.

784. Богдановић Недељко, Опште и посебно у фитонимији, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 32-39.

785. Бошњаковић Жарко, Структура и мотивација ратарских фитонима у Срему, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 50-59.

786. Вукадиновић Вилотије, Биљке у народној медицини сврљашког краја, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 3-9.

Са речником народних назива лековитих трава и литературом.

787. Драгин Гордана, Називи коровских биљака у дијалекатским речницима српског језика, Зборник радова „Прилози из филолингвистике“ (1998, Ниш) 10-18.

788. Златановић Момчило, Називи фитонимског порекла у топонимији Пољанице, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 91-96.

789. Илић Мирјана, Зооморфни елементи у називима лековитог биља, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 72-83.

Са литературом.

790. Јовић Надежда, Лексика дрвета у тимочком крају, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 19-31.

791. Копривица Бранко, Родбинска терминологија Никшићког говорног подручја, ЦИД Никшић, 1998, 168 стр.

792. Марковић Јордана, Синонимија и хомонимија у повртарској лексици, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 40-49.

793. Остојић Бранислав, Родбинска терминологија никшићког говорног подручја (предговор књижи Бранка Копривице), ЦИД Никшић 1998, 1-6.

794. Соколовић Мирјана, Синтагматска структура назива лековитог биља, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 60-71.

795. Тешић Милосав, Из воденичке терминологије рачанског краја, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 287-292.

Резиме на енглеском.

796. Тешић Милосав, Основни текст упитника за воденичку терминологију, Српски језик III/1-2 (1998, Београд) 529-534.

797. Трашевић Тања, Фитонимска лексика у приповеткама Стевана Сремца, Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 97-100.

j) Народне умотворине

798. **Богдановић Недељко**, Псовка пословица, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 77–81.

799. **Златановић Момчило**, Тужбалице у јужној Србији, Етно-културолошки зборник, књига V, Етно-културолошка радионица Сврљиг, Сврљиг 1999, 103–108.

800. **Питулић Валентина**, Народни симболи и постмодерна проза, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 517–526.

Са литературом.

Резиме на енглеском.

801. **Првуловић Борислав**, Функција биљног света у магјској пракси (у басмама јужне и источне Србије), Зборник радова „Прилози из филолингвистике II“ (1998, Ниш) 84–90.

802. **Раденковић Љубинко**, Припеви „ладо“ и „љељо“ у народним песмама источне и јужне Србије, Етно-културолошки зборник V, Сврљиг 1998, 127–132.

IX. Македонски језик

803. **Алексова Гордана**, Делот г р а м а т и к а во работните тетратки по македонски јазик од петто осмо одделение, Јазикот во учебниците..., 89–94.

804. **Алексова Гордана**, Принципот на системност и последователност низ содржните по стилистика, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 105–110.

805. **Алушевски Илија X.**, Грешњето во акцентот од незнаење или помодарство, Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 129–136.

Со резиме на македонски и англиски.

806. **Андоновска Христина**, Прв научен собир на млади македонисти (Катедра за македонски јазик и јужнословенски јазици, Филолошки факултет, Скопје 1993) MJ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 414–422.

Приказ.

807. **Андријевска Наталија**, Мито Аргировски, „Грцизмите во македонскиот јазик“, Скопје 1998, 312 стр., ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 126–129.

Приказ.

808. **Аниќин Александар Е.**, Македонское диалектное *меќа*, MJ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 347–348.

809. **Апресјан Јуриј Д.**, Основи на систематската лексикографија и толковниот речник, XXV научна дискусија..., 19–22.

Со примери од македонскиот јазик.

810. **Аргировски Мито**, Грцизмите во македонскиот јазик. Изд. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ (Скопје, 1998) 313 стр., 8°. Посебни изданија, кн. 29.

Со регистр и литература.

811. **Аргировски Мито**, Етимологијата на дијалектните лексеми *ripu/izripu/izrip* и *bruni/zbruna*, XXV научна дискусија..., 176–178.

Со литература.

812. **Аргировски Мито**, Микротопонимијата на леринското село Ошчима, MJ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 243–260.

813. **Аризанковска Лидија**, Споредба на речнички статии меѓу ССКЈ и РМЈ, XXV научна дискусија..., 124–131.

Со литература.

814. **Аризанковска Лидија**, Суфиксот **tel’ъ* во современиот македонски и словенски јазик, *Studia linguistica polono-meridianslavica* 9 (1998) 133–142.

Со литература и резиме на полски.

815. Арнаудова Виолета, Имплементација на Блумовата таксономија при креирање учебник, Јазикот во учебниците..., 33–42.

Со литература.

816. Арсова-Николиќ Лидија, Странски имиња во македонски јазик, адаптација и транскрипција со Речник на географски имиња, изд. Матица македонска (Скопје, 1998) 371 стр., 8°.

817. Бачанов Петар, Методско-дидактичка апаратура во граматиката од Круме Кепески, (Круме Кепески, Македонска граматика, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје, 1946), ЛЗБ XLV/3–4 (1998) 99–102.

По повод десетгодишнината од смртта на проф. Круме Кепески (3. X 1988–1998).

818. Бендевска Елена, Кон книгата на д-р Атанас Николовски „Наставна интерпретација“, ЛЗБ XLV/5–6, 91–94.

819. Бановиќ-Марковска Ангелина, Интерпретативни стратегии, Теориско-книжки есеи, изд. „Гурга“ (Скопје, 1999) 240 стр., 8°.

820. Бендевска Елена, Проблемски пристап кон песната „Молитва за еден обичен но уште непронајден збор“ од Ацо Шопов, ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 99–105.

821. Берис Цон, Влијанието на глобализацијата на јазикот, односно врз македонскиот јазик, XXIV научна дискусија..., 7–10.

822. Берис Цон, За изработката на македонскиот речник, XXV научна дискусија..., 50–52.

823. Бицевска Кита, Значењето на средновековните македонски текстови за културната писмена традиција на македонскиот народ, Предавања на XXXI меѓународен семинар..., 51–62.

Со литература.

824. Бицевска Кита, Правописни слосви во македонските средновековни ракописи (со посебен осврт на меѓуредакциските контакти), Реферати на македонските слависти..., 113–121.

Со резиме на руски.

825. Бицевска Кита, Предлогот *на* во библискиот контекст, XXV научна дискусија..., 163–168.

826. Божиновски Здравко, Пионерската акција во Општината Битола за операционализирање на Член 7 од Уставот на Република Македонија, Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 19–22.

Со „Резолуција за конкретна примена на нормите од македонскиот литературен јазик и неговото кирилско писмо во јавната и службена комуникација на подрачјето на Општината Битола“, стр. 17–18.

Со резиме на македонски и англиски.

827. Божиновска Елизабета, Учебникот по македонски јазик за прво одделение од аспект на нормата, Јазикот во учебниците..., 199–202.

828. Бојковска Стојка, Славица Грчевска; Еден можен пристап за објаснување на содржини од подрачјето акцентски целисти во 7 одделение, ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 93–95.

За наставата на македонскиот јазик.

829. Бојковска Стојка, Лексичко-фразеолошките вежби како основа за раскажувањето, (можни методски пристапи), ЛЗБ XLV/3–4 (1998) 91–97.

830. Бојковска Стојка, Фонолошкиот систем на мегленскиот говор, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 215–244.

Прилог кон македонската дијалектологија.

Со кратенки и Са литературом.

831. Бошњаковиќ Жарко, Стојка Бојковска... (и др.), Македонскиот јазик во јавното општење во република Македонија. — Скопје 1995, 359 стр., ЗбМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 200–204.

Приказ.

832. Брозовиќ Далибор, Стандардизација на македонскиот јазик во светлината на социолингвистичката типологија (Превод: Лена Галиќ), Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 9–19.

Со резиме на англиски.

833. Бужаровска Елена, Семантичка класификација на глаголската лексика од полето на аудитивната перцепција во македонскиот, рускиот и англискиот јазик, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 209–225.

Со литература.

834. Бужаровска Елена, Изразување на дијатеза кај глаголите за аудитивна перцепција, *Studia linguistica polono-meridianoslavica* 9 (1998) 37–46.

Со литература, резиме на англиски и примери од македонскиот јазик.

835. Вангелов Атанас, Јазик, етнос, нација (македонско-бугарски; бугарско-хрватски; хрватско-македонски паралели), Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 73–90.

Со литература и резиме на англиски.

836. Велева Славица, Кон разграничувањето на зборообразувачкото и лексичкото значење на зборот, XXV научна дискусија..., 87–91.

Со литература.

837. Велева Славица, Лексиката во современата македонска поезија од аспект на зборообразувањето, XXIV научна дискусија..., 11–16.

Со литература.

838. Велева Славица, Стручната терминологија во граматиките за основно образование, Јазикот во учебниците..., 77–82.

839. Велковска Снежана, Временската локализираност на романот „Пиреј“ од Петре М. Андреевски од аспект на функционалната граматика, ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 65–73.

Со литература.

840. Велковска Снежана, Глаголската лексика во македонскиот јазик, XXIV научна дискусија..., 17–20.

841. Велковска Снежана, Глаголот во толковниот речник на македонскиот јазик, XXV научна дискусија..., 108–117.

Со литература и примери.

842. Велковска Снежана, Изразување на резултативноста во македонскиот стандарден јазик, изд. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ (Скопје, 1998) 193 стр., 8°. Посебни изданија, кн. 26.

Со литература.

Резиме на руски и англиски.

843. Велковска Снежана, Марко Цепенков во денешните изданија на неговите приказни, (Приказната „Бабибаната мома Злата позлатена наспроти нејзината верзија „Сестрата на сонцето“), ЛЗБ XLV/3–4 (1998) 29–34.

Јазична анализа.

844. Велковска Снежана, Функционално-семантичкото поле резултативност во македонскиот и во рускиот јазик, Македонско-руски јазични..., 331–336.

Со литература и резиме на руски.

845. Веновска-Антевска Снежана, Лилјана Минова-Гуркова, „Синтакса на македонскиот стандарден јазик“, Скопје 1994, стр. 313, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 348–352.

Приказ.

846. Веновска-Антевска Снежана, Прилог кон системното и кон постапното изучавање на македонскиот јазик, ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 143–144.

Приказ за книгата: „Македонскиот јазик во основните училишта со настава на албански јазик“ (Скопје 1996 год.) од Авзи Мустафа.

847. Веновска-Антевска Снежана, Системно и постапно збогатување на речникот фонд кај учениците од основното образование, ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 85–89.

848. Веновска-Антевска Снежана, Спротивната реченица кај македонските автори од XIX век, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ (Скопје, 1998) 128,8°. (Посебни изданије, кн. 27).

Со литература.

849. Верижникова Елена, Формите *ke + da + verbum finitum* во македонскиот литературен јазик, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 235–242.

Со литература.

850. *Видоески Божидар, Географската терминологија во дијалектите на македонскиот јазик, изд. МАНУ (Скопје, 1997) X + 192 стр., 8°.

851. Видоески Божидар, Говорите на исламизираниите Македонски во Западна Македонија, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 5–46.

Со литература и карта.

852. Видоески Божидар, Дијалектите на македонскиот јазик, Том 1, 2, 3, изд. МАНУ (Скопје, 1998/99) стр. 365 + 250 + 263, 8°.

Со предговор и библиографија.

Резиме на англиски.

853. Видоески Божидар, Македонскиот јазик меѓу балканските словенски и несловенски јазици, Реферати на македонските слависти..., 7–14.

Неавторизиран текст приреден од Зузана Тополињска.

Со резиме на англиски.

854. Видоески Божидар, Ирена Савицка; Зузана Тополињска; Полски-македонски, Граматичка конфронтација 2. Прозодија, изд. МАНУ (Скопје, 1999) 179 стр., 8°.

Со литература.

Резиме на полски и англиски.

855. Widoeski Božidar, Systemy wokaliczne dialektów języka macedońskiego w perspektywie słowiańskiej i bałkańskiej, Studia linguistica polono-meridianslavica, 9 (1998) 167–176 + 2 k.

Со литература и резиме на македонски.

856. Видоески Божидар, Централните говори (Општа карактеристика и внатрешна диференцијација), Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука XX/1–2 (1995/98) 5–32 + 3 карти.

Со литература и резиме на англиски.

Текстови дадени во прилог, стр. 33–69.

857. Виндл Кевин, Подготовките на македонско-англискиот речник, XXIV научна дискусија..., 21–24.

858. Владова Јадранка, Учебникот како начин за квалитативна унификација на образованието (врз примерите на учебниците по македонски јазик), Јазикот во учебниците..., 131–135.

859. Владова Јадранка, Црноризец Храбар во средношколската програма, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 95–100.

860. Гајдова Убавка, Влијанијата на грчкиот јазик врз финитните глаголски конструкции во југоисточните македонски говори, Studia linguistica polono-meridianslavica 9 (1998) 125–132.

Со литература и резиме на полски.

861. Гајдова Убавка, За темпоралната карактеристика на финитните глаголски конструкции во југоисточните македонски говори, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 261–276.

Со литература.

862. Геговски Дејан, Допусносложените реченици во македонскиот и во полскиот јазик, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 317–331.

Со литература.

863. Геговски Дејан, Зборник на трудови посветен на академик Блаже Конески, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје 1995, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 384–393.

Приказ.

864. Георгиевски Георги, Предикатно-атрибутната *да*-реченица при *verba sentiendi* во македонскиот јазик, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 271–278.

865. Гочкова-Стојановска Татјана, Местото на детската лексика во јазичниот израз на возрастите, ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 61–65.

Со примери од македонскиот јазик.

Со литература.

866. Груевска-Мапоска Симона, Кон прирачникот „Синтаксичка анализа на македонската реченица“ од Димка Митева, ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 145–147.

Приказ.

867. Горшоска Весна, Јазикот на учебникот по македонски јазик за второ одделение од аспект на нормата..., Јазикот во учебниците..., 203–206.

868. Гуркова Александра, о *Ἀρχαϊκός* наспрема „Сердарот“, XXIV научна дискусија..., 257–269.

Со литература.

869. Гуркова Александра, Светите Климент и Наум Охридски и придонесот на Охридскиот духовен центар за словенската просвета и култура (Прилози од научен собир одржан на 13–15 септември 1993), МАНУ Скопје 1995, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 406–414.

Приказ.

870. Давкова-Ѓоргиева Светлана, За дијалектизмите во говорот на с. Чифлицик-Демирхисарско, ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 75–76.

Со литература.

871. Давкова-Ѓоргиева Светлана, За некои локализми во говорот на с. Чифлицик-Демирхисарско (Егејска Македонија), ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 59–64.

Со литература.

872. XXIV научна дискусија на XXX меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура (Главен и одговорен уредник Томислав Тодоровски). Универзитет „Св. Кирил и Метод“; Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура (Скопје, 1998), 336, 8°.

Содржина: лингвистичка секција (лексиката во македонскиот јазик; Македонскиот јазик наспрема другите (јужно)словенски и балкански јазици); Литературна секција (Македонските книжевни конфронтации, Уметничкиот препев — теоретски аспекти).

873. XXV научна дискусија на XXXI меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура. (Главен и одговорен уредник Томислав Тодоровски). Универзитет „Св. Кирил и Методиј“; Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура (Скопје, 1999) 367, 8°.

Содржина: Лингвистика (Теоретски и методолошки основи за изработка на речникот на современиот македонски стандарден јазик); Литература (Македонската литература наспрема другите литератури; Актуелните тенденции во македонската драмска литература).

874. XXV научна дискусија на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура (лингвистика). Координатор и редакција: Људмил Спасов, XXV научна дискусија..., 13–190.

Со предговор од Редакторот.

875. Димитровски-Такец Димитар, Јазикот наш насушен во битолската чаршија, Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 123–128.

Со резиме на македонски и англиски.

876. Димитровски Тодор, Една мошна корисна книга: „Речник на јазични грешки“, ЛЗБ XLV/3–4 (1998) 139–141.

Приказ за „Речникот на јазични грешки“ од Димка Митева, изд. Струм-Скоп, Скопје 1997, 315 стр.

877. Димитровски Тодор, Трите изданија на Прилчевата песна „1762 лето“ во XIX век, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XX/1–2 (1995/98) 177–203.

Јазична, стилска и правописна анализа на песните.

Со резиме на англиски и текстот на песните.

878. Дрвошанов Васил, За јазикот на Славко Јаневски, Кон маркираните именски групи во поезијата за деца на Славко Јаневски, ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 13–18.

879. Дрвошанов Васил, За називите на политичките партии од правописен аспект, Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик.

Со резиме на македонски и англиски.

880. Дрвошанов Васил, Нови лингвистички трудови („Прилози, Македонска академија на науките и уметностите, Одделение за лингвистика и литературна наука“), МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 434–442.

Приказ.

881. Дучевска Анета, Учебникот како текст, Јазикот во учебниците..., 73–76.

Со литература.

882. Elson Mark J., Stability in Macedonian Morphophonemics, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/98) 201–214.

Со библиографија.

883. Ефтмоска Татјана, Македонскиот јазик на физиката (како зборува македонски физиката во учебниците за VII и VIII одделение, Јазикот во учебниците..., 165–173.

884. Жоглев Златко, Јазикот и социјализацијата — анализа на содржините на учебниците по математика, Јазикот во учебниците..., 157–164.

Со литература.

885. Жоглев Златко, Македонскиот литературен јазик и неговото кирилско писмо на јавните натписи, Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 89–94.

Со резиме на македонски и англиски.

886. Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, (Материјали од Научниот собир „Конкретна примена македонскиот литературен јазик и неговото кирилско писмо во службената и јавната комуникација“, одржан на 6 јуни 1997 г. во хотелот „Молика“ на Пелистер, Битола), (редакција: Сотир Пановски, Здравко Божиновски, Панде Манојлов), изд. Друштво за наука и уметност, Факултет за учители (Битола, 1998) 158 стр., 8°. Зборник со трудови LXXV.

Со поздравни говори и реферати, мислења, дискусии и заклучоци од Собирот.

887. Иванова Олга, Студии од топонимијата и антропонимијата, изд. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ (Скопје, 1999) 360 стр., 8°. Посебни изданије, кн. 30.

888. Ивановски-Лумбарко Владимир, Недоследната примена на македонскиот литературен јазик и ангажираноста на Здружението, Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 71–78.

Со резиме на македонски и англиски.

889. Илиевска К(расимира), Е. Терзијоска, Карактеристики на детскиот јазик во услови на двојазичност (руско-македонски паралели), Македонско-руски јазични..., 151–161.

Со резиме на руски.

890. Илиевска Красимира, Мазуринска крмчија, изд. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ (Скопје, 1999) 392 стр. + факс., 4°. (Стари текстови, 6).

Со библиографија.

Резиме на руски.

891. Илиевска Красимира, Сесть–сидеть–седне–седи (руско-македонски паралели и конфронтации), Македонско-руски јазични..., 267–274.

Со резиме на руски.

892. Илиевски Петар Хр., Значење на дамаскинарската книжина за развојот на писмениот и книжевниот македонски јазик, 95–109.

Со резиме на англиски.

893. Илиевски Петар Хр., Од балканската терминологија на македонскиот народен волуметриски систем, Реферати на македонските слависти..., 15–40.

Со резиме на англиски.

894. Илиевски Петар Хр., Поетско-стилистички особености во канонот за ап. Андреј од св. Наум Охридски, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XX/1–2 (1995/98) 71–101.

Со резиме на англиски.

895. Интенцијално-синтаксички речник на македонските глаголи. Том III. Л–О. Редактор: Снежана Велковска. Изд. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ (Скопје, 200), 425 стр. 8°.

Со индекс на глаголи.

896. Јазикот во учебниците за основното образование, Научен собир, Скопје, 9–10 декември 1999 (Издавачки совет: Елена Бндевска, Вангелија Десподова, Снежана Димитрова, Васил Дрвошанов, Раско Лозаноски, Благоица Петковска, Ванчо Тушевски), ЛЗБ XLVI (1999) 5–6, 1–211.

Зборник на реферати. Со предговор од Организациониот одбор.

897. Јанева Марија, Корективна настава за македонските изучувачи на англискиот јазик, ЛЗБ XLVI/1–2 (1999) 99–106.

Со литература.

898. Јанева Марија, Македонските изучувачи и проблемите со скратените форми на помошните глаголи во англискиот јазик, ЛЗБ XLV/5–6, 105–111.

Со библиографија.

899. Јачева-Улчар Јелка, Јазикот во учебниците по биологија од V до VIII одделение, Јазикот во учебниците..., 175–180.

Со литература.

900. Јанчулева Ружица, „Дванаесетте“ од Александар Блок во препев на Гане Тодоровски, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 53–58.

Со литература.

901. Јанчулева Ружица, Препевот на „Евгениј Онегин“ на македонски јазик, XXIV научна дискусија..., 281–285.

Со литература.

902. Јашар-Настева Оливера, Интересот на Григор Прличев за италијанскиот јазик и литература, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XX/1–2 (1995/98) 135–151.

Со резиме на англиски.

За преводот на „Orlando Furioso“ од Ариосто.

903. Јашар-Настева Оливера, Неколку размислувања за односот на Григор Прличев кон лексичките и фразеолошките елементи во јазикот на „Автобиографијата“, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XX/1–2 (1995/98) 103–134.

Со резиме на англиски.

904. Јашар-Настева Оливера, Уште еднаш за датирањето на Прличевскиот превод „Смехурите на Ариосто“, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, X/1–2 (1995/98) 153–162.

Со резиме на англиски.

905. Јовановска-Грујовска Елена, Типови колоквијална лексика (според потеклото), ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 75–79.

Со примери од македонскиот јазик.

906. Јовановска-Грујовска Елена, За колоквијалната лексика во толковниот речник на македонскиот јазик, XXV научна дискусија..., 132–137.

907. Јосифовска Мери, Трајко Стаматоски: „Континуитетот на македонскиот литературен јазик“, „Просветно дело“, Скопје 1998 година, 238 стр., ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 151–153.

Приказ.

908. Карагунова Виолета, Улогата на наставникот во усвојувањето на стандардниот јазик од страна на учениците од основното образование, Јазикот во учебниците..., 95–100.

909. Каранфиловски Максим, Лексиката на еницевардарскиот говор, XXIV научна дискусија..., 25–31.

910. Каранфиловски Максим, Кон зборникот со материјали од чешко-македонската научна конференција (*Les études balkaniques tcheques X*, Univerzita Karlova, Praha, 1999, стр. 136), ЛЗб XLVII/1–2 (2000) 115–117.

Приказ.

911. Каролак Станислав, Поимот инхоативност и инхоативната конфигурација во граматиката на македонскиот вид, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 23–38.

Со литература.

912. Керамичева Ружица, Учебник по мера на можностите на ученикот, Јазикот во учебниците..., 25–32.

Со литература.

913. Киш Маријана, Адјективите *божиќен*, *божиќев* и *божиќов* во македонските дијалекти, ЛЗб XLV/1–2 (1998) 19–26 + 2 к.

914. Киш Маријана, Морфотактички особености на адјективите со суфиксот *-ест* во македонскиот литературен и дијалектен јазик, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 133–155.

Со 2 карти.

915. Киш Маријана, Морфотактички особености на адјективите со суфиксот *-ит* во македонскиот литературен и дијалектен јазик, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 245–255.

916. Киш Маријана, Светлана Давкова-Ѓоргиева, Дијалектолошки труд со трајна вредност (Божидар Видоески, „Дијалектите на македонскиот јазик“ том 1, 2, МАНУ, Скопје 1998, 1999), ЛЗб XLVI/3–4 (1999) 135–145.

Приказ.

917. Колевски Петар, За примената на литературниот јазик преку медиумите и медијаторите (Осврт), Загрозеноста и заштитата на македонскиот јазик, 137–139.

Со резиме на македонски и англиски.

918. Конески Блаже, Златоврв, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 1–4.

Прилог кон македонската топонимија.

919. Конески Кирил, За македонскиот глагол, Изд. Детска радост (Скопје, 1999) 279 стр., 8°.

920. Конески Кирил, „Македонскиот јазик од 1945 до 1955 година. Зборник од реферати одржани на Научниот собир по повод годишнината од смртта на академик Блаже Конески“ (Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет — Скопје, Катедра за македонски јазик и јужнословенски јазици, Скопје 1995), МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 333–335.

Приказ.

921. Коробар-Белчева Марија, Антропонимскиот систем во градот Охрид во 1582 год. во споредба со рускиот од тој период, Македонско-руски јазични..., 239–245.

Со литература и резиме на руски.

922. Коробар-Белчева Марија, Атропонимскиот систем во еден македонски ракопис од 12 век, ЛЗб XLVI/1–2 (1999) 15–19.

За Битолскиот триод.

923. Коробар-Белчева Марија, Архаизми во основата на македонските презимиња, XXIV научна дискусија..., 32–36.

Со литература.

924. Коробар-Белчева Марија, Значенското поле на конкурентните лексеми час и саат, XXV научна дискусија..., 71–76.

Со литература.

925. Коробар-Белчева Марија, Имињата на населените места во Дебарско, *MJ XLII-XLIV (1991-1993/1998)* 159-174.

Прилог кон македонската топонимија.

926. Коробар-Белчева Марија, Славица Велева, Снежана Веновска-Антевска, Симон Саздов: „Личното име кај Македонците“, Скопје 1996, *MJ XLV-XLVII (1994-1996/1998)* 374-378.

Приказ.

927. Коробар-Белчева Марија, Македонската ономастичка лексика и промените низ историјата, Предавања на XXXI меѓународен семинар..., 31-40.

Со литература.

928. Корубин Благоја, За аналитизмот и детерминизмот во македонскиот јазик. Кон „Балканолошки лингвистички студии“ од Петар Илиевски, *MJ XLII-XLIV (1991-1993/1998)* 391-411.

Приказ.

929. Корубин Јован, Јазикот на учебникот и процесот на социјализацијата, Јазикот во учебниците..., 21-24.

Со литература.

930. Косаренко О. Т., А. А. Кретов; Истражување македонско-руските соодветствиј на морфемном ниво, Македонско-руски јазични..., 163-176.

Со прилози и резиме на македонски.

931. Костовска Весна, Реализацијата на граматиката во учебниците по македонски јазик од I до IV одделение, Јазикот во учебниците..., 83-87.

932. Костовска Весна, Стоја Поп-Атанасова, Лингвистичка анализа на Битолскиот триод, Скопје 1995, издавач: Институт за македонски јазик, 142 стр., *MJ XLV-XLVII (1994-1996/1998)* 381-384.

Приказ.

933. Котеска Јасна, Двојазичен македонско-словенечки и словенечко-македонски речник; „Mali slovensko-makedonski slovar“, Драги Стефанија и Тоне Претнар, Филозофски факултет, Љубљана, 1998), *ЛЗБ XLV/3-4 (1998)* 129-131.

Приказ.

934. Kreisberg Alina, Po stronie odbiorcy. Próba refleksji typologicznej nad językiem macedońskim, *Studia linguistica polono-meridianslavica*, 9 (1998) 157-164.

Со резиме на македонски.

935. Кошка Рајна, Литературниот текст во училиницата (и вон неа), *ЛЗБ XLVII/1-2 (2000)* 101-104.

Примена на драмскиот метод во учењето на странскиот јазик на Катедрата за англиски јазик и книжевност во Скопје.

936. Курило Елжбјета, Солецка Казимиера М., Урбан Кристина, Автопрезентацијата — комуникациска стратегија (врз основа на споредба на македонските и на полските огласи), XXIV научна дискусија..., 115-120.

Со литература.

937. Курило Елжбјета, Солецка Казимјера М., Урбан Кристина, Јазичните показатели на престиж (2 дел: низок престиж, омаловажување, потценување, презир), XXV научна дискусија..., 83-86.

Со литература.

938. Лаброска Веселинка, Говорот на селото Кула-Серско, *ЛЗБ XLV/1-2 (1988)* 49-58.

Со литература.

939. Лаинович-Стојановиќ Надежда; Каранфиловски Максим, Зборобразувачките модели на термините по електротехника во рускиот, српскиот и во македонскиот јазик, XXIV научна дискусија..., 37-43.

940. Лаинович-Стојановиќ Надежда; Максим Каранфиловски, Руски термини и конструкции со предлозите *для* и *за* и нивните македонски и српски еквиваленти, XXV научна дискусија..., 179-190.

941. Лалова Магдица, Јазикот на историјата за седмо одделение, Јазикот во учебниците..., 187–192.

942. Леонова Л. В., Сопоставителна карактеристика прилагателных со значењем морално-етическој оценки и емоционалногo состојанија човека во белоруском, руском, македонском и сербском јазиках, Македонско руски јазични..., 311–323.

Со литература и резиме на македонски.

943. Лозаноски Раско, Јазикот низ администрацијата во основното училиште, Јазикот во учебниците..., 137–139.

944. Лозаноски Раско, Можен методски пристап за интерпретација на лирската народна песна „Ни прела гора ни ткала“ — поим за контраст (антитеза), ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 99–103.

945. Лозаноски Раско, Писменото изразување — специфика на предметот македонски јазик, ЛЗБ XLV/3–4, 117–124.

946. Макаријоска Лилјана, Важен извор за најстарата македонска кирилска писменост (Зденка Рибарова и Зое Хауптова, Григоровичев паримејник, I. текст со критички апарат, Скопје 1998), ЛЗБ XL VII/1–2 (2000) 123–126.

Приказ.

947. Макаријоска Лилјана, За називите за деловите од облеката, обувките и накитот во македонските црковнословенски ракописи, ЛЗБ XLVI/1–2 (1999) 25–32.

Со литература.

948. Макаријоска Лилјана, За Радомировиот псалтир, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 359–370.

Со литература.

Прилог кон историјата на македонскиот јазик.

949. Макаријоска Лилјана, Нова книга во едисијата Стари текстови (Красимира Илиевска, „Мазуринска крмчија“, Стари текстови VI. Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ — Скопје 1999 г.), ЛЗБ XLVI/1–2 (1999) 119–122.

Приказ.

950. Македонско-руски јазични, литературни и културни врски (материјали од Првата македонско-руска славистичка конференција, ОХрид, 23–24 август 1995 г.) (Редакциски одбор: Милан Гурчинов, Максим Каранфиловски, Георго Сталев, Димитар Пандев, Валентина Павловска). Изд. Универзитет „Кирил и Методиј“ — Филолошки факултет (Скопје, 1998) 608 стр. 8°.

Содржина: Пленарни реферати, Јазик, Литература, Култура.

951. Маленко Билјана, Дијалект и јазик — според програмската содржина за основното образование, ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 95–98.

952. Маленко Билјана, Интересот за *има* и *сум* — конструкциите секогаш актуелен, ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 133–137.

953. Марков Борис, Аспекти од компарацијата на македонскиот јазик во однос на другите словенски јазици, XXV научна дискусија..., 169–175.

954. Марков Борис, О европеизмах и их оформленија во славјанских јазиках, Реферати на македонските слависти..., 41–52.

Со резиме на македонски.

955. Марков Борис, Особености во усвојувањето на странски зборови во рускиот и македонскиот јазик, Македонско-руски јазични..., 223–232.

Со резиме на руски.

956. Марков Борис, Подредени (субординативни) сврзници-заемки во македонскиот јазик, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 51–79.

Со скратеници.

957. Марков Борис, Употребата на засмката *дилми* и синонимите *нели*, *лели*, XXIV научна дискусија..., 121–128.

958. Марковиќ Марјан, Изразување на минатост во македонскиот и во ароманскиот охридски говор, *Studia linguistica polono-meridiano-slavica* 9 (1998) 111–124.

Со резиме на полски.

- 959. Марковиќ Марјан**, Начин за изразување на идност во македонскиот и во ароманскиот охридски говор, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 309–316.
Со литература.
- 960. Матева Јагода**, Книжевно-стручните термини во читанките по македонски јазик од V до VIII одделение, Јазикот во учебниците..., 115–120.
Со литература.
- 961. Милчин Илија**, Говорниот јазик во јавните медиуми, Предавања..., 148–159.
- 962. Минова-Ѓуркова Лилјана**, За термините *литературен* и *стандарден* јазик и за македонскиот стандарден јазик, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 17–22.
- 963. Минова-Ѓуркова Лилјана**, Македонските благослови и клетви, Предавања на XXXI меѓународен семинар..., 19–30.
Со литература.
- 964. Минова-Ѓуркова Лилјана**, Македонскиот јазик, Предавања..., 39–48.
Резултати од анкетата.
- 965. Минова-Ѓуркова Лилјана**, Основното образование и стандардниот јазик, Јазикот во учебниците..., 15–19.
- 966. Минова-Ѓуркова Лилјана**, Пристап кон синтаксичката синонимија од аспектот на декларативните речници, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 81–104.
Прилог кон македонската синтакса.
- 967. Минова-Ѓуркова Лилјана**, Проширување на употребата?, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 111–113.
За употребата на кратките личнозаменски форми и сл.
- 968. Миновски Југослав**, Читливоста на учебниците за основно образование по природната група предмети, Јазикот во учебниците..., 141–152.
Со библиографија.
- 969. Миовски Мито**, Лексиката на македонските паримејници наспрема старословенскиот лексички фонд, Реферати на македонските слависти..., 123–132.
Со резиме на руски.
- 970. Миовски Мито**, Можни контактни сфери на паримејниците од македонска и руска провениенција, Македонско-руски јазични..., 205–211.
Со резиме на руски.
- 971. Миркуловска Милица**, Изразување на исти категоријални содржини во синтаксички и морфолошки конструкции во македонскиот и во полскиот јазик, Реферати на македонските слависти..., 53–68.
Со литература и резиме на англиски.
- 972. Миркуловска Милица**, Инхоативен предикат врз примери од македонскиот и полскиот јазик, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 199–207.
Со литература.
- 973. Миркуловска Милица**, Модели на морфолошки инхоативни конструкции (морфолошки инхоативи) во македонскиот и полскиот јазик, *Studia linguistica polono-mediterraneanoslavica* 9 (1998) 83–94.
Дел од докторската дисертација.
Со литература и резиме на полски.
- 974. Митева Димка**, Кон изработката на толковниот речник на македонскиот јазик, XXV научна дискусија..., 42–49.
- 975. Митева Димка**, Лексикографски труд за Константин Миладинов (Тодор Димитровски, Конфронтативен руско-македонски речник, Струм-Скоп, Скопје 1996, 226 стр.), ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 131–132.
Приказ.
- 976. Митева Димка**, Некои аспекти во врска со лексиката на македонскиот јазичен стандард, XXIV научна дискусија..., 44–48.
Со литература.
- 977. Митева Димка**, Околу изработката и објавувањето на македонско-англискиот речник на проф. де Бреј, ЛЗБ XLV/3–4 (1998) 125–128.

978. Митков Маринко, Македонската лингвистичка терминологија, ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 49–57.

979. Митков Маринко, Поимот микросистем во топонимијата, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 187–198.

Со примери од македонскиот јазик.

980. Митков Маринко, Поимот *синонимиско гнездо* како средство за откривање стара лексика во македонската ојконимија, XXIV научна дискусија..., 49–52.

981. Митков Маринко, Синонимски гнезда во македонската топонимија, ЛЗБ XLV/3–4 (1998) 3–11.

982. Митков Маринко, Синонимски гнезда во македонската топонимија, Реферати на македонските слависти..., 143–152.

Со резиме на руски.

983. Митков Маринко, Трајко Стаматоски, „Македонска ономастика“, Скопје 1990, издавач Институт за македонски јазик, 336 стр., МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 424–426.

Приказ.

984. Митковска Лилјана, За декаузалните *се* конструкции во македонскиот јазик, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 293–308.

Со литература.

985. Mitkovska Liljana, The *se* passive in Macedonian compared to the neighboring Slavic languages, *Studia linguistica polono-meridianslavica*, 9 (1998) 47–60.

Со литература и резиме на македонски.

986. Мојсова-Чепишевска Весна, Значаен научен придонес за интегралното рацветлување на творештвото на Стале Попов (За зборникот Стале Попов — живот и дело, „Филолошки факултет, Катедра за македонска книжевност и јужнословенски книжевности“, Скопје, 1996, 143), ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 124–127.

Содржи реферати од областа на литературата и на науката за јазикот.

Приказ.

987. Мојсова-Чепишевска Весна, Интерпретативни стратегии (Ангелина Бановиќ-Марковска: Интерпретативни стратегии, НИП „Гурѓа“, Скопје, 1999, 240), ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 127–129.

Приказ.

Студија за македонската поезика и проза.

988. Мојсова-Чепишевска Весна, Македонско-руски јазични, литературни и културни врски, (За Зборникот „Македонско-руски јазични, литературни и културни врски“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје, 1998, 608), ЛЗБ XLVI/1–2 (1999) 126–132.

Приказ.

989. Најческа-Сидоровска Марија, Инфинитивни реченици, Синтаксичко-семантички споредби во рамките на рускиот и македонскиот јазик, Македонско-руски јазични..., 251–266.

Со литература и резиме на руски.

990. Најческа-Сидоровска Марија, Синтаксичка и семантичка сповивост на зборовите во рускиот и во македонскиот речник, XXV научна дискусија..., 77–82.

Со литература.

991. Никодиновски Звонко, Глаголот *зборува* како речничка статија, XXV научна дискусија..., 138–148.

Со литература.

992. Никодиновски Звонко, Фигуративните значења на волкот во францускиот и во македонскиот јазик, XXIV научна дискусија..., 129–140.

Со литература.

993. Николовска Јелица, Методичката апаратура во учебниците и учебните помагала за наставата по македонски јазик во основното образование, Јазикот во учебниците..., 49–56.

Со литература и Прилог кон дискусијата.

994. Николовски Атанас, Актуелниот статус на македонскиот јазичен стандард во образованието, ЛЗБ XLVII/1-2 (2000) 89-93.

995. Николовски Атанас, 90 години од раѓањето на професорот и методичар Круме Кепески, (8. IV 1909 — 3. XI 1988), ЛЗБ XLV/3-4 (1998) 73-90.

996. Николовски Атанас, Стручно-научната компетентност на авторите и на рецензентите на учебниците и на учебните помагала по македонскиот јазик во основното образование, Јазикот во учебниците..., 57-66.

997. Николовски Атанас, 60 години од појавата на „Бсли мугри“ — наставна интерпретација, ЛЗБ XLVI/1-2 (1999) 111-118.

998. Николовски-Катин Славе, Македонскиот (литературен) јазик во исленичките гласила, Загроеноста и заштитатат на македонскиот литературен јазик, 79-88. Со литература и резиме на македонски и англиски.

999. Ошлис Волф, Кога го преведуваш Крстета П. Мисирков на германски..., XXIV научна дискусија..., 290-294.

1000. Пандев Димитар, Јазичниот супстандард и речникот, XXIV научна дискусија..., 53-56.

Со примери од македонскиот јазик.

1001. Пандев Димитар, Казањскиот интерес за македонската јазична проблематика, Македонско-руски јазични..., 337-342.

Со резиме на руски.

1002. Пандев Димитар, Охридските текстови за историјата на македонскиот јазик, Предавања на XXXI меѓународен семинар..., 41-45.

1003. Пандев Димитар, Традиционалноста наспроти анти традиционалноста на македонското писмо и правопис, Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 49-53.

Со резиме на француски.

1004. Пановски Сотир, Игор Недељковски; Македонскиот правопис и компјутерските програми за пишување текстови, Загроеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 39-45.

Со резиме на македонски и англиски.

1005. Пановски Сотир, Потреба за усогласување на ознаките на физичките величини и единици во правописот на македонскиот јазик со соодветниот меѓународен стандард, Загроеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 65-70.

Со резиме на македонски и англиски.

1006. Паноска Ружа, Споредбите во романот „Разбој“ од В. Малески — изразно средство инспирирано од струшко поднебје, Предавања..., 49-56.

Прилог кон стилистиката на македонскиот јазик.

1007. Пашоска Маргарита, Искужување на истовременост со сврзникот по ка, до де ка... дури, Македонско-руски јазични..., 325-329.

Со резиме на руски.

1008. Пеев Коста, Прекинати изогласи меѓу словенскиот север и југоисточните македонски дијалекти, Реферати на македонските слависти..., 69-77.

Со резиме на англиски.

1009. Петковска Благица, Блаже Конески за оформувањето и кодификацијата на македонскиот јазик, ЛЗБ XLVII/1-2 (2000) 23-28.

Со литература.

1010. Петковска Благица, Дејноста на Партениј Зографски — значаен обединувачки фактор на македонскиот писмен јазик во XIX век, MJ XLII-XLIV (1991-1993/1998) 349-357.

Со литература.

1011. Петковска Благица, Дијалектичноста меѓу мислењето, стандардниот јазик и дидактичниот говор, Јазикот во учебниците..., 43-48.

Со литература.

1012. Петковска Благица, Тодор Димитровски, „Речник на 'Бели мугри' на К. Рацин“, Култура, Скопје 1990, стр. 219, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 430–431.

Приказ.

1013. Петрова Валентина, Активна настава — интерактивно учење, Струга, 25–31. 08. 1999, ЛЗб XLVI/3–4 (1999) 97–104.

Семинар по предметите македонски јазик и др.

Со прилози од повеќе автори.

1014. Петрова Валентина, Квиз-натпревар „Повторуваме синтакса“, Приказ на час во VIII одделение, ЛЗб XLV/1–2 (1998) 81–84.

Со материјалите од квизот во прилог, стр. 85–94.

1015. Петрова Снежана, Кон зборникот на Третиот научен собир на млади македонисти, ЛЗб XLVI/3–4 (1999) 155–158.

Приказ.

1016. Петрова Снежана, Неколку нестандартни примери за релативна реченица, ЛЗб XLV/5–6 (1998) 113–115.

За македонскиот стандарден јазик.

1017. Петроска Елена, Људмил Спасов: Константин М. Петкович (Јазични и книжевно-историски прилози), Скопје, Македонска книга, 1990, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 428–429.

Приказ.

1018. Петрушевска Милица, Помагаат ли учебниците по македонски јазик во соопштувањето на научните поими, Јазикот во учебниците..., 207–211.

1019. Пјанка Влоѓимјеж, Библиската лексика во современиот превод на македонски јазик, XXV научна дискусија..., 152–162.

Со литература.

1020. Пјанка Влоѓимјеж, Изразувањето на збирноста во рускиот и македонскиот во споредба со другите словенски јазици, Македонско-руски јазични..., 95–107.

Со резиме на руски.

1021. Поварниџина М., Кон семантиката на неопределените заменки во македонскиот и рускиот јазик (Слабоопределени заменки), Македонско-руски јазични..., 275–285.

Со библиографија и резиме на руски.

1022. Пољоска Агим, Лексичка интерференција на македонскиот и албанскиот дијалектен јазик, изд. Менора (Скопје, 1998) 269 стр., 8°.

Со речник, литература, индекс и белешка за авторот.

1023. Поп-Атанасова Стоја, Јазичните особености на средновековниот македонски акростих, ЛЗб XLVI/1–2 (1999) 21–24.

1024. Поп-Атанасова Стоја, Лексемите со суфиксот -џа во македонската црковна поезија, ЛЗб XLV/1–2 (1998) 65–69.

1025. Поп-Атанасова Стоја, Несловенската лексика во средновековната македонска химнографија, ЛЗб XLVII/1–2 (2000) 29–36.

1026. Поп-Атанасова Стоја, „Струмички (Македонски) апостол. Кирилски споменик од XIII век“. Приредиле: Емилие Блахова и Зое Хауптова, Скопје 1990, XXXIX + 398 с., МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 432–434.

Приказ.

1027. Поповска Солзица, Шесте дилеми на Теодор Сејвори (во врска со два превода на песната „Тга за југ“ на англиски јазик), XXIV научна дискусија..., 298–305.

Со оригиналот и двата превода на песната во прилог.

1028. Попоски Алекса, Примерот во македонската лексикографија, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 277–291.

1029. Поноски Алекса, Примерот во македонската лексикографија, XXIV научна дискусија..., 57–70.

1030. Предавања на XXX меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид 8–22 август 1997 година. (Главен и одговорен уредник Томислав Тодоровски), Универзитет „Св. Кирил и Методиј“; Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура (Скопје, 1998) 240, 8°.

Содржи реферати од областа на јазикот, литературата, историјата и културата како и извештајот за работата на Семинарот и адресите на учесниците.

1031. Предавања на XXXI меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид, 3–20 август 1998 година. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“; Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура (Скопје, 1999) 226, 8°.

(Главен и одговорен уредник Томислав Тодоровски).

Содржи реферати од областа на јазикот, литература, историјата и културата како и извештајот за работата на Семинарот и адресите на учесниците.

1032. Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик во споредба со соодветните процеси во другите словенски и балкански јазици, Тркалезна маса по повод 125-годишнината од раѓањето на Крсте Мисирков (Уредувачки одбор: Блаже Ристовски, Зузана Тополинска, Гане Тодоровски), изд. Македонска академија на науките и уметностите (Скопје, 2000) 120 стр., 8°.

Зборник на реферати.

1033. Ралповска Елизабета, Некои метафорични значења на глаголската лексема *-оди*, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 47–52.

Со библиографија.

1034. Реферати на македонските слависти за XII меѓународен славистички конгрес во Краков, (Уред. одбор: Божидар Видоски, Петар Хр. Илиевски, Милан Гурчинов, Оливера Јашар-Настева, Олга Иванова), Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XXII/1–2 (1997/98) 1–225.

Содржи трудови од областа на лингвистиката, литературата и фолклорот.

1035. Рибарова Зденка, Хауптова Зое; Григоровичев паримејник. I. текст со критички апарат, изд. МАНУ (Скопје, 1998), 452 стр., 4°.

Со библиографија.

1036. Рибарова Зденка, Јазичните слови во Григоровичевиот паримејник, Реферати на македонските слависти..., 133–142.

Со библиографија и резиме на англиски.

1037. Рибарова Зденка, За речникот на македонските црковнословенски текстови, Предавања..., 57–64.

1038. Ристовски Блаже, Збор по повод 125-годишнината од раѓањето на Крсте Мисирков, Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 7–8.

1039. Ристовски Блаже, Мисирковата кодификација во светлоста на кодификацијата на соседните словенски јазици, Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 55–71.

Со резиме на англиски.

1040. Ристовски Блаже, Нашиот однос кон нормите на македонскиот литературен јазик, Загрозеноста и заштита на македонскиот литературен јазик, 23–32.

Со резиме на македонски и англиски.

1041. Ристовски Блаже, Раните ракописи на Крсте П. Мисирков на македонски јазик, изд. МАНУ (Скопје, 1998) 183 стр., 8°.

Прилог кои историјата на македонскиот јазик.

Со резиме на англиски, речник и регистар.

1042. Ronelle Alexander, The Balkan Nature of Macedonian Stress Phenomena, MJ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 105–114.

Со библиографија.

1043. Роус Донка, Максим Каранфиловски; Префиксот *у-* у неговата морфолошка и семантичка функција во чешкиот, рускиот и во македонскиот јазик, Македонско-руски јазични..., 287–295.

Со литература и резиме на руски.

1044. Rusek Jerzy, Macedońskie *pernica* na tle nazw 'poduszki' w językach słowiańskich, MJ XLV–XLVII (1994–1996/98) 157–168.

1045. Rzetelska-Feleszko Ewa, Skopje na fali nazewniczej globalizacji (w świetle nazw sklepów), MJ XLV–XLVII (1994–1996/98) 115–132.

1046. Sawicka Irena, Зузана Тополињска, „Студии од македонско-бугарската јазична конфронтација“, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје 1996, с. 110, *Studia linguistica polono-meridianoslavica* 9 (1998) 219–220.

Приказ.

1047. Саздов Симон, За интернационалната лексика во македонскиот јазик врз примери од феминативите, XXIV научна дискусија, 71–77.

1048. Саздов Симон, За личните заменки, ЛЗБ, XL/1–2 (1999) 107–109.

За обработката на личните заменки во учебникот „Македонски јазик за средно образование“.

1049. Саздов Симон, Тестовите по македонски јазик за завршните испити во основното образование како повод за некои граматички размислувања, ЛЗБ XLV/3–4 (1998) 113–116.

1050. Силјаноски Велко, За акцентот кај странските зборови, MJ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 115–128.

Прилог кон македонската акцентологија.

Со литература.

1051. Славева Лиција, Почетоците и развојот на словенската писменост во Македонија во светлината на археолошките откритија од Баргала, MJ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 183–199.

1052. Спасевски Мито, Уметничката констелација на јазикот во литературното творештво за деца во учебниците за одделенска настава, Јазикот во учебниците..., 121–130.

Со литература.

1053. Снасов Александар, Кога Константин Петковиќ започнал со составувањето на својата ономастичка збирка, Прил. МАНУ — Оддл. за лингв. и лит. наука, XX/1–2 (1995/98) 163–165.

Со резиме на англиски.

1054. Спасов Људмил, За македонскиот перфект, Предавања на XXXI меѓународен семинар, 63–70.

Со литература.

1055. Спасов Људмил, Изразување на категорија глаголски вид во толковниот речник на македонскиот јазик, XXV научна дискусија..., 92–107.

1056. Спасов Људмил, Македонскиот XIX век наспрема македонскиот XX век (или: прилог кон дискусијата за македонското јазично прашање во XIX век), Предавања..., 65–72.

Со литература.

1057. Спасов Људмил, Од глаголскиот вид во македонскиот јазик, Прил. МАНУ — Одд. лингв. и лит. наука, XX/1–2 (1995/98) 205–214.

Со резиме на англиски.

1058. Спасов Људмил, Од резултатите на истражувачкиот проект за глаголскиот вид во македонскиот јазик (Од проблематиката на видиот на глаголите со наставките *-ира/-из-ира* во современиот македонски стандарден јазик), Реферати на македонските слависти..., 79–91.

Со литература и резиме на англиски.

1059. Спасов Људмил, Од резултатите на истражувачкиот проект за глаголскиот вид во македонскиот јазик (од проблематиката на глаголите со наставката *-ира/-из-ира* во современиот македонски стандарден јазик, XXIV научна дискусија..., 78–89.

Со литература.

1060. Спасов Људмил, Разликите и сличностите на процесот на стандардизацијата меѓу бугарскиот, српскиот и македонскиот јазик, (Некои аспекти на проблемот), Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 37–47.

Со литература и резиме на англиски.

1061. Спасов Људмил, Шокларова-Љоровска Германија, „Семантика и синтакса на временските односи во македонскиот јазик во споредба со полскиот јазик“. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 1990, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 426–428.

Приказ.

1062. Спасовски Зоран, Обраќањето во македонскиот јазик, ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 67–82.

Со литература.

1063. Стаматоски Трајко, Стандардизацијата на македонскиот јазик на „Лоза“ и Мисирков наспрема дискусиите по правописните прашања во „Български преглед“ во последната деценија на минатиот век, Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 107–118.

Со резиме на руски.

1064. Стаматоски Трајко, Тритомниот речник на македонскиот јазик наспрема предвидуваниот толковен речник, XXV научна дискусија..., 32–41.

1065. Станковска Љубица, Белешка за името на реката Пена, ЛЗБ XLVI/1–2 (1999) 3–13.

Прилог кон македонската ономастика.

Со литература.

1066. Станковска Љубица, За името на градот Струга, ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 59–63.

1067. Станковска Љубица, Имиња на реки од деривацискиот модел на *-ав-ица*, ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 49–59.

Прилог кон македонската ономастика.

1068. Станковска Љубица, Посесивната функција на суфиксите *-ънъ* и *-ънъ* во македонската ојконимија, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 129–137.

1069. Стерјовски Александар, Јазичните и графичките специфики на првите битолски по ослободувањето, Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 47–54.

Со резиме на македонски и англиски.

1070. Стефанија Драги, Околу изборот на лексичкиот материјал за изработка на македонски речник, XXV научна дискусија..., 53–62.

1071. Стефанија Драги, Поправка (коректура) на отпечатен текст — Предлог за внесување во новата верзија на македонскиот правопис, ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 109–112.

1072. Стефановски Љупчо, За сложенките во македонскиот јазик, XXIV научна дискусија..., 90–97.

Со литература.

1073. Стефановски Љупчо, Проблемот на хомонијата и полисемијата во лексикографската обработка, XXV научна дискусија..., 65–70.

Со литература.

1074. Стојановски Јордан, Литературно-теориската терминологија во некои учебници/прирачници, Јазикот во учебниците..., 111–114.

1075. Стојчевска-Антиќ Вера, Зборник „Предавања од 31-от меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура“ (Охрид, 3–20 август 1998 година), Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ — Скопје 1999), ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 113–116.

Приказ.

1076. Стојчевска-Антиќ Вера, „Чувај го зборот“, Од Третата северноамериканско-македонска конференција за македонистика, ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 117–118.

Приказ.

1077. Талевски Никола, Битни политички аспекти што је диктираат потребата од примената на македонскиот литературен јазик и кирилското писмо, Загроеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 113–122.

Со литература и резиме на македонски и англиски.

1078. Тантуровска Лидија, Директниот и индиректниот објект во јазикот на македонските автори од XIX век, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 379–390.

Со литература.

1079. Тантуровска Лидија, Директниот и индиректниот објект во јазикот на македонските автори од XIX век, изд. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ (Скопје, 1998) 231 стр., 8°. Посебни изданија, кн. 28.

1080. Тасева Лора, Ценен справочник за современиот топонимия и историческата географија на брегалничката област. (О. Иванова, „Речник на топонимите во областа во сливот на Брегалница“, Скопје: Институт за македонски јазик“ Крсте Мисирков“, 1996, 778 с.), МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 369–374.

Со скратеници.

Приказ.

1081. Тодорова-Јанешлиева Љубица, Препевите на поезијата на Гане Тодоровски на англиски јазик, XXIV научна дискусија..., 306–317.

1082. Тодоровски Гане, Глоса за двајца предмисирковци (нафрлоци), Процесот на стандардизацијата на македонскиот јазик..., 91–106.

Со библиографија и резиме на руски.

За дејноста на Трајко Китенчев и Христо Матов во изучувањето на македонскиот јазик во 19 в.

1083. Тодоровски Гане, Песната „Т’га за југ“ од К. Миладинов во руски препеви, XXIV научна дискусија..., 318–323.

1084. Толстој Н. И., Македонско-руски изолексы, Македонско-руски јазични..., 9–11.

Со резиме на македонски.

1085. Топлиска Катница, Монографија за објектот во XIX век (Лидија Ѓорѓиевска-Тантуровска, „Директниот и индиректниот објект во јазикот на македонските автори од XIX век, ИМЈ, Скопје 1998), ЛЗБ XLVI/3–4 (1999) 147–150.

Приказ.

1086. Тополињска Зузана, Зошто македонски?, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XX/1–2 (1995/98) 167–175.

За определување на авторот да ја изучува македонистиката и за македонскиот јазик во заседница на словенските и балканските јазици. Со резиме на англиски.

1087. Topolinska Zuzanna, O pewnych granicznych formalizacjach predykatu „warunek“, Studia linguistica polono-meridianoslavica, 9 (1998) 11–18.

Со литература и резиме на македонски.

1088. Тополињска Зузана, Сврзнички показатели на каузацјата во македонските говори во Албанија и во Грција, МЈ XLII–XLV (1991–1993/1998) 47–79.

Со литература.

1089. Топлиска Катница, Спротивната реченица кај македонските автори од XIX век, ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 138–142.

1090. Тофоска Станислава — Сташа, Глагол vs придавка (во лексикографската обработка), XXV научна дискусија, 118–123.

Со литература.

1091. Тофоска Станислава — Сташа, За семантичката структура и можните класификации на глаголите од семантичкото поле *verba dicendi* во македонскиот јазик, Studia linguistica polono-meridianoslavica 9 (1998) 69–82.

Со табеларен преглед на глаголите, литература и резиме на полски.

1092. Тофоска Станислава — Сташа, Префиксални деривати од глаголниот корен *-говор*, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 325–346.

Со литература.

Прилог кон македонската морфологија.

1093. Трајановски Александар, Употребата на македонскиот јазик во богослужбата во XIX и XX век (Социо-историски аспекти на прашањето), Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 95–112.

Со резиме на македонски и англиски.

1094. Трајков Ѓорѓи, Наставата по македонски јазик и проблемите на локално-дијалектниот говор на учениците, Јазикот во учебниците..., 101–109.

Со литература.

1095. Трајкова Катица, Животинскиот и растителниот свет во Станиславовиот пролог, ЛЗБ XLVI/1–2 (1999) 33–37.

Со литература.

1096. Трајкова Катица, За прекарите во Станиславовиот пролог, ЛЗБ XLV/1–2 (1998) 71–74.

Со литература.

1097. Трајковски Благоја, Јазикот во функција на структурата и македонскиот идентитет, Јазикот во учебниците..., 67–71.

1098. Трневски Томислав, Насловите на редакциските/уредничките коментари во весникот ДНЕВНИК, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 37–45.

1099. Угринова-Скаловска Радмила, Архаизирање на језикот во романите на Славко Јаневски, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 689–694.

1100. Ускова Рина, Елена Верижникова, Роза Тасевска; Концепирање на одразувањето на лексиката во македонско-рускиот речник, Македонско-руски јазични..., 53–60.

Со резиме на руски.

1101. Ускова Рина, Размислувањата околу изборот на лексичкиот материјал и неговата лексиколошка, граматичка и лексикографска обработка во толковен речник на македонскиот јазик, XXV научна дискусија..., 27–31.

1102. Федотова Наталија, Максим Каранфиловски; Звательная форма (на материале переводов романов Славко Јаневскогo на русский язык), Македонско-руски јазични..., 141–150.

Со литература и резиме на македонски.

1103. Фридман Виктор А., Македонскиот јазик и македонскиот идентитет: поновата историја и поновата историографија, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 5–22.

Со литература.

1104. Фридман Виктор, Македонскиот јазик наспроти рускиот и бугарскиот: аспект*, време и модалност, Македонско-руски јазични..., 79–93.

Со литература и резиме на руски.

1105. Хавранек Гизела, Одраз на германските реалии во македонските медиуми-лексички аспекти (Лексемата „Bundes“ и македонските еквиваленти), XXIV научна дискусија..., 98–111.

1106. Хамфрис Ц. Даниел, Несвршеност во денешниот стандарден македонски јазик и улогата на суфиксот {-uva+}, МЈ XLI–XLIV (1991–1993/1998) 301–316.

Со литература.

1107. Христова Дореана, Лексичката вредност на маркерот „кога“ во македонскиот јазик наспрема другите словенски јазици (можни еквиваленти во францускиот јазик), XXIV научна дискусија..., 141–145.

Со литература.

1108. Цветановски Гоце, Учебникот по историја за петто одделение од јазичен аспект..., Јазикот во учебниците..., 181–185.

1109. Цветковски Владимир, Англизмите во македонската средина и стандардната норма, Загрозеноста и заштитата на македонскиот литературен јазик, 55–64.

Со резиме на македонски и англиски јазик.

1110. Цветковски Живко, Благоја Корубин, „На македонскограматички теми“, Скопје, 1990, МЈ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 421–423.

Приказ.

1111. Цветковски Живко, За една архаична форма на глаголот *сум*, XXIV научна дискусија, 146–149.

Со литература.

1112. Цветковски Живко, За некои состојби и процеси во гласовниот систем на современиот македонски јазик, Предавања на XXI меѓународен семинар..., 46–50.

1113. Цубалеvsка Мери, Лексичкото богатство на коментарот кон Погодиновиот и Боловскиот псалтир, MJ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 371–378.

Прилог кон историјата на македонскиот јазик.

1114. Цубалеvsка Мери, Нов прилог од историјата на македонскиот јазик, (м-р Лилјана Макаријоска, „Радомиров псалтир“, Скопје 1997; издавач: Институт за македонски јазик, 329 стр.), ЛЗБ XLV/5–6 (1998) 122–125.

Приказ.

1115. Чашуле Илија, Зузана Тополинска, Студии од македонско-бугарската јазична конфронтација. Скопје; Македонска академија на науките и уметностите, 1996, 110 стр., MJ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 365–368.

Приказ.

1116. Чашуле Илија, Функционална носивост на кратките заменски форми и удвојувањето на објектот во македонскиот јазик, Прил. МАНУ — Одд. за лингв. и лит. наука, XX/1–2 (1995/98) 215–229.

Со резиме на англиски.

1117. Чичева Марија, За позајменото значење на глаголот *обрати* и именката *обраќање* во преводот на Светото писмо, ЛЗБ XLV/3–4 (1998) 35–39.

1118. Чичева-Алексиќ Марија, Класичните европеизми во учебникот по географија за V одделение, Јазикот во учебниците..., 153–156.

1119. Цигал Сеад, Језици во контакт, вистинското време за учење на вториот јазик, азикот во учебниците..., 193–197.

1120. Шанова З. К., Македонские безличные глаголы и безличные глагольные формы и их отражение в македонско-русском словаре, Македонско-руски јазични..., 73–77.

Со резиме на македонски.

1121. Шокларова-Љоровска Германија, Значаен славистички лексикографски труд. Божидар Видоски, Зузана Тополинска, Влоѓимеж Пјанка, „Македонско-полски и полско-македонски речник“, Државно научно издателство, Книгоиздателство Македонска книга, Скопје–Варшава 1990, стр. 704, MJ XLII–XLIV (1991–1993/1998) 412–416.

1122. Шокларова-Љоровска Германија, Минати настани изразени со вербоиди (deverbativa) во македонскиот и во полскиот јазик, Реферати на македонските слависти..., 105–111.

Со литература и резиме на англиски.

1123. Шокларова-Љоровска Германија, „Прилог кон констративното проучување на словенските јазици (врз материјал од македонскиот, полскиот и рускиот јазик), Македонско-руски јазични..., 131–139.

Со литература и резиме на руски.

X. Речници стари и нови српског (сх) језика односно српског (сх) и ког страног језика

1124. Brodnjak Vladimir, в. бр. 1167.

1125. Буњак Петар, О „засебном“ издању Коштутићевог Польско-српског речника, Славистика II (1998, Београд) 259–262.

Приказ.

1126. Васић Смиљка, Полазне основе новије српске прозе II — Хазарски речник М. Павића — фреквенцијски речник, Завод за уџбенике и наставна средства — Институт за педагошка истраживања, Београд 1998, 838.

1127. **Veličković Jasmina**, Bensonov rečnik na CD ROM-у, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Beograd) 62–63.
Приказ.
1128. **Вигњевевић Драга — Даничић Савица — Радић-Дугоњић Милана ...** [и др.], Руско-српски речник: 55000 речи, Матица српска, Нови Сад 1998, 1001 стр.
1129. **Грујић Милорад**, Нови речници у Матици српској, Славистика II (1998, Beograd) 295.
Приказ.
1130. **Буришић-Стојановић Данилка, Радновић Угљеша**, Пољско-српски речник I–II, Одељење језика и књижевности САНУ, Београд 1999, 1547 + 2001.
1131. **Živojinović Dragoljub Јапанас**, в. бр. 1136.
1132. **Zarić Strahinja**, в. бр. 1137.
1133. **Iričanin Bratislav i Gordana**, Osnovni pojmovi iz elektrotehnike (немачко-српски), Prevodilac XVIII/3–4 (1999, Beograd) 97–126.
1134. **Иричанин Гордана**, в. бр. 1133.
1135. **Јанева Марија**, English-Macedonian Dictionary, Скопје 1994, стр. 800, MJ XLV–XLVII (1994–1996/98) 379–381.
Приказ.
1136. **Jovanović Zoran, Dragoljub Živojinović Јапанас**, Rečnik štamparstva i izdavaštva, Udruženje naučnih i stručnih prevodilaca Srbije, Beograd 1998, str. 643, Prevodilac XVIII/3–4 (1999, Beograd), 44–45.
Приказ.
1137. **Jovanović Zoran, Ing. Strahinja Zarić**, Nemačko-srpski tehnički rečnik, Beograd 1995, str. 559, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Beograd) 60–61.
Приказ.
1138. **Kljajić Dragana**, в. бр. 1144.
1139. ***Ковачевић Живорад**, Енглеско-српски фразеолошки речник I–II, „Филип Вишњић“, Београд 1997, 1622.
1140. **Кулишић Шпиро, Петровић Петар, Пантелић Никола**, Српски митолошки речник, Етнографски институт САНУ, Београд 1998, 485.
1141. **Лаиновић-Стојановић Надежда, Dr Živko Tošić, dr Tatjana Tošić: Rečnik računarske tehnike i informatike (englesko-rusko-srpski sa registrima i priložima)**, „Grmeč“, Beograd, 1998, 1233 str., Славистика III (1999, Beograd) 312–314.
Приказ.
1142. **Листрова-Правда, Ю. Т., Мокниенко В. М., Никитина Т. Г.**, Толковый словарь языка Совденин — Спб.: Фолио-Пресс, 1998. — 704 с., 36МСС 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 267–268.
Приказ.
1143. **Малај Винко**, в. бр. 1155.
1144. **Marković V., Mr Dragana Kljajić, Savremeni poslovni srpsko-francuski rečnik**, Beograd 1999, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Beograd) 57–58.
Приказ.
1145. **Medić Mile**, в. бр. 1165.
1146. **Myjavcová Mária, Krátky slovník slovenského jazyka bližšie k súčasnosti (Ján Kačala, Mária Pisáříčková, Matej Považaj a kol.: Krátky slovník slovenského jazyka, tretie, doplnené a prepracované vydanie, Bratislava, Veda, vydavateľstvo SAV 1997), Novy život 50, br. 1–2 (1998), 72–77.**
Приказ.
1147. **Митков Маринко**, Речникот и односот кон внатрешната форма на зборот (Резиме), XXV научна дискусија..., 63–64.
1148. **Младеновић Александар**, О речнику славеносрпског књижевног језика (Пројекат: Лексикографска истраживања српског језика, Матица српска, Нови Сад), Славистика II (1998, Beograd) 231–234.

1149. **Moderc Saša**, Rečnik srpskog jezika na CD-u, Riječ V/1-2 (1999) 61-68. Rezime na italijanskom.
1150. **Nedić Branko**, Terminologija obrade bakra i bakarnih legura (na engleskom, nemačkom i srpskom jeziku), Prevodilac XVII/1-4 (1998, Beograd) 99-112. Glosar.
1151. **Nestorov Ivan**, в. бр. 1160.
1152. **Nestorov Ljubica**, в. бр. 1160.
1153. **Оташевић Борђе**, Речник нових и незабележених речи, Енигматски савез Србије, Београд 1999, 83.
1154. **Пантелић Никола**, в. бр. 1140.
1155. **Пејовић Снежана**, Винко Малај *Лейтојезични рјечник* бродског шкривана Јулја Баловића Перештанина из 1693. године, КвЈ XLV/2-4 (1998, Београд) 129-132. Приказ.
1156. **Петровић Петар**, в. бр. 1140.
1157. **Петровић Сретен**, Српски митолошки речник, Србистика/Serbica, Филолошки факултет, бр. 2-3, Приштина 1998, 265-267. Приказ.
1158. **Прџић Твртко**, Novi transkripcioni rečnik engleskih ličnih imena, Prometej, Novi Sad 1998, XXXVII, 173 str.
1159. **Радновић Угљеша**, в. бр. 1130.
1160. **Раичевић Вучина**, Mr Milena Slavić, dr Ljubica Nestorov, dr Ivan Nestorov: *Tehnički rečnik: rusko-srpski*. Beograd: „Техничка књига“, 1997, Славистика II (1998, Београд) 279-281. Приказ.
1161. **Савић Свенка**, Речник псовки и погрдних израза у српскохрватском језику, Зборник радова „Опсцена лексика“ (1998, Ниш) 134-147.
1162. **Slavić Milena**, в. бр. 1161.
1163. **Stanić Ljiljana**, Pojmovnik i imenik kulture istočnog kruga (englesko-srpski), Prevodilac XVIII/1-2 (1999, Beograd) 98-122. Sa literaturom.
1164. **Станковић Богољуб**, Руско-српски речник: 55000 речи. Друго, исправљено и доп. издање, Нови Сад: Будућност; Матица српска; Москва: Русский язык (1998) 1001 стр.
1165. **Стојановић Андреј**, Српско медицинско називље, Mile Medić, Medicinski rečnik: Latinsko-srpski-latinski, izd. Elit-Medica, Beograd 1998, 344 стр., Српски језик IV/1-2 (1999, Београд) 877-884. Приказ.
1166. **Стојановић Андреј**, Толковый словарь русского языка конца XX века. Языковые изменения. Под ред. Г. Н. Складневской. Российская академия наук, Институт лингвистических исследований. Изд.-во «Фолио-Пресс», СПб., 1998, 700 с., Славистика III (1999) 308-310. Приказ.
1167. **Танђа Kornelia**, Vladimir Brodnjak, Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika, IV nepromjenjeno izdanje, Školske novine, Zagreb 1998, str. 632, Prevodilac XVIII/3-4 (1999, Beograd) 46-48. Prikaz.
1168. **Терзић Богдан**, Руско-српски речник, у редакцији Богољуба Станковића, друго исправљено и допуњено издање, Матица српска — Нови Сад, „Русский язык“, Москва, извршни издавач „Будућност“, Нови Сад, 1998, стр. 1001, ЈФ LV (1998) 150-155. Приказ.
1169. **Tošić Živko**, в. бр. 1141.
1170. **Tošić Tatjana**, в. бр. 1141.
1171. **Црвенковски Душан**, Англиско-македонски македонско-англиски речник, Изд. Венеција (Штип, 1998) 950 стр., 16°.

1172. **Šević Radmila B.**, Englesko-srpski i srpsko-engleski rečnik: sa gramatikom, Budućnost, Novi Sad 1998, 406 стр.

XI. Биографије, аутобиографије, некролози и сл. грађа

1173. **Анђелковић Сава**, Проблеми аутобиографије у трећем лицу претерита — Јован Стерија Поповић, НССУВД 27/1 (1998) 129–138.

Резиме на француском.

1174. **Бенсон Мортон**, в. бр. 1184.

1175. **Вошковић Радосав**, в. бр. 1195, 1196.

1176. **Бошњакковић Жарко**, Академик Божидар Видоески, ЗбМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 165–166.

Хроника.

1177. **Велковска Снежана**, Благоја Корубин (1921–1995), МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 432–436.

Поводи.

1178. **Видоески Божидар**, Блаже Конески (19. 12. 1921 — 7. 12. 1993), МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 425–432.

Поводи.

1179. **Видоески Божидар**, Збигњев Големб (1923–1994), МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 444–448.

Поводи.

1180. **Видоески Божидар**, Франтишек Вацлав Мареш (1922–1994), МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 436–442.

Со список на македонистичките трудови на Ф. В. Мареш, стр. 442–444.

1181. **Видоески Божидар**, в. бр. 1176, 1199, 1207, 1210, 1213, 1214.

1182. **Вујичић Драгомир**, в. бр. 1186.

1183. **Вукићевић Видосава**, в. бр. 1201.

1184. **Вулетић Ивана**, Мортон Бенсон (1924–1998), ЗбМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 172–173.

1185. **Гачић Саво**, в. бр. 1191.

1186. **Гошић Невенка**, Драгомир Вујичић (3. новембар 1935 — 28. јули 1997), ЈФ LIV (1998) 257–259.

In memoriam.

1187. **Дамјановић Никола**, в. бр. 1197.

1188. **Đimitrijević Naum**, в. бр. 1206.

1189. **Дмитријев Андрејевић Петар**, в. бр. 1203.

1190. **Domazetović Radmila**, Branislav M. Nedić, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Beograd) 83–86.

1191. **Zajić Vojana**, Savo Gačić, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Beograd) 75–76.

In memoriam.

1192. ***Ивић Павле**, Професор др Јован Кашић, ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 9–10.

1193. **Ivić Pavle**, в. бр. 1208.

1194. **Janičićević Jovan**, Miodrag Sibinović, Prevodilac, XVIII/3–4 (1999, Beograd) 71–77.

1195. **Jovičević Radojica**, Ličnost i delo lingviste Radosava Boškovića, Četvrti lingvistički skup „Boškovičevi dani“ (radovi sa naučnog skupa), CANU, Podgorica 1999, 9–15.

1196. **Jovičević Radojica**, Radosav Bošković — Čehov u lingvistici, PR, jubilarni broj, 15. januar, 1999, 14.

1197. **Jovanović Srećko**, Nikola Damjanović, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Beograd) 77–83.

1198. **Кашић Јован**, в. бр. 1192.

1199. **Кип Маријана**, Една година од смртта на професорот Божидар Видоески, ЛЗБ XLVI/1–2 (1999) 151–154.

In memoriam.

1200. **Конески Блаже**, в. бр. 1178.

1201. **Maksimović Roksanda, Vidosava Vukićević**, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Beograd) 74–75.

In memoriam.

1202. **Младеновић Александар**, Професор Герман Иванович Сафронов: 1924–1997, ЗБМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад, 1998, 147–150.

Хроника.

1203. **Младеновић Александар**, Професор доктор Петар Андрејевич Дмитријев: 1928–1998, ЗБМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 166–172.

Хроника.

1204. **Недић Бранислав М.**, в. бр. 1190.

1205. **Петровић Радомир Д.**, Аутографи Саве Немањића, Нофака и Радована из XII–XIII века на источној апсиди Богородичине цркве у Студеници. Успомени на академика Димитрија Богдановића, АП 21 (1999) 17–36.

С цртежима.

Резимеи на руском и српском.

1206. **Prčić Tvrtko**, U čast jednom velikom primenjenom lingvisti (Istraživanja jezika i oko jezika. Zbornik radova posvećen profesoru Naumu Dimitrijeviću. Priredila: Slobodanka Doić. Beograd, 1996 (315 str.), ЗБМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 185–188.

1207. **Реметић Слободан**, Академик Божидар Видоески (8. новембар 1920 — 16. мај 1998), ЈФ LV (1999) 171–175.

In memoriam.

1208. **Реметић Слободан**, Academician Pavle Ivić, Facta Universitatis, Vol. 2, № 6, University of Niš, 1999, 61–64.

In memoriam.

1209. **Ристовски Блаже**, Бугаринот Петар Драганов за посебноста на македонската нација, историја, јазик и култура (По повод 140-годишнината од раѓањето на основоположникот на македонистиката во Русија), Предавања..., 194–211.

1210. **S(awicka) I(rena)**, Božydar Widoeski, Studia linguistica polono-meridiano slavica, 9 (1998) 7–8.

In memoriam.

1211. **Сибиновић Миодраг**, в. бр. 1194.

1212. **Синдик Надежда Р.**, Антологија старих српских аутобиографских исказа, АП 20 (1998) 445–449.

Приказ.

1213. **Споменица** посветена на Божидар Видоески, редовен член на Македонската академија на науките и уметностите (1920–1998), изд. МАНУ (Скопје, 1998), 62 стр., 8°.

1214. **Станковић Станислав**, Божидар Видоески (1920–1998), Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 925–932.

In memoriam.

XII. Библиографија

1215. **Библиографија** књига у Војводини 1996 / [ред. Марија Јованцаи], Матица српска, Нови Сад 1998, 521 стр.

1216. **Био-библиографија** проф. др Олге Брајичић, Ријеч — часопис за науку о језику и књижевности IV/1, 1998, Никшић, 84–88.

1217. **Бојовић Злата**, Библиографија академика Мирослава Пантића, КњЈ XLV/2–4 (1998, Београд) 233–255.

1218. **Брајичић Олга**, в. бр. 1224.

1219. Bugarški Ranko, Tri decenije jugoslovenske sociolingvistike: Selektivna bibliografija 1967–1997, ЗМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 207–233.

Библиографски прилози.

1220. Вранеш Александра, Библиографија часописа „Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор“, КњЈ XLIV/1 (1998, Београд) 133–137.

Приказ.

1221. Вранеш Александра, в. бр. 1225.

1222. Кашић Јован, в. бр. 1223.

1223. *Марковић Наташа, Библиографија радова професора др Јована Кашића, ЗМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 11–15.

1224. Миљинчевић Васо, Александра Вранеш, Српска библиографија у периодичици 1766–1941, КњЈ XLIV/1 (1998, Београд) 139–140.

Приказ.

1225. Миркуловска Милица, Библиографија на прилозите објавени во сп. „Македонски јазик“ XXVI–XLI (1975–1990) МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 449–491.

Со индекс на автори.

1226. Пантић Мирослав, Изузетно дело библиографије: Светлана Вучковић, Корнелија Олар, Финка Пјевач, Мирјана Брковић (редактори): Библиотека Саве Текелије, БМС, Нови Сад, 1997, Годишњак БМС, Нови Сад 1998, 91–96.

1227. Пантић Мирослав, в. бр. 1217.

1228. Родић Никола, Изабрана библиографија радова садашњих сарадника старословенског одсека Института за српски језик САНУ, Славистика III (1999, Београд) 323–328.

1229. Csapó Julianna, A jugoszláviai magyar irodalom 1994. évi bibliográfiája, Magyar Tanszék – Forum, Ujvidek 1998, 186 str.

XIII. О становништву

1230. Милошевић Дарко, Посмртни обичаји у Гојаковићима (околина Мојковца у Црној Гори), Расковник XXV/95–98 (1999, Београд) 54–56.

1231. Плотњикова Ана А., Зимски обичаји у Горњем Високу у етнолингвистичком светлу, Расковник 95–98 (1999, Београд) 106–119.

XIV. Разно

1232. Ајдачић Дејан, Словенске културе и славистика на Интернету, ЗМСС 54–55, Матица српска, Нови Сад 1998, 239–246.

1233. Alaburić Jelica, Jubilej beogradske slavistike, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Beograd) 73–75.

Hronika.

1234. Alaburić Jelica, Tradicija januarskih slavističkih aktivnosti, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Beograd) 70–73.

Hronika.

1235. Andrić Edit, Nyelvek és nyelvvoktatás a Kárpát – nedencében I–II (Jezici i nastava jezika u regionu Karpatá I–II), Hungarológiai Közlemények 1–2, Filozofski fakultet, Novi Sad 1998, 130–137.

1236. Баук Снежана, Преко Дрине мост, Радови, часопис за хуманистичке и друштвене науке, Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука 1998, стр. 336, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 871–876.

Приказ.

1237. Бендевска Елена, XII државен натпревар по македонски јазик и литература за средното образование; XXIII државен натпревар по македонски јазик и литература за основното образование, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 151–155.

Хроника.

1238. Бендевска Елена, Резултати од натпреварите по македонски јазик и литература, 1999 година, ЛЗБ XLVI/3-4 (1999) 163-164.
Хроника.
1239. Бицевска Кита, XII меѓународен конгрес на славистите, ЛЗБ XLV/5-6 (1998) 137-142.
Хроника.
1240. Бојковска Стојка, Тенденции за развој и промени во образованието, ЛЗБ XLV/5-6 (1998) 77-84.
Со литература.
1241. Бојковска Стојка, Тенденции за развој и промени во образованието, ЛЗБ XLVI/1-2 (1999) 71-78.
Со литература.
1242. Bugarski Nataša, Linguistics abstracts (I-XII: 1985-1996), 36МСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 192-196.
Приказ.
1243. *Burzan Mirjana, Kategorija imeničkog broja u produkciji mađarsko-srpskih dvojezičnih osoba, 36МСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 29-34.
Резиме на руском.
1244. Veličković Jasmina, Predstojeći stručni skupovi i kongresi, Prevodilac XVII/1-4 (1998, Beograd) 75-77.
Хроника.
1245. Veličković Jasmina, Srebrni jubilej beogradskih prevodilačkih susreta, Prevodilac XVIII/3-4 (1999, Beograd) 56-58.
Хроника.
1246. Велјановска Катерина, Кон јубилејот на проф. д-р Кирил Конески — седумдесетгодишнина, ЛЗБ XLVII/1-2 (2000) 3-8.
Со библиографија на трудовите на К. К.
1247. Вићентић Биљана, XXXVII скуп слависта Србије, 36МСС 54-55, Матица српска, Нови Сад 1998, 305-306.
Приказ.
1248. *Vuković Branko, Naše jezičke boljke, Pokret, Podgorica 1997, 75 str, 20 cm.
1249. Ѓорѓиевска-Тантуровска Лидија, Кон минатогодишниот тест по македонски јазик, (статистичка анализа), ЛЗБ XLV/5-6 (1998) 131-136.
Хроника.
1250. Груевска-Маџоска Симона, IV научен собир на млади македонисти, ЛЗБ XLVI/3-4 (1999) 159-161.
Хроника.
1251. Дабић Богдан, О даљој судбини изучавања српскохрватског језика у словенским земљама, Изучавање слов. језика, књиж. и култура у инослов. средини (1998, Београд) 608-613.
1252. Dimković-Telebaković Gordana, Kultura jezika struke i nauke, 36МСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 129-134.
Со литературом.
Резиме на англиском.
1253. Додевска-Михајловска Олгица, Научен собир „Македонскиот јазик во јавното општество“, ЛЗБ XLVI/1-2 (1999) 145-149.
Хроника.
1254. Драганов Петар, в. бр. 1304.
1255. Ѓорѓиевска-Тантуровска Лидија, Студиски ден за Благоја Корубин, ЛЗБ XLV/1-2 (1998) 149-151.
Организиран во Институтот за македонски јазик на 13. 03. 1998 г. по повод тригодишнината од смртта на лингвистот Б. К.
Хроника.

- 1256. Животић Радомир**, Комуникација и здравље, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 611–621.
Резиме на енглеском.
- 1257. Ivanović Z.**, XVII redovna skupština Udruženja naučnih i stručnih prevodilaca Сне Горе, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Београд) 119–120.
Prikaz skupštine.
- 1258. Ивић Павле**, Епитаф једној полемици, Ријеч — часопис за науку о језику и књижевности IV/1, 1998, Никшић, 65–72.
- 1259. Ивић Павле**, Mario Grčević, Die Entstehung der kroatischen Literatursprache. Quellen und Beiträge zur kroatischen Kulturgeschichte (Vrela i prinosi za hrvatsku kulturnu povijest) Herausgegeben von Elisabeth von Erdmann — Pandžić 8. Böhlau Verlag Köln Weimar Wien 1997, 181 стр.), 36МСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 159–170.
Приказ.
- 1260. Ивић Павле**, Хиљаду осамсто четрдесет седма — година победоносних аргумената, НССУВД 27/2 (1998) 5–10.
- 1261. Јовановић Зоран**, XXIV beogradski prevodilački susreti, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Београд) 70–74.
Hronika.
- 1262. Јовић Мила**, Redovna godišnja skupština udruženja, Prevodilac XVII/1–4 (1998, Београд) 113–118.
Prikaz skupštine.
- 1263. Карановић Зоја**, Parole na studentskim demonstracijama kao oblik komunikacije — forme i simboli karnevalskog jezika, ГФФНС 26 (1998) 45–51.
Са скраћеницама.
Резиме на енглеском.
- 1264. Конески Блаже**, в. бр. 1315.
- 1265. Конески Кирил**, в. бр. 1246.
- 1266. Кончаревић Ксенија**, Монашка цивилизација и језик (*конфронтициони лингвокултуролошки ѝрисиџи*), НССУВД 28/1 (1999) 85–95.
Резиме на руском.
- 1267. Корубин Благоја**, в. бр. 1255.
- 1268. Косановић Богдан**, XII међународни конгрес слависта (Краков, 1998), Славистика III (1999, Београд), 351–353.
Приказ конгреса одржаног од 27. августа до 2. септембра 1998. г. у Кракову.
- 1269. Лаушевић Саво**, Језик, заједница, одговорност, Српски језик III/1–2 (1998, Београд) 597–610.
Резиме на енглеском.
- 1270. Лома Александар и др.**, Међународни научни симпозијум посвећен деведесетогодишњици рођења академика Владимира Георгијева, Банкја код Софије, 21–22. октобар 1998, ЈФ LV (1999) 169–170
- 1271. Македонија**, Прашања од историјата и културата (Уред. одбор: Блаже Ристовски, Георги Старделов, Цветан Грозданов, Лидија Симовска-Поповска), изд. МАНУ (Скопје 1999) 301 стр., 8°.
Зборник на трудови.
- 1272. Малобабић Жељка**, Сакрални карактер мајчиних груди — Од обреда до вербалног текста и ријечи, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 847–864.
Са изворима и литературом.
- 1273. Марковић Ж. Слободан**, Закључна реч на Четрнаестом конгресу Савеза славистичких друштава Југославије, КњЈ XLIV/1 (1998, Београд) 173–174.
- 1274. Марковић Ж. Слободан**, Реч на отварању Четрнаестог конгреса Савеза славистичких друштава Југославије у Будви, 16. 10. 1997, КњЈ XLIV/1 (1998, Београд) 169–172.
- 1275. Марковић Ж. Слободан**, Смена генерација међу славистима у свету — XII међународни славистички конгрес у Кракову, КњЈ XLV/2–4 (1998, Београд) 176–178.

1276. Маројевић Радмило, Слово о српском језику, Србистика/Serbica, Филолошки факултет, бр. 2–3, 1998, 41–51.

Резиме на енглеском.

1277. Маројевић Радмило, Српски језик и славистика, Србистика/Serbica, бр. 2–3, Приштина 1998, 5–41.

1278. Milanović Aleksandar, XXIX međunarodni sastanak slavista u Vukove dane, Prevodilac XVIII/3–4 (1999, Beograd) 58–60.

Hronika.

1279. Milanović Aleksandar, 28. naučni sastanak slavista u Vukove dane, Prevodilac XVIII/1–2 (1999, Beograd) 66–68.

Hronika.

1280. Миленковић Драгутин, Септембарски сусрети слависта, Славистика III (1999) 353–355.

Приказ скупа одржаног од 15. до 19. септембра 1998. г. у Београду и Новом Саду.

1281. Миловска Добрила, Научната и педагошката дејност на проф. д-р Вера Стојчевска-Антиќ — по повод нејзината шесетгодишнина, ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 9–15.

1282. Минова-Ѓуркова Лилјана, Од историјата на руската култура во дијаспората, Руски научници во Скопје, Македонско-руски јазични..., 125–129.

Со литература и резиме на руски.

1283. Митков Маринко, Научен собир „Македонскиот јазик од Мисирков до денес“, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 423–424.

Хроника.

1284. Mitro Veronika, в. бр. 1310, 1311, 1312.

1285. Mladenović Aleksandar, Neargumentovanost i neodbranjenost jednog članka, BV XVIII/1–2–3, 85–94.

1286. Младеновић Александар, Опет о једном неаргументованом писању, БВ XXVIII/1, Цетиње, 1998, 167–170.

1287. Мојсова-Чепишевска Весна, Прилог кон одбележувањето на 70-годишнината од раѓањето на академик Гане Тодоровски (за научниот собир Творештвото на Гане Тодоровски, Скопје, 21–22 мај 1999), ЛЗБ XLVII/1–2 (2000) 137–139.

Хроника.

1288. Несторов Љубица, Здравствуйте, ребята! 2: Радна свеска за руски језик, Друга година учења. Десето издање, Завод за уџб. и наст. средства (Београд, 1999) 34 стр.

1289. Никчевић П. Војислав, Веље критизерство (Поводом Ковачевићево Егзорбитантно опскурности, Ријеч, III/1, 94–96), Ријеч — часопис за науку о језику и књижевности, IV/1, 1998, Никшић, 72–76.

1290. Nikčević P. Vojislav, Ljubiša o narodnom karakteru svojega jezika i stila, Riječ V/12 (1999) 68–80.

Rezime na ruskom.

1291. Nikčević P. Vojislav, Ljubomir Nenadović o crnogorskom jeziku, Međunarodno priznanje Srne Gore (zbornik radova), Podgorica 1999, 415–419.

1292. Од свеченото претставување на списанието „Македонски јазик“ XL–XLI, посветено на акад. Божидар Видоески по повод неговата 70-годишнината, МЈ XLV–XLVII (1994–1996/1998) 1–4.

Одржано на 16. номври 1995 г. во Институтот за македонски јазик, Промотор Олга Иванова, одговорен уредник.

1293. Окука Милош, Граматике и национална идеологија, Српски језик IV/1–2 (1999, Beograd) 633–642.

1294. Ostojić Branislav, Ipak još jednom o upornim zabudama i labavim argumentima, BV XXVIII/1–2–3 (1999) 95–98.

1295. Оташевић Ђорђе, Руски језик за 7. разред основне школе: Збирка загонетака, Енигматски савез Србије (Београд, 1999) 48 стр.

1296. Оташевић Ђорђе, Руски језик за 8. разред основне школе: Збирка задатака, Ars Libri (Београд, 1999) 32 стр.

1297. Петровачки Љиљана, Морфосинтаксички проблеми у настави српског језика, НССУВД 28/2 (1999) 235–245.

1298. *Петровачки Љиљана, Настава српског језика у средњој школи, ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 215–221.

Резиме на енглеском.

1299. Petrović Radmila, Prevodilačka povelja (dokument), Prevodilac XVII/1–4 (1998, Beograd).

Prevod dokumenta.

1300. Петронијевић Божинка, Језик и моћ — пример једног континуитета, Српски језик IV/1–2 (1999, Београд) 643–658.

Са литературом.

1301. Пипер Предраг, Ни језици ни културе нису недељиви, Језик данас 8 (1998) 1–5.

1302. Пипер Предраг, Петковић Марина, Мирковић Светлана, Давайте дружити! 3: Руски језик за 7. разред основне школе. Четврто издање, Завод за уџб. и наст. средства (Београд, 1999) 170 стр.

1303. *Радовановић Милорад, О животним књигама Јована Кашића, ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 241–246.

Резиме на руском.

1304. Ристовски Блаже, Бугаринот Петар Драганов за посебноста на македонската нација, историја, јазик и култура (По повод 140-годишнината од раѓањето на основоположникот на македонистиката во Русија), Предавања..., 194–211.

1305. Рудан Дојчило, Давайте лучше говорить по-руски! 2: Граматичка вежбања за III и IV разред гимназије, Завод за уџб. и наст. средства (Београд 1998) 280 стр.

1306. Сабадош Иван, Говорки чорнобилској зони: тексти. Министарство у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобилској АЕС, Историко-културна експедиција. Націонална академія наук України, Институт української мови, Київ, 1996, 358 с., ЗбМСФЛ 41, св. 1, Матица српска, Нови Сад 1998, 206–210.

Приказ.

1307. Savić Svenka, Više od debate, Srednjoškolski debatni program, Novi Sad 1998, 32 str.

1308. *Савић Свенка, Дискурсне особине изјава саучешћа, ЗбМСФЛ 40, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1997, 259–266.

Са литературом.

Резиме на руском.

1309. Savić Svenka, Diskursne osobine čitulja, ЗбМСФЛ 41, св. 2, Матица српска, Нови Сад 1998, 141–152.

Са литературом.

Резиме на руском.

1310. Savić Svenka — Mitro Veronika, Diskurs viceva, Futura publikacije, Novi Sad 1998, 128 str.

1311. Savić Svenka — Mitro Veronika, Diskurs telefonskih razgovora, Futura publikacije, Novi Sad 1998, 102 str.

1312. Savić Svenka — Mitro Veronika, Psovke u srpskom jeziku, Futura publikacije, Novi Sad 1998, 159 str.

1313. Savić Svenka, Nazivi privatnih radnji u Novom Sadu — psiholingvistički pristup, ГФФНС 26 (1998) 13–21.

Са литературом.

Резиме на немачком.

1314. Саздов Томе, Триесет години на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при скопскиот Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Предавања..., 17–25.

Јубилеј.

1315. **Свечен собир** по повод 95-годишнината од изнлегувањето на делото „За македонските работи“ и 5-годишнината од смртта на академик Блаже Конески. Уредник: Ташко Георгиевски. Изд. МАНУ (Скопје, 1999) 53 стр., 8°. Свечени собир, свеска 36.

1316. **Spevák Juraj**, *Vznik časopisu Nový život*, *Nový život* 50, br. 9–10 (1998) 331–335.

1317. **Станаревии Рада**, *Канон авангарде*, *Српски језик* III/1–2 (1998, Београд) 583–596.

Резиме на немачком.

1318. **Станковић Богољуб**, **Несторов Љубица**, *Грамматика руског језика за основну школу*, *Завод за учб. и наст. средства* (Београд, 1998) 318 стр.

1319. **Стојчевска-Антиќ Вера**, в. бр. 1281.

1320. ***Subotić Ljiljana**, *Problemi transkripcije korejskih reči na srpski jezik*, *ЗБМСФЛ* 40, св. 2, *Матица српска*, Нови Сад 1997, 267–279.

Са литературом.

Резиме на англиском.

1321. **Tanasić Sreto**, *Odbor za standardizaciju srpskog jezika*, *Prevodilac* XVII/1–4 (1998, Beograd) 66–69.

Хроника.

1322. **Тантуровска Лидија**, XXXII меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура (Охрид–Скопје, 9–26. VIII 1999), *ЛЗБ XLVII/1–2* (2000) 141–146.

Хроника.

1323. **Терзић Александар**, **Межински Марија**, **Секички Ивана**, *Руски језик за III разред гимназије*, *Завод за учб. и наст. средства* (Београд, 1999) 209 стр.

1324. **Терзић Александар**, *Са 37*. Скупа и годишње скупштине Славистичког друштва Србије, *Славистика III* (1999) 360–365.

Приказ скупа одржаног јануара 1998. године и годишње скупштине Славистичког друштва Србије одржане 15. јануара 1998. године.

1325. **Терзић Богдан**, **Милош Јевтић**, *Ивићеви — ранији и садашњи разговори*, „Партедон“, Београд 1998, *ЗБМСС* 54–55, *Матица српска*, Нови Сад 1998, 277–280.

Приказ.

1326. **Тодорова Лилјана**, 50 години филолошки наука во Република Македонија, *Предавања...*, 26–35.

Јубилеј.

1327. **Тодоровски Гане**, *Извештај за работата од XXX меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*, Охрид, 8–22 август 1995 година, *Предавања...*, 5–14.

1328. **Тодоровски Томислав**, *Извештај за работата на XXXI меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*, Охрид, 3–20 август 1998 година, *Предавања на XXXI меѓународен семинар...*, 5–15.

1329. **Тонолињска Зузана**, 25 години научна дискусија, XXV научна дискусија..., 5–10.

1330. **Trešnjić Milan**, *Izborna skupština Udruženja*, *Prevodilac* XVIII/1–2 (1999, Beograd) 126–128.

Хроника.

1331. **Ћорић Божо**, *Антонимија наопаке хрватске језичке политике*, *Српски језик* III/1–2 (1998, Београд) 551–559.

1332. **Ћупић Драго**, *Изузетно значајан лингвистички допринос (научни скуп од академику Јовану Вуковићу)*, *ПР* бр. 15–16, 1998, 12.

1333. Цветановски Гоце, XXVI научна конференција на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура (Охрид, 16. VIII — 28. VIII 1999), ЛЗб XLVII/1-2 (2000) 147-150.

Хроника.

1334. Црвенковска Емилија, Марија Коробар-Белчева; Македонскиот јазик, литература и култура во словенски и во балкански контекст; Меѓународна научна конференција, Москва 15-16 септември 1998 год., ЛЗб XLVI/1-2 (1999) 141-144.

Хроника.

Библиографију уредила *Најаша Вуловић*

ПРЕДМЕТНИ РЕГИСТАР

Скраћенице: акц. = акценат, акцентологија; гл. = глагол, глаголски; енгл. = енглески; етим. = етимологија; им. = именица; ј. = језик; лекс. = лексикологија; морф. = морфологија; нем. = немачки; оном. = ономастика; семан. = семантика, значење; синт. = синтакса; фр. = француски; фраз. = фразеологија

-а, морф. и творба 16, 17, 25

-ав, творба 19, 20

Адаман Чалган, оном. 62

акџив : *акџива* и сл., морф. и акц. 18

-(а)н, творба 19

Arda Yorulmaz (< Арда), оном. 69

Arzu, оном. 70

архиџакон, *џодсџанар* и сл., творба 22

балав, *килав* и сл., семан. 20

балав-балавиџи и сл., творба 20

Балыхчиххан Чохрак, оном. 62, 65

Балкан, оном. 61

Бахџишен, оном. 67

Башикаров, оном. 67

безбрад и сл., творба 25

Berna, оном. 70

бибериџи и сл., творба 25

бисџриџи и сл., творба 25

Бишџе (џоље), етим. 53–55

блудница, семан. 20

блудница-блудничџи, *џросџак-џросџачџи* и сл., творба 19

босански грб (даџи, џоказџи коме, добиџи од кога), фраз. 50

бродар, семан. 20

Vülent, оном. 70

бусџи се у џрса (груди), фраз. 41

ваџан, *руџан* и сл., творба 19

видски парџаци, лекс. и семан. 1–4

Вонеџа вода, 65

газибара и сл., творба 25

генетска основа назива у словенским и турским језицима, оном. 59–74

гест, 42–45

акциони ~, 44

демонстративни ~, 44

- комуникативни ~, 44
 рефлексни ~, 44
 гестовни говор, 44
 глава речи, морф. 10–16, 23, 24, 26, 27
 глава фразе, синт. и морф. 8, 9
 глаголски вид, морф., лекс. и семан. 1–4
гладити браду, фраз. 47
господар, семан. 20
Güzide, оном. 70
гуликожа, творба 25, 26
Gülistan, оном. 70
Гуляйполе, оном. 70
Gündoğu, оном. 66
- даћи коме ногу*, фраз. 41
даћи коме по реју, фраз. 47
даћи по њушци, фраз. 47
Деве байран, оном. 66
дићи нос, фраз. 41, 42
дићи реј, фраз. 47
дићи рогове, фраз. 47, 48
добити шийак, фраз. 49
Док је брод усидрен, иушници усвију да разгледају град, синт. 37
Döndü, оном. 73
држати коме љалце (љалчеве), фраз. 48, 49
дугорај и сл., творба 25
Дућан је само понедељком (био) затворен, синт. 37, 38
- егзоцентричне сложенице, творба 9
 егзоцентричне фразе, синт. 8
Elibol, оном. 67
Emin, оном. 70
Ender, оном. 70
 ендоцентричне сложенице, творба 9
 ендоцентричне фразе, синт. 8
Erdal, оном. 69
Erol, оном. 61
Eşref, оном. 70
- забадаћи свуда своје љрсте (свој нос)*, фраз. 48
завезаћи (ћрићворићи) њушку, фраз. 47
Задњен дол, оном. 65
зажмурићи на једно око, фраз. 41
зайјеваћи, дочекаћи и сл., творба 22
зачејићи коме уста, фраз. 41, 47
 збирна (избројива) вишкратност, синт. 36
зло, добро и сл., морф. 19
- избечићи очи*, фраз. 46
Изгорелия орех, 65
 императивне сложенице, 25–26
исјлазићи језик, фраз. 47
исјразнићи : *исјражњаваћи*, семан. 2

Их колико ме само љуџа шргла из сна њољарева вика, синт. 36

Јавление Христа народу, оном. 61

Үапагдағ, оном. 69

Үапрак Өзер, оном. 69

једнорог и сл., творба 25

јестии : *џојестии*, семан. 3

Үıldız, оном. 69

кавойија и сл., творба 21, 24

Кад би људи усјели да сџингу до кайије, она је била закључана, синт. 38

Када су кола џрејшварена и кад се иде узбрдо, најбоље је ићи сџарим џуштем, синт. 37

Кайнарбулак, оном. 64

Калмак ољген булак, оном. 62

Kartal, оном. 69

категорија основе, творба 22

категоријални потпис, 16, 18

кишобран и сл., творба 24

климаији главом, фраз. 41, 42, 45–47

-ко, творба 18

конверзија гл. придева, творба и морф. 21–22

конверзија им. у гл. у енгл., нем. и фр. ј., творба 20–21

конверзија речи, творба 14, 15, 27

конверзија речи без учешћа деривационих суфикса, творба 24–25

у деадјективним гл., 25

у девербалним им. од префигираних глагола, 24

у девербалним им. од непрефигираних глагола, 24

у девербалним им. од сложених гл., 24

у деноминалним гл., 25

у префиксалној творби од гл. основа, 24

у творби им. од сложених основа, 24

у творби придева, 25

конверзија сложених облика, творба 21

красији, творба 19

крајији, творба 19

крџигуз и сл., творба 25

Kübrü, оном. 70

кум : *кума* и сл., творба 24

Кумбосди, оном. 62

Кунбаттар, оном. 66

лексикализована импликација, семан. 1

лексичка јединица, лекс. 1–4

масџибрк, творба 25, 26

махаји (*врџеји*) *рејом*, фраз. 47

Mahtut, оном. 70

мимика, 43–45

демонстративна ~, 44

комуникативна ~, 44

рефлексна ~, 44

Минидол, оном. 72

млајијеро и сл., творба 24

мноштво ситуација именованих предикатом, синт. 35–36
морфолошки појам главе, морф. 7–28

набрајти обрве, фраз. 41

наглув, осредњи и сл., творба 22

назив као језичка јединица, знач. и оном. 59–60

Најпре се спремила соба за госте : Најпре је спрењена соба за госте, синт. 33

Нар олџен, оном. 62

Негде Жиџь, оном. 62

Nezaketi, оном. 70

Неколико љуџа џосџројавали су се за џокреџ, синт. 36

Немачка, Француска и сл., морф. 19

нереференцијалне радње, синт. 35–38

ни реџом да мрдне, фраз. 47

Nurettin, оном. 70

Nurhayat, оном. 70

-о, морф. и творба 16, 17, 25

обесџи нос, фраз. 47

об(ј)есџи (оџусџиџи) брк(ове), фраз. 41, 46, 47

Ozlem, оном. 69

-ок, творба 19

опозиција референцијалност/нереференцијалност, синт. и семан. 33–38

оџраџи, семан. 2, 3

Орџиџеш, егим. 56–57

оџегнуџи џаџке, фраз. 47, 48

Падаџ орли, оном. 61

Пали-лула, оном. 72

Палиџ џџоџиџи, оном. 66

парњачки однос, лекс. и семан. 3

Pars, оном. 70

пасивна дијатеза, синт. 33–38

пасивне конструкције са се, синт. и семан. 33, 34–38

џеџи, џеџи и сл., творба 25

џодвиџи (савиџи и сл.) реџ, фраз. 47, 48

џодмеџнуџи коме ногу, фраз. 47

појам главе, синт., морф. и творба 8, 9

џоказ(ив)аџи рогове, фраз. 47

џосмрче и сл., творба 27

правило десне руке, морф. и творба 9–12, 23, 26

џразниџи : исџразниџи, семан. 2

џраџи : оџраџи, семан. 2, 3

џрекаснo, џрексуџира и сл., творба 22

џреврџаџи очима, фраз. 41

прекидни конституент, в. циркумфикс

префиксално-суфиксална творба, 22–23

префиксација, 22

џрљаџи, творба 19

џросџак, семан. 20

џружџиџи руку коме, фраз. 41

џружџиџи свуда своје џаџке, фраз. 47, 48

РЕГИСТАР ИМЕНА

- Абдрахманов, А. 64
 Ајдачић, Дејан 212
 Ајдуковић, Јован 145, 150
 Eichler, Ernst 124
 Алабурић, Јелица 145, 212
 Alexander, Ronelle 202
 Алексиева, Татјана 150
 Алексова, Гордана 188
 Альбрехт, Ф. Б. 150
 Aličić, Ahmed S. 56
 Ahlqvist, Anders 92
 Алушевски, Илија Х. 188
 Anderson, S. 10, 29
 Андоновска, Христина 188
 Андријевска, Наталија 188
 Andrić, Edit 150, 167, 212
 Андрић, Иво 145, 146
 Анђелић, Равза 145
 Анђелковић, Сава 176, 178, 210
 Аникин, Александар Е. 188
 Антонић, Ивана 141, 142, 170
 Апресян, Ю. Д. 101, 142, 188
 Аргировски, Мито 168, 188
 Аризановска, Лидија 188
 Аристотел, 102
 Арнаудова, Виолета 189
 Арсенијевић, Нада 187
 Арсова-Николић, Лидија 189
 Асенова, Петя 97
 Ахманова, О. С. 43, 52
- Babik, Zbigniew 126
 Babić, Stjepan 16, 18–20, 22–26, 29
 Bagi, Ferenc 150
 Байрамова, Л. К. 145
 Банаух-Бјелановић, Бланка 145
 Баракова, Пенка 157
 Баранов, В. А. 157
 Barić, Eugenija 19, 29
 Барјактаревеић, Мирко 160
 Bartula, Czesław 125
 Barz, I. 21, 23, 29
 Баскаков, Н. А. 64, 69, 74
 Баскић, Радмила 139
 Bauer, L. 21, 29
 Bowerman, M. 102, 109
 Баух, Снежана 157, 212
 Бачанов, Петар 189
- Bednarczuk, Leszek 124
 Белић, Александар 9, 29, 142
 Белић, Наташа 139
 Бело, Р. 72, 74
 Белокапић, Вера 145
 Бендевска, Елена 189, 212
 Benson, Morton 208, 210
 Berlin, Brent 107, 109
 Berns, Yvonne 145
 Burns, John 189
 Бећковић, Матија 160, 165, 170, 175
 Билбија, Снежана 142, 145
 Биговић-Глушица, Рајка 170, 184, 185
 Бирвиш, Александар 145
 Битанова, А. С. 62, 65, 66
 Büttner, Uwe 96
 Бицевска, Кита 189, 213
 Бјелетић, Добросав 145
 Бјелетић, Марта 123, 125, 127, 132–135, 160
 Blaganje, D. 22, 29
 Blanár, V. 60, 73, 76
 Блахова, Емилине 201
 Bloomfield, Leonard 8, 29, 101
 Богдановић, Недељко 160, 178, 187, 188
 Bogusławski, Andrzej 101
 Божиновски, Здравко 189, 193
 Божовић, Маринко 178
 Божиноска, Елизабета 189
 Бојковска, Стојка 189, 213
 Бојовић, Драга 170
 Бојовић, Злата 211
 Bolek, Anna 125
 Boryś, Wiesław 124, 126
 Борисенко, Вера В. 142, 157
 Бошков, Мирјана 181
 Бошковић, Радосав 53, 210
 Бошњаковић, Жарко 179, 187, 189, 210
 Брајичић, Олга 157, 211
 Брајовић, Драгица 145
 Бранкус, Григор 97
 Browne, Wayles 91
 Брборић, Бранислав 97, 98, 170, 177
 Брборић, Вељко 181
 Brøndal, Viggo 91
 Brgyz-Mladenović, Sylvia 185
 Брковић, Мирјана 212
 Brodnjak, Vladimir 207, 209

- Brozović, Dalibor 190
 Bruner, J. 102, 109
 Бугарски, Наташа 142, 213
 Бугарски, Ранко 87, 88, 95, 212
 Бужаровска, Елена 190
 Буњак, Петар 207
 Бурзан, Мирјана 213
 Буров, Ст. 73, 74

 Weigand, Gustav 96, 67
 Валић-Недељковић, Дубравка 160
 Walczak, Bogdan 124, 127
 Walczak-Mikołajczakowa, Mariola 124, 127
 Вангелов, Атанас 190
 Vandrijes, Žozef 142
 Waniakowa, Jadwiga 125
 Warchoł, Stefan 124
 Wallace, R. 10, 29
 Васиљев, Љупка 181
 Васић, Вера 170, 171
 Васић, Смиљка 207
 Weber, Peter 92, 93
 Велева, Славица 190, 196
 Величковић, Јасмина 208, 213
 Велковска, Катерина 213
 Велковска, Снежана 168, 190, 194, 210
 Wellman, H. 14, 30
 Вельовић, Милан 145
 Веновска-Антевска, Снежана 190, 191, 196
 Вербич, С. О. 150
 Верижникова, Елена 191, 206
 Verkuyl, Hank 3, 4
 Вигњевих, Драга 208
 Видоески, Божидар 191, 195, 202, 207, 210, 211
 Wyżkiewicz-Maksimov, Regina 145
 Винавер, Надежда 145
 Виндл, Кевин 191
 Wittgenstein, Ludwig 106
 Витић-Недељковић, Зорица 181
 Witkowski, Wiesław 125
 Williams, E. 7, 9, 10–13, 15, 16, 21, 23, 26, 30
 Вићентић, Биљана 139, 150, 157, 213
 Вишњић, Бранка 145
 Wierzbicka, Anna 101–109, 117, 136
 Владова, Јадранка 191
 Влајић-Поповић, Јасна 123–127, 160, 161
 Војводић, Дојчил 142, 150, 170
 Wojtyla-Świerzowska, Maria 125, 127
 Вранеш, Александра 212
 Вујадиновић, Ненад 179
 Вујичић, Драгомир 184, 210
 Вујовић, Душанка 161, 171
 Вукадиновић, Вилотије 187
 Вукићевић, Видосава 210, 211
 Вуковић, Бранко 213
 Вуковић, Јован 145, 179, 181
 Вуковић, Ново 185
 Вукомановић, Славко 161
 Вулетић, Ивана 210
 Вуловић, Наташа 139
 Wunderlich, D. 30
 Вучковић, Светлана 212
 Вучо, Јулијана 146, 161, 167

 Гајдова, Убавка 191
 Gămulescu, Dorin 125
 Gardiner, A. 60, 76
 Гачић, Саво 210
 Гаджисва, Н. З. 64, 75
 Geambașu, Constantin 125
 Gębka-Wolak, Małgorzata 142
 Геговски, Дејан 191, 192
 Георгиев, Владимир 214
 Георгиевски, Георги 192
 Гинић, Јелена 139
 Goddard, C. 102, 109
 Gołąb, Zbigniew 210
 Головин, С. Ю. 159
 Гортан-Премк, Даринка 110–121, 142, 161
 Гочкова-Стојановска, Татјана 192
 Гошић, Невенка 182, 210
 Greń, Zbigniew 125
 Greenberg, J. H. 90
 Greenberg, Robert D. 168, 169
 Грицкат, Ирена 171
 Грковић-Мејдор, Јасмина 182
 Грковић, Милица 161
 Грозданов, Цветан 214
 Груевска-Маџоска, Симона 192, 213
 Грујић, Милорад 208
 Грчева, Ранка 146
 Grčević, Mario 214
 Грчевска, Славица 189
 Guberina, Petar 45, 52
 Гудурић, Снежана 169

 Дабих, Богдан Л. 151, 171, 213
 Давкова-Ѓоргиева, Светлана 192, 195
 Dalewska-Greń, Hanna 157–159
 Дамјановић, Никола 210
 Даничић, Ђуро 53
 Даничић, Савица 208

- Deanović, Mirko 8, 29
 Дедијер, Јефто 53–57
 Dezső, László 90, 171
 Descartes, René 102
 DeLancey, Scott 86
 Дешић, Милорад 161, 169, 177, 178
 Димитријевић, Наум 210, 211
 Димитрова-Тодорова, Лиљана 126
 Димитровски-Такец, Димитар 192
 Димитровски, Тодор 192, 193, 198, 201
 Димковић-Телебаковић, Гордана 213
 Deane, Paul D. 84, 86
 Di Sciullo, A. M. 11, 15, 16, 30
 Дмитриев, П. А. 210, 211
 Добрев, Иван К. 59–77, 161, 167
 Додевска-Михајловска, Олгица 213
 Домазетовић, Радмила 210
 Dotoli, Giovanni 167
 Драгин, Гордана 169, 187
 Драгићевић, Рајна 110–121, 161, 162, 171
 Драгичевић Милан 171, 179
 Драганов, Петар 213
 Дрвошанов, Васил 193
 Dudok, Daniel 157, 179
 Dudok, Miroslav 151, 157, 160
 Дункова, Татјана 146, 147
 Дуриданов, Иван 99
 Дучевска, Анета 193
 Дучић, Јован 181, 182
- Ђинђић, Славољуб 56
 Giovanni, Dotoli 146
 Ђокић, Нада 151
 Ђорѓиевска-Тантуровска, Лидија 213
 Ђорђић, Петар 33, 34, 39
 Горшоска, Весна 192
 Ђукановић, Јован 167
 Ђукановић, Маја 151
 Ђукановић, Петар 179
 Ђуришић-Стојановић, Данилка 208
 Ђуркова, Александра 192
 Ђуровић, Радосав Ј. 162, 179
 Ђурчинов, Милан 197, 202
 Ђурчинова, Анастасија 146
- Елезовић, Глигорије Глиша 179
 Elson, Mark J. 193
 Erben, J. 21, 29
 Ефтимоска, Тајјана 193
- Rzetselska-Feleszko, Ewa 125, 203
 Живојиновић, Бранимир 146
 Живојиновић Јапанац, Драгољуб 208
- Животић, Радомир 177, 213, 216
 Жоглев, Златко 193
 Жолковски, А. К. 101
- Заимов, Ђ. 61, 66, 71, 72, 75
 Зајић, Бојана 210
 Sanfeld, Kristian 97
 Zaradija-Kiš, Antonija 182
 Зарић, Страхиња 208
 Звекић-Душановић, Душанка 151
 Sgall, Petr 1, 2, 4
 Зјејка, Франтишек 124
 Zelinsky-Wibbelt, Cornelia 81
 Зенчук, Валентина Н. 146, 151
 Zinowiewa, Tatiana 151
 Златановић, Момчило 179, 187, 188
 Zonneveld 11
- Иванова, Олга 193, 202, 205
 Иванова, Ценка 157, 168
 Ивановић, З. 214
 Иваноски-Љубмарко, Владимир 193
 Ивић, Милка 1–5, 17, 29, 35–37, 39,
 79–86, 91, 129–131, 136, 141, 142, 157,
 162, 171
 Ивић, Павле 29, 29, 129, 164, 169, 171,
 179, 184, 210, 211, 214
 Игњачевић, Светозар 149
 Илиевска, Красимира 151, 193, 197
 Илиевски, Петар Хр. 169, 182, 193, 194,
 202
 Илић, Даница 158
 Илић, Мирјана 187
 Иричанин, Братислав 208
 Иричанин, Гордана 146, 208
- Jakobson, Roman 97
 Jakubowicz, Mariola 124, 127
 Јанева, Марија 194, 208
 Јанићијевић, Јован 146, 149, 210
 Janušková, Irena 125, 126
 Јачева-Улчар, Јелка 194
 Јанчулева, Ружица 194
 Јармак, Вероника 172
 Jarrig, G. 62, 76
 Јурова, Татјана В. 146
 Jachnow, Helmut 172
 Јашар-Настева, Оливера 194, 202
 Јашовић, Голуб 179, 180
 Јевтић, Милош 217
 Јелинек, Милан 172
 Jähnichen, Manfred 146
 Јерковић, Вера 182

- Јерковић, Јован 184
 Јернеј, Josip 8, 29
 Јиречек, Константин 55–57
 Јованова-Грујовска, Елена 194
 Јовановић, Гордана 136, 182
 Јовановић, Зоран П. 146, 151, 157, 162, 208, 214
 Јовановић, Јелена 185
 Јовановић, Миодраг 179
 Јовановић, Младен 162
 Јовановић, Срејко 210
 Јовановић, Томислав 182
 Јовановић-Стипчевић, Биљана 182
 Јованцаи, Марија 211
 Јовић, Мила 214
 Јовић, Надежда 187
 Јовићевић, Радојица 210
 Јовичић, Миодраг 186
 Јокановић-Михајлов, Јелица 170, 172, 178
 Јоковић, Мирољуб 162
 Јосифовски, Мери 194
 Јоцић, Мирјана 172
 Јулинац, Павле 146, 147
 Јутронић, Dunja 94
- Kakridis, Yanis 172
 Kakuk, Zsuzsa 167, 168
 Kaleta, Zofja 158
 Kaliszan, Jerzy 158, 160
 Kalogjera, Damir 94
 Cameron, Deborah 95
 Карагунова, Виолета 195
 Карановић, Зоја 214
 Каранфиловски, Максим 97, 195–197, 202, 206
 Карацић Стефановић, Вук 98, 171, 172, 177, 183
 Karliková, Helena 124, 126
 Karolak, Stanisław 157, 158, 195
 Карпенко, Ю. А. 69, 75
 Karpluk, Maria 125
 Касандрић, Петар 146
 Katičić, Radoslav 97, 98
 Кауц, У. 146
 Kačala, Ján 208
 Кашић, Зорка 142
 Кашић, Јован 210, 212, 216
 Кау, Paul 107, 109
 Кепески, Круме 189
 Керамичева, Ружица 195
 Керкез, Драгана 151, 172
 Коетнер, Е. Ф. К. 90
 Килибарда, Весна 146
- Kühlwein, Wolfgang 88
 Кирић, Фрања 146
 Кирфел-Кукавица, Сабине 178
 Киршова, Марианна П. 147, 151, 162
 Kiss, Katalin 167
 Киш, Мирјана 195, 211
 Kiefer, Ferenc 167
 Klaić, Vratoljub 42, 53
 Клајн, Иван 162, 167
 Кликовац, Душка 79–82, 87–95, 142, 172, 173
 Кљајић, Драгана 208
 Князев, Ю. П. 36, 39
 Ковачев, Н. 65, 68, 72, 75
 Ковачевић, Живорад 208
 Ковачевић, Милош 143, 162, 172, 173, 175, 186
 Колевски, Петар 195
 Collet, P. 52
 Комадинић, Драгослав 147
 Comrie, Bernard 160
 Конески, Блаже 195, 200, 210, 211, 214, 216
 Конески, Кирил 195, 213, 214
 Konte, I. 22, 29
 Кончаревић, Ксенија 143, 147, 148, 158, 162, 186, 214
 Копривица Драган 147
 Копривица, Бранко 187
 Corbett, Greville G. 160
 Kordić, Snježana 172, 173
 Corin, Andrew R. 143, 173
 Korytowska, Anna 173
 Коробар-Белчева, Марија 195, 196
 Корубин, Благоја 196, 206, 210, 214
 Корубин, Јован 196
 Косановић, Богдан 214
 Косановић, Марија-Магдалена 158
 Косаренко, О. Т. 196
 Косева, Грета 152
 Koskins, Igors 125
 Косничяну, М. А. 59, 75
 Костић-Голубичић, Мирјана 158
 Костовска, Весна 196
 Котеска, Јасна 196
 Кошелев, А. К. 71, 75
 Кошка, Рајна 196
 Кошутић, Радован 207
 Kreisberg, Alina 196
 Креја, Bogusław 125
 Кретов, А. А. 196
 Kretschmer, Anna 158, 184
 Крџачева, Марта 126

- Крстић, Ненад 147
 Кулишић, Шпиро 167, 208
 Kunzmann-Müller, Barbara 162
 Kurio, Elżbieta 196
 Куркина, Л. В. 124, 126
 Kusal, Krzysztof 158
 Kusała, Marian 124
- Лаброска, Веселинка 196
 Лаиновић-Стојановић, Надежда 152, 154, 196, 208
 Leibnitz, Gottfried Wilhelm 103
 Лалова, Магдица 197
 Lyons, John 8, 29
 Лакић, Игор 142, 143
 Lakoff, J. 105, 109
 Лалић, Драган 162
 Лалић, Радован 157, 158
 Лалова, Магдица 197
 Лаловић, Раде Р. 173
 Лалчев, Др. 71, 72, 75
 Langacker, Ronald 83
 Lánicz, Irén 167
 Лаушевић, Саво 214
 Лашкова, Лили 147, 152, 158
 Лебда, Ренарда 152
 Lewaszkiwicz, Tadeusz 125
 Леонов, Л. М. 147
 Леонова, Л. В. 197
 Lehr-Splawiński, Tadeusz 132, 134
 Лештарић, Српко 147
 Lieber, Rochelle 10, 16, 18, 29, 143
 Лиличић, Г. А. 152
 Листрова-Правда, Ю. Т. 208
 Лозаноски, Раско 197
 Лома, Александар 125, 127, 162, 214
 Ломпар, Весна 173
 Lloshi, Xhevat 97
 Lubaś, Władisław 152, 173
 Луковић, Милош 170
- Љубинковић, Ненад 162
- Махаријоска, Лилјана 169, 197, 207
 Максимовић, Десанка 143, 173
 Максимовић, Роксанда 211
 Малај, Винко 208, 209
 Маленко, Билјана 152, 197
 Males, Maria 125
 Malecki, M. 132
 Малобабих, Желка 214
 Мандић, Марија 162
 Малджиева, Вјра 143
- Мано-Зиси, Катарина 182
 Манојлов, Панде 193
 Mańczak, Witold 124
 Mareš, František Václav 210
 Маринковић, Небојша 147, 173
 Маринковић, Ружица 173
 Марјановић, Слободан 163, 173
 Марков, Борис 168, 197
 Марковић, В. 208
 Марковић, Јордана 163, 187
 Марковић, Марјан 197, 198
 Марковић, Наташа 212
 Марковић, Слободан Ж. 214
 Маројевић, Радмило 147, 152, 157, 158, 169, 173, 182, 183, 214, 215
 Марфунина, И. А. 183
 Marsh, P. 52
 Marchand, H. 29
 Маслово, Алина 152
 Матавуљ, Симо 163
 Матева, Јагода 198
 Matešić, Josip 42, 48, 49, 50
 Матијашевић, Јелка 153
 Медић, Миле 208, 209
 Межински, Марија 158, 217
 McCarthy 28, 29
 Мельчук, И. А. 101
 Mengel, Swetlana 153
 Мујавцова, Mária 153, 208
 Mikkelsen, Hans Kristian 173
 Микеш, Меланија 148
 Miklošič, Franc 97, 99
 Миков, В. 68
 Милановић, Александар 184, 185, 215
 Милатовић, Вук 178, 187
 Миленковић, Драгутин 215
 Милинковић, Љубо 153
 Милинчевић, Васо 212
 Милићевић, Љиљана 173
 Милићевић, Оливера 148
 Миловић, Јефто 183
 Миловска, Добрила 215
 Милојевић, Јелисавета 163
 Милосављевић, Вера 163
 Милосављевић, Петар 180
 Милошевић, Дарко 212
 Милошевић, Ксенија 34, 35, 37, 39
 Милчин, Илија 198
 Минова-Ћуркова, Лилјана 143, 159, 190, 198, 215
 Миноски, Југослав 198
 Миовски, Мито 169, 198
 Мирић, Душанка 148, 153

- Мирковић, Светлана 216
 Миркуловска, Милица 198, 212
 Митева, Димка 192, 198
 Митков, Маринко 163, 199, 208, 215
 Митковска, Лилјана 199
 Митриновић, Вера 153
 Митро, Вероника 215, 216
 Mitu, Mihai 125
 Михайлова, Д. 71, 75
 Михајловић, Јелена 153
 Мишеска-Томић, Олга 30, 87, 92
 Mieczkowska, Halina 126
 Младеновић, Александар 154, 183, 208, 211, 215
 Младеновић, Радивоје 180
 Модерц, Саша 209
 Мојсова-Чепишевска, Весна 199, 215
 Мокиенко, В. М. 208
 Molnár Csikós László 167
 Молчанова, О. Т. 59, 60, 62, 69, 73, 75
 Morris, D. 45, 52
 Moszyński, Leszek 125
 Московљевић, Јасмина 173
 Московљевић, Милош 18
 Мркачић, Благота 173
 Мршевић-Радовић, Драгана 41, 42, 45–47, 52, 163
 Муратагић-Туна, Хаснија 148, 163, 173, 180, 186
 Мурзасев, Э. М. 62, 66, 75
 Мусаев, К. М. 62, 75
 Мутавчић, Предраг 168
 Мушовић, Абдулах 154
- Найденова, Вера 148
 Најческа-Сидоровска, Марија 199
 Napoli, Dona 9, 29, 143
 Наджип, Э. Н. 64, 75
 Неберекугина, Е. В. 183
 Недељков, Љиљана 183
 Недељковић, Јасмина 183
 Недељковски, Игор 200
 Недић, Бранислав М. 210, 211
 Недић, Бранко 163, 209
 Neill, Sean 45, 52
 Nelde, Peter 92, 93
 Немировский, Евгений 183
 Ненезић, Соња 139
 Nehring, Dieter 174
 Несторов, Иван 209
 Несторов, Љубица 209, 215, 217
 Nešak-Lúk, Albina 93
 Никитина, Т. Г. 208
- Никифорова, С. А. 157, 159
 Никодиновски, Звонко 199
 Николић, Љиљана 174
 Николић, Милица 187
 Николић, Мирослав 163, 174, 180
 Николовска, Јелица 199
 Николовски, Атанас 200
 Николовски-Катин, Славе 200
 Никчевић, Војислав П. 215
 Nitsch, K. 132
 Новаков, Предраг 174
- Oblak, Vatroslav 180, 181
 Окука, Милош 215
 Олар, Корнелија 212
 Olsen, S. 10, 13–15, 20–22, 26, 29
 Orlos, Tereza-Zofia 126
 Осмајић, Милун 186
 Osowicka, Magdalena 159
 Остојић, Бранислав 163, 170, 174, 178, 183, 185–187, 215
 Ostrowski, Bogumil 124
 Оташевић, Ђорђе 148, 154, 163, 209, 215
 Отин, Е. С. 61, 65, 66, 69, 75
 Oczkowa, Barbara 125
 Oschlies, Wolf 200
 O'Shaughnessy, M. 52
- Павловић, Звездана 164
 Павловић, Зоран 186
 Павловић, Миливој 43, 46
 Павловић, Тања 154, 159
 Павловска, Валентина 197
 Падучева, Е. В. 3, 4
 Pázmány, Péter 164, 165
 Palloti, Gabriele 167
 Пандев, Димитар 148, 197, 200
 Paņevová, Jarmila 1, 2, 4
 Пановски, Сотир 193, 200
 Паноска, Ружа 200
 Пантелић, Никола 208
 Пантелић, Никола 167, 209
 Пантић, Мирослав 211, 212
 Papiertz, Maria 125
 Pacsai, Imre 150
 Пашоска, Маргарита 200
 Pásztor Kicsi, Mária 143, 164
 Пеев, Коста 200
 Pei, Mario 45
 Пејовић, Снежана 209
 Pennanen 21
 Perić, Aleksandar 174
 Percival, Keith 89

- Петковић, Марина 216
 Петковска, Благлица 200, 201
 Петров, Ф. А. 183
 Петрова, Валентина 201
 Петрова, Снежана 143, 201
 Петровачки, Љиљана 174, 215, 216
 Петровић, Владислава 164, 174, 186
 Петровић, Драгољуб 170, 180
 Петровић, Миодраг М. 164, 183
 Петровић, Петар Ж. 167, 208, 209
 Петровић, Радмила 216
 Петровић, Радомир Д. 211
 Петровић, Снежана 164
 Петровић, Сретен 209
 Петровић, Тања 164
 Петронијевић, Божинка 154, 167, 216
 Петроска, Елена 201
 Петрушевска, Милица 201
 Пецо, Асим 53–57, 164, 174, 178, 180, 186
 Пешикан, Андреј 139
 Пешикан, Митар 170
 Przystek-Samokowa, Maria 126
 Пјажурица, Маго 164
 Пипер, Предраг 142, 143, 148, 154, 159, 160, 164, 174, 216
 Pisárčiková, Márija 208
 Pisowicz, Andrzej 126
 Питулић, Валентина 188
 Pitzek, Mitar 164
 Pianka, Włodzimierz 201, 207
 Пјевац, Финка 212
 Plank 11, 12, 13
 Плотњикова, Ана А. 212
 Považaj, Matej 208
 Поварница, Марина 201
 Подольская, Н. В. 60, 69, 72–75
 Појатић, Дурија 154
 Половина, Весна 143
 Полянская, В. И. 148
 Пољоска, Агим 201
 Поп-Атанасова, Стоја 196, 201
 Попов, Стале 199
 Попова, В. Н. 64, 75
 Поповић, Јован Стерија 164
 Поповић, Љубомир 174
 Поповић, Људмила 148, 154
 Поповска, Солзица 201
 Popowska-Taborska, Hanna 124, 126, 127
 Попоски, Алекса 201
 Поцелуевский, Е. А. 63, 75
 Правда, Елена А. 148
 Првуловић, Борислав 188
 Pretnar, Tone 196
 Прохоров, Ю. Е. 148
 Прћић, Твртко 164, 175, 209, 211
 Раденковић, Љубинко 188
 Radimsky, W. 54–57
 Радић, Јованка 164, 165
 Радић, Првослав 165, 168, 180
 Радић-Дуговић, Милана 148, 154, 163–165, 208
 Радновић, Угљеша 208, 209
 Радовановић, Драго 180
 Радовановић, Миодраг 87, 170, 216
 Радовић-Тешић, Милица 129–130, 165, 175
 Радомиров, Драган 147
 Радонић-Лековић, Светлана 149
 Радосављевић, Наталија 159
 Радуловић, Зорица 165, 175, 186
 Раичевић, Вучина 148, 154, 209
 Рајић, Љубиша 90
 Rajslj, Piona 165, 168
 Reiter, Norbert 168
 Ракић, Зорица 175
 Ракић, Милан 173, 175
 Ракић, Радомир 149
 Ракић, Станимир 7–31, 101–109, 143, 144, 165, 175
 Ралповска, Елизабета 202
 Рамић, Никола 165, 180
 Рассадин, В. И. 64, 75
 Russell, Bertrand 106, 109
 Рафо, Антон М. 165
 Рачева, Мариа 126
 Рељић, Митра 155, 178
 Реметић, Слободан 129, 130, 180, 211
 Ремнева, М. Л. 159
 Ressel, Gerhard 185
 Ressel, Svetlana 185
 Regier, Terry 83
 Рибарова, Зденка 183, 202
 Ристић, Стана 159, 163, 165, 175
 Ристовски, Блаже 202, 211, 214, 216
 Родић, Никола 165, 169, 184, 212
 Роус, Донка 202
 Рудан, Дојчило 216
 Rusek, Zbigniew 126
 Rusek, Jerzy 124, 203
 Сааведра, Димка 149, 155
 Сабашош, Иван 216
 Sawicka, Irena 155, 159, 168, 203, 211
 Савић, Свенка 209, 216

- Садквасов, Г. 70, 75
 Саздов, Симон 196, 203
 Саздов, Томе 216
 Самарџић, Мила 168
 Svein, Meril 145
 Sweet, H. 8, 30
 Секички, Ивана 217
 Секулић, Момир 186
 Селимовић, Меша 171, 175
 Selimski, Ludwig 126
 Селищев, А. М. 97
 Selkirk, E. 11, 29
 Sędzik, Władisław 124
 Serowik, Agnieszka 159
 Серебренников, Б. А. 64, 75
 Сибиновић, Миодраг 149, 210, 211
 Сикимић, Биљана 165, 166
 Силјаноски, Велко 203
 Simeon, Rikard 42, 43, 52
 Симић, Радоје 144, 170, 175, 178, 186, 187
 Синдик, Надежда Р. 211
 Scalise, S. 10, 12, 13, 26, 30
 Skalička, Vladimír 90
 Скляревская, Г. Н. 209
 Славева, Лидија 203
 Славић, Милена 149, 209
 Славова, Татјана 159
 Sławski, Franciszek 123, 124, 126, 132–135
 Slobin, Dan I. 83, 102, 109
 Соколовић, Мирјана 187
 Solak, Elżbieta 126
 Solecka, Kazimiera Maria 196
 Saussure, Ferdinand de 89, 90
 Софронов, Герман Иванович 211
 Спасевски, Мито 203
 Спасов, Александар 203
 Спасов, Људмил 155, 157, 159, 192, 201, 203, 204
 Спасовски, Зоран 204
 Sprevák, Juraj 217
 Срдић, Смиља 146, 149, 168
 Сремац, Стеван 174, 175
 Сталев, Георго 197
 Стакић, Јелена 149
 Стакић, Милан 170, 175
 Стаматоски, Трајко 194, 199, 204
 Станаревић, Рада 217
 Станић, Љиљана 209
 Станишић, Вања 180
 Станковић, Богољуб 149, 155, 158, 159, 209, 217
 Станковић, Бранка 149
 Станковић, Станислав 180, 211
 Станковска, Љубица 204
 Станојевић, Веран 175, 176
 Станојевић, Добривоје 186
 Станојичић, Живојин, 166, 173, 176
 Старделов, Георги 214
 Старчевић, Зоран 166
 Stachowski, Stanisław 125
 Staszewski, Jerszy 144
 Стевановић, Михаило 17, 18, 20, 25, 30, 34, 39
 Стевић, Слободан 166
 Стевовић, Саво 149, 178, 181
 Stępniaк-Minczewska, Wanda 126
 Стерјовски, Александар 204
 Стефанија, Драги 196, 204
 Стефановски, Љупчо 204
 Стијовић, Данило 166
 Стијовић, Светозар 99, 100, 129–131, 166
 Стипчевић, Никша 146, 149
 Стојановић, Андреј 155, 209
 Стојановић, Јелица 185
 Стојановић, Смиљка 155, 187
 Стојановски, Јордан 204
 Стоева, Тотка 155
 Стојменовић, Чедомир 170
 Стојнић, Мила 159
 Стојчевска-Антиќ, Вера 204, 217
 Суботић, Љиљана 155, 166, 176, 185, 217
 Сувајџић, Бошко 169
 Суперанская, А. В. 59–61, 65, 70, 75
 Суслова, А. В. 73, 75
 Талевски, Никола 205
 Talmy, Leonard 2, 4, 83–86
 Танасић, Сreto 33–40, 96–100, 159, 173, 176, 181, 217
 Танасковић, Дарко 56
 Тангуровска, Лидија 205, 217
 Танушевска, Лидија 169
 Tanjga, Kornelia 209
 Тарланов, Замир К. 160
 Tarnanidis, Ioannis C. 183
 Тасева, Лора 205
 Тасевска, Роза 205
 Tversky, Barbara 83
 Taylor, John R. 79, 107, 109, 144
 Телебак, Милорад 178
 Темчин, Сергей Иорьевич 169
 Теодосијев, Мирјана 56
 Тспавчевић, Миодарка 139
 Терзијоска, Е. 193
 Терзић, Александар 155, 156, 217

- Терзић, Богдан 156, 160, 166, 178, 209, 217
 Тешановић, Драго 176
 Тешић, Милосав 181, 187
 Тут, Michail 156
 Тодоров, Тодор А. 126
 Тодорова, Лилјана 217
 Тодорова-Јанешлиева, Љубица 205
 Тодоровски, Гане 202, 205, 215, 217
 Тодоровски, Томислав 192, 202, 217
 Толстой, Н. И. 205
 Thomas, Paul-Louis 176, 181
 Thomas, George 93, 94
 Томић, Вида 185
 Томић, Светозар 180, 181
 Топлиска, Катина 205
 Topolińska, Zuzanna 136–138, 144, 160, 176, 177, 202, 203, 205, 207, 217
 Тофоска, Станислава–Сташа 205
 Тошић, Живко 208, 209
 Тошић, Татјана 208, 209
 Тошовић, Бранко 143, 144, 156, 171, 174, 176, 177
 Трајановски, Александар 206
 Трајков, Ѓорѓи 206
 Трајкова, Катина 206
 Трајковски, Благоја 206
 Тракл, Георг 146, 149
 Трашевић, Тања 187
 Трневски, Томислав 206
 Трешвић, Милан 217
 Трнавац, Радослава 156
 Trompelen 11
 Трофимкина, О. И. 152, 156
 Трубецкой, Н. С. 97
- Ћирилов, Јован 149
 Ћирић, Љубисав 181
 Ћопић, Бранко 39
 Ћорић, Божо 177, 217
 Ћоровић, Владимир 54, 56, 57
 Ћулум, Марија 170, 181
 Ћупић, Драго 144, 156, 166, 170, 177, 178, 180, 181, 217
 Ћупић, Желько 139, 166, 180, 181
- Угринова–Скаловска, Радмила 205
 Urban, Kristina 196
 Усыкова, Рина 206
- Falińska, Barbara 124
 Faragó, Kornélia 144, 167
 Федотова, Наталија 206
- Feleszko, Kazimierz 136–138
 Filipović, Rudolf 93
 Филиповић–Савић, Јелена 144, 156
 Firth, John R. 90
 Fisiak, Jacek 91
 Fleischer, W. 13, 21, 23, 29
 Friedman, Victor A. 206
 Фортунатов, Ф. Ф. 142, 144
 Furdal, Antoni 124
- Haarman, Harald 97
 Havlová, Eva 124, 126
 Хавранек, Гизела 206
 Hudson, R. A. 8, 29
 Halilović, Senahid 97
 Hamans, Camiel 91
 Хамфрис, Даниел Ц. 206
 Харман, Харолд 99
 Хауптова, Зое 201, 202
 Haegman, L. 9, 29
 Hönig, Hans G. 167
 Henrich, Günter S. 97
 Hentschel, Gerd 125
 Herej-Szymańska, Krystina 126
 Henry, Peter 181, 185
 Herskovits, Annete 81
 Hinrichs, Uwe 99
 Хлебец, Борис 168, 177
 Horák, Emil 177
 Храковский, В. С. 35, 36, 39
 Христова, Дореана 206
 Хромов, А. Л. 60, 76
 Humboldt, Wilhelm von 103
- Цветасва, М. И. 148, 149
 Цветановски, Гоце 144, 206, 217
 Цветковски, Владимир 206
 Цветковски, Живко 206, 207
 Сунарска-Chomiccka, Barbara 125
 Cieslik, Aleksandra 125
 Цыгун, Генадзь 124, 127
 Црвенковска, Емилија 160, 218
 Црвенковски, Душан 209
 Црвански, Милош 176, 177
 Цубалеvsка, Мери 207
- Csaró, Julianna 212
 Чарапић, Александар 144
 Чаркић, Милосав Ж. 187
 Чашуле, Илија 207
 Czerwińska, Izabela 144
 Czernysz, Tatiana 125
 Чигоја, Бранкица 185

- Чижикова, Зузана 149, 160
Чичева, Марија 207
Tzitzilis, Hristos 99
Човић, Бранимир 187
Chomsky, Noam 101, 108
Чулић, Градијела 168
Чумаk, Л. Н. 159, 160
- Jackendoff, Ray 83, 86
Цигал, Сеад 207
Gilles, Fauconnier 83
Joseph, B. 10, 29
Џунић, Слободан 162, 166
- Schaller, Helmut-Wilhelm, 96, 97
Шанова, З. К. 207
Szwedek, Aleksander 160
Шевић, Радмила Б. 210
Szymański, Tadeusz 126
Шипка, Данко 156, 160, 161, 166
- Шипка, Милан 41–52, 166, 167, 177, 178
Siptár, Péter 167
Ширяев, Е. 157
Škiljan, Dubravko 89, 142, 143, 145
Школарова-Љоровска, Германија 204, 207
Шкорић, Катица 183
Schleicher, August 99
Шмигер, Роланд 169
Steinke, Klaus 96
Štúr, Lúdvít 177
Štefánik, Jozef 155
Stolc, Benjamin A. 177
Шћепановић, Михаило 167, 177
Шћепановић, Славко 149, 181
Szczerpańska, Elżbieta 126
Шульгач, Виктор 156
Schubert, Gabriella 167
Schuster-Šewc, Heinz 124, 127

Регистре израдио *Мирослав Николић*.

